

PARAPHRASIS

DES. ERASMI ROT.

IN EVANGELI-

VM

MARCI.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB.

GRYPHIVM,

1544.

CHRISTIANISS

GALLIARVM REGI

Francisco eius nominis primo,

Des. Erasmus Rot.

S. D.

VOMINVS ad hunc usque diem
tam propenso tuæ maiestatis in me fauo-
re sim usus, Francisce rex Christianissi-
me, neq; per me stetit, neq; per te: sed
quum aliæ causæ complures hæctenus ob-
stiterunt, tum præcipuè temporum horum tumultus hanc
mihi felicitatem inuiderunt. Semper enim expectabam, ut
in tam diutinis bellorum tempestatibus alicunde nobis af-
fulgeret aliqua pacis serenitas. Nec unquam tamen arbi-
tratus sum me uel pilo minus obnoxium esse tuæ benigni-
tati, quàm si iam accepissè, quicquid ea detulit. Atq; etiam-
num bona spes est breui futurum, ut hunc in te animũ cer-
tioribus argumentis declarare liceat. Interim dum remo-
ratur oportunitas, uisum est huius pollicitationis uelut
arrabonem ad te mittere, paraphrasin in Euangeliũ Mar-
ci. Ad hoc consilij propensum, ac uelut ultro currentẽ, in-
citabat & ipsa rei congruentia. Quum enim Matthæum
Carolo principi meo dedicassem: Ioannem, quem ilico post
Matthæum sum interpretatus, Ferdinando Caroli germa-
no: Lucam, quem tertio loco sum aggressus, Anglorum re-
gi: uidebatur Marcus tibi relictus: ut quatuor Euangelia
quatuor orbis præcipuis monarchis consecrarentur. Atq;
utinam quàm congruenter nomina uestra iungit codex e-
uangelicus, tam concorditer pectora uestra cõglutinet spi-
ritus euangelicus. ~~Summi tibi relictus: ut quatuor Euangelia~~

tionem

~~Quod autem spectaculum gratius exhiberi poterat
Turcis, aut si qui sunt qui peius uolunt nomini Christia-
no, quam treis longè florentissimos totius Europæ monar-
chas exitialibus dissidijs inter sese committi? Vix mihi per-
suadeo, quenquam esse tam truculentum Turcam, qui plus
malorum imprecetur Christianis, quam ipsi uicissim infli-
gunt sibi. Neq; quisquam interim exoritur pacificator, qui
tam impios rerum motus autoritate sua componat, quum
non desint qui instigent: quiq; oleum, quod aiunt, adijciant
camino. Non est meum ullius partis causam meo præ-
iudicio uel grauare, uel subleuare. Scio suam cuiq; cau-
sam uideri iustissimam, & fateor in huiusmodi iudicijs plus
fauoris tribui solere ei, qui depellit illatam iniuriam, quam
qui infert. Sed tamen magnopere cupiam, ut omnes Chri-
stiani principes illud apud sese ueris rationibus expen-
dant, quam ingens lucrum fecerit, quisquis maluit pacem
iniquam amplecti, quam bellum æquissimū persequi. Quid
hac nostra uita fragilius, quid breuius, quid calamitosius?
Omitto tot morborum genera, tot iniurias, tot casus, tot
fatales calamitates, pestilentias, fulmina, terræ motus, incen-
dia, exundationes, reliquasq; calamitates, quarum neq;
modus est, neq; numerus. Nam inter omnia mala, quibus
discruciatu uita mortalium, nihil bello sceleratius, nihil
nocentius, quod atrocius exitium infert moribus homi-~~

num, quam facultatibus aut corporibus. Minus damni dat qui uitam aufert, quam qui bonam mentem. Nec ideo minus est detestabile bellum, quod maxima pars malorum redundat in capita tenuium & humilium, uelut agriculturum, opificum ac uiatorum. Nihilominus sanguinis dominus omnium Iesus Christus effudit pro redimendis illis quamlibet contemptis, quam pro summis monarchis. Quumq; uenietur ad Christi tribunal, quo breui sistendi sunt omnes quantumuis potentes huius mundi satrapæ, non minus exacte rationem exiget iudex ille seuerus pro pauperibus illis, quam pro satrapis ac magnatibus. Itaq; qui putant esse leuem iacturam, quum expilantur, affliguntur, eijciuntur, exuruntur, opprimuntur, occiduntur tennes & humiles, Iesum Christum qui est sapientia patris, stultitiæ condemnant, qui pro talibus seruandis pretiosum sanguinem suum effuderit. Proinde nullum ego genus hominum arbitror exitialius, quam qui monarchis suggerunt bellorum semina, quorum animi quo sunt excelsiores, hoc facilius his imponitur. Atq; inter regias uirtutes cum primis numeratur animi sublimitas. Prædicata est hæc olim in Iulio Cæsare, prædicatur & hodie magno consensu gentium in Francisco. Porrò nullum certius argumentum animi uere sublimis, quam iniurias posse negligere. Laudata est ueterum ducum uirtus, qui de imperio certabant, non de uita, sed in ethnicis & ab ethnicis. Christiano principi gloriosius est, aliquo ditionis dispendio pacem ac Reipub. tranquillitatem redimere, quam speciosos & opimos referre triumphos, tantis hominum malis emptos. Proinde qui dilatandi imperij studium iniecerunt monarcharum animis, quid aliud quam perennem bellorum fontem repererunt? Neq; minorem perniciem inuehunt

rebus

rebus mortalium, qui principum animis suggerunt iræ materiam, ac persuadent esse regie furtitudinis, dictum aliquod, quàm fortasse falso delatum est, aut atrocius, delatum, quod dictum est, armis ac bello uindicare. Quantò fortius est publicæ tranquillitatis respectu conuictum negligere? quod si lædit, priuatim lædit: imò ne lædit quidem, si fuerit neglectum. Atq; in alijs quidem rebus fortasse licet utcunq; cessare regibus: si tamen usquam cessare licet, qui tam multis uigilant. Cæterum in bellis suscipiendis, quoniã ingentium malorum inducunt diluuium, oportet omnibus oculis aduigilare, ne quid temere statuatur. Non hæc dico rex Christianissime, quò principibus gladium è manibus excutiam. Est fortasse boni principis, aliquando bellum gerere, sed tum deniq;, posteaquam omnibus frustra tentatis huc adigit extrema necessitas. Dominus Iesus Petro gladium ademit, principibus non ademit. Paulus eorum auctoritatem etiam comprobat, præcipiens, ut qui Romæ Christum essent professi, principum licet ethnicorum auctoritatem ad eò non contemnerent, ut illis ueluti dei ministris, nec uectigal, nec tributum, nec honorem, detrabi uelit. An adimit gladium, qui dicit: Non enim sine causa gladium portat: Nec aliud docet Petrus ordinis Apostolici princeps: Subditi, inquit, estote cuius humane creaturæ propter dominum, siue regi tanquam præcellenti, siue præsidibus tanquam ab eo missis, ad ultionem quidem nocentium, laudem uerò rectè agentium. Petro nihil esse uoluit armorum, præter gladium euangelicum, qui est sermo cœlestis: qui, ut docet Paulus ad Hebræos, uiuidus est & efficax, ac penetrantior quouis gladio utrinq; incidente, ac pertingens usq; ad diuisionem animæ ac spiritus. Etenim qui iubet recondi gladium, nec aufert, plus facit, quam si auferat.

ferat. Quir enim iubet recondi? nimirum ne bellet pastor euangelicus. Quir autem deponi nec iubet, nec uetat? nimirum ut intelligamus, ne tum quidem esse parandam uultionem, quum uires suppetunt ad uindicandam iniuriam. Habent igitur euangelici pastores gladium euangelicum à Christo traditum, quo iugulant uitia, quo ressecant humanas cupiditates. Habent reges gladium suum ab eodem permissum, ad terrendos malos, & honorandos bonos. Non ademptus est gladius, sed præscriptus est usus: habent ad publicæ tranquillitatis defensionem, non ad ambitionis præsidium. Duplex est gladij genus, duplex est regni genus. Habent & sacerdotes suum gladium, habent suum regnum. Proq; diadematis & galeis habent mitras, pro sceptro pedum: habent lorica, baltheum: deniq; totam panopliam, quam illis non uno in loco strenuus ille bellator Paulus describit. Reges euangelici pastores dicuntur, sed & profani reges Homero dicuntur pastores populi. Idem agunt utriq; tametsi diuersa functio est, quemadmodum in fabulis iisdem alias alij partes agunt. Quòd si suum utriq; gladium semper haberent expeditum, hoc est, potestate tradita, sicut oportet, uterentur: non toties, opinor, Christiani, qui uocamur potius quàm sumus, in fratrum uiscera gladium impium stringeremus. Porrò dum utriq; suo munere neglecto, quod est alienum affectant, neutri satis tuentur neq; dignitatem suam, neq; tranquillitatem. Quando rex plus habet regie maiestatis, quàm quum in iudicijs sedens dictat ius, coërcet iniurias, airimit lites, subleuat oppressos: aut quum in consilijs sedens, prospicit Reipub. commodis? Caterùm episcopus quando plus habet suæ dignitatis, quàm quum è suggesto docet euangelicam philosophiam? Tum enim uerè in suo
solio

folio est rex euangelicus. Quàm uerò Neroni fuit indecorum in theatro certare cum phoniscis & citharædis, aut in circo cum aurigis: tam indecorum est regi in humilibus ac sordidis negotijs uersari, quæ pertinent ad priuatos affectus ipsius, & officiunt incolumitati Reipub. Rursum quàm indecorum esset, si philosophus cum pallio & barba fabulam saltaret in proskenio, aut in harena falcem teneret ac rete, gladiatoriam canens cantionem: Non te peto piscem pcto, quid me fugis galle?

~~Quis nunc inuenitur episcopus, qui sibi pulchrius ducit, trecentos equites ballistis, lanceis, ac bombardis instructos secum ducere, quàm pijs & eruditissimis diaconis comitatum sacros libros secum circumferre? Quis earum rerum ostentatione sibi magni uidentur, quarum contemptu magni fuerunt illi, in quorum locum successerunt? Quis illis dulcius sonant tubæ & cornua, quàm sacra lectio? Age, quid si rex pro diademate & trabea sibi imponat mitram & infulam, contra pro mitra & infula sibi diadema & trabeam sumat episcopus, non ne portenti simile uidebitur? Adeò mouent inuersa insignia, cur non magis mouet inuersa functio? Iam si quid priuatim facit uel rex uel episcopus, non aliò spectare debet quàm ad salutem populi. Aut enim monet errantes, aut corrigit lapsos, aut consolatur deiectos, aut comprimit elatos, aut extimulat cessantes, aut reconciliat dissidentes. Hæc est functio regum, sed præcipue euangelicorum, quos non decet ambire regnum huius mundi. Quoniam autem Iesus Christus utrunque genus in se complexus est, tumetsi regnum ecclesiasticum tantum expressit in terris: utrisque conandum est, ut pro sua quisq; portione principem~~

suum emuletur. Ille se totum impendit suis. Et qua fronte
 quisquam sibi uiuit, qui se Christi uicarium prædicat? Ille
 per omnem uitam nihil aliud quàm seruatorem, quàm con-
 solatorem, quàm beneficum egit. Siue uersabatur in tem-
 plo siue in synagogis, siue in publico faciebat iter, siue in
 priuato uersabatur domi, siue nauigabat, siue in desertis
 agebat: docebat multitudinem, sanabat egrotos, munda-
 bat leprosos, restituebat paralyticos, mancos & cæcos:
 profligabat demones noxios, excitabat mortuos, libera-
 bat periclitantes, saturabat famelicos, refellebat phari-
 sæos, patrocinebatur discipulis, & unguenti prodige pec-
 catrici: consolabatur Cananæam peccatricem, & adul-
 teram deprehensam. Repete totam uitam Iesu, nulli mor-
 talium quicquam immisit mali, quum ipse tot malis affice-
 retur, & in promptu esset ulcisci, si licuisset. Vbiq; serua-
 torem agebat, ubiq; beneficum. Malcho restituit auricu-
 lam, quam Petrus amputarat. Ne tantulo quidem damno
 uoluit uindicari incolumitatem suam. Herodem ac Pila-
 tum redegit in concordiam. In cruce pendens seruauit al-
 terum e latronibus. Mortuus centurionem pertraxit ad
 Christianam professionem. Hoc erat uerè regem agere,
 prodesse omnibus, nocere nemini. Ad huius exemplum o-
 portet omnes principes, quatenus licet accedere. Te uerò
 rex Franciscæ peculiariter etiam ad hoc excitare debet
 Christianissimi cognomen, ut Christum principem pro
 uiribus referas. ~~Quod si non feceris, non poteris
 te ipsum, non poteris te ipsum, non poteris te ipsum
 te ipsum, non poteris te ipsum, non poteris te ipsum
 te ipsum, non poteris te ipsum, non poteris te ipsum~~ Atque hæc
 scribo rex inclyte, non ut episcopos ullos notè aut taxem:
 atq; utinā nulli exoriatur, in quos ista meritò dici possint:
 sed

Sed ut indicem, quibus in rebus sita sit uera regum & episcoporum dignitas, ut utrique felices uiuant, dum suam utrique dignitatem agnoscunt ac tuentur. Longius autem absunt ab officio suo pastores Euangelici, qui quum reges inter se tumultuantes debuerint in concordiam redigere, ultro faces ad bellorum incendia suggerunt. Atqui si usquam erat tempus bono pastori uitæ suæ iactura gregi consulere, si usquam summus ille pastor, cuius uices gerunt, erat referendus, hic potissimum erat officio locus, ubi tantum mare scelerum ac malorum inundat in orbem. Ex tanta multitudine abbatum, episcoporum, archiepiscoporum, cardinalium, quur nemo prodit, qui uel capitis sui periculo tantos rerum motus componat? Quam feliciter moritur, qui sua morte tot millium uitæ consuluit? Nihil monomachijs & gladiatoria laniena crudelius aut immanius. Et tamen hoc spectaculo tam insanè delectata est antiquitas, ut turpissimum exemplum ab ethnicis relictum, diu resederit etiam apud Christianos, præsertim in urbe Roma, quæ nõdum dediscere potuit ueterem paganismũ. Sed monomachiarum abolitionẽ, ut refert historia, quam tripartitam uocant, debemus Telemacho cuidam, ex eorum numero, qui olim ob uitæ Christianæ simplicitatem, ac studium solitudinis, fugamq; contaminatæ multitudinis, uulgò monachi uocabantur. Is hac gratia relicto Oriente Romam uenerat, atq; in theatrum ingressus, ubi uidit prodire duos armatos, & utrunq; in alterius necem tendere, profilijt, seseq; medium inter furentes iniecit, clamans: Quid facitis fratres, quur in mutuum exitium ferarũ more ruitis? Quid multa? Dum uir ille pius studet utriusque uitæ consulere, uitam amisit ipse à populo lapidatus. Tãti faciebat insana multitudo crudelem oculo-

rum uoluptatem. Quid consequutum est? Imperator Honorius, hac re cognita, iussit aboleri morem exhibendi paria gladiatorum. Nunc mihi cogita, quam scelus fuerit ille ludus, & quot hominum millia per hunc infeliciter perierint: & intelliges, quantum mundus debeat unius hominis morti. Atque ob hoc factum merito relatus est in numerum diuorum Telemachus. Quanto autem iustius hoc honoris deberetur ei, qui tantos orbis monarchas inter sese confluentes dirimeret? Neque enim grauis est iactura, si gladiator occidat gladiatorem, & scelerosus sceleroso uicissim præstet carnificem. Et tamen ut summo totius orbis malo colliduntur inter sese principes, ita minore periculo possunt dirimi, quam ille diremit gladiatores. Primum Christiani sunt, quoque sunt animis generosioribus, hoc sunt tractabiliore, si quis episcopus, aut alioqui autoritate præditus euangelica, synceris rationibus cum illis agat. Quod si quis forsitan inciderit in principem inexorabilem ac uiolentum: extremum denique malorum, quod uel sæuissimus possit inferre, mors est. Et ubi, quæso, præstabit exemplum apostolici spiritus, qui in apostolorum uices successerunt, si hic non præstant? Dicit aliquis: Quid profecero si morior, nec impetro quod studeo? Non committet Christus agonothetes, ut huic athleta percat suum præmium. Tametsi mors frequenter impetrat, quod uita non potuit. Est enim efficax piorum hominum occubitus. Non hic repecta exempla priscorum, quæ sunt innumera. Apud Anglos diuus Thomas, archiepiscopus Cantuariensis, libertatem euangelicam exercuit aduersus regem, cui pridem seruierat, cuiusque fauore ceu longi seruitij mercedem acceperat eam dignitatem. Non agebatur de reconciliandis inter ipsos principibus. Quan-

quam

quam illud seculum nec habebat ullos principes, quorum ditio tam latè pateret, quàm horum, qui nunc tot annis inter sese conflictantes, cæteros etiam minores in belli contagium pertrahunt. Et tantum agebatur de secessu quodam, magis apto homini pio, quàm regi. Loco nomen est Orfordia. Ne me quidem admodum cepisset hic locus, præ usquam R. D. Guilielmus Vuaranus, archiepiscopus Cantuariensis, ac totius Angliæ primas, uir multis nominibus dignus qui laudatissimi uiri dignitatem succederet: ibi sic ædificarat, ut magis uideatur nouam structuram excitasse quàm instaurasse ueterem. Adeò nihil reliquit ueteris edificiij, præter aulae cuiusdam ac templi parietes. Itaq; ~~quum nihil non molitus esset uir ille pius, nihil tamen impetrauit uiuus.~~ Cæterum mors illius tantam autoritatem conciliauit ordini sacerdotum apud eam gentem, tantas opes aggesit, ut nunc ob hæc graui laborent inuidia. Ioannes ob linguæ libertatem decollatus est: sed non omnes sunt Herodes, nec omnes habent Herodiadem. Ambrosius episcopus Mediolanensis ausus est Theodosium Cæsarem ob crudelem ac precipitatum in Thessalonicenses sententiam à templi limine secludere, postq; sæuas obiurgationes, post indictam satisfactionem, in pœnitentium classem relegare. Ac tanti principis maiestas cessit autoritati præsulis. Tentauit idem Babylas Antiochenus episcopus aduersus regem innocentis homicidio pollutum. Et interfectus est, sed mortuus formidabilis esse cœpit, non solum ethnico Cæsari, uerum etiam demonibus, qui tum adhuc pro dijs colebantur. Ego uerò sic mihi, Rex optime, de Caroli Cæsaris, de tuo, de regis Angliæ ingenio persuadeo, ut non dubitem nos omnes salubribus consilijs obtemperaturos fuisse iam-

prid

pridem, si quis monitor, modestè liber, & liberè modestus
 extitisset. Atq; interim ingens ubiq; copia est istorum,
 qui principum animos instigent ad bellandum: nimirum
 hi, quorum commodis expedit res humanas esse perturba-
 tas. Alius suggerit: Ille te contemnit, ille hoc in te iessit
 scomma. alius: Hanc partem si adieceris ditioni tuæ, facile
 quum uoles adijcies & illam. O consultor inconsulte,
 quur suggeris quousq; possint proferri ditionis limites
 potius, quàm in mentem reuocas, quàm angustis termi-
 olim ditio, quæ nunc est, circumscribatur? Quin admo-
 nes, quibus modis, quod adest, queat administrari rectè po-
 tius quàm proferri? Proferenai limites nullus est finis. Ac
 uero uerius est, quod scripsit Seneca: Multi imperatores
 fines alijs abstulerunt, sibi nemo constituit. Cæterum in
 bene administrando, uera principum laus est. Alexander
 Magnus, ubi uentum esset ad Oceanum, desiderauit alte-
 rum orbem: uidelicet illius ambitioni mundus hic erat an-
 gustus. Hercules ultra Gades non est progressus. Nunc am-
 bitioni nostræ nullæ sunt Gades, nullus Oceanus. Verùm
 aduersus istorum pestiferas uoces oportet animos Chri-
 stianorum principum Christi decretis, uelut antidotis, dili-
 genter esse præmunitos, atq; ad euangelicam regulam, ue-
 lut ad scopum, omnia dirigere consilia. Quæres forsitan,
 quur tibi occupatissimo tam prolixam occinam cantionem.
 Imò cunctis optarim hanc cantilenam esse decantatam, nec
 ob aliud, nisi quòd me discruciat publica mundi calamitas,
 quodq; uehementer cupiam, res Christianas ubiq; tranquil-
 liores esse, sed præcipue Gallias, qua ditione nescio an ha-
 tetenus ulla fuerit uel sanctior, uel florentior. Quòd si tu-
 multus huiusmodi rarius existerent, uelut diluua, terræ-
 motus, aut bulimæ, res esset tolerabilior. Nunc sine fine
 talib

talibus disidijs concutitur mundus. Ac medici quidem corporum in nouis morbis exortis sagaciter inquirunt mali causas, quibus deprehensis, non ita magno negotio medentur. Nec hoc contenti, rationes excogitant, quibus fiat ne pestis eadem subinde recrudescat. Quur in tantis totiesq; recurrentibus malis non scrutantur homines prudentia ac rerum usu pollentes, quibus ex fontibus hi tumultus subinde scateant in orbem, ut incisus radicibus liceat tantis mederi malis? Quur in rebus multò leuioribus tam sumus perspicaces, in re longè omnium grauissima cæcutientes? Mihi uidetur maxima bellorum pars ex inanibus aliquot uocabulis, uelut in alimoniam humanæ gloriæ excogitatis oriri, quasi parum fuerit ambitionis inter mortales, nisi nouis titulis aleremus hoc malum ex sese nimium gliscens in nobis. His atq; huiusmodi bellorum radicibus excisis, non fuerit difficile leges pacis inter Christianos principes sancire, quæ prohiberent hos tumultus identidem repullulascere. Hac uia fieret, ut & principum opes crescerent, uidelicet per amicitiam iam factæ communes, & sub florentissimis monarchis populus Christianus amabili rerum tranquillitate frueretur. Sic faueret nobis ille uerus totius orbis monarcha, dominus Iesus, resq; nostras bene fortunaret. Sic essemus Christiani nominis hostibus formidabiles, aduersus quos nunc ægre tuemur nostra: tantum abest, ut illos longius submoueamus.

corrip

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
 Mihi uerò uel illud argumento
 est, à plurimis legi noui testamenti libros, quòd quum tot uo-
 luminum millia singulis annis in publicum emittant typo-
 graphi, tamen tot officinæ non sufficiunt emptorum auidi-
 tati. Vendibilis hodie merx est, quicquid molitur aliquis in
 Euangelium. Non poterit hoc pharmacum tam efficax se-
 mel haustum, non exerere uim suam. Itaq; mihi nunc mun-
 dus non aliter affectus uidetur, quàm solet corpus hominis
 grauibus morbis obnoxium, deuorato elleboro, aut alio quo-
 piam præsentis pharmaco. Totum enim conturbatur &
 concutitur, sæpe morituro simillimum. Atq; utinam hoc ue-
 ratrum euangelicum, posteaquam semel collustrauit ac
 penetravit omnes animi nostri uenas, sic erumpat, ut eiectis
 malorum seminibus, sanos ac puros nos restituat Iesu Chri-
 sto, postq; tantos rerum tumultus ac morbum orbis penè de-
 ploratum, letam & optabilem tranquillitatem reducat o-
 mnibus. Magis autem sperarim hæc publica bonorum omnium
 uota non irrita fore, si primates orbis, ueluti fidei medici, sic
 laboranti mundo curæt adesse: hoc est, si monarchæ, de quo-
 rum arbitrio nunc potissimum pendent res mortaliū, memi-
 nerint sese breui (quid enim in hac uita longum est?) Christo
 summo principi rationem administratæ ditionis esse red-
 dituros. Rursum si episcopi, theologi, et monachi memine-
 rint sese non successisse in locum Annæ et Caiphæ, aut scriba-
 rum & pharisæorum, qui dum suum regnum impie tuebatur,
 Euangelij regnum conabatur opprimere: dum suam asserebāt
 glor

gloriam, Christi gloriam studebant sepelire: dumq; suam iustitiam nitebantur approbare, deum faciebāt iniustum: sed potius in locum apostolorum, qui sanguinis etiam sui iactura gaudebant asserere Christi regnum, gloriā ac iustitiam. Semel passus est Christus, reuixit, nunquā moriturus. Sed eadem quæ passus est, donuò patitur, quoties damnatur, cōspuitur, cæditur, crucifigitur, & sepelitur euangelica ueritas. Deniq; sibi putat infligi quicquid malorū infligitur mēbris ipsius. Hac & liberius fortassis & prolixius à me dicta sunt, rex Christianissime, quàm par erat: uerū amoris magnitudo fecit, ut & loquator essem & cōfidentior. Omnibus Christianis bene uolo Christianus. Ceterū erga tuam maiestatem ac florentissimum Galliarum regnum singulari quodam ducor studio. Precor autē ut Iesus, immortalis totius orbis monarcha, cui diuinitus data est omnis potestas in cœlo & in terra, spiritum suum impartiat tum populis, tum principibus: his quidem, ut omnes inter sese sub communi principe Iesu concorditer ac perinde feliciter uiuant: illis uerò, ut sub sanctissimis ac florentissimis monarchis rebus pacatis fruantur: itaq; demum fiat, ut euangelica pietas inter nos bene constituta, quàm latissimè propagetur, non inuadendis aut diripiendis aliorum regionibus, sic enim pauperiores redduntur, nō meliores: sed euāgelica philosophia synceriter per uiros euangelico spiritu præditos ubiq; prædicanda: atque ita uiuēdo, ut nostræ pietatis fragrantia plurimos alliciat ad eiusdem instituti professionem. Sic nata est, sic creuit, sic latè prolata est, sic constabilita est euangelica ditio: diuersis autem rationibus sic nunc in angustū contractam, ac propemodum explosam uidemus, si totius orbis uastitatem consideres. Iisdem itaque præsijs oportet restituere
colla

collapsam, dilatare contractam, constabilire uacillantem,
 quibus primum & nata est, & aucta, & confirmata. Hæc
 affectu puro scribo Franciscæ rex Christianissime, neque
 perstringens quenquam, quum omnibus bene uelim: neque
 blandiens cuiquam, quum à nullo quicquam ambiam. Be-
 ne uale. Anno M. D. X X I I I. Calend. Decemb.

V I T A S A N C T I M A R C I
 per Diuum Hieronymum.

MArcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Pe-
 trum referentem audierat, rogatus Romæ à fratri-
 bus, breue scripsit Euangelium. Quod cum Petrus audis-
 set, probauit, & ecclesiæ legendum sua autoritate edidit:
 sicut Clemens in sexto ὑπὸ τῶν ὁσίων libro scribit. Et Pa-
 pias Hierapolitanus episcopus meminit huius Marci: &
 Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis figurali-
 ter Romam significās: Salutat uos quæ in Babylone cum
 electa, & Marcus filius meus. Assumpto itaq; Euangelio
 quod ipse confecerat, perrexit in Aegyptum, & primus
 Alexandriae Christum annuntians, constituit ecclesiam,
 tantæ doctrinæ & uitæ continentiæ, ut omnes sectatores
 Christi ad exemplum sui cogeret. Deniq; Philo disertissi-
 mus Iudæorum, uidens Alexãdriæ primam ecclesiam ad-
 huc Iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum su-
 per eorum cōuersatione scripsit: & quomodo Lucas nar-
 rat, Hierosolimæ credentes omnia habuisse communia:
 sic ille quod Alexandriae sub Marco fieri doctore cerne-
 bat, memoriæ tradidit. Mortuus est autē octauo Neronis
 anno, & sepultus Alexandriae succedente sibi Aniano.

V I T A

Igitur quum Romanæ urbi clarum uerbi Dei lumē fuisset exortum, Simonis quidem tenebræ cum suo autore restinctæ sunt, sermo autem ueritatis & lucis, qui per Petrum prædicabatur, uniuersorum mentes placido illustrauit auditu, ita ut quotidie audientibus eum nulla unquam satietas fieret. Vnde neq; auditio eis sola suffecit: sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exorāt, uti ea quæ ille uerbo prædicabat, ad perpetuam eorū cōmonitionem habendam, scripturæ traderet, quo domi forisq; in huiusmodi uerbi meditationibus permanerent. Nec prius ab obsecrando desistunt, quàm quæ orauerant, impetrarent. Et hæc fuit causa scribendi, quod secundum Marcum dicitur Euangelium. Petrus uerò, ut per spiritum sanctum religioso se spoliatum cōperit furto, delectatus est, fidem eorum per hæc deuotionemq; considerans: factumq; confirmauit, & in perpetuum legendam scripturam ecclesijs tradidit. Clemens in sexto Dispositionum libro, hæc ita gesta esse, describit. Cuiq; simile dat testimonium etiam Hierapolites episcopus nomine Papias, qui & hoc dicit, quòd Petrus in prima epistola sua, quam de urbe Roma scripsit, meminit Marci, in qua tropice Romam Babylonem nominarit, cum dicit: Salutatur uos ea quæ in Babylone est electa ecclesia, & Marcus filius meus.

Hunc autem Marcum tradunt primum ad Aegyptum perrexisse, atq; inibi Euangelium quod ipse cōscripserat prædicasse, & ipsum primum ecclesiam apud Alexãdriã constituisse. Tanta autem refertur multitudo credentium uirorum ac mulierū, primo ingressu, exemplo sobrietatis eius & cōtinentiæ cōgregata, ut etiam cōuersatio eorum

B qui

qui per ipsum crediderant, & uita totius abstinentiæ, ac
 frugi eorum, sobriaq; conuiuia, librorum memoriæ man-
 darentur à uiro disertissimo Philone, quem sermo tenet
 temporibus Claudij Imperatoris Romam uenisse, & Pe-
 trum apostolum uidisse, atq; eius adhæsisse colloquijs, uer-
 bum Dei prædicantis. Quod ualde est uerisimile: quia &
 scripturam istam quam diximus, posterioribus ab eo tem-
 poribus constat esse compositam. In qua euidentissime o-
 mnia ecclesiæ insituta complectitur, quæ & tunc tradita
 sunt, & in hodiernum seruantur à nobis. Sed & abstinen-
 tium uitas, eorum duntaxat, qui nunc in ecclesijs uel mo-
 nasterijs degunt, describit ad liquidum. Vnde planè mani-
 festissime proditur, non solum sciens quæ nostra sunt, sed
 & amplectens: quippe qui diuinis laudibus extulit
 sui temporis apostolicos uiros, ex Hebræorum
 (quātū intelligi datur) præcipue genere
 credētes: quoniā quidē constat, quòd
 hi qui sub apostolis ex Israëlitis
 credebant, Iudaicis adhuc
 institutionibus & le-
 gis obseruatio-
 nibus inhære-
 bant.

IN EVANGELIUM

LIVM MARCI PARAPHRASIS, PER DES. ERASMV ROT.

CAP. I.

VNCTIS mortalibus insitum est, ut felicitatē expetant. Hanc multi mundana quadam sapientia præpollentes, alij proditis legibus, alij traditis præceptis rectē uiuendi hætenus polliciti sunt: sed quoniã homines erant, non ualuerunt præstare

quod pollicebantur. Nec enim nouerant, quæ nam esset uera hominis felicitas, aut quibus in rebus sita. Proinde factum est, ut pro uera felicitate fallacem quandam felicitatis imaginem sint amplexi, & errorē suum in alios transfuderint, falsi simul & fallentes. Attulerunt igitur & legum cõditores & philosophi quoddã Euangeliũ suũ, sed partim uanũ & fallax, partim dilutũ & inefficax. Certius autē ac solidius Euãgeliũ proditũ est à Mose et propheetis, sed uni duntaxat genti, proq; temporis ratione figuris & umbris inuolutum, præparans tantũ ad cognitionem ueritatis: nec satis efficax ad præstandum perfectam salutem, sed ad hanc tamē gradibus aliquot prouehens, uidelicet diuina sapientia naturam ipsam referente, quæ nos à rerũ uisibiliũ cognitione ueluti manu ducit ad cognitionem inuisibilium.

~~Et hoc uelut in uoluptate
et in deliciis et in uarijs
et in delicijs et in uarijs
et in delicijs et in uarijs~~

B 2 animis

~~Quis est qui per seipsum non potest saluare~~
~~seipsum, sed per alios, et per seipsum non potest~~
~~saluare seipsum, sed per alios, et per seipsum non potest~~
~~saluare seipsum, sed per alios, et per seipsum non potest~~
~~saluare seipsum, sed per alios, et per seipsum non potest~~
~~saluare seipsum, sed per alios, et per seipsum non potest~~
 Porro terror di-
 uine iustitiæ, quanquam est nonnunquam initium salutis,
 quemadmodum amarum pharmacum totum hominis cor-
 pus concutiens, initium est sanitatis, tamen non absoluit
 hominis felicitatem. Gratia & beneficentia cõciliat amo-
 rem. Amor erga Deum reddit felicem. Posteaquam igitur
 uniuersus mundus utcũq; præparatus esset oraculis pro-
 phetarum, ac mosi præceptis simul & figuris, his nouissi-
 mis temporibus proditum est illud uere letum, & omni-
 bus amplectendum Euangelium, quod non Iudæis modò,
 uerumetiam uniuersis mundi nationibus ultro defert abo-
 litionem omnium peccatorum: & ne quis dubitet de fide
 promissi, Deus est autor, non homo quispiam. Nec huius
 legatus est Moses, aut prophetarũ aliquis, sed ipse filius
 Dei Iesus Christus, qui nostræ salutis causa profectus è
 cœlis nostrã carnem mortalẽ induit, ut innocens per cru-
 cem ac mortem suam, innocentiam ac uitam gratis confer-
 ret omnibus, qui credentes ipsius promissis, spem omnem
 in eo collocarent. Deus enim natura clemens ac benefi-
 cus, uoluit hoc pacto declarare summam & inestima-
 bilem benignitatem suam erga genus humanum, qua ma-
 ior nec possit optari, nec debeat expectari. Honoratio-
 rem legatum mittere non potuit, quàm filium suum uni-
 genitum: maiorem benignitatem exprimere non potuit,
 quàm ut per solam fidem, omnibus omnia peccata quam-
 libet

libet multa, quamlibet atrociam condonaret gratis: ac per spiritum suum eos, qui antè erant serui diaboli, adoptaret in consortium filij sui, per quem nobis donauit omnia, quæ in cœlis & quæ in terris. Hoc nuntio quoniam nihil potuit esse letius, optimo iure dicitur Euāgelium, ne rursus timeatis iugum legis Mosaicæ. Porro euangelicam historiam quidam altius repetere maluerunt, uidelicet à natiuitate IESV Christi: mihi compendij studio satis uisum est exordiri à prædicatione Ioannis Baptistæ. Is Sicut scri- enim non fortuito, sed diuina dispensatione ut lucifer so- ptum est. lem, ita Christi prædicationem antecessit, Iudæorum animos excitaturus in expectationem mox uenturi Messia, digitoq; demonstraturus uenientem, quem prophetae, tot retro seculis uenturum prædixerant. Nam prophetae, qui uaticinati sunt de uenturo Christo, ijdem uaticinati sunt de Ioanne Christi anteambulone. Sic enim apud fatidicum Micheam Deus pater loquitur filio suo: Ecce mitto peculiarem & electum nuntium meum ante conspectum tuum, qui tibi mox uenturo ad prædicandi Euāgelij munus preparaturus est uiam. Similiter ait Esaias, Ioannis prædicationem designans: Vox clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Sic nimirum ante medici aduentum admonetur egrotus, ut agnoscens morbum, medicum uenientem reuerenter excipiat, seseq; illi morigerum ac dicto audientem præbeat. Quum igitur instaret tempus, ut Iesus Christus Dei filius, qui eatenus nondum innotuerat, mundo auspicaretur hoc munus, cuius gratia missus erat e cœlis in terras, Ioannes iuxta prophetarum oracula præcursorem agebat, aqua tingens in deserto: non quòd ipse ablueret peccata, sed quòd suo baptismo inuitaret ad pœnitentiam uitæ superioris, ut morbū

B 3 suum

suum agnoscentes, desiderarent eius aduentum, qui solus
 baptizat spiritu & igni per fiduciam in ipsum semel tol-
 lens omnia peccata, atq; ex sese uelut è fonte cœlestem in-
 ferens gratiam animis hominum: gratis liberans ab iniu-
 stitia, gratis conferens iustitiam: gratuito liberans à mor-
 te, gratuito donans uitam æternam. Hæc Dei benignitas
 quo maior est, hoc grauioribus supplicijs punientur, qui
 eam oblatam fuerint aspernati. Id ne fieret, præcessit Ioan-
 nes, qui suo carnali baptismo præpararet omnes ad spiri-
 tuale baptisma Christi: qui adhortans, ac metu territans,
 adduceret eos ad resipiscentiam & odium uitæ prioris:
 qui præmoneret in proximo esse Messiam, ac regnũ Dei.
 Non erat ille lux, quæ illuminaret omnem hominem ue-
 nientem in hunc mundum, sed erat nuntius lucis mox ex-
 oritura: nõ erat ille medicus, qui tolleret peccata, daretq;
 sanitatem, uerum ingesta cunctis periculi magnitudine,
 horrorem incussit animis omnium: ac prædicans in pro-
 ximo esse qui solus liberaret à peccatis, excitauit omnium
 mentes ad desiderium salutis æternæ. Non erat ille spon-
 sus, sed anteambulo sponsi, qui cunctos expergesceret,
 ut uenienti occurrerent. Non erat ille uerbum Dei, sed uox
 prænuntia uerbi mox proferendi. Lex Mosi terrorem ha-
 bebat, adeo ut filij Israël non ferrent uocem Dei loquen-
 tis ad ipsos. Ioannes confinium legis et gratiæ, ueluti mi-
 xtus ex utroq; , hoc habebat uetustæ legis, quòd exitium
 minitabatur omnibus, ni mature resipiscerent: hoc habe-
 bat nouæ legis, quòd non uocabat ad uictimas aut holo-
 caustomata, ~~sed ad sacrificia~~: sed ad baptismum ac
 pœnitudem uitæ prioris: quodq; nuntiabat iam adesse
 clementissimum illum Messiam, qui gratis omnibus con-
 donaret omnia peccata, fiduciam omnem in ipso collo-
 cantibus

cantibus. Lex prior prodita est in deserto: ibidem profer- Fuit Ioānes
 tar & nouæ legis exordium. Omnia relinquat oportet, in deserto,
 qui uelit esse dignus euangelica gratia, quæ compendio
 largitur omnia. In urbibus sunt opes, deliciae, uoluptates,
 ambitio, fastus. Sed præ ceteris Hierosolyma habebat tē-
 plum quo superbiebat: habebat carnales uictimas, quibus
 fidebat: habebat festos dies, sabbatissimos, delectum cibo-
 rum, aliasq; caremonias in quibus collocabat iustitiam:
 habebat sacerdotum supercilium, pharisæorum hypocri-
 sin. Verum ab omniū harum rerum fiducia semet excutiat
 oportet, quisquis ambit baptismum euangelicum. Relin-
 quenda Iudæa tota cum sua Hierosolyma, cum suo tem-
 plo, cum suis uictimis, cum suo sacerdotio, cum suo phari-
 saismo: emigrandum in desertum, ubi letissimum accipias
 nuntium, mox uenturi seruatoris. Nec frustra fuit clamor,
 Ioānis: siquidem ad huius prædicationem territi complu-
 res, relictis sedibus suis, properabant ad Iordanem: non
 tantum ex omni Iudæa regione, uerum etiā ex ipsis Hie-
 rosolymis. Confluebat autem promiscua turba militum, Confitentes
 publicanorum, aliquot etiam pharisæi. Quotquot autem peccata sua
 ueniebant, citra personæ delectum recipiebantur à Ioan-
 ne, docebantur: ac sibi displicentes, confitentesq; peccata
 sua, baptizabat: uelut imagine quadam præcludens ad or-
 dinem euangelicum. Primum enim munus est docere. Ex
 doctrina cū catechumenus incipit & suam turpitudinem
 agnoscere, & Dei bonitatē, totus sibi displicet: atq; intel-
 ligēs nulla alia in re paratam salutis spem, ad Dei gratui-
 tam beneficentiam confugit. Magnus ad sanitatem gra-
 dus est, hominem agnoscere morbum suum: ingens ad lu-
 cem profectus est, agnoscere tenebras suas. Multū promo-
 uit ad uitæ puritatem, qui suam horret impuritatem. Ioannis

prædicatio adumbrat catechismum euangelicum: Ioannis
 baptisma representat baptismum Christi. Ioannis in
 quibuslibet recipiendis facilitas loquitur quemadmodum
 omnes egent gratia euangelica, ita neminem ab ea submo-
 uendum, cuiuscunq; gentis aut ordinis sit. Habebant pha-
 risæi lotiones suas: abluabant manus sumpturi cibum: ab-
 luebant corpus e foro domum reuersi, subinde lauabant
 pocula, patinas, sellas, lectos, reliquãq; domus supellecti-
 lem, quasi uel in huiusmodi rebus sita sit puritas quã amat
 in nobis deus, aut quasi phariseorum aquila possit homi-
 nem in oculis dei puriorem reddere. Non reddunt purio-
 rem tales baptismi, sed arrogantiorum. Felices, qui relictis
 Mosaicis ac Pharisæicis lotionibus, properant ad lauacra
 Iordanis. Iordanis enim sonat Hebræis, fluuium iudi-
 cij. Non iudicatur à domino, qui seipsum iudicat. Hic
 est ille purificator fluuius, scatens e duobus fontibus, agni-
 tione propriæ iniustitiæ, & recordatione bonitatis diui-
 na. Hic est ille baptismus pœnitentiæ, flumen lacryma-
 rum, ex intimis cordis uenis aquas emittens amaras, sed
 acrimonia nitri abstergens omnes animæ maculas. Ha-
 bent & pharisæi suam confessionem, sed arrogantem: Ie-
 iuno bis in sabbato: decimas omnium bonorum do pau-
 peribus: & non sum sicut cæteri homines. Iudæi aliena
 peccata confitentur, non sua. Porro qui se præparant ad ba-
 ptismum euangelicum, nec sua benefacta norunt, nec alie-
 na mala commemorant, sed sua quisque peccata confiten-
 tur. Propria benefacta commemorare, arrogantia est: aliena
 mala referre, liuoris est & maleuolentiæ. Propriam
 maliciam agnoscere, est Dei bonitatē glorificare. Ioannes
 autem, qui sic priorem Christi aduentum præuenit, quem-
 admodum Helias postremum aduentum præuenturus est,

iuxta

iuxta uaticinium Malachiae, quò magis Heliam referret, uiuebat in deserto, fugitans undique contaminatam hominum consuetudinem: uestiebatur non sericis, aut laneis, sed ueste cõtexta ex pilis camelorum, lumbos habens zona pellicea cinctos & astrictos, ante proditum Euangelium, euangelicum quiddam exprimens: neq; non respondebat uictus loco & cultui. Victus erat parabilis, & quẽ ipse locus ultrò suppeditabat, locusta & mel syluestre: & hic præstitit plus præco Christi, quàm lex Mosaica requirebat. Si quidem illa distinxit animantium genera: hic in totum ab esu quadrupedum, uolucrum & piscium abstinebat iniussus. Illa prohibet uti ueste è lana linoq; contexta: hic sibi & lini, & lanæ usum interdixit. Talis nimirum uita decebat poenitentiæ præconem: qui tametsi sanctificatus est in utero matris, tamen austeram uitam agebat, ne parum haberet ponderis prædicatio, si mores doctrinæ non respondissent. Atq; his rebus tantam & auctoritatem & gloriã sibi præceperat apud Iudæos, ut pleriq; suspicarentur eum esse Messiam. Ille uerò tametsi uir. Venit fortis-
esset deo gratissimus, plurimisq; diuinis dotibus præditus: or post me.
tamen intelligens quantum scelus esset, hominem sibi uindicare gloriam dei, aut hominem in homine salutis præsidium collocare, palàm apud omnes prædicabat, dicens: Non sum is, quem uos me esse suspicamini. Humilis ac diluta est mea doctrina, meus baptismus inefficax est. Ipse nihil aliud sum, quàm homo uobis similis cõceptus in peccatis: nec aliud sum, quàm nuntius eius, qui mox uenturus est, ut omnibus conferat salutem. Tẽpore quidẽ me posterior est, & iuxta humanã æstimationẽ minus habet auctoritatis: sed adeò me præcellit uirtute cœlesti, ut ego, quem uos suspicitis, nõ sim dignus qui illi infimi mancipij ministerium

B s sterium

sterium exhibeam, ac procumbēs humi soluam corrigiam calciamentorum eius, Ille uobis est suspiciendus, ille studijs omnibus expetendus. Ego prædico terrena, ille docebit cœlestia. Ego hætenus baptizavi uos iuxta corpus aqua, præparās animos uestros ad pœnitentiã. Ille ubi prodierit, baptizabit uos spiritu sancto, cuius occulta uis sanctificat omnia. Etenim quemadmodũ nullus hominũ ex sese habet iustitiam, ita nulli potest cõferre. Maior homine sit oportet, qui hoc præstet, quod est solius Dei. Agnoscite.

Et factũ est discrimen inter indignũ famulum & dominũ, inter ministrũ & autorẽ, inter præconẽ & regem. Posteaquã Ioannes huiusmodi uerbis animos multorũ excitasset ad expectationẽ uenturi Messie, cõmodum ac suo tẽpore prodijt **I E S V S**, relicta Nazareth uiculo Galileæ, ubi quòd esset educatus, ac diu uersatus, etiam natus existimabatur. Hæc uidelicet est natura rerum euãgelicarũ, ex minimis initijs paulatim ad summa proficere: quum contra mundi satanæq; molimina, à magnificis initijs exorta, subito ad ima præcipitentur. Sic lucifer dum constituit sedem in Aquilone, meditans æqualitatem cum altissimo, repẽte præceps datus est in tartara. Sic Adam, dũ huius instinctu affectat æqualitatẽ cũ Deo, è paradiso exactus est. Hic igitur si cogites **I E S V** magnitudinem, magis admiraberis modestiã. Prodiit ab humili uiculo, à Galilea contẽptissima Iudaicæ gẽtis regione. Prodiit autem humilis nullo comitatu, ut quiuis è plebe, inter peccatores, milites, meretrices, & publicanos: ad baptismum pœnitentiæ uenit, ille purificās omnia. Non erat illi satis circumcisum fuisse iuxta legis præscriptum, purificatũ fuisse iuxta Mosi traditionem: Ioãnis quoq; baptismum ambiit, nos interim erudiens ac docēs, ei, qui se paret ad euãgelici doctoris munus, nihil

nus, nihil omittendum, quod pertineat ad aliquem gradū
 pietatis: nihil non fugiendum, quod offendiculum præbeat
 infirmis. Docuit hoc Ioannes, non esse conciliandam auto-
 ritatem doctori, splendore uestium, aut strepitu uitæ, sed
 integritate morum. Sed perfectius ~~_____~~
~~_____~~, tamen innocentia, māsuetudine, beneficen-
 tia in omnes, Ioannis autoritatem obscurauit. Perfectius
 enim est, quod præstat Euangelij gratia, quàm quod le-
 gis autoritas. Totum autem domini IESVS consiliū in hoc
 fuit, ut ipsum mundus agnosceret unicum esse salutis au-
 torem, ut nobis euangelicæ, ueræq; pietatis formam expri-
 meret, & de præteritis prophetarū ac Mosi fidem confir-
 maret: ac de futuris uelut arrabone dato, certā faceret ex-
 pectationem. Libentius enim illi credimus, de quo magni-
 fice sentimus, & in quem multorum testimonia consen-
 tiunt. Procuratum est igitur diuino consilio, ut undiquaq;
 testimonium ferret dominus IESVS totius legis, prophe-
 tarum omnium, angelorum, pastorum, Magorum, scriba-
 rum, Simeonis & Annæ, Ioannis Baptistæ, patris, spiri-
 tus sancti, denique Pilati & demonum, miraculis etiam
 ipsis filium Dei clamantibus. Multa uerò gessit, non quòd
 ipse talibus egeret, sed ut nobis in seipso uitæ formam ex-
 primeret: uidelicet ieiunans, tentans, orans frequenter, ad
 baptismum ueniens, obediens parentibus, patienter tole-
 rans iniurias, postremo ad crucem ueniens. Multa præsti-
 tit, quæ fuerunt prophetarum oraculis prædicta, ne quid
 addubitar ent de promissis in postremum exhibendis, ue-
 luti quum in baptismo columbam accipit uertici insiden-
 tem: quū resurgit à morte. Venit igitur ad Ioannē ueluti
 pœnitēs, ambijt baptismū, & impetrauit. Baptizatus est
 in Iord

in Iordane, in quo baptizabantur & coriarij, et publica-
 ni, & milites, quo non aliud hominum genus inquinatius.
 Non erubescit hic principum huius mundi superbia, quæ
 nihil uult habere cum populo cõmune? Nemo regũ, nemo
 sacerdotum uenit ad baptismum, et si libuisset baptizari,
 uix aureo gemmeo ue labro dignarentur baptizari. Ille
 fons omnis puritatis, ille rex regũ, & dominus dominan-
 tium, non fastidiuit commune cum populo lauacrum, sed
 quisq; sese deijcit apud homines, is attollitur apud Deũ.
 Ut unus quilibet e populo baptizatus est Iesus, sed pater
 cœlestis insigni & inaudito signo secreuit eũ a reliquis.
 Etenim simulatque Iesus relicto Iordane, quem sui sacri
 corporis contactu consecrarat, sese recepisset in terram:
 dum intentus est precationi, Ioannes uidit diffindi cœlos,
 atq; inde spiritum sanctum deuolare in sacrum uerticem
 domini, atque inibi commorari. Adæ superbia, paradisi sum
 nobis clauserat: Christi modestia, pro paradiso cœlum no-
 bis aperuit. Visibile signum exhibitum est oculis, sed quo
 doceremur, quales animos amaret spiritus ille cœlestis,
 & quales redderet. Satanae mundiq; spiritus reddit & a-
 mat animos elatos, tumidos, feroces: at spiritus ille cœle-
 stis amat modestos, mites ac tranquillos. Nihil enim co-
 lumba simplicius, aut a pugna raptuq; alienius. Expres-
 sum est in domino corporali typo, quid fiat spiritualiter
 in omnibus, qui sincera fide suscipiunt baptismum euan-
 gelicum. Corpus aqua tingitur, sed mens inuisibili gratia
 perungitur. Porro quòd in uertice domini columba per-
 mansit, designabat, cæteris quidem pijs, pro modo fidei
 dari spiritum sanctum, prout rerum præsens usus postu-
 larit: cæterũ in Iesu perennis erat fons omnis gratiæ cœ-
 lestis. Neq; enim columba tum deferebat ad illum nouam
 gratiam

gratiam, sed plenitudinem in eo gratiae declarabat: Et
 unde nobis omnis gratia manaret, ostēdit. Hoc tamen eui-
 denti signo, quod acceperat à patre, cōfirmatus Ioannes,
 nō dubitauit illum pronūtiare filiū Dei. Graue erat apud
 Iudeos Ioannis de Christo testimonium: sed longē gra-
 uius testimonium ipsius patris, cuius uox ē cœlis insonuit,
 dicens: Tu es ille filius meus unicē charus, in quo sibi pla-
 cet animus meus. Gaudium enim patris, filius sapiēs. Non
 est ignauus aut languidus spiritus ille cœlestis, igneus est,
 ac statim uim suam exerit, ubi semel corripuerit animum
 hominis: segnis ac lentus est spiritus humanus: neq; quic-
 quam cogitat, nisi terrena & humilia. Cæterum in quibus
 iam mortificatus est spiritus carnis, et agūtur spiritu Dei,
 mox ad fortia sublimiaq; grassantur, ad certamē cum im-
 mundo spiritu, quē non dubitant in se prouocare: nimirū
 freti præsidio spiritus cœlestis, qui fortior est omnibus qui
 repugnant Euangelio. Iesus igitur in se exprimēs, quid à
 nobis fieri uellet, statim à baptismo spiritus uigore actus
 est in desertum. Illic commoratus est quadraginta dies, ac
 noctes totidem, perscuerans in precationibus ac ieiunio:
 atq; interim tentabatur à satana, quē fractū, nobis deuin-
 cendum tradidit, uiam etiā deuincendi cōmonstrans. Vin-
 citur enim spiritu Christi, uincitur assiduis precationibus,
 uincitur perpetua uitæ sobrietate, uincitur armis scriptu-
 ræ diuinæ. Interim abstinebat omni solatio mortaliū, ui-
 uens inter bestias. Nihil erat illi periculi à turba hominū,
 sed cōmonstrauit nouo militi, necessariā esse fugā promi-
 scue multitudinis, donec domita carne, ac deuictō satana,
 meditatione diuinæ legis, ac puris deprecationibus spiri-
 tus robur iustū collegerit. Nonnullis enim tutius est uersari
 inter bestias cum Christo, quàm inter homines bestijs no-
 centio

centiores. Versabatur dominus inter bestias, sed destituito ministerio hominū, aderāt angeli, & ministrabāt ei. Qui reijciūt omnes huius mundi uoluptates, his adsunt solatia cœlestia. Nobis baptizatus est Christus, nobis deprecatus est, nobis testimonio spiritus & patris insignitus est, nobis successit, nobis ieiunauit, nobis tentatus est, nobis uicit. Hic mihi considera Christiane miles, tuæ perfectionis ordinē. Catechismus inducit odium uitæ prioris, ac spem purgationis. His ducibus curris ad Iordanē, illic per fidē in Christum deponis maculas omnium criminū. Mox ad preces tuas & ecclesiæ, datur è cœlis nouus spiritus: per eum ascisceris in numerū filiorū Dei, nimirū insitus corpori IESU Christi, qui est caput ecclesiæ: interim nō oportet militē esse securū. Dedisti nomen Christo imperatori, renuntiasti diabolo: accepisti autoramentū ac donatiuū, uelut arrabonē tui salarii, spiritum factum ad palmam oportet cōtendere. Ea nō cōtingit oscitanti, arma capessas oportet, ne te hostis, qui nusquā non insidiatur, incautum atq; inermem opprimat. Oppugnabit ilico mundus, oppugnabit satanas, oppugnabit te caro tua: semper pugnandum est, ut semper uincas. Neq; enim prius erit finis pugnae, quàm uitæ: sed tamen quò sæpius hostem tuum uiceris, hoc & ille discedet à conflictu debilior, & tu robustior. Hic ubi grauiter te gesseris, tum demū ad Euangelij prædicandi munus accingere, si modo huc te propellit spiritus Dei. Dominus IESVS idoneus erat euāgelicæ prædicationi, quò nō aliud munus perfectius, etiam tum, quū admodū esset puer, sed nobis exēplar in sese parauit, nō esse statim ac temere ad tam sacrā functionē prorūpendum. Habebat lex Mosi tempus suū: erat tēpus, quò paulatim ex oriente luce ueritatis euangelicæ, legis umbras

opor

oportere euanescente: & proferente sese spiritus uigore
 caro cederet. Quemadmodū autem in trāsformationibus
 rerū naturalium, quò commodior sit transmutatio, misce-
 tur aliquid in medio, quod affinitatē habeat cum utroq;
 Ioannes inter legem Mosi carnalem, & legem euangeli-
 cam spiritualem, medius interuenit, quò facilius homines
 à carne ad spiritum transfigurarentur. Neq; enim subito
 è terra fit aer, sed intercedit aqua media, quæ paulatim
 extenuatur in liquidius elementum. Itaque quandiu flore-
 bat Ioannis prædicatio, qui ex parte legis personam su-
 stinebat (nam & lex aliquo modo perducit ad Christum)
 Dominus I E S V S, ne cui uideretur emulationem cum
 Ioanne suscipere, aut ne legem quam uenerat absolutu-
 rus, abrogare uideretur: nec palam prædicabat, nec mi-
 raculis, nisi paucis uirtutē suam exercebat: nec discipulos
 colligebat, ~~sed discipulos non colligebat~~
 sed: nos docens non posse quenquam rectè magistrum a-
 gere, nisi qui se prius obsequentem discipulum præbuis-
 set. Cæterum posteaquam ob linguæ libertatem Ioannes
 esset coniectus in carcerem, Christus illi ueluti successit.
 Prius enim esse conuenit quod est carnale, posterius quod
 est spirituale. Antecedit quod imperfectum est: succedit
 quod est perfectum. Gratia naturam imitatur. Frumētum
 prius in herba est, quàm in spica: & infantie succedit ætas
 robustior. Tendunt ad suum finem legis cæremonia, quæ
 tamen Christū utcunq; deliniarāt: emicat euangelica lux,
 cuius unicus est autor I E S V S Christus. Is primum prodit
 in Galilæa: nā à parte Iudææ contēptissima placuit auspi-
 cari lucis huius exortū. Nō merebatur hoc honoris super-
 ba Hierosolyma: quæ quū esset cæca, sibi uidebatur ocula-
 ta, & ob hoc ipsum magis insanabilis. Cæterū in hisce re-
 bus

bus haudquaquam fortuito gestis, subest arcana quedam rerum gerendarum significatio. Quid enim nobis designat Ioannes inclusus carceri? Nimirum obscurandam esse legem Mosaicam, ad exortum clarissimæ lucis euangelicæ. Quid Ioannes alligatus? Nempe astringendum esse, quod erat carnale legis, & euangelica gratia laxandam esse libertatem. Quid Ioannes decollatus? Videlicet iam adesse uerum caput totius ecclesiæ, ex omnibus orbis nationibus congregandæ. Quid autem I E S V S prædicans in Galilæa regnum Dei? Haud dubie præludit, Euangelij gratiam ab impiè religiosis Iudæis, qui uetus illud caput, quod per Euangelium erat recisum, amplectebantur, & Christum totius etiam legis caput aspernabantur, ad gentes demigraturam. Nam Galilæa Syris transmigratiorem sonat. Antea latebat gratia, regnabāt cæremoniæ: nunc illis sub motis, prodit in publicum I E S V S, euangelicæ gratiæ tum autor, tum præco. Itaque iuxta sensum mysticum, quicumque uolūt audire Christum prædicantem, à pristinis ritibus & cupiditatibus demigrent oportet, ut nouæ cælestis que doctrinæ possint esse capaces. Abijciat Iudæus sanctimonie persuasionem: abijciat phariscus supercilium ex operum fiducia sumptum: abijciant pontifices templi & uictimarum gloriam: abijciant philosophi humanæ sapientiæ inania præsidia: abijciant reges ac tyranni si ultissimam confidentiam, quam in suis opibus ponunt: abijciant omnes gentes impios ritus, turpes cupiditates, & audiant nouum prædicatorem I E S V M, non humana docentem, sed cælestia. Loquitur ex æquo omnibus, audiant pariter omnes. Est autem operæpretium cōsiderare, quibus modis auspicietur doctrinam suam. Huius mundi Philosophi primùm ea obijciunt auditoribus, non quæ sunt uti-

lissima

lissima, sed quæ ip[s]is conciliet admirationem non uulgaris sapiëntia: cum primis illud captantes ad gloriam, ut ab alijs magni nominis doctoribus dissentiant. Dominus Iesus, nec legis autoritatem uoluit antiquare, sed non intellectã interpretatur. & perficit potius, quàm destruit: nec Ioannis doctrinam, licet imperfectam, refellit: sed ab ijsdẽ exordijs auspiciatus est suam prædicationem, quibus ille cœperat. Diceres esse Ioannis discipulum, qui erat magister & autor omnium. Quid autem prædicat? quid clamat sermo patris æterni? Lege naturæ, quam Deus inscripserat cordibus omnium mortalium, abusi sunt. Philosophorum sapiëntia reddidit mundum stultior em quàm fuerat. Gentium religio hæcenus summa fuit impietas. ~~Tempus~~ Impletũ est

~~Tempus~~ Lex figuris suis innuit, prophete suis oraculis prædixerunt uenturum, qui perfectam salutem offerret omnibus gentibus. Ad hanc promissionem, quoniam diu dilata est, mundus uelut obsurduerat: sed non est oblitus Dominus promissi sui. Tempus quod ille huic negotio præfinierat, iam expletum est: non est quod posthac expectetis figuras alias, aut ænigmata legis: non est quod expectetis novos prophetas, ecce iam adest regnũ Dei. Pro umbris emicabit ueritas: pro carne succedet spiritus: pro caeremonijs corporalibus regnabit uera pietas: pro regno satanæ proferet se regnũ Dei. Non est quod cunctemini: non est quod quisquam ad suæ iustitiæ præsidia respectet. Ad Mosaicæ legis æstimationem fortassis aliqui iusti sunt apud homines: ad euangelicæ legis exactiõnem peccatores sunt omnes homines. Non est tamen quod desperetis: agnoscite morbum, & accipite remedium: tantũ poeniteat uos uitæ superioris, & credite euangelio. Offertur letus & optabilis

bilis nuncijs, gratuita condonatio omnium peccatorum.
 Nihil opus est holocaustis, ~~et sacrificiis~~
~~et sacrificiis~~ ~~et sacrificiis~~ ~~et sacrificiis~~
~~et sacrificiis~~ ~~et sacrificiis~~ ~~et sacrificiis~~

Et prateri-
 ens.

~~et sacrificiis~~ ~~et sacrificiis~~ ~~et sacrificiis~~. Huiusmodi
 sermonibus quum dominus Iesus excitasset animos Iudaeo-
 rum ad philosophiã euangelicam, coepit & ipse Ioannis
 exemplo discipulos aliquot colligere, sed paucos, eosq; ru-
 des & humiles: ut per hos conuersis totius orbis nationi-
 bus uere constaret, regnum esse Dei, non mundi. Proinde
 quum die quodam faceret iter iuxta lacum Galilæe, uidit
 I E S U S Simonẽ & Andreã fratrem eius opera cõmu-
 ni laborantes, ut retia laxarent in lacum: erant enim pis-
 catores, & hac arte sibi uictum parabant. Humilitas artis
 faciebat ad gloriam, concordia fratrum denotabat eccle-
 siæ consensum. Piscatura typum habebat euangelici mu-
 neris, quod per sermonẽ Dei, mortales immersos ignoran-
 tiæ tenebris ac sordidis huius mundi curis, extrahit ad lu-
 cem ueritatis, ac cœlestium rerum amorem. Hos igitur pi-
 scates, primum piscatus est Iesus. Venite, inquit, ac me se-
 quimini: efficiam enim ut incipiatis esse piscatores homi-
 num. Ad hanc uocem duo fratres nihil contati, relictis ut
 erant retibus, sequuti sunt dominũ Iesum. Nam Iesu uox
 cœlestis habebat incantamẽtum. Atq; hinc progressus pu-
 sillum Dominus, conspexit alios duos, Iacobum Zebedæi
 filium, & Ioannem fratrem eius: qui & ipsi reconcinna-
 bant retia sua in nauis, adornantes piscationẽ. Et hos alibi
 intentos, subito interpellans I E S U S, uocauit: iussitq;
 ut sese sequerentur. Vt autem agnoscas iuuenes euange-
 licæ fiducia, nihil morati, relicto etiam patre Zebedæo
 unã cum mercenarijs in nauis, repente sequuti sunt uocan-
 tem

tem. Ab initijs dominus IESVS collegit principes ecclesie sue, fastiditis interim cum suo fastu sacerdotibus ac phariseis Hierosolymitis. Eiusmodi sodalitia comitatus Iesus uenit Capernaum: eadem ciuitas erat ut opibus florens, ita superba simul et impia. Hic statim aggressus est Euangelista munus. Nam sabbato ingressus synagogam, publicitus docebat Iudeos: non inania phariseorum commenta, sed ueram legis mentem explicans, quae spiritalis erat, non carnalis. Sensit ilico populus nouum doctorem, ac nouum doctrinae genus. Hominem uidebant humilem, raro contemptoq; sodalitia stipatum, sed admirabantur sermonem, uim quandam diuinam spirantem. Neq; enim scribarum in morem docebat frigidas constitutiunculas, et aniles fabulas de genealogijs, sed dictis aderat autoritas, ac sermoni ueraci fidem astruebat miraculorum magnitudo. Friget quicquid humanum est, quoties diuina uirtus exerit suam potentiam: et ecce protinus adest edendi miraculi occasio. Erat in ea congregatione quidam obnoxius impuro demoni. Non tulit spiritum caelestem in Christo loquentem spiritus impius: coepit enim obstrepere doctrinae caelesti, uociferans, ac dicens, Quid tibi nobiscum rei est IESU Nazarene? An uenisti perditurus nos ante diem? Noui qui sis. Nimirum sanctus ille olim promissus a propheta Daniele, quem Deus praeter ceteris unice sanctificauit. Dominus autem siue quia nondum uenerat tempus, ut palam profiteretur quis esset: siue quia non placebat uera quidem illa, sed metu extorta professio, et ab impio profecta spiritu: qui quum ex se sit mendax, et fallere gaudeat genus humanum, nec uera loquens erat audiendus apud populum, ne quis illi post credat metuenti: increpuit illum dicens: Obmutescere et exi ab homine, sic melius predicabis qui sim. Nec mora: spiritus impurus.

C 2 ad

ad uocem iubentis domini reliquit hominem, sed dilaniās eum, atq; ingenti clamore uociferās: ut palam esset, illum non suapte sponte, sed uirtute diuina coactum, profugere. Atq; hic exhibita est imago hominis occupati spiritu satanæ. An non pessimo dæmonio obnoxius est, quem totum possidet ambitio, auaritia, liuor, odium, libido, cæteræq; cupiditates impiæ? Huiusmodi qui sunt, non ferunt sermonem euangelicum, sed uociferantur: Quid tibi nobiscum est IESU? Venisti ut perderes nos? Etenim quos possidet huius mūdi spiritus, perdi se credunt, quoties coguntur ea relinquere, in quibus sibi falsam constituere felicitatem. Itaq; conturbantur ac discerpuntur, dum hinc ad honesta uocat metus æterni supplicij, hinc amplectitur ac retrahit male dulcium malorum consuetudo. Sed nullum est dæmonij genus tam pertinax, quod ad IESU iussum nō aufugiat. Maius autē miraculū est, ex ambitioso modestum, ex feroci tolerantem, ex libidinoso castum, ex rapaci liberalem reddere, quàm corpus hominis ab impio spiritu liberare. Sed illud magis admirantur homines, nō quia sit mirabilius, sed quia cernatur oculis corporeis. Itaq; iussu simplici profligatum impurum spiritum, uehementer tum admirati sunt Iudæi, adeò, ut inter sese cōquirerent, dicentes: Quid hoc est nouæ rei? Nihil tale legimus unquam à prophetis esse factū, ut simplici uerbo propellerent dæmonia. Aut quænam est hæc doctrina noua, quam tāta uirtus comitatur? Prædicat regnū Dei, & profert uirtutem Dei, satanæ uires conterens. Neq; enim magicis precibus, aut prolixa ad Deū flagitatione, aut alioqui magno negotio profligat impios spiritus: sed ceu dominus ac uictor illorū, nudo uerbo imperat illis, & uolentes nolentes obediūt ei. Et hoc admirabili facto fama Iesu

diman

dimanauit per uniuersam regionē Galilææ. Vt autē lique-
 ret, in eo fontem esse diuinæ uirtutis, quæ non possit ex-
 hauriri, miracula miraculis succedūt. Mox enim ut egressi
 sunt è synagoga, uenerunt in ædes Simonis & Andrea,
 eòdem comitantibus Iacobo & Ioanne. Porro socrus Si-
 monis decumbebat, grauius laborans febris, eius rei simul
 atq; cõmonefecissent IESVM, accedit ad lectum, & ap-
 prehensa manu mulieris, erexit eam: ac protinus reliquit
 eam febris. Nec minus perfecta fuit, quam subita sanitas:
 nam subito redierat & uigor mulieri, sic ut obiens solita
 munia, ministraret IESV cum discipulis suis. Periculose
 decumbit, quisquis carnalium uoluptatum amore aestuat,
 quisquis per luxum uitam ignauam trahit. Mulier decum-
 bit, & olim prima mulier pomi illecebra capta, cœpit hac
 febris laborare. Caro nostra, quæ concupiscit aduersus spi-
 ritum, Eua nostra est. Sed felices, quos attactu sui spiritus
 ad cœlestium rerum amorem subrigit Iesus: ut qui prius
 seruibant otio, luxui, & immunditiæ, subito uigore re-
 cepto, mutatus seruiat castitati, puritati, ac sobrietati. Nam
 his epulis delectatur ac reficitur Iesus. Iam imaginare do-
 mum Simonis esse ecclesiam, in qua non conuenit esse spi-
 ritu languidos, sed euangelico uigore feruentes: & tamen
 hic nonnunquam decumbit socrus Petri, hoc est, synago-
 ga. Ad synagogam enim pertinet is, cuius corrupto pala-
 to, adhuc sapit frigida litera: cui sapit aqua sensus Phari-
 saici, nec sapit uinum Euangelici spiritus. Qui simul erāt
 in domo, rogauerunt dominum IESVM, ut iacentē erige-
 ret. Rogemus & nos, qui sumus in ecclesia, ut dignetur
 & hos meticulosos, literæ affixos, cæremonijs addictos,
 corruptoq; iudicio ea uehementer expetentes, quæ sunt
 noxia: contra ab his abhorretes, quæ sola sunt expetēda,

Vespere au-
tem facto.

porrecta dextera, ad libertatem euāgelicam eligere: quæ
nō in hoc ualet, ut licentius peccemus, sed ut alacres ac uo-
lentes obeamus munia charitatis euangelicæ, & IESVM
in suis membris refocillemus. Nullo non tempore paratus
est dominus ad sanitatē animi conferendā, si quis interpel-
let: amat ille uel intempestiuos & importunos interpella-
tores. Iam erat multa uespera, solq; occiderat, ut impro-
bum uideri posset, medicum id temporis interpellare: sed
uicit sanitatis desiderium pudorem. Adduxerāt plurimos
omni morborum genere correptos, atque inter hos etiam
impuris spiritibus obnoxios. Ad hoc spectaculum confu-
xerat ad ianuam domus tota ciuitas Capernaum. Iesus au-
tem nihil causatus, sanabat plurimos qui uarijs morbis te-
nebantur: ac demonia multa eiciebat. Celer & expedi-
tus erat medicus, qui dicto pelleret morbum. Porro demo-
nia uociferantia ipsum esse Christum, coërcuit: respuens
testimonium ab hostibus, & cum quibus noluit suis esse
quicquam comercij. A pueris Hebræorum, à piscatori-
bus prædicari sustinuit, à demonibus nullum recepit testi-
monium, tametsi uerum. Lædit enim ueritatem improbus
autor: & nocentius mendax est, qui ueritate sibi fidem cō-
ciliauit. Atq; ea quidem res tum gesta est, iuxta historiam.
Cæterum uidemus & hodie plurimos confluentes ad do-
mum Simonis Petri, quam diximus habere figuram eccle-
siæ: nam Capernaum totius mūdi gerit imaginem. Occa-
sus solis Christi mortem adumbrat: ianua domus est ba-
ptismus, quē ambit pœnitentia uitæ prioris, & fiducia sa-
nitatis ab IESV impetranda. Aegroti fores obsident: pu-
blicani & peccatores ambiunt recipi in ecclesiæ consor-
tium. Non promerentur autem sanitatem, nisi crederēt
Iesum & posse & uelle conferre salutem. Insequēs erat
ecclesiæ

ecclesie contubernium uiuo Christo, qui lux erat mundi: sed eo mortuo, magna uis hominum ex uniuersis mundi regionibus cœpit affluere. His ita gestis dominus IESVS, Et diluculo qui nō in hoc proprie uenerat, ut mederetur morbis corporū, quos ipse suis nonnunquam immittit, ut ualeant animo: quū uideret multitudinem magna auuiditate querere sanitatem corporis, quæ nō pari studio inhiaret doctrinæ cœlesti, qua sanantur animorū morbi: postridie uelut otij desiderio sefellit turbam, admodū diluculo surgens: ac relicta Capernaū, abiēs in locum desertū, illhic orabat: patri gratias agens pro beneficijs, quæ per ipsum humano generi largiri decreuisset. Atq; hic interim nobis nō simplex paratur exemplum, post collatam in alios beneficentiam oportere secedere, ne præmiū ab his, quibus benefecimus, uideamur expectare. Deinde nonnunquam ad tempus intermittendam salutiferam doctrinā, quò magis iritemus appetentiam animorum. Postremò crebris secessibus, qui rerum cœlestium cōtemplationi dantur nō uoluptati, spiritum esse uegetādum, quo ad iuuandos infirmos redeat alacrior. Secessit autem in desertum, non quisquis commutauit locum, sed qui animum à curis huius uitæ ad cœlestium rerum contemplationem se uocauit. Simon Petrus reliquiq; discipuli, ubi senserunt clam abisse Iesum, persequuti sunt illū, donec inuenirent ubi nam esset. Non enim decet ueros Iesu discipulos unquam adesse à domino suo, quē oportet in omnibus æmulari. Interim & turba quæ mane confuxerat ad ostium domus, ubi didicisset Iesum abisse, consequuta est illū in desertū. Multi sequuntur IESVM, soli discipuli inueniunt, & inuentum alijs commonstrant. Nunciāt itaq; domino, adesse magnam uim Capernaitarum, qui quærerent ipsum. Ad quos dominus:

Satis est in præsentia hæc fundamenta iacta esse apud Capernaitas, cæterum tempus est, ut proficiscamur & in propinqua oppidula, uicosq; ut & illhic prædicem regnum Dei. Non enim in hoc ueni, ut uni prædicem ciuitati, sed ut omnibus annunciem salutem. Peragrabat itaq; Dominus I E S V S oppida uicosq; totius Galilææ, prædicans in synagogis eorum, morbos depellens ac demonia eiciens, ut apud rudem populum potētibus factis fidem adderet doctrine suæ. Accidit autem ut die quodā, posteaquam I E S V S in mōte quodā multa præclara docuisset populū de perfectione professionis euangelicæ, descendēti occurreret quidā lepra, morbo abominabili pariter & insanabili infectus, in quo corporeis oculis exhiberetur imago eorum quæ inuisibiliter gesserat in animis auditorum. Oderat morbum suum leprosus, ac summā de I E S V conceperat fiduciam. Agnoscis resipiscētem peccatorem sanitati proximū. Non ueritus est turbam, cui se sciebat esse abominandum: tantum I E S V bonitatē habebat præ oculis. ad hunc igitur accurrit: accidit ad genua. Quid hic faceret superbus pharisæus? Clamaret, Submouete detestabilem, ne uel oculos nostros inficiat: & lacrum posceret, quo hominis afflatum ablueret. Hoc faceret pharisæus, animo cōtaminatior, quàm quiuis leprosus corpore. Quid autem mitissimus dominus, qui solus erat purus ab omni macula? Non propellit à conspectu, non submouet à genibus. Non ignorabat quid peteret, sed insignem hominis fiduciam uoluit omnibus esse exemplo. Qui libidine, qui auaritia, qui odio, qui inuidia, cæterisq; fœdis cupiditatibus tenētur, execrabili lepra sunt opleti. Qui tales sunt, audiant uocem leprosi, ut imitentur: Si uis, inquit, potes me mūdare. Agnoscit morbum, de po-

tentiā

tentia bonitateq; domini non dubitat. De se, an dignus sit tanto beneficio, iudicium deserit domino: gratias acturus, si consequatur quod petit, non murmuraturus, si nō impetret. Diceret enim, potest ille leprā pellere, qui præter omne morborum genus etiā dæmonia eijcit, & uult, qui passim omnibus miseris opitulatur: sed mea tanta est indignitas, ut solus non promerear, quod impetrant omnes. Hæc tanta fiducia cum summa modestia coniuncta, impetrauit misericordiā I E S V. Nam affectum quendā misericordiæ, ipso etiā uultu præ se ferēs, ut nos doceret, quales oporteat esse erga peccatores, manu porrecta contingit leprosum, ac uerbis ab ipso præscriptis mundauit hominem. Dixerat ille: Si uis, potes mundare. I E S V S ait: Volo, mundus esto. Nō est multiloqua sincera fides: neq; grauatim præstat beneficium euāgelica charitas. Vix ea dixerat, mundus esto, discessit ab homine totus morbus, sic ut nulla mali uestigia relinqueret. Lex Mosi prohibet leprosum cōtingere, neq; caret salutari doctrina sensus spiritualis. Abstinentiū à consortio inquinatorum, ne contagiū mali transeat ad nos. Sed dominus I E S V S lege superior est: neq; cōtactu potest inquinari, qui quicquid cōtingit, reddit purum. Contigit leprosum manu, & ilico sanauit corpus eius. Oremus, ut suo sermone cōtingat animos nostros, ut purificet eorum immunditiem. Quisquis es scortator, adulter, alijsq; morbis impure, accurre & tu ad I E S V M. Nam is occurrit tibi, descendēs è sua sublimitate, & tuæ cōscius turpitudinis aduoluere pedibus illius, procumbe in faciē tuā. Clama ad illum, sed clama cū summa pectoris fiducia: Domine si uis, potes me mūdare. Mox audies à misericorde: Volo, mundus esto. His ita gestis, dominus nō passus est hominē sese cōsectari, sed coëgit

discedere interminatus, ne quid huius rei apud quęquam
 efferret. Quin potius abi, inquit, & ostende te sacerdoti
 cuius iudicio iuxta legis ritus leprofus es iudicatus: & si
 te pronūtiaverit uerē purū à lepra, offer id quod Moses
 præcepit offerri ab ijs, quibus contigisset à lepra liberari.
 Sic maiore fide prædicabis Dei in te beneficium, quàm si
 statim clamites apud omnes, te mundū esse à lepra. Nam
 hac ratione cōstabit ipsis etiā pharisæis, mea beneficia ca-
 lumniātibus, te fuisse uerē leprosum, & præter medicorū
 aut legis subsidium, solo contactu simpliciq; uerbo fuisse
 mundatum: & intelligēt adesse quendam ipsorum sacer-
 dotio maiorem, qui nullo negotio leprā quamuis execra-
 bilem, tollat, quum ipsi magno negotio de lepra iudicent.
 Abijt pro leproso purus, adiit sacerdotem, inspectus est,
 iudicatus est purus ab omni lepra: moxq; factum ipsum
 non tacuit, sed diuulgauit passim, & hoc & alia multa de
 Iesu prædicans. Dicit hic quispiam: Quur in altero præ-
 stitit quod erat iussus, in altero neglexit domini præce-
 ptum? Quoniam alterum pertinebat ad confirmandam
 miraculi certitudinem, ut sacerdos ignarus à quo sanatus
 esset, pronūtiaret de perfecta sanitate per IESVM re-
 stituta, qui fortasse calumniaturus fuisset IESV benefi-
 cium, si priusquā pronuntiaret, autor beneficij fuisset co-
 gnitus. Sed cōfirmato per sacerdotis sententiā miraculo,
 ad Dei gloriam pertinebat diuulgare quod factum erat.
 Quur igitur IESVS iussit sileri, quod uoluit diuulgari?
 Nimirum, ut nos admoneret, ex benefactis nostris, quę
 Deus operatur per nos, non esse quærendā gloriam apud
 homines, quòd ea speciosior sequatur fugitantem. Magni
 animi est, sic dare beneficium, ut ab eo cui das, nolis tibi
 gratias agi, contētus iuuisse proximū. Ceterū hoc maio-
 re

re studio prædicare debet apud omnes, qui beneficio adiutus est. Christo nihil erat ab inani gloria periculi: sed nobis, quibus hinc plurimum est discriminis, exemplum hoc parabatur. Neque uir ille contempsit Christi iussa, sed immensa læticia de sanitate reddita, & impotens quidam amor erga salutis autorem, non patiebatur illum silere. Fit autem ferè, ut maiore cum fide narremus, quæ malueramus silere, nisi res ipsa cogeret efferre quod est in animo. Quid autem est consequutum ex huius hominis prædicatione? Tanta de domino IESU nata est omnium opinio, ut iam ob turbam affluentium non posset palàm ingredi ciuitatem, quemadmodum consueuerat: sed cogere tur, uitatis urbibus, in desertis locis uersari. Qui præstigijs ac magicis miraculis sibi famam & questum aucupantur, ciuitates quàm maximè frequentes expetunt. Iesus autem subinde fugitans hominum frequentiam, docet quid nobis agendum sit. Qui pollet miraculis euangelicis, non tam querit numerosum theatrum quàm ardens. In ciuitatibus multi affluebant, tantum ut oculos nouitate spectaculi pascerent. In desertis loca nemo sequitur IESUM, nisi uehementi quodam illius desiderio flagret. Qui relictis urbium delicijs, per aspera & inuia sequitur Iesum, is magno cum fructu suo sequitur. Etenim qui uerè illum amat, per omnia sequitur quem amat, per ignominiam, per famam, per direptiones facultatum, per exilia, per carceres, per cruciatus, per mortes. Horum imaginem sustinebāt illi, qui ex omnibus Galilææ regionibus concurrebant ad IESUM in desertis locis latitantem.

V C A P U T I I.

Verū uirtutē quocūq; fugias, sua sequitur gloria, non aliter

aliter quàm umbra corpus. Non enim potest sui diſsimilis esse qui uerè bonus est, & quemadmodum quocūque sese transfert corpus solis, ibi lumen est, ita quoquò locorum fugitat uera pietas, ibi celebritas est. Iam enim desertum desijt esse desertum, posteaquam eò se contulerat dominus Iesus, uera lux huius mundi. Et tamen qui præditus est euangelica uirtute, non desinit, quod quidem in ipso est, fugitare theatrum popolare, nimirum intelligēs, quàm periculosa pestis sit, famæ sitis, sed inuitū subinde eòdem reuocat iuuādi beneq; merēdi studium. Itaq; fit, ut dum uir bonus aliunde aliò propellitur, ad plures dimanet ipsius beneficentia. Iesus itaq; nobis formam exhibens, & fugitanda gloria, & perpetuò benemerēdi de proximis, post dies aliquot repetijt Capernaum, unde multitudinis importunitate uidebatur propulsus, quæ nocturnis etiā horis fores domus, in qua diuersabatur, obsederat. Quemadmodum enim Bethlehem cunis suis nobilitauit, Nazareth educatione celebrē fecit, Aegyptum fuga sua felicem reddidit: ita Capernaum frequenti commoratione, atq; inibi proditis subinde miraculis, uelut adoptauit in patria. Huc autem ueluti furtim reuersus est, prius abdens sese in domum, quàm aduentus ipsius innotesceret uulgo. Verūm ut non potest latere sol, ita non potest esse clām dominus IESVS. Rumor, ut fit, à paucis exortus, iam per omnem ciuitatem sparserat, Iesum esse in ædibus. Nec mora, tanta uis hominum eò confluit, ut non solum tota domus impletur, uerū nec uestibulū, eaq; loca, quæ sunt ostio uicina, caperent multitudinem. Beata domus, in quam immigrauit IESVS, & à qua nūquā recedit. Ea est ecclesia. Nam Capernaum totius orbis, quacunq; gentes incolunt, gerit imaginem. Nimirum Hierosolymis eijciebatur e templo Iesus,

Iesus, apud gentes regnum cœlorum uim patitur, & uiquadam irrumpit promiscua multitudo. Obsidēt fores catechumeni, magno desiderio ambientes, ut admittantur in domum domini, esurientes & sitientes iustitiā regni cœlorum. Iesus autē ab hac domo neminē excludit, neq; pauperem, neq; diuitem, neq; sanum, neq; egrotū, modò uehementer exoptet audire IESVM. Dominus igitur docens nos, ubiq; primā habendā esse rationem animorum, posteriorem corporū: in primis impartiebat eis sermonē euangelicum, quo sanantur animorū morbi. Proinde rectē faciūt, qui daturi mendicis eleemosynam, prius eis admonitiunculam aliquam impartunt, quæ reddat animos illorū meliores, mox stipem largiuntur. Nam uulgus hominum præpostero rerum iudicio, uehementiori studio fertur ad ea, quæ corpori conducunt, quàm quæ ad animi salutem pertinent. Dominus autē exemplo suo commonstrauit nobis quæ potior est hominis pars, eius priorē oportere curā esse: prius docens, mox sanans egrotos. Porrò quū adhuc doceret IESVS, & animis curandis operā daret: adueniunt quidā adducentes secū paralyticum, totius corporis neruis ita morbo solutis, ut affixus lectulo, à quatuor baiulis deportaretur. Habes simulacrum mentis terrenis cupiditatibus sic effœminatæ dissolutæq; , ut ad nulla pietatis officia sese possit erigere: sed humilibus ac sordidis curis affixa, nihil sublime aut cœleste cogitat. Porrò quum obstante conferta multitudine, quæ fores ac uestibulū obsederat, non possent eam deferre in conspectū IESV: sarcinam suam sustulerunt in tectum, eo detractis tegulis patefacto, demissis funibus, pensilem hominem unā cum lecto deposuerunt ad pedes IESV, nihil addubitātes, quin misericors dominus opitulaturus esset misero: simul atq;

suis

suta illis oculis conspicatus esset paralyticum, uiui cada-
 ueris ritu solutis membris decumbentem in lecto. Viderat
 & ante Iesus miserum, nec ignorabat fiduciam eorū, qui
 hominem adduxerant. Poterat non interrupto sermone
 per quemlibet illis denuntiare: Surgat ille paralyticus, ac
 subito sanus, lectulum suū domum reportet: uerūm oculis
 omniū exhibere uoluit miserabile spectaculū, simulq; de-
 clarare, quantam uim habeat apud Deū sincera in ipsum
 fiducia. Morus erat insanabilis, iamq; inueteratus: abdi-
 tus importunus: & tamen certam spem illis porrigebat do-
 mini bonitas, cum pari potētia cōiuncta. Iesus igitur per-
 specta illorū insigni fiducia, tantō magis est misertus ho-
 minis, quantō magis uidit illum grauius animo laborare,
 quā corpore. Nemini non miserandus uidebatur, qui ca-
 reret omniū membrorum usu, sed longē miserabilior erat
 animus uitij obnoxius. Nihil expectabatur, nisi ut corpo-
 ris integritas restitueretur misero, quod ipsum erat huma-
 nis uiribus maius. At IESVS delectatus tam insigni fidu-
 cia, totū hominem sanare uolens, uersus ad paralyticum:
 Fili, inquit, remittuntur tibi peccata. Erant in eo concessu
 scribæ quidē quos eruditio sacrarum literarū nihilo red-
 debat meliores, sed potius ad calumniandū propensiores.
 E' prophetarum ac Mosi libris didicerāt, solius esse Dei,
 cōdonare peccata. Sacerdos enim non remittebat peccata,
 sed intercessorem agebat apud Deū pro peccatis alienis,
 non sine uictima. Id quum nō ignorarent scribæ, sic tacite
 cogitabant in cordibus suis: Quam hic nouam uocē pro-
 fert, quam nec Moses, nec Aaron, neq; quispiam ueterum
 prophetarum ausus est proloqui? Remittuntur tibi pecca-
 ta. Nimirum iste sibi uindicans autoritatem diuinā, contu-
 meliosus est in Deum. Quædam peccata lex iubet puniri

morte

morte, quædam holocaustis, alijsq; sacrificijs expiantur sacerdotis interuētū: hic nihil moratus eiusmodi ritus, semel omnium criminum summam uerbo condonat. Non est hominis quod sibi sumit: solus Deus potest præstare, quod hic pollicetur. Nimirum offendebat illos infirmitas humani corporis, quod uidebant, eoq; nihil supra hominē de I E S V poterāt suspicari. Neq; uero magnificētius de eo sentiebat populus, cui tamen hoc adferebat simplicitas, ut minus esset ad calumniandum propensus. Eas cogitationes huius mundi spiritus suggererat animis scribarum, qui legis Mosaicæ literam mordicus tenentes, à spiritu legis erant alieni, & hoc magis erant indociles, quòd sibi docti uiderentur: ut hic quoq; locum habeat, quod uidemus in pictoribus, & cantoribus euenire, qui minore mercede docent prorsus artis rudē, quàm qui ab alio præceptore male sit institutus: propterea quòd in rudi simplex sit capiendus labor, in male docto, ut prior, ita molestior sit dedocēdi labor, quàm docedi. Atq; has impias cogitationes prudētia quadā humana premebant apud se se, metuētes populū, apud quē sese uēditabant. I E S V S autem, qui suam diuinitatem factis testari maluit, quàm oratione prædicare, ut ostenderet scribis, nihil esse tam abditum in cordibus hominū quamlibet astutorū, quod ipsius fugeret spiritum omnia scrutantem, & omnia perspicientem: uersus ad eos, perinde quasi proloquuti fuisset, quod animo cogitarant, ait illis: *Quur istas cogitationes calumniosas uersatis in animis uestris? Quur ex huius corporis infirmitate, me iudicatis potius, quàm ex factis ipsis? Quin potius ex his, quæ cernitis oculis, quæq; non potestis inficiari, ea colligitis esse uera, quæ non possunt oculis cerni? Offendit uos hæc uox: remittuntur tibi peccata: &*

putatis

Cognito Ie-
sus spiritu
suo.

putatis irritam, quia non uidetis efficaciam quæ sese exerit in animo. Vos autem quum habeatis oculos corporis sanos, mentis oculos habetis uitiatos. Quid si depromam huic similem uocē, cuius efficacia se probet oculis uestris, an non æquum est, ut ex eo quod cernitis, credatis etiā id quod nō cernitis? Nihil est apud homines facilius, quàm dicere, difficilimum autē præstare quod dixeris. Apud Deū autem eadem est facilitas & dicendi & perficiendi. Hæc potestatem si hæctenus Dominus non dedit homini, non est tamen illi adempta facultas dandi, cui uelit. Et per prophetas olim pollicitus est se missurum Messiam suum, qui auferret morbos populi Israëlitici, & peccata aboleret. Itaq; nolite spectare corpusculum hoc uestris corporibus simile, neq; uestem hæc nullis phylacterijs aut simbrijs pictis insignem, neq; uocem hanc à cæterorum hominum uoce nihil dissonantem. Ex re sumite iudicium. Cuius in promptu est dicere peccatis obnoxio: Condonantur tibi peccata: atq; equè procliue est dicere paralytico morbo obstricto: Surge, tolle lectulum tuum & ambula. Audi- stis unam uocem, & calumniamini: audite nunc alteram, quam calumniari non poteritis, ubi uideritis palam rem dicto esse comitē. Id faciam, nō ut iactem potestatem meā, sed ut intelligatis filio hominis, qui uobis nunc humilis uidetur & imbecillis, à Deo traditam esse potestatem, uerbo remittendi peccata, quam uestri sacerdotes nunquam habuerunt: idq; non solum in Iudæa, sed in terris etiam omnibus: ut quicquid ille remisit in terris, remissum sit in cælis: quicquid non relaxauerit in terris, idem maneat astrictum in cælis. Non est quod calumniemini, sed est quod uobis gratulemini, si Deus suā erga uos benignitatem auxit. Si dicitis hoc non posse Deum, maiestatem illius

ledit

leditis, si non uelle, bonitatē offenditis, si non facere, quum
 pollicitus sit, mēdacem facitis: si in his quæ sunt animi non
 creditis, cum in his, quæ palam cernitis oculis corporis,
 tergiuersari non possitis, peruersam & obstinatam ue-
 stram maliciam declaratis. Hæc loquutus I E S V S, atque
 illis attentis, quid esset factururus, uersus ad paralyticū, ait:
 Tibi dico surge, tolle grabbatum tuum, & abi in domum
 tuam. Ac uix editum sermonem manifesta præsentaneaq;
 uis cōsequuta est. Non enim paralyticus paulatim ac tan-
 dem egregē; cœpit sese mouere, sed ad I E S V uocem ala-
 cer erexit sese, quasi nūquam sensisset ullam paralysin, ac
 sublato in humeros lectulo per confertam hominum mul-
 titudinem egressus est, nouum & antehac inuisum omni-
 bus spectaculum exhibens: ut qui paulò antè uelut ex ani-
 me quoddam cadauer à quatuor baiulis affixus lecto de-
 portabatur, nunc gestiens, & alacer, tantæ etiam sarcinæ
 gestandæ solus sufficeret. Datus est locus exeunti, qui
 negatus est aduenienti. Sic enim expediebat utrunque,
 ut uenienti obsistens turba, fiduciæ magnitudinem omni-
 bus faceret manifestam: & datus per mediam multitudi-
 nem exeunti locus, miraculi spectaculum omnium oculis
 subijceret. Viderūt hæc scribæ, ac non solum correcti non
 sunt, uerumetiam magis incanduit illorum inuidētia. Cæ-
 teri uerò, quotquot aderant, insolito miraculo stupefacti,
 glorificauerunt Deum: qui talem potestatē dedisset homi-
 ni, ut simplici uerbo, & peccata condonaret, & morbum
 insanabilem adimeret: ingenuè confitentes, inter omnia
 quæ narrarentur à sanctis superioribus peracta, aut quæ
 suo seculo uidissent à sanctis uiris fieri, nihil huic factō si-
 mile extitisse. Iam uerò si ad sculptorum aut pictorum o-
 pera nonnūquam resistimus, singulas artificij partes con-
 templan

D

templan

templantes, semperq; noui quippiam animaduertentes, quod prius oculos suffugerat, equidem arbitror nō abs re fore, si ad hoc tam insigne spectaculum aliquātisper commoremur, pia curiositate collustrantes singula: quandoquidem quicquid gessit in terris Dominus, in hoc gessit, ut in his philosophātes, nobis decerperemus, quod ad piē uiuendum cōducit. Id maiore cum fructu fiet, si primū consideremus, quod foris exhibitum est oculis corporeis, mox quid in animis gerendum, hac imagine nobis est significatum. Primū igitur consideremus morbi uim ac magnitudinem, quem dominus I E S V S uerbo depulit. Siquidē paralysis humore noxio neruos corporis, qui motus sunt organa, occupat ac torpescit: sic, ut qui laborat hoc malo, membra corporis non ad usum, sed ad sarcinam molestant habeat, ut propemodum uiuū cadauer esse uideatur: non in aliud spirās, nisi in pœnam suam. Hoc malū ferē aut subito tollit hominem: aut si id non fit, crudelius etiam lenta morte cōsumit. Est autem de numero eorum à quibus medicorum ars, uelut ab immedicabili malo, libenter abstinet: aut si tentet uincere, diu frustra luctata, tandem discedit inferior: præsertim si non unam aut alteram corporis partem, sed uniuersum corpus occuparit. Porro quàm fuerit huius hominis deploratum malum, lectulus indicat, cui affixus, non aliter quàm exanime cadauer, à quatuor baiulis gestabatur: quin frequenter & linguæ usum eripit ac mētis uigorem habeat. Quod huic quoq; uidetur accidisse, qui nihil rogarit dominum, quum tāto malo premeretur. Quis autem tam durus est, cui tale spectaculum non moueret misericordiā? Quis non feliciorē iudicaret extinctum, quàm sic spirantem? At nunc mihi paulisper adhibe spirituales oculos, & considera, quāto sit infelicio-

animi

animi paralysis, cuius omnes vires sic occuparunt rerum
 fluxarum frigidissimæ curæ, ut totus ad omnia pietatis of-
 ficia torpeat, ut nec manus habeat ad subueniendum ino-
 piæ pauperū, nec pedes quibus adeat IESVM, nec linguā
 qua Seruatoris opē imploret: sed ueluti iustitiæ mortuus,
 cupiditatum ceu baiulorum arbitrio huc & illuc circunfe-
 ratur. Quid faciat infelix animus, qui luxu, qui uolupta-
 te, qui studio gloriæ & pecuniæ totus solutus & enerua-
 tus, ex sese nullum habet robur à sordidis curis subrigen-
 di sese ad amorem rerum cœlestium? Totus affixus est in-
 felici grabbato cupiditatum carnis, in quibus conquiescit.
 Nulla certè potestas hominum potest huic opitulari: so-
 lus IESVS potest omnē morbi uim omnipotēti iussu pro-
 pellere. Hic igitur medicus adeundus est, cui nullū malum
 est immedicabile, sed adeundus est cum ingēti fiducia, quæ
 tantum ualet apud dominum IESVM, ut huic paralytico
 præsidio fuerit etiam aliena fiducia. Nihil illi quidem o-
 rant uerbis, sed tamen re magnopere flagitant. Est autem
 efficax in primis apud Christum flagitatrix fiducia, quan-
 do uidemus etiam iuxta humanos affectus magnam solici-
 tudinem iniici mentibus nostris, ubi sentimus aliquem to-
 to pectore de nobis pendentem, sibiq; certam spem in no-
 bis collocasse. Deus autem à peccatoribus nec holocausto-
 mata requirit, nec donaria. Tantum agnosce morbum, &
 confide de medico: quanquam ut hoc ipsum possis, nemo
 largitur, nisi Deus. Is enim ubi pro sua bonitate decreuit
 sanare paralyticum animum, immittit illi mirabile quod-
 dam suiipsius tædium, sic, ut semet oderit, ac uitæ etiā tæ-
 deat. Contuetur in quibus tenebris, in quibus flagitijs uer-
 satus sit, horretq; seipsum, planè desperaturus, nisi qui
 immisit acetum doloris, adderet oleum bonæ spei. Iustitia

D 2 Dei

Dei perturbat animum sibi male cōscium, minitatur vindictam sceleribus debitam, intentat gehennam: sed à desperatione reuocat considerata Dei bonitas: qui nō querit mortē peccatoris, sed magis ut conuertatur & uiuat. Dominus Iesus, qui naturam restituit, qui Mosi legē non soluit, sed absoluit, ad communem etiam uulgi sensum sese accommodauit. Si potio per fidum medicum administrata, uehementer concitat totum corpus, præsertim in morbo capitali, quò maior est perturbatio, hoc magis speratur sanitas. Ita quò propior est desperationi peccator resipiscens, hoc saluti uicinior est medico IESU. Iam mihi considera prudentem impudentiam. Est enim iuxta uulgi quoq; sermonem, pudor inutilis uiro, quem urget necessitas. Pudor autem pudorem pellit, non aliter quàm clauus clauū. Inutilis autem pudor est, celare morbum. Hunc pudorem extundit morbi tedium, ac salutis impetrandæ concepta spes: iamq; non pudet fateri morbum, quia pudet ægrota-re. Quis hominum in graui corporis morbo meminit pudoris? Non ne secretissima etiā corporis membra nudant, ac medico tractanda permittunt? Nec aliter affectus est, qui scēdum animi morbum cœpit agnoscere. Quid enim improbius, quàm conscendere tectum alienæ domus, deijcere tegulas, aperire fenestram, sordidum & abominandum spectaculum ex alto ingerere oculis omnium? Quid hic dicturus erat superciliosus Pharisæus? Nimirum clamasset, indignum facinus: magnisq; conuitijs incessiuisset illorum improbitatem, qui contra ius publicum, perfoſso tecto, irrumperēt in priuatum alienum, ac funesto spectaculo simul & sermonem sacrum interrumpere, & oculos auditorum contaminarent. Iuberet abigi cadauerosum paralyticum, seq; totum aqua prolueret. At his, quibus

offend

offendendus erat ostentator Mosaicæ iustitiæ, quoniã arguebant insignem erga se fiduciam, dominus Iesus delectatus est, adeo, ut nec expectatis precibus, calamitosum hominem sanitate donaret. Ac primũ adimit animi morbos, quæ sunt peccata: mox palalysi leuat corpus: quod quemadmodũ nonnulla uitia ex corpore sumptis initijs permanent ad animum, ita non raro fit, ut ex animo natum morbum corpus cõtrahat: ueluti quum libido ex carnis humoribus orta conspurcat animum: atq; inde rursus in corpus reciprocatur malum, paralysim gignens, aut morbum comitialem. aut quum liuor ex animi uitio sumens originem, corpus etiam tabefacit. Solus autem sanare potest utranq; hominis partem, qui utranq; condidit. Considerandum est & illud, quanta fuerit largitas IESU in cõdonandis peccatis. Quum enim ait, cõdonantur tibi peccata, relaxat uniuersa. Nec ulla maritorum præteritorum mentio, nec ulla sacrificiorum aut satisfactionis exactio: tantum fiduciæ fit mentio. Satis est, uenisse ad pedes Iesu. ~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~ Totus sibi displicebat ille paralyticus, & male sibi conscius, & miserabili corporis morbo oppressus. Tota spes erat in potenti bonitate Iesu: ille totũ restituit, quia se totum IESU medico cõmisit. Non reputabat, quàm esset immedicabilis morbus: tantum cogitabat, quàm potens, quàm bonus esset medicus, cui sese concredebat. Quæ spes autem istis, qui morbo suo blandiuntur, qui fugiunt oculos medici, imò qui medicũ oderunt & auersantur? Si te pudet apud medicum hominem, aut si quid diffidis, qui fortassis cognitum morbum exprobraturus sit potius, quàm subleuaturus, noli celare morbum tuum apud Christum, qui neminẽ traducit, sed sacat omnes, & sanat

gratis: ut tibi quoque contingat, quod contigit paralytico. Quid is fecit? Sustulit in humeros grabbatum suum, uersa rerum uice: nimirum imperans cupiditatibus, quibus antea seruierat: hoc est enim gestare crucem, hoc est crucifigere carnem cum uitijs & concupiscentijs. Iam nihil est opus quatuor baiulis. Suis pedibus ambulat, quocumque agit illius Christi spiritus: nec aliò uadit, quàm quò iussus est. Quid enim est ambulare, nisi uirtutum profectibus semper ad meliora progredi? Quid est, redire in domum unde uenerat, nisi agnoscere, qualis illhinc exierit: et cuius beneficio subito mutatus, eò redierit? Nam pharisæorum est, habitare in plateis, foris, & conciliabulis. Domi suæ habitat, qui se nouit quàm nihil sit: & quicquid habet uirtutum, id totum ascribit gratuite benignitati Seruatoris. Iam te dimittam ab hoc spectaculo, si personas huius scenæ demonstraro. Paralyticum & huius baiulos fiducia reddit impudentes, & impetrant quod desiderant. Iesus delectatus eorum fiducia, etiam nõ rogatus ultrò duplicat beneficium. ~~Populus simplex & illiteratus, nihil dijudicans in eo, quem credebat esse hominem, tantum admiratur uirtutem diuinam: soli scribæ taciti apud sese murmurant.~~ Fugiamus exemplum scribarum: qui dum suæ studēt gloriæ, IESU gloriam conantur obscurare. Simus è simplici turba, glorificantes Deum: non solum, si quādo nobis sua clementia adimit morbos animi: uerum etiam quum alios uidemus eiusdem benignitate à pristinis uitijs resipiscere. Hoc insigni miraculo gesto Capernaum, quò pluribus prodesset, rursus commutauit locum, ac sese cōtulit ad lacum. Non se subduxit hominum saluti, sed fugiens insanabiles scribas, piorum hominum desiderium abitu suo prouocauit. Siquidem ad lacum quoque magna uis hominum

num

num confluebat: docens nos, omnibus relictis, I E S U M esse sequendum, quocunque se contulerit. Nusquam enim non seruator est, siue urbes incolat, siue uicos & oppida peragret, siue uersetur in desertis, siue conscendat montes, siue descendat in campestria, siue lacus adeat. Videns itaque numerosam hominum multitudinem confluisse, nec ignarus quamobrem eò concurrisset, docebat illos in littore. Quum'que faceret iter in littore, præteribat teloneum quoddam, in quo sedere solēt, qui à præternauigantibus uectigal exigunt. In eo uidit Matthæum quendam, qui idem dictus est Leui, Alphæi filium, sedentem ad teloneum. Erat enim publicanus. Id hominum genus quam ubique populo est inuisum, tamen apud Iudæos peculiariter habebantur abominabiles. Redimunt enim iniqua summa munus à principe, eoq; serè, quò plus lucri faciant, inclemēter extorquent ab omnibus, odio seq; negotium facessunt nautis ac uiatoribus, quibus nonnunquam & aliunde satis est incommodi. Erant autem apud Iudæos plurimi, qui negabant Iudæos, populū Deo sacrum, pendere tributum oportere Cæsari prophano principi, & idolorum cultori. Hinc factum est, ut publicanos, qui Cæsaris negotium ad quæstum usurarium agebant, uehementer execrarentur. Dominus autem, qui prius exprobrauerat scribis suam incredulitatem, obmurmurantibus miraculo, quum turba simplex Deum glorificaret, rursus ostendere uoluit, nullos longius abesse à uera religione, quàm qui sibi uidebantur eximie religiosi, Matthæum auocauit à teloneo, iussitq; ut ipsum comitaretur. Ille subito mutatus, relicta sella quæstuaria, sequutus est pauperē Iesum, ut Euangelicis opibus ditesceret. Hoc factum non omnes perinde mirabantur, tamē erat multò prodigiosius

eo, quod paulò antè demirati fuerant in sanato paralytico. Nam illud mihi cogita, quanta paralyti labore, cuius animus affixus est studio pecunie, nec obscurum est, quàm sint perplexæ publicanorum rationes. Et tamen hic subito factus alius mirabilius exiliit à teloneo suo, & omnibus relictis sequutus est IESVM, quàm paralyticus ille exiliens è grabbato suo, domum abiit. Phariseus audit IESVM multa differètem, uidet miracula patrantè, & diffidit ac obmurmurat. Publicanus, qui nihil tale audierat aut uiderat, simplici dicto Iesu obtemperat. Et ecce rursus occasio, qua magis illustretur & phariseorum iniquitas, & IESV benignitas. Matthæus enim iam certus Iesu discipulus, quò pluribus illum commendaret, suiq; ordinis nuper sodales ad euāgelicum quæstum adduceret, rogare dominum ausus est, ut domi ipsius uell et esse conuiuia. Obtemperauit IESVS roganti, quandoquidem ille obtemperarat uocanti. Matthæus rem magnā impetrasse se ratus, apparat conuiuium splendidum ac magnificum, quod multis esset suffecturum, uidelicet discipulis, quos iam aliquot collegerat dominus: ac præter hos nō paucis alijs, qui tum IESVM comitabātur, & ad cōuiuū eunti fuerunt umbræ: multisq; publicanis, ac peccatoribus etiam, quos ob pristinam notitiam ac familiaritatem eodem uocauerat Matthæus, non erubescens quales aliquando sodales habuisset, qui tum ad aliud sodalitiū transfisset: sperabat enim fore, ut quemadmodum ipse uocatus fuisset à Domino, itidem & plures, quos habuerat infamis quæstus ac uitiorum socios, euangelicæ philosophiæ, quæ largitur opes cœlestes, haberet condiscipulos. Hæc spè illi præbebat perspecta Iesu singularis in omnes clementia. Decebat autem amplum esse cōuiuū, quod ec-

clesiæ

clesie ex gentibus colligendæ gerebat imaginem. Parca
 sunt enim & angusta Iudæorum conuiuia, qui carnem le-
 gis sequuntur, quum spiritus sese latissime diffundat, om-
 nneq; hominum genus recipiat. Libertatem amant omnes,
 clementia opus est omnibus. Iustitia paucorum est: hanc
 quum non haberent, sibi uindicabant pharisæi. Qui quum
 conspicerentur I E S V M cū publicanis & peccatoribus
 agentem conuiuium, quos ipsi ueluti sancti, nec alloquio
 dignarentur, adeunt illius discipulos, rudes adhuc, & qui
 facile uiderentur abduci posse à præceptore, hos captant
 uenenato susurro: Quamobrem, inquiunt, magister uester,
 quem uos, deserto Ioanne, ut sanctiorem sequimini, cum
 peccatoribus edit ac bibit, quum mensæ communio sum-
 mum sit familiaritatis indicium? An non legit quod scri-
 ptū est, Cum sancto sanctus eris, & cū peruerso peruer-
 teris? An non cogitat, quòd hac cōsuetudine addit animos
 peccatoribus, qui uitati, fortasse resipiscerent? Ad hæc quū
 discipulis adhuc rudibus, non esset in promptu quod re-
 sponderent, sed tantū simplici fiducia pēdebant à domino:
 I E S V S, quē nec uoces clancularia, nec cogitationes oc-
 cultæ pharisæorum latebant, pro discipulis respondit:
 Quid obmurmuratis pharisæi, quòd cū his, quos uos pro
 impijs, & abominandis ducitis, agitem conuiuia potius,
 quàm cum sacerdotibus, scribis & pharisæis? Laudantur
 medici, qui sani, quum uocantur, adeunt egrotos: & ego
 culpor quòd eos adeam, qui morbum agnoscūt animi sui,
 & medicum desiderant? Qui prospera ualitudine sunt,
 non exostulant cum medico, dicentes: Quur inuisis illos
 & illos, nos non inuisis? Etenim qui ualent, nihil opus
 habent medico: at medicorum ars his debet esse parata,
 qui malè habent. Hi qui morbum suum agnoscunt, gaudēt
 D 3 adesse

adesse medicum. Vidistis enim in paralytico mihi tradi-
 tam esse potestatem tollēdi peccata. Vos qui uobis uidemi-
 ni sani, uindicantes uobis iustitiam, non habetis quod ex-
 postuletis cum medico, si uos non adeat. Ideo missus sum
 in mundum, ut tollam peccata mundi. Quicumque mor-
 bum agnoscit, ac medici desiderat opem, huic non deero.
 Porro qui sibi uidetur uacare culpa, si rectē sentit, non
 eget op: nostra: sin laborat falsa persuasionē, aut si sibi
 male conscius, tamen dissimulat morbum suum: hunc quo-
 niam insanabilis est, frustra adiret medicus. Quis enim
 curet inuitum? Proinde iniuria reprehenditur medicus, si
 id facit, quod profitetur ars: sed insignis est inhumani-
 tas eorum, qui cūm sani sint, medici praesentiam inuident
 aegrotis. Nec hoc quod facio uobis, qui legis scientiam
 profitemini, nouum uideri debet. Sic enim legitis: Miseri-
 cordiam uolo potius quāam sacrificiū. Hæc Deus per pro-
 phetam loquutus est, significans abolendam carnalem le-
 gis iustitiam, quæ constat abstinentia manifestorum fla-
 gitiorum, & obseruatione cæremoniæ. Qui non com-
 mittit homicidium, qui non furatur, qui non rixatur,
 qui quiescit sabbatis, qui ieiunat statis diebus, qui lauat,
 qui sacrificat, iustus est apud homines. At Deus aliam iu-
 stitiam requirit, quæ constat gratuita beneficentia in pro-
 ximum, ignoscentia ac lenitate. Quantum uerò absunt ab
 hac laude, qui non solum non opitulantur proximo suo,
 uerum etiam inuident, & obstrepunt, si quis opem ferat
 egētibus. Talem autem uobis Deus promisit Messiam, nō
 qui sacrificijs, phylacterijs, ieiunijs, ac prolixis precatio-
 nibus superaret phariseos, his rebus sese populo uēditan-
 tes: sed qui beneficus in omnes lux esset errantibus, suble-
 uator oppressis, cōsolator afflictis, medicus cōtritis corde:

quiq;

quiq; eos, qui longe uidebatur abesse à Deo, Deo iungeret: qui uerò Deo uidebatur esse pximi, hos declararet procul abesse à uera pietate. Hoc sermone dominus Iesus simul & os obturauit pharisæis, & discipulos docuit, quales sese prestare deberent erga peccatores. Multum debemus pharisæorum maliciæ, quæ subinde dominum proscipuli Ioannis, uocat ad explicandam euangelicam doctrinam. Ecce rursum adeunt IESVM aliquot discipuli Ioannis, iuncti calumniatoribus pharisæis. Nã & illos liuor quidã humanus arripuerat, quòd Iesus Ioannis famã uideretur obscurare, quum Ioannis uita & institutio uideretur esse seuerior, quàm Iesu: qui discipulorũ etiã numero fuerat superior. Adeunt itaq; Iesum, & caluniosam obijciunt questionem: Quare, inquiunt, discipuli Ioannis & pharisæorũ ieiunant frequenter, tui uerò discipuli non ieiunant? Ad hanc questionem, quoniam ipsum petebat, non discipulos, dominus Iesus clemētius respondit, quàm paulò antè fecerat, discipulis suis patrocinians: nos interim docens, euangelicam ~~charitatem, que lenis est in malis sibi proprie inflictis, diligentiorē esse in propellendis malis alienis.~~ Oportet enim Episcopum euangelicum in iniurijs ipsius capiti ingestis, tolerantē ac lenem esse, ceterum magno studio succurrere gregi periclitanti. Ait itaq; Iesus: Vos qui sedulò audistis Ioannem Baptistam, meminisse debetis, quòd ille me prædicarit esse sponsum, se uero sponsi amicũ. Par est autem abesse tristitiam omnem, ubi adest sponsus. Moses seruus est, non sponsus. Illi congruebant ieiunia, quæ tristitiam habent, & hilaritatē obnubilant. Rectē ieiunant, qui manent in synagoga ancilla non sponsa. Non enim uersantur in cubiculo sponsi. Ceterum liberi qui uersantur in thalamo nuptiali, quandiu sponsum ipsum habent

 presen

presentem, non possunt ieiunare, quòd gaudij magnitudo non sinat eos meminisse tristium. Qui metu pœnæ suum facit officium, alacer esse non potest. Porrò filij qui spiritum liberalem hauserunt intelligentes se charos & curæ esse sponso, non anguntur sollicitudine, ne peccent in his, quæ ad tempus præscripta sunt ingenio seruili præditis, in lotionibus, in sabbatismis, in delectu ciborum, in uestitu, in diebus festis, in sacrificijs. Confidunt enim potentia & bonitati sponsi, qui sine his omnibus potest absolutam conferre iustitiam. Fiducia spiritualis tollit sollicitudinem carnalem. Charitas omnia condulcans addit alacritatem. Habet sponsus cibum suum, à quo sodales ipsius non possunt abstinere. Cibus animi est sermo cœlestis, cibus animi caro est ipsius sponsi: potus animi sanguis est eiusdem. Hoc cibo semper satiari cupiunt, qui mihi propius adherent: hoc potu cupiunt semper inebriari, qui uersantur in thalamo sponsi. Cæterum ut cibus corporis non confert iustitiam, ita nec ieiunium: ac saepe fit, ut uescens iustior sit ieiunante.

~~_____~~
~~_____~~ Hilaris autem esse non potest, qui metuit, qui trepidat. Cæterum qui sciens sese in hisce rebus esse liberum, & ex charitate sua sponte ieiunat, is letus & alacer ieiunat, non quia sic præscriptum est, sed quia sic hortatur charitas. Quum ad hanc firmitatem, ad quam nunc formantur, mei discipuli profecerint, plus impetrabit ab eis charitatis, quàm nunc extorquet à uobis legis aut Ioannis præscriptio. Nondum autem ad hoc roboris peruenerunt. Adhuc teneri sunt. Obstat enim illis huius corporis præsentia. Venient autem dies, quum corporalis sponsi præsentia tolletur ab illis: tunc facti firmiores, hausto cœlitus spiritu, non solum ieiunabunt

bunt, idq; sua sponte, uerum etiam fortiora magisq; in saecula
 praestabunt uolentes & alacres. Hæc doctrina quoniã
 spiritalis est, nõ capitur ab his qui in pharisaicis cæ-
 remonijs inueterauerint. Et idcirco mihi simplices ac ru- Nemo assu-
 des delegi iuuenes, lusus operam, si spiritualementũ pan-
 lestem doctrinam credam animis carnalium rerum super- ni.
 stitione uehemẽter occupatis. Vetera ueteribus, noua no-
 uis congruunt. Quæ si misceas, non solum inanem sumis
 operam, uerum etiam eos quos in melius mutare coneris,
 reddis deteriores. Præstat enim in ueteri superstitione per-
 seuerare, quàm adempto metu peccandi, dum ad libertatẽ
 spiritus studeas adducere, ad peccandi licentiam inuitare.
 Quemadmodum enim plus habet negotij, qui docet in-
 butum hac falsa persuasione, quòd artem calleat, quàm
 qui prorsus artis ignarus: ita difficilimum est eos ad euã-
 gelicam iustitiam instituire, qui ob carnales obseruati-
 unculas sibi persuaferunt, quòd absolutam iustitiam sunt
 consequuti. Hinc nimirum est, quòd piscatores, publica-
 nos, peccatores, meretrices & ethnicos magis dociles
 cõperio philosophiæ spiritalis, quàm scribas, phariseos
 ac sacerdotes, qui in humanis cæremonijs perfectam sta-
 tuunt pietatem. Ioannes ut medius inter ueterẽ ac nouam
 legem, tentauit miscere doctrinæ geminum genus. Neque
 enim ausus est uiuidam hanc philosophiã infirmis animis
 committere. Infirmum est autem quicquid humanũ, quic-
 quid carnale est. Quod diuinũ, quod spirituale, quod cæ-
 leste, id uiuidum est ac ualidum. ~~Quod dicitur de his
 quos in hoc delogi uultis, et quod dicitur de his
 quos in philosophia iustitia, nihil istarum rerum pro-
 fectum esse uisus, sed his ut sine, nunc quiesce, nunc
 hunc profectum esse uisus, et quod dicitur de his
 quos in hoc delogi uultis, et quod dicitur de his~~

semper

~~superbia sunt imbecilles, si ne preceptores sunt dicitur~~
~~inutilis est~~ Inutilis est
 mixtura rerum sibi non congruentium. Nullus enim sic desipit, ut si uestem ueterem sarcire cupiat, assuat fragmentum panni noui. Quur ita? Nempe quia uidet futurum, ut si id faciat, & noui panni iacturam faciat, & uetusta uestis plagam reddat maiorem. Siquidem offensus insigni dissimilitudine panni assuti, & uestis male sartæ, continuo detrahit quod assuerat: itaque ruptura uestis antiquæ turpius hiat quam antea. Neque quisquam tam stultus est, ut uinum nouum credat utribus antiquis. Quamobrem? Quia uidet fore duplicem iacturam. Nam mustum ob uehementiam spirituum efferuescens, dirumpit utres ob uetustatem imbecilles, itaque simul pereunt & utres & uinum. Quid porro facit, ut & uino consulat & utribus? Vinum mustum condit in utres nouos. Ita quorum animus assueuit uapæ pharisaicarum obseruationum, non ferunt mustum coelestis ac spiritualis doctrinæ, sed abhorrent & auersantur, ac deterioris uini gustum cui assueuerunt, requirunt. Hunc IESU sermonem non esse uanum, ipsi pharisei crebro suis factis docuerunt. Cum enim accidisset die quodam ut discipuli facerent iter per segetem, idque die sabbati, quo religiosum erat Iudæis aliquid operis agere, præibat discipuli, Iesus uero sequebatur. Quum autem stimularet illos fames, ceperunt uellere spicas, manuumque confrictu exclusis granis uesci. Audi nunc ueteres offensos nouo musto liberatis euangelicæ, ac sabbatissimi uapam requirentes. Siquidem pharisei, qui ceu uehementer inuicem committantur IESUM conspicientes quod faciebant discipuli, dominum in discipulis calumniantur. Nam quemadmodum discipulorum probitas commendat præceptorem, ita male facta

Et factum est iterum cum do.

lesacta solent his imputari qui instituerunt. Admonēt igitur dominū, & indicant discipulos, perinde quasi rem nefariam agentes, quòd uiolarent sabbatū: ut aut illos coërceret & probaret pharisaicam superstitionem: aut si id non faceret, haberent de quo ipsi calumniam struerēt. Dominus autem sic patrocinnatus est suis discipulis, ut legis Mosaicæ peritos ex ipsa lege refelleret, pro sua mansuetudine docens, qui reprehendi merebantur. Qua fronte, inquit, desertis meos discipulos, quòd coacti fame, spicas aliquot forte obuias decerpunt, quò uitæ suæ consulant, quum ipsa lex, cuius uos esse doctores profitemini, cōmémoret, Dauid in simili necessitate deprehēsū, fecisse quiddam, in quo magis etiam uidetur uiolata legis religio? Si quidem fame periclitās confugit in domū Dei, nec ueritus est homo profanus ab Abiathar, qui tum primas tenebat inter sacerdotes, postulare sibi dari panes illos unice sacros, quos propositionis uocāt, quibus nefas erat omnibus uesci præter sacerdotes, idq; tantisper, dum intra tēpli septa uersantes sacris operarētur. Nō ignorabat Abiathar quid lex præscripsisset, nec tamen ueritus est Dauid atque eius comitibus tradere panes sacros in loco sacro edendos. Hoc si nescitis esse scriptum, aut si non meministis, qua fronte profitemini legis scientiam? Si scitis ac meministis, cur in simili causa Abiathar ac Dauid absoluitis, atq; etiā probatis, meos ut nefarij sceleris reos desertis? Si tum necessitati proximi cessit legis rigor, quū maxime regnaret lex, quātò magis nunc æquum est cedere legis cæremonias, quoties charitas hortatur proximo subueniendum esse? Quin & illud præcepit lex, diligendū esse proximum pari amore, quo se quisque cōplectitur. Hoc præceptum quum sit in tota lege præcipuum ac maximū, cur

præpo

præpostero iudicio ob ea quæ leuiora sunt nec perpetua, uiolatis id quod & summum est, & perpetuum? Fuit olim tempus, quo nulla esset sabbati religio. Et futurum est, ut uere pijs quilibet dies sit ~~quod~~ sacer. Nunquã autem nec fuit, nec erit tempus, quo non fuerit, aut futurum sit sanctum, opem ferre egenti proximo. Lex uetat occidi: occidit autem, qui quum seruare possit, nõ succurrit. Ea perpetua lex est. Uetat eadem quiesci sabbato. Quàm uero præpostera religio, si quis dum timet uiolare sabbati otium, sinat interire fratrem suum, quum asinum delapsum in foueam educat sabbato, nihil deterritus septimi diei religione.

Et dicebat His atq; huiusmodi dilucidis rationibus quum I E S U S docuisset, quàm essent peruersè religiosi, adiecit catholicam sententiam: Sabbatum, inquit, hominũ causa est institutum, non homines cõditi sunt propter sabbatum. Filius autem hominis uenit, non ut perderet homines, sed ut seruaret: Itaq; potestatem habet etiam abrogandi sabbatum, quoties id postulat hominum salus. Quod de sabbato dixi, de similibus constitutionibus omnibus sentiendum est. Ad tempus institutæ sunt, ut rebellis populus paulatim assuesceret obedire præceptis Dei, ut per figuras corporales, ueluti manu ducerentur ad intellectum rerum spiritalium. Pie uiolat sabbatum, qui uacuis à tumultu malarum cupiditatum, iuuandi proximi studio uiolat sabbatum. Pia res est ieiunium, sed fit impia, si quod ad salutem hominis est institutum, uertitur in perniciem & corporis & animi. Res est religiosa uotum, sed fit irreligiosa, quoties huius seruandi superstitione reuocatur aliquis ab his, quæ propius spectant ad ueram pietatem. Sancte facit qui donum offert ad altare, sed prophanum est donum quod offertur, irrecõciliato proximo.

uestis,

~~¶ Iste ille quodam est homini~~
 uestis causa factus est, sed hominis gratia reperta uestis. Itidem cibus hominis causa paratur, non homo cibi causa conditus est. Proinde quouis cibi genere uesci fas est, quoties id postulat hominis necessitas. Siquidē hęc omnia corporalia, in quibus uos absolutā iustitiam constituitis, templum, uictimę, cibus, uestis, dies festi, ieiunia, uota, donaria, irreligiosē seruantur, si ob hęc lęditur salus proximi. Religiosissime uerō seruantur, si ob proximi charitatē neglectis his quę sunt carnalia, intus in animo seruatur id, quod corporaliū rerū umbris est designatū. Huiusmodi constitutionū Moses administrator fuit, non autor, seruus, non Dominus. Huic qui adherent animo seruili magna superstitione seruant ea quę sunt carnis. Ceterū qui adherent filio hominis, qui totius legis est Dominus, eaq; docet obseruanda iuxta spiritum, quę carnalibus illis simulachris figurabantur, liberi sunt ab eiusmodi Iudęorum cerimonijs.

C A P V T I I I.

ET in agro quidē per uiam Dominus I E S V S huiusmodi sermonibus, & pharisęorū retudit calumniam, & discipulis innocentibus est patrocinator. Sed ut planē disceremus nihil esse calumniosius falsa religionis persuasione, quum I E S V S ingressus esset synagogam, illic ex more docturus populum, obtulit sese rursus, & Domino benefaciendi, & pharisęis calumniandi occasio. Aderat enim illic in turba quidam, miserum omnibus spectaculum exhibens, manum habēs arefactam ac mancam, membrum mortuum & inutile circumferens, hoc etiam miserabilior, quòd opera manuum solitus esset alere tum sese, tum familiam tenuem, & inopem. Et ò maliciam pharisęorum,
 E oculatam

*opulatum ad calumniandum benefacta Christi, cecum ad intelligendum doctrinam cœlestem. Ex his quæ cernebant oculis corporeis, uidebant humanam naturam: ex his quæ gerebantur, non perspiciebant uirtutem diuinam. Vident hominem miserabile, & norant I E S U M misericordem, & ilico coniectant quid esset cõsequuturum. Iamq; calumniam adornant non in discipulos, quemadmodum prius de spicis reuulsis, sed ipsi domino, qui discipulis fuerat patronus: obseruant igitur natura propensum ad opitulandum miseris, an auderet etiam synagoga teste, die sabbati sanare hominem: ut si id faceret, accusarent eum uiolati sabbati, quum facti testem haberet multitudinem. Nihil quidem orabat miser ille, uerum hoc ipsum erat rogare miserabili, uenire in conspectum misericordis I E S U. Dominus autẽ, quo redderet omnes attentos edendo spectaculo, euocauit hominem, cui manus erat manca. Surge, inquit, & cõsiste in medio multitudinis. Surrexit ille bona quadam concepta spe. Tum Iesus uersus ad phariseos, quorum cogitationes nõ ignorabat, dixit illis: Quid censetis uos, qui legis cognitionem profiterini? Quibus rebus uiolatur sabbatum, benefaciendo, an maleficiando: seruando uitam hominis, an perdendo? Non fallebat illos, quò tenderet hæc cornuta percõtatio. Si respondissent, satius esse ob religionẽ sabbati pati perire proximũ, quàm neglecta superstitione succurrere periclitanti: non tulisset populus absurdum respõsum, & à sensu naturæ communi abhorrens. Sin respondissent licere, sibi admissent ius calumniãdi. Itaq; uisum est obticescere. Et tamen interim produnt multitudini maliciosam uersutiam suã, quòd prouocati interrogatione ad resipiscentiã, obstinatè persisterent in studio calumniãdi. Porro quò facilius esset re-
sponso*

sponsio, proposuit à simili questionem: nunquis inter illos esset tam religiosus obseruator sabbati, ut ouem sabbato delapsam in foueā perire sineret, nec auderet educere. Nullus autem erat in ea turba, qui non intelligeret, quanto sit hominis salus magis curanda quam ouis. Occidit autem, quisquis perire sinit quod seruare potest. Dominus igitur, quum expectato respōso uideret omnes pharisæos non ignoratione ueri, sed obstinata malicia, ueluti coniu-ratos obmutescere, circumtulit oculos in illos, ipso uultu præ se ferens, quanta cum ira, quantoq; dolore ferret illorum insanabilem maliciam: qui, quum sese profiterentur ~~duces cæcorum, ipsi cor haberent terrenis cupiditatibus~~ ~~excæcatorum, ut clarissimam ueritatis lucem uolentes non~~ cernerent. Nulla enim cæcitas immedicabilior, quam quū quis sciens ac uolens cæcus est. Videbant mutam pecudem, ne periret, extrahi posse è puteo, non uiolato sabbato: & uidere nolebant homini licere sabbatis consulere. Itaq; clementissimus dominus, quò nos doceret, ob deploratam malorum peruersitatem, non esse abstinendum à iu-uandis proximis, cōtemptis pharisæis, uertit sese ad hominem, ac populo ad rei euentum inhiante, dixit illi: Extende manum tuam. Vix ea uox audita est, extendit manum, subito mutatam, nec aliter omnibus officijs suis fungentē, quam fecerat altera quæ nunquam manca fuerat. Quem illæ rationes non abduxissent ab errore? Quem tam eu-idens miraculum non excitasset ad glorificandum Deum? At pharisæi fermento inuidiæ infecti, his omnibus ad sceleratiora etiā consilia prouocantur. Hæc nimirū sunt illa semper præpostera pharisæorum iudicia. Pluris faciūt pe-cudem quam hominem, uestem quam corpus, cibum quam uitam, corpus quam animum, humana quam diuina, car-

E 2 nem

nem quàm spiritũ, homines quàm Deũ. Adeo nihil est peruersa religione pestilentius. Apud homines prodigiosa uirtutis est, simplici dicto restituere mancam manum homini, sed multo maioris & uirtutis & beneficij est, restituere mancas ac præmortuas animi uires. Quàm misere mancam habet manum, quàm mortuam, quàm ab omni misericordie sensu uacuam, qui cùm uidet proximum suũ egentem, nec stipem porrigit! qui errantem non docet! qui oppressum non subleuat! qui cessantem non excitat! Tales erant pharisæi, qui maluerunt inuidere Domino, quàm sanitati per eum restitui. Huiusmodi debiles habet synagoga.

~~Quisquis est obnoxius malis, ueniat in cõspectum IESV, & sanabitur. Afflabit ille nobis spiritum suum, & quod mancum erat animabitur. Qui sese Domino simplici fiducia credunt, sani domum redeunt. Qui suæ confidunt iustitiæ, ex alienis benefactis redduntur deteriores. Qui pharisaico spiritu tument, nulli bene uolunt, nisi sibi ipsis. Qui IESV spiritũ hauserunt, nihil aliud conantur, quàm omnibus benefacere. Siquidem simulatq; pharisæi synagogam ingressi sunt, tametsi non audebant mutire apud populum, ascitis etiam Herodianis, quò firmior esset conspiratio (nam nulli magis hanc nouerunt artem) clacularijs consilijs inter sese agitabant quomodo Iesum extinguerent, quem ut uidebant potentibus factis longè superiorem, ita nec dictis refelli posse sentiebant. Non conueniebat inter phariseos, & Herodianos, & ad perdendum salutis autorem consentiebant. O sceleratam concordiam, o cecitatem uerè deplorandam. Quid proficient cuniculi fraudis humane aduersus eum quem nihil latet? Dominus autem~~

autem nos exemplo suo docens, nonnunquam ad tempus cedendum immedicabili malorum peruicaciæ, ne prouocati reddantur sceleratiores, subduxit sese ab eo loco, & rursus secessit ad lacum. Iesu secessus non est Euangelij dispendium, sed incrementum. Nisi enim propulissent illum pharisæi, non uenisset ad gentium multitudinẽ. Posteaquam igitur Iesus reliquerat inuidiam et angustam synagogam, seseq; recepisset ad lacum, undiq; confluxit ad eum numerosa uis hominum, non solum à Galilæa, uerũ etiam à Iudæa, atque ab ipsis etiã Hierosolymis, tum ab Idumæa, eq; regionibus ultra Iordanem sitis, ad hæc è locis Tyro Sidoniq; finitimis. Præluitur enim ad congregandam gentium ecclesiam, quando synagoga per incredulitatem repellebat Euangelium Dei. Ex omnibus his locis concurrerat ingens hominum multitudo, qui excitati rumore, qui latè sparsus erat de miranda doctrina, deq; potentibus factis IESU, sese ad lacum effuderãt. Dominus autem benignus ac diues in omnes, neminem nec à doctrina sua, nec à sanitatis beneficio submouebat. Tantus autẽ erat ardor multitudinis ob auiditatem sanitatis, ut alius aliũ protruderet, ac ui irrumperent ad Iesum, ut eum uel contingerent, quando solo etiam uestis contactu pellebantur morbi. Nec ullum erat uel hominum uel morborũ discrimen apud potentem iuxta ac benignum medicũ. Quicumq; quibuscunq; malis tenebantur, protinus liberabantur, modò contigisset adire IESUM. Atq; id etiam hodie uidemus iuxta spiritum fieri. Ex totius orbis nationibus quàm multi, quibus uitij obnoxij confugiunt ad Iesum, & fiducia contactu sanantur! Quin & spiritus immundi, uiso Iesu, non ferebant illius præsentaneam uirtutem: sed accidentes ad genua illius, exclamabant, dicentes:

E 3 TH

Tu es ille filius Dei. Iesus autem non ferens ab impijs spiritibus predicari, interminatur illis ut taceant, nec ipsum prodant ante tempus. Per humiles ac tenues mundo uoluit innotescere, quibus dixit: Qui uos audit, me audit. Spiritibus autem impijs ne tum quidem fidem haberi uult, quum uera dicunt. Nec enim hoc negotium fortuito gerebatur, sed diuino consilio gradibus quibusdam & profectibus temperabantur omnia ad nostram salutem. Iesus igitur quum à turba comprimeretur, mandauit discipulis, ut sibi pararent nauiculam, quò tutus esset ab incondita ac tumultuosa multitudine: quæ magis sitiebat corporum salutem, quàm animarum: & comprimit potius, quàm tangit IESVM. Qui confitentes morbum suum, cum syn-cera fiducia aduent illum, tangunt & sanantur: qui uerò mundanis cupiditatibus adhuc obnoxij tumultuantes irruunt, molesti sunt. Proinde discipuli, qui norant familiariter cum domino uersari, parant illi nauim purioris ecclesie. Iesus autem magis delectatur paucis puris ac placidis, quàm multitudine turbulenta. Sed tamen ita subducit sese, ut nihilo secius è naui doceat multitudinem. Quum uides IESVM è nauicula docentem, cogita episcopum concionantem promiscuæ multitudini, quæ catechumenos, energumenos, & Iudeos, & ethnicos complectitur. Beati qui spiritualiter tangunt Christum. Non tangunt autem, nisi qui prius ab eo tacti fuerint. Sanantur enim ab omnibus uitijs, quoscunq; ille contigerit. Iam enim ex tumultuosis facti tranquilli, recipientur in nauim ecclesie, ut perpetua IESV consuetudine fruantur, semperq; illius mensæ assideant. Nauicula in qua IESVS est, angusta est impuris, amplissima purgatis. Reiecerat dominus prædicationem demonum: effugerat impuram

ae tumultuantem turbam, & tamen hæc arguebant ad-
 esse regnum Dei, in quod irrumperere conabatur digni &
 indigni. Proinde sibi parat duces aliquot, qui in uindi-
 cando regno cœlorum essent adiutores: quiq; tot natio-
 nibus, mox ex toto terrarum orbe ad euangelicam phi-
 losophiam confluxuris, sufficerent. Sic enim consueuerunt
 huius mûdi monarchæ certos præfectos sibi deligere, per
 quos imperium suum & asserant, & amplient, & admi-
 nistrent ac tueantur. Hos oportet egregiè fidos esse, cor-
 dados, & industrios: in primis autem gnaros regie uo-
 luntatis. I E S V S itaq;, qui sese frequenter demiserat ad
 promiscuam multitudinem, ut multos ad se alliceret, fa-
 cto docens idem esse faciendum euāgelicis doctoribus, iam
 ad sublimitatem euāgelicæ perfectionis euocans, conscen-
 dit montem. Et accersiu it ad se non quosuis e multitudi-
 ne, sed quos ipse uoluit, quosq; ad hoc munus delegerat.
 Non enim uocauit opulentos, non satrapas, non sacerdo-
 tes, phariseos, aut scribas: sed tenues, humiles, & idiotas.
 Siquidẽ hi demum erãt idonei, qui I E S V M sequuti mon-
 tem conscenderent: unde quicquid hic mundus habet ad-
 mirandum despicitur: unde uelut e propinquo uox audi-
 tur patris cœlestis, & unde spectatur immortalitatis gle-
 ria. Parẽt qui uocati sunt, & ueniunt ad Iesum sublimem.
 Nullus enim hũc mōtẽ potest cōscendere, nisi uocãte Iesu.
 Nã ipse mōs est, nec ad ipsum quisquã uenit, nisi tractus
 ab eo. Hic rex ille regũ, ac dominus dominãtiũ, duodecim
 præfectos selegit, qui ueluti fidi satellites nũquã ab ipsius
 latere discederent: ut ubi res euangelica postularẽt, mitte-
 ret eos, ueluti legatos à latere, prædicaturos quæ à rege
 suo didicissent, ac diuulgaturos per uniuersum terrarum
 orbem edicta sui principis. Quoniam autẽ ignobiles erãt

piscatores, idiotæ tenues, nihil regale præ se ferētes, quum
 pollicerentur regnū Dei, ne contemneretur illorum auto-
 ritas, addit potestatem, quā nulli huius mundi monarchæ
 suis legatis dare possunt: nimirum ut in nomine I E S V
 omne morborum genus sanarent, utq; etiam impuros spi-
 ritus profligarent. Horum primus erat Simon, cui nomen
 uerterat Cephæ, hoc est Petrus, siue saxū: ut ex ipso no-
 mine disceremus, euangelicæ philosophiæ caput esse fidei
 immobilem constantiam. Secundus Iacobus Zebedæi filius
 unā cum fratre suo Ioanne: his imposuerat nomina, ut di-
 cerentur Boanerges, quòd Syris sonat filios tonitruui, ui-
 delicet ipso nominis præfagio declarante, hos olim ex e-
 uangelico monte emissuros in uniuersum terrarū orbem
 euāgelicæ prædicationis tonitruū, quod omnium animos
 commoueret, & erigeret ad studium rerū cœlestiū. Siqui-
 dem ut tonitru sonat è sublimi, ita prædicator euangeli-
 cus nihil humile, nihil carnale sonat, sed cœlestia omnia.
 Pœnitentiā agite, instat regnum cœlorum: tonitru est. Ad
 hanc enim uocem corripit unumquemque timor fulminis,
 sed succedit imber: Credite Euangelio, & salui eritis.
 Quartus erat Andreas, frater Petri. Quintus Philippus.
 Sextus Bartholomæus. Septim⁹ Matthæus. Octauus Tho-
 mas, cui cognomētum erat Didymus. Nonus Iacobus Al-
 phæi filius. Decimus Thaddæus. Undecimus Simon Cana-
 naus. Duodecimus Iudas Iscariotes, qui prodidit Dominū.
 Per hos paucos, obscuros, illiteratos, imbecilles uisum est
 Domino totū innouare mūdū, ne quā laudis partē in cœ-
 lesti negotio sibi uindicaret humana, uel sapiētia, uel po-
 tētia. His rebus in mōte peractis, ut nos doceremur in de-
 ligēdis euāgelici sermonis dispēsatoribus, nō esse uocādos
 in cōsiliū humiles ac priuatos affectus, descēdit Iesus cum
 electis

Et ueniunt
 in domum.

electis suis proceribus, & pariter ueniunt in domum, nimirum iam familiares ac domestici Dei. Hæc forma nobis expressa est, ut de sublimitate sua doctores non grauentur sese ad humilitatē infirmiorū demittere, quò plurimos domino suo lucrificiāt. Sequamur & nos I E S V M in domum hoc animo, ut perspiciamus quid sit expectandū, & ad quæ præparandus sit animus his, qui suscipiunt negotiū sincerè prædicandi Euangeliū cœlestē. In mōtem non conscenderat turba. Est enim hoc eorum, quos ad id legerat Dominus. Verum ubi descēsum est ad humiliora, rursum cōfluit promiscua turba: tanta importunitate instans, ut audirent I E S V M, & à morbis liberarentur, ut apostolis non fuerit otiū uel cibi sumēdi. Nihil hoc spectaculo gratius esse potest euangelicis doctoribus, quàm quum populus discēdi auidus, negotiū faceßit sacerdotibus, quū ingēs catechumenorum multitudo ecclesiæ fores obsidet, quum promiscuæ multitudini angustæ sunt basilicæ, concionātibz Episcopis. Hæc omnia quæ gerebātur, ubi rumor pertulisset ad cognatos I E S V, quibus erat nota carnis infirmitas, quū de diuina potentia nihil suspicari possent homines crassi: I E S V M cum humili sordidoq; sodalitio sursum deorsum uagari, trahere post se cateruas hominum, noua quædam, & inaudita docere, profligare morbos, eijcere dæmones, furori tribuebant, quod offensi corporis imbecillitate, non poterant ascribere diuinæ potentie. Norant matrem & patrem, norant domum & omnem familiam, norant ipsum in cæteris nihil à reliquis differentem: & intelligebant, quæ nunciabantur supra modum humanarum esse uirium. Itaq; quoniam erant cognati, iuxta leges humanas, putabant esse sui officij, ut mētis impotem, & à spiritu quopiam arreptum, uinculis

E s coër

coërcerent. Dicebant enim: In furorem uersus est. Etenim qui contemptis rebus terrenis omnibus, atque ipsa etiam uita, cœlestem philosophiam toto pectore amplectuntur, insani uidentur his, quibus nihil sapit nisi terrenum, & caducum. Qui patrimonium profundit in usus pauperum, insanit ei, qui uite præsidium in diuitijs collocauit. Qui ob Euangelium uolens semet in exilium, paupertatem, carceres, cruciatus, ac mortem immittit spe felicitatis æternæ: fuerit ei, qui post hanc uitam non credit esse uitam feliciorẽ pijs. Qui spernit principum ac populi honores, ut gloriã assequatur apud Deum: insanit his, qui uerè insaniunt, largitionibus, fraudibus, per fas nefas'que Regnum ac dignitates mox eripiendas, ambientes. Et hoc tam impium iudicium à suis propinquis tulit Dominus, ne quid offendantur ipsius discipuli, si similia contingat audire à suis. Sed manifestius impij pharisæi, qui testes fuerant tantorum miraculorum. Nam propinqui uulgari crassitudine peccabant potius quàm impietate. Ceterum pharisæi qui uenerãt ab Hierosolymis, quos oportebat ob prophetarum cognitionem ex huiusmodi factis intelligere iam adesse quod illi promiserãt: & ob religionis excellentiam, qua sibi placebãt, uenerari diuinam potentiam, quam omnes sibi salutiferam experiebantur: blasphemis uocibus incessunt I E S V M, dicentes: Sunt hæc quidẽ humanis uiribus maiora quæ facit: uerũ non ista facit uirtute Dei, sed potentem aliquem & insignem habet demonẽ, cuius præsidio prodit hæc miracula. Habet enim spiritũ Beelzebub, qui princeps est omnium demoniorũ, & huius auxilio profligat demonia, minus pollementia uiribus. Hanc impudentẽ & cæcam blasphemiam, quoniam nõ tã impetebat I E S V M, quẽ nihil aliud quàm hominẽ esse

esse credebant, quàm ipsum Deum, cuius gloriæ inuidētes, miracula quæ illius uirtute gerebātur, ascribebāt impuro demonio, dominus accurate refellit, adhibitis etiam parabolis, quò rem omnium sensibus redderet euidentem. Quum totum, inquit, regnum demonum sit aduersum regno Dei: quì fit ut Satanas Satanam eiciat? Nisi forte ipsi inter sese bello intestino tumultuantur, quasi sub eodem principe militantes, sese uicissim depellant è presidio. Quòd si regnū inter homines, si factionibus intestinis diuisum fuerit, ruinae proximū est, propterea quòd ut concordia custos est optima regni, ita discordia nihil nō quamlibet firmum ac munitum demolitur, quomodo consistet regnum Beelzebub, si demon eiciat demonē? Quid de regno loquor? A deò nihil est stabile, ubi regnat seditio, ut ne priuata quidē domus diu possit cōsistere, si mutuis odijs inter sese dissideant inhabitātes. Si igitur ope Beelzebub eicio demonia, quæ admodū uos falsò calumniāmini, certū argumentum est, illius regnum breui casurū. Ac destructo demonū regno, quid superest, nisi ut existat regnū Dei? Sin id quod est uerissimū, uirtute Dei profligo demones, Deo hostes, et humano generi inimicos, profectò palam est iam adesse regnum Dei, cuius potentia demones coguntur cedere. Non enim cedunt uolentes, nec ex pacto. Nullū esse potest fœdus inter Deū & demones. Bellū est irreconciliabile: ueluti quum bellum incidit inter duos egregie fortes, & implacabili odio inter sese dissidētes, neuter ab altero patitur se capi, nisi ui belloq; subactus. Quis enim fortis & animosus dux patiatur hostem suū irrumpere in domū suam, quam habet egregie munitam, nisi ui domum expugnet aduersarius, & uictū cōijciat in uincula? Hoc factò, diripiet domū illius, ac prædam abducat. Quòd si uidetis
claman

clamantes & eiulantes exigi demones, si uidetis multos relictis peccatis, quibus diabolo seruibant, sese recipere in libertatē innocentiae, quur Dei uictoris gloriam transfertis in uictum Beelzebub? An Beelzebub hostis humani generis nunc mutatus consulit hominū saluti? An non ista manifesta est in Deum blasphemia? Illud pro certo habete: Nullū est blasphemiae genus, quod nō possit impetrare ueniam apud Deū, propterea quod in alijs uel error, uel imbecillitas humanae naturae ueniae relinquit locum. Ceterum qui cōtumelia affecerit spiritū sanctum, nō impetrabit ueniam in aeternum. Dicit autē blasphemiam in spiritum sanctum, qui per inuidiam obstinatus, opera, quae uidet non posse geri nisi per spiritū Dei, tribuit spiritui Beelzebub. Error & ignorātia meretur ueniam, destinata malitia aduersus bonitatē Dei, prouocantis ad salutem, quomodo ueniam impetrabit? Blasphemiam quae cōmittitur in filium hominis, excusabit corporis imbecillitas. Ceterum uirtutem Dei, in ipsis operibus relucentem ad salutem humani generis, trascribere Beelzebub hosti Dei, blasphemiae genus est inexpiabile. Hæc illis loquutus est Iesus, uindicans patri suā gloriā, ac suā interim negligēs. Innuebat autē, excusabilius peccare, qui de ipso male sentirent, quemadmodum cognati, dicentes: In furorem uersus est, & apparabant uincula: quā pharisæos, qui opera, quae nullo modo calūniari poterāt, quin essent Deo digna, uelut insana bili malicia tribuebant spiritui Beelzebub. Nondū intelligebant in Christo diuinam naturam. Neq; enim Christus illud adhuc aperte prædicari uolebat: certē per homines puros Deus suo spiritu frequēter edidit miracula, cupiens per hæc glorificari apud homines. Ea si quis non per errorem, sed per malitiam tribuat spiritui Beelzebub, huius est dep

est deplorata peruersitas. Proinde poterant excusari, si dixissent Christum nihil esse aliud quàm hominem, non esse Regem, nō esse Messiam. Ceterum opera calumniātes, Deum ipsum & spiritum eius lædebant, cū per homines quoscunq; spiritus Dei possit operari. Nunc quum tot miracula mirabiliter uidissent edita, quum uiderent à populo glorificari Deum, quum uiderent tot homines sanari, tot liberari à spiritibus immundis, tot à scelerata uita conuerti ad studium pietatis euangelicæ, idq; opera IESU Christi, tamen dicebant pertinaciter: Dæmoniū habet, nō spiritum Dei. Quum his alijsq; multis sermonibus Dominus Iesus uindicasset gloriā patri cœlesti aduersus impiam pharisæorū calumniam, ac Iudæis exprobrasset obstinātam & inuincibilem incredulitatem, quum per solam fidem omnia peccata relaxentur, interim superuenit occasio, per quam euāgelicæ uirtutis gloriā uindicaret etiam ab humanis affectibus, quibus alijs in rebus laudi ducitur multum tribuere. Aduenerunt enim cognati Iesu, comitantes matrem ipsius, quibus quum ob turbæ densitatem non pateret ingressus, constitere foris: ac uox ceu per manus tradita peruenit ad eos, qui sedebant circa Iesum. Hi referunt adesse matrem ipsius ac fratres, cupientes cum eo colloqui. Erant autem & inter propinquos cognatos, quorum alij parum magnificè sentiebant de IESU, nonnulli etiā insaniā suspicabantur, & tamen existimabāt ob sanguinis propinquitatem hoc sibi iuris esse, ut illum quouis etiam tempore ad colloquium euocare possent. Dominus autem, quò nos doceret negotium euangelicum, quod spiritu patris gerebatur ad hominum salutem ac Dei gloriā, nō oportere ullis humanis affectibus interpellari, ueluti indignatus respondit: Quæ est mater

Et ueniunt
mater eius
& fratres.

mater mea, & qui sunt fratres ac propinqui mei? In hoc negotio non agnosco cognationem carnis. Habet Euangelium suam cognationem spirituales, quæ multò arctioribus uinculis astringit animos, quàm illa iungit corpora. Quumq; circumtulisset oculos ad discipulos, qui proximè circumsedebant docentem addidit: Ecce hi sunt fratres mei, & mater mea. Vt per Euangelium noua natiuitas est, ita noua est cognatio. Quisquis enim crediderit Euangelio, & in hoc paruert uoluntati patris mei cœlestis, hic, etiam si sit non solum à propinquitate domestica, uerùm etiam à tota gente alienissimus, frater meus, hic soror mea, hic mater mea est. Siquidem hæc cognatio non æstimatur gradibus sanguinis, sed spiritus. Non agnosco cognationem cuiusquã, nisi per fidem renascatur ex patre cœlesti, iamq; ut filius germanus patri cœlesti, ad æterna uocanti obtemperet. Vt quisq; hoc perfectissimè præstiterit, ita mihi habebitur proximè cognatus.

CAPVT IIII.

Domum igitur hanc, quæ synagoga typum habet, in qua blasphemis uocibus incessitur à pharisæis, in qua interpellatur importunitate cognatorum, reliquit IESVS, ac rursus se contulit ad lacum, ueluti gentiũ amplitudinem desiderans. Subinde pellitur à Iudæis, subinde præludit Euangelio ad gentes demigraturo. Etenim cum in domo, hoc est, in Iudæa uersaretur, pauci adherent IESVS, quos fratres, sorores ac matres appellat, multi obmurmurant, multi conuitiantur, plurimi insidiantur, ac proximè cognati docentem interpellant. Non amat tales domos IESVS, amat multitudinem non sibi placentem, quemadmodũ faciebant pharisæi, non obtrectantem, quemadmodum faciebant cognati, qui crassi carnali sapien
sapien

Sapientia, cœlestem sapientiã interpretabantur insaniam: nō affectibus humanis cœleste studiũ interpellantē, quemadmodum mater & propinqui. Amat multitudinē auidã sermonis euangelici, & ex huius fiducia totam pendentē. Itaq; cū dominus I E S V S uenisset ad lacū, ibiq; doceret, ut antē fecerat, rursus ingens hominũ turba eò confluit, adeò ut ob tumultũ turbæ sese protrudētis, cogeretur scapham cōscendere, unde uelut è suggesto docebat multitudinem in littore uelut in amphitheatro condensatam. Disce doctor euangelicæ quid sibi uelit hæc imago. Sic fuge promiscuam ac tumultuosam turbam, ut tamen ab officio docēdi ne cesses. Vbi periculum est, ne te negotiorum tumultus obruat, ut iam docere non possis, recipe te in nauiculam euangelicam, quæ nescit tumultus terrenos, hinc quietus docebis multitudinē infirmã ac rudem. Ne procul à littore recesseris, esto uicinus ripæ, quoad licet te populi captui attēperans: nondũ enim potest te sequi. Primum doctrina rudibus animis attemperãda est, donec profecerint. Quid enim I E S V S è scapha sua docebat, nisi rudē ac promiscuã hominũ turbam. Proponebat eis parabolas, hoc est, rerũ omnibus notissimarũ similitudines. Est enim hoc simplicissimum docendi genus, ac rudibus maximè accommodum. Videtur enim prima specie puerile ac ridiculum huius mūdi sapiētibus. Sed hoc docendi genus placuit æternæ sapientiæ. Philosophi magna arte contortis syllogismis tenebras offundebant auditoribus. Rhetores admirabili dicendi copia uim admouebant animis hominum. Pharisei retrusa quædam et à populari captu procul semota cōgerebant. Cæterũ omne doctrinæ genus simplicissimum & ab omni ostētatione scenica alienũ, sibi delegit Iesus, ut tota gloria mundi per Euāgelium innouati esset

uirtutis

In doctrina
sua.

uirtutis diuinæ. Multis itaque parabolis excitauit animos
 illorum, ut simplici credulitate purisq; mentibus accipe-
 rent sermonem Euangelicum, unde salutis nostræ princi-
 pium proficiscitur. Id quoniam oportebat omnium ani-
 mis esse infixum, priusquam exordiretur, iussit illos attē-
 tos esse: Audite, inquit, si quis habet aures, quibus audiat.
 Fabula est, non parabola, nisi quis attentus audiat. Neque
 cuiuis sunt aures, quibus audiat parabolas Euangelicas,
 subtiliter simplices, sapienter stultas, obscure dilucidas.
 Sub uili enim ac ridiculo tectorio celant sapientiam cœ-
 lestē. Neq; I E S V satis erat si arrexissent aures, specta-
 tores etiā esse uoluit eorū, quæ dicerentur. Beati uerò qui
 ad I E S V sermonem & aures habent purgatas, & ocu-
 los synceros. **Ecce exijt.** egressus est in agrum semina-
 tor quidam ad seminandum semen suum, quod habebat
 eximium. Dumq; copiosi prouentus auidus, nusquam non
 spargit semē, euenit ut aliud inciderit iuxta publicā uiam
 agro proximam. Id quoniam ob uiaē duriciam remansit
 in summa terra, protinus aduolarunt aues, & collectum
 deuorarūt. Rursus aliud incidit in terrā petricosam, quæ
 quoniam exiguo puluere tegebat latentia saxa, semē ante
 tempus exilijt in herbam, uidelicet eliciente tepore cœli.
 Mox autem, ut incanduit solis feruor, æstu affectum est,
 quòd erat præcociter enatum: & quoniam obsistentibus
 saxis, non habebat radices, quæ ex altiore terra suggere-
 rent humorem aduersus ardorē solis, exaruit prius quàm
 assurgeret in aristam. Rursus aliud incidit in terram fer-
 tilem quidem ipsam, sed uepribus ac spinis obsitam. Porro
 quum spinæ succrescentes in latum ac longum condensa-
 rēt sese, factū est, ut herba tenera enata, prius quàm emer-
 geret in lucē, suffocaretur, non humoris inopia, sed auræ.
 Proinde

Proinde nec hinc ullus fructus redijt ad seminatore[m]. Verum non erat omnino irritus seminantis labor. Nam fuit semen quod incidere[t] in terram bonam. Hinc enata est herba, quæ succreuit & adoleuit usque ad maturitatem. Nec ullum granum caruit suo fructu, tametsi dispari fœnore. Siquidem aristæ nonnullæ ex uno grano reddidere triginta, aliæ sexaginta, nonnullæ centum. Hæc loquutus dominus, ne quod dictum esset elaberetur, sed apud se quisque scrutaretur, quid sibi uellet hæc parabola, subiecit: Qui habet aures ad audiendum, audiat: nimirum indicans non omnes audisse quod audierant. Porro quum ne duodecim quidem illi, quos dominus selegerat, rudes adhuc, satis intelligerent, quid sentiret hæc similitudo, non ausi sunt palam interrogare: sed nacti solitudinem, rogare ausi sunt Iesum, ut sibi parabola secretum exponere dignaretur. Tum Iesus admonens nos, non omnibus omnia proferenda, sed pro ratione temporum, proq; captu auditorum dispensandã esse doctrinam euangelicã, ait discipulis suis: principes huius mundi paucis communicant arcana sua, ijsq; selectis & exploratis, quibus tuto possint sua credere consilia, populum uerò celant, si quid habent arcani. Vobis autem è uulgo mihi selectis, datum est nosse mysterium regni cœlorum, qui mecum domesticam agitis consuetudinem. Cæterum plebeijs, & ab aulica familiaritate seclusis omnia fiunt per parabolas, siue quid loquar eis, siue quid faciam. Non enim habent aures idoneas, nec oculos idoneos. Quod audiunt, non credunt: quod uident, calumniantur. Itaque fit in istis, quod propheta dixit futurum, ut quum maximè uideant, tamen non uideant: & quum maximè audiant, tamè non audiant, quia non intelligunt. Non intelligit autem, qui non credit. Porro non remittun

F tur

tur peccata, nisi credentibus, Euangelio gratuito peccata condonari. Itaque ipsorum incredulitate fit, ut non conuertantur ad Deum, quoniam ipsi semet auertunt à Deo, nec liberantur à peccatis, quia pharmacum respuunt, quo sanantur peccata. Hoc sermone Iesus notauit eos, quos modo designarat per terram uarijs de causis sterilem. Vt autem discipulos redderet dociliores, subincrepat illorum tarditatem. Nondum conijcitis, inquit, quid sibi uelit hæc parabola, quæ facilis est coniectu? Et quomodo reliquas parabolas omnes coniectabitis, quum nihil dicam aut faciã, quod non occultioris alicuius rei significationem habeat? Exponam hanc, ut assuescatis & ipsi in cæteris scrutari retrusioris sensus arcanum. Ager est mundus, qui plurimos habet inidoneos euangelicæ doctrinæ. Seminator est filius hominis, qui è cælo descendit in terras. Semen est sermo euangelicus, per quæ mortalibus annuntiatur uoluntas dei. Voluntas autem hæc est, ut omnes suis uiribus diffusi, toto pectore fidant promissis euangelicis, uidelicet per fidem omnibus omnia condonari peccata, si post cognitam ueritatem sese conuertant ad studium ueræ pietatis. Semen igitur quod dicebam incidisse iuxta uiam, notat illos, qui leuiter, & uelut aliud agentes audiunt sermonem euangelicum, perinde quasi audirent humanam quampiam fabulam. Nec ulli minori fructu audiunt. Mox enim ut audierunt, aduolat satanas, & alijs cogitationibus immisissis in animum, eximit semen priusquam inhæserit animo, ut nec meminerint, quid audierint. Iam semen exceptum in terram petricosam, notat istos qui satis auide percipiunt sermonem euangelicum, ac deuorant cum gaudio, sentientes esse ueracem ac salutarem: cæterum quoniam non alta cogitatione reconducunt in pectus suum, nimirum obstantibus alijs affecti

*affectibus, qui animum occupant, nec uolunt cedere sermo-
 ni diuino, non perseuerant in eo, quod alacriter cœperant,
 nec ullum fructum euangelicæ pietatis edunt, sed tempora-
 rium duntaxat, propterea quòd radicibus careant. Itaq;
 fit, ut rebus secundis credant Euangelio, ac uelut herba
 prognata spem bonam de se præbeant: cæterum simul atq;
 ingruerit aduersitas ac tempestas ob Euangelij profes-
 sionem oborta, protinus offensi deficiunt ab instituto. Semen
 autem, quod incidit in solum spinosum, designat eos, qui
 sermonem quidem euangelicum diligenter audiunt ac me-
 minerunt, sed fallacium diuitiarũ amor, aliarũq; rerũ falsa
 boni specie blandientium cupiditates irruentes in animũ,
 & in dies, ut fit, accrescentes, tandem obruunt semen, ne
 possit ad frugem emergere. Deniq; semen, quod incidit in
 terram bonam, signat eos, qui attenti audiunt sermonem
 euangelicum, audito credunt, ac traiciunt in intimos sinus
 cordis sui, donec emergat in fructum Euangelio dignum,
 uario quidem discrimine pro soli uarietate, proq; cœlestis
 auræ temperatura, ut hic adferat fructum mediocrem, ille
 copiosorem, alius composissimum, ueluti si unum granum
 producat triginta: aliud sexaginta, tertium centum. Qui
 copiosum producit fructum, est quur deo gratias agat, nõ
 est quur sibi placeat: qui mediocrem, non est quur felicio-
 ri inuideat. Deus enim qui nulli est obnoxius, aut debitor,
 pro sua benignitate partitur cuiq; suas dotes, prout ipsi
 uisum est. Quicquid prouenit, illi debetur, qui primus iecit
 semen, & per quem augetur quicquid prouenit. Cupio
 autem hac semente totius orbis segetem undiq; occupari,
 quum tempus aduenerit: & hanc doctrinam, quam nunc
 uobis paucis clanculum impartio, quàm latissimè per uos
 propagari: ut & uos exhibeatis imaginem terræ bonæ, si*

quod accepistis, in quàm plurimos transfundatis. Nullus enim hoc fructus est deo gratior. Cauendum est igitur uobis, ne semen animis uestris creditum, obliuione negligentia ue uestra pereat, sed diligenter recondendū in animo, ut suo tempore prorumpat fructumq; copiosissimum adferat. Hæc admonitio quò altius insideret Apostolorum petitoribus, addidit parabolam Iesus: Nolite putare me, quod nunc secreto uobis committo, perpetuò celatum esse uelle. Nunquis accendit lucernam, ut accensam subter modium, aut subter lectum recondat? an potius, ut imposita candelabro luceat omnibus, qui uersantur in domo? Sermo euangelicus semen est, quod ideo uobis concreditur, ut multo cum foenore proueniat. Lux est per me in uobis accensa, ut uestro ministerio discutiatur tenebras totius mundi. Nunc quidem multa celamus multitudinem: quoniam nondum est capax, & si esset, nondum aduenit tempus: uerum ubi tempus aduenerit, nihil est inter nos tam absconsum, quod tum non sit patefaciendum: neq; quicquam tam arcanum, quod non sit palam omnibus prædicandum. Non enim oportebit ullis rebus ab Euangelij propagatione deterreri, sed omnibus posthabitis, hoc unum erit noctes ac dies agendum. Ve enim illi qui semen bonum sibi concreditum non propagarit, qui lucem sibi traditam absconderit. Proinde si cui uestrum sunt aures ad audiendum, hunc sermonem audiat, & audit meminerit. Rursus, ne quod dixerat excideret, adiicit Iesus: Videte quid audiatis, & curate ne frustra audieritis. Non enim auditis humanas fabulas, sed cælestem doctrinam, per uniuersum orbem uestra opera diffundendam. Quod accepistis, bona fide tradite, ne quid diuersum ab eo quod accepistis doceatis. Magno uestro fructu hæc auditis, si tenebitis, & gnauiter alijs communicabitis

bitis quæ auditis. Magno periculo uestro auditis, si uel metu humano percussi, uel huius mundi commodis deliniti, suppresseritis quod accepistis. Nolite esse parci, aut ignaui dispensatores doctrinæ, quam uobis impartio: largiter effundite, quandoquidem uestra benignitas non diminuet, sed augebit quod habetis. Pecuniæ thesaurus exhauritur benignitate. hic thesaurus cœlestis quò benignius impartietis, hoc magis cumulabitur. Neq; ut pauperior est qui largitur opes suas egentibus, ita indoctior est qui doctrinam euangelicam quàm plurimis communicat: uerum ut qui præluceat multis, non ideo minus ipse lucis habet: ita qui doctrina euangelica uiam aperit omnibus ad cognitionem ueritatis, non solum non facit iacturam eius lucis quam habet, uerum etiam copiosiore donatur lumine, quo pluribus queat prodesse. Quod habetis non uestrum est, sed eius qui dispensandum credidit. Id si larga mensura dispensabitis alijs, qui dedit sortem, larga item mensura adiiciet incrementum. Amat deus profundi dotes suas, & præter humanarum opum consuetudinem magis ditescit, qui profusior fuerit. Sic enim promeretur, ut qui multum dedit, adiiciat plurimum, propterea quòd perspiciat, id quod datum est, in multorum effundi utilitatem. Ergo qui habet effundat largiter, ut abundet. Nemo rectè dat diuitias abundant, sed egenti dant, qui uerè liberales sunt. Hic contrà fit: Qui habet, nec habet sibi tantum, sed alijs impartit quod habet, ei tanquam bonæ fidei dispensatori adiicietur, ut abundet. Qui uerò non habet (non habet autem qui thesaurum defossam apud se seruat) non solum non erit ditior, uerum etiam hoc ipsum, quod uni sibi uidebatur habere, tollitur ab eo. Nec uerò illud uos redat in dispensandis fidei dotibus segniores, si hominum ingratiua o uestro studio

Sic est re-
gnum dei.

non respōdeat. Salua erit uobis uestra merces apud deum, qui quo quisq; plus laborauit in Euangelio propagando, hoc copiosius resoluet præmium in futuro seculo. Quamquam nec interea prorsus uestro præmio fraudabimini, in dies magis ditescetes opibus euāgelicis. Adiecit dominus et aliam parabolam, qua doceret suos, nihil ipsis aliud curandum, nisi ut totis uiribus studerent Euangelio per uniuersum orbem profundendo, tempus messis olim uenturum, quum ipsi domino uideretur. Sic, inquit, habet sese regnum euangelicum, quasi si quis interdum iaciat sementem in terram. Mox ubi semen creditum est aruo, ueluti securus obdormiscit qui iecit, eoq; dormiente, nihilo secius interim semen tacitis incrementis, absq; cuiusquam opera, noctu pariter atq; interdum prouenit: iamq; seges enascitur & assurgit, nimirum ultrò properans ad frugem ui quadam occulta naturæ. Habet autem natura gradus suos, quos citra cultoris operam seruat, posteaquam semel iaciū est semen. Primum enim ubi in terra semen computruit, exilit in herbam. Ea prima spes prouentus. Deinde ubi culmus erexit sese, adnascitur spica, sed inanis. Tandem spicæ folliculi plenis tritici granis implentur. Atq; hæc secretis profectibus ita procurat natura, ut proficere nō sentias, profecisse sentias. Ergo ubi seges maturauit, qui iecit semē, statim mittit falcem, ut demetat quod natum est, quoniā intelligit adesse tempus messis. Huius ænigmatis inuolucro dominus testē docuit suos totius Euangelij exordiū, progressum & consummationē, quarum prima & postremā partem ipse palam uisibili corpore peracturus esset: medium, hoc est, progressum, inuisibili spiritus sancti gratia administraret. Siquidem ipse princeps, per uniuersam Iudæam sparsit sementem euangelicā. Mox eo peracto obdormijt, moriens

primum,

primū, deinde resurgens in quietē æternam. Atq; hæc
 nus germinat semē euangelicū, illo qui primus iecit uelut
 dormiēte, ac secretis auctibus increfcit nocte simul ac die,
 hoc est, in prosperis pariter atq; aduersis, per omnē occa-
 sionē, & promouentiū, & reluctantiū. Non enim potest
 non prouenire, quod ille iecit, cuius uoluntati nemo resi-
 stit. Porro quum nihil illum lateat, tamen permittens mun-
 dum aduersus Euangeliū tumultuari, permittens aposto-
 los suos affligi & occidi, uidetur incredulis nescire quid
 agatur, & quodāmodo dormire, quum inuisibili spiritus
 sui uirtute magis etiam nunc operetur omnia in omnibus.
 Nec crediturus est mundo conspicuus, nisi quū euangelico
 negotio ad eam mensuram progresso, quam ipse præfina-
 uit & nouit solus, rursus adueniet omnibus conspicuus ea
 specie, qua ascendit in cœlū, separaturus pios ab impijs,
 ac pios, ueluti probum frumentum, in æternæ quietis hor-
 reum reconditurus. Videmus autē ex quā paruis initijs
 exortum est Euangelij regnum, si rem æstimes iuxta mun-
 di speciem. Hæc erat uelut herba prouenientis euangelici
 seminis, quod pharisæi, scribæ, sacerdotes, seniores, præse-
 cti, principes, reges, philosophi certatim conabantur ob-
 ruere ne proueniret. His frustra reluctantijs, occupare
 cœpit totum orbem, nec desinet succrescere usq; ad con-
 summationem mundi, donec maturuerit uniuersa seges.
 Tum mittetur falx inuitabilis iudicij, quæ succisis omni-
 bus, zizania tradat igni, purum ac putum triticum sepo-
 nat in tutum. Hæc parabola, quanquā peculiariter perti-
 net ad Iesum euangelici regni principem, prouectorem,
 & consummatorem, tamen attingit & apostolos & apo-
 stolorum successores, quibus hoc unum uult esse studio, ut
 quā latissimè disseminetur euangelicus sermo. Etenim

F usq;

usq; ad mundi finem sementis tempus est. Nam & hi uelut adiutores Iesu Christi seminatores sunt, nisi quòd iaciunt semen non suum, sed ipsis à Christo traditum. Id quoniam est cœleste, nō potest opprimi. Habebant & pharisæi semen suum, habebant & philosophi semen suum. Hæc ne fauente quidem mundo, potuerunt succrescere, dum interrim cœlestis doctrine sementis, mundo totis præsidij suis oppugnante, in dies magis ac magis inualescat. Itaq; suo quodam modo seminant & apostoli, in hoc ipsum missi, qui subinde mutantes sedem, tantum hoc agunt, ut quàm latissimè diffundatur Euangelium. Prouentum ipsis dormientibus donat deus. Id semen in singulis etiam Christianis suam habet herbam, suam spicam, suam messem. Catechumeni rudis est seges, nuper per baptismum in Christum renati, herba est, innocentia uirgine lætam spem de se præbēs. Vbi iam excelsiores facti adoleuerint euangelicæ pietatis profectu, spicas habēt: ubi pro suo quisq; modo maturuerit, false succiditur. Falx autè mors est, post quã triticum neq; crescit, neq; decrescit, neq; deterius fit, neq; melius. Horreum est uita cœlestis. Quin et alia parabola dominus Iesus expressit imaginem euangelici successus, ut qui tum non intelligebant quod dicebatur, post ex euentu rei cognoscerent, hæc non fortuito, nec humano cōsilio geri, sed prouidentia cōsiliij diuini. Quò magis autem redderet auditores attētos, uelut hæsitans, cui rei potissimum posset conferre regnum cœlorum, dixit: Cui rei dicemus esse simile regnum cœlorum, aut quam adhibebimus collationē, per quã illius naturā ac uim explicemus, his qui nihil sapiūt nisi quod oculis uident? Simile est, inquit, grano sinapis, quod dum seminatur minus est omnibus seminibus holerum quæ seminātur in terra, ut si magnitudinē spectes, aut speciem

Cui assimilabimus regnum Dei.

ciem, non expectes alicuius magnæ rei prouentum. Cæterum ubi fuerit enatum, ac sese semel exeruerit à terra, meditatur arborem, à stirpe durescens, & latè fundēs ramos suos supra mensuram omnium holerum, adeò ut auibus etiam præbeat umbram, ac nidulandi locum. His atq; id genus alijs multis parabolis dominus Iesus rudi crassoq; populo proponebat imaginem futuri successus euangelici, sermonem suum ad illorum captum attemperans. Nihil autem illis tum loquebatur, nisi per inuolucra parabolarum, quòd nondum essent nudi sermonis capaces. Etenim si dixisset, se breui à Iudæis occidendum, sed mox reuicturum, gloriamq; suam per uniuersum orbem sparsurum, sic ut qui tum omniū infimus uidebatur, intelligeretur totius mundi princeps: ut nulli mortalium quantumuis sublimi, quies aut tutum receptaculum esset futurū, nisi sub ipsius ramos confugeret: nemo sermonē neq; tulisset, neq; credidisset. Et tamen expediebat illos hæc ueluti per somnium meminisse, ut post ex ipsa re agnoscerent, quid sibi uoluissent parabola. Apostolis autem secreto colloquio declarabat, quis esset arcanus sensus parabolarū omniū quas dixerat. Sic ille dies cōsumptus est. Vbi uerò iam appeteret nox, præcipit discipulis, ut traiceretur in aduersam ripā. Et ait illis in

Quoniam initium incrementis Euangelij fiducia est erga die. Christum, & per Christū erga deum: dominus intelligēs, nec discipulos suos adhuc rudes & imbecilles fidere ijs, quæ docuerat, multis modis hoc agit, ut fiduciam hanc in illis gignat, & confirmet. Potissimum autem robusta, & immobili fiducia erga Christum est opus, quoties ingruit nox, hoc est tempestas rerum aduersarum. Obtemperant itaq; discipuli, ac dimissa turba, quæ consequi non poterat, Iesum ipsa naui, in qua tū erat docens, cœperunt

F 3 in

in ulteriorem ripã transuehere, comitantibus & alijs aliquot scaphis. Transuehunt Iesum apostoli, quoties aliunde aliò prouehunt sermonem euangelicum. Id agentibus sciebat multos grauesq; tumultus olim excitandos ab his, qui magis diligunt ea, quæ sunt huius mundi, quàm ea, que sunt salutis æternæ. Aduersus hos igitur ut confirmaret suos doceretq; nullam tempestatem quamuis atrocem metuendam esse ijs, qui toto pectore fiduciam habent in domino Iesu, passus est periclitari discipulos usq; ad desperationem. Posteaquã enim iam procul ab nauigassent à terra, subito oborta est uehemens uentorum procella, adeò ut excitatis undis, uentorum uis fluctus impelleret in nauim, iamq; periculum esset ne ui aquarum impleta subsideret. Interea Iesus in naui dormiebat, capite innitens supposito cervicali. Non erat ille somnus simulatus. Verè dormiebat, laboribus ac uigilijs fatigatus, nimirum corpus humanum gerēs, omnibus his affectionibus obnoxium, quibus nostra sunt obnoxia. Verũ ille non ignorabat quid esset euenturum. Nouerat tempestatem exorituram. Sciebat apostolos motu territos ipsum excitaturos. Non poterat illos efficacius docere, nihil esse metuendum his qui fidunt Iesu. Vellicant gitor dormientem, & expergefãctõ dicunt: Magister itã ne tu nobis pereuntibus dormis securus? nec tua referre putas si mergamur? Fiduciæ argumentum erat quòd ingruente periculo confugiunt ad Iesum, sed imperfectæ fiduciæ erat, quòd credebant se parũ tutos dormiente domino. Iesus autem expergefãctus, ut ipsa re declararet sese dominum esse elementorũ omnium, increpauit uentum, iussitq; conuiescere: deinde loquutus est mari: Sileto, obticescito. Agnouerũt conditoris sui uocem duo nulli hominum obtemperantia elementa. Mox con-
quieuit

quieuit uentus, subsedere fluctus, & facta est tranquillitas magna. Deinde dominus uersus ad suos, increpat incredulitatem illorum: Quid, inquit, ita timetis? Nondum tot conspectis miraculis, habetis in me fiduciam? Porro discipuli cæteriq; qui erant in nauis, conspecta prodigij nouitate, ut mare mutum elementum, & indomitum, ut uenti uiolentum item elementum repente ad increpantis uocem conquiescerent, intelligentes rem esse supra conditionem humanam, dicebant inter sese: Quis est hic, cui non solum morbi ac dæmones obtemperant, uerum etiam muta elementa obediunt iussis illius? Filius hominis iuxta cupiditates hominum, non habebat in hoc mundo, ubi reclinaret caput suum. Nam & in cruce moriens, quum non haberet in quod reclinaret caput suum, demisso capite expirauit. Cæterum hic non solum quieuit, uerum etiam subiecto puluillo quieuit, & statim oborta est procella, ut sciremus quantum discriminis immineat ecclesiæ, quoties in nobis dormit Iesus: dormit autem, quoties pastores deliniti commodis huius mundi, profundo somno consopiti sunt, adeo ut quantumuis uellices, quantumuis inclames, non queant expergisci. Quam alte dormiunt Episcopi, qui uoluptatibus dediti, qui regnandi libidine temulenti, qui nummis congerendis affixi, nec gregis cõmissi curam ullam agunt, nec suæ salutis meminerunt, neq; tantulum communi periculo commouentur, ut experrecti secum cogitent: Quid facio demens? Grex domini mihi concreditus est pascendus. Ac prope diem ueniendum erit ad tribunal æterni iudicis, qui pro his ouibus, quas meæ commisit fidei, pretiosum sanguinem suum fudit. Quid illi responsurus sum. Debebam exemplo uitæ inculpatae præluere meis ad salutem æternam, & perditam uitam dux fui ad gehennam. Debebam

eos

eos pascere doctrina euangelica, non pavi, sed de glubui, sed spoliaui, sed mactaui. Pro patre tyrannum egi, pro Episcopo lupum ac prædonem. Atq; interim sursum deorsum miscet tempestas omnia. Iesus autem qui uerus est pastor ecclesiarum, dormit, dissimulans ac permittens oboriri procellam, sed ita dormit, ut ad clamorem suorum protinus expergesiat. Vna est nauis in qua Christus iuxta corpus uehitur, sed hæc plures habet comites. Vna est ecclesia catholica, rursus multæ sunt ecclesiæ. In omnibus æquè Christus est, & omnes adherentes eidem capiti, una est ecclesia. Nulla nauis mergitur, quæ sequitur Christum, quantumuis iactentur fluctibus, quantumuis periclitentur, incolumes perueniunt ad portum. Sed hoc interim nos docet tempestas & nox, in nostris uiribus nihil esse nobis præsidij, totam salutis spem in uno Christo sitam esse, si quis illi toto fidat pectore. Frequenter & priuatim in suo cuiq; pectore tempestates huiusmodi concitat satanas. Sed posteaquam nox erroribus occupat animum nostrum, posteaquam deficit lux fidei, posteaquam uigor euangelici spiritus ueluti consopitus dormit, tum oborti uenti malorum cupiditatum, animi tranquillitatem perturbant: periclitatur ipsa mens, nihil est præsidij in remigio, nihil in uelis: certum exitium urget, nisi precibus ardentibus, & improbis excitetur Christus. Si non statim audit inclamatus, ne cessa, sed stimula, uellica, donec expergesiat. Per hunc ilico redibit tranquillitas.

CAPUT V.

Quemadmodum autem hæc tempestas docuit, omnes tumultus Christi præsidio fortiter esse ferēdos quos hic mundus aduersus Euangelium esset excitaturus, et aliquando Christi iussu uertendos in summā tranquillitatem:

ita

ita mox successit imago, quæ significaret, alicubi fore barbaras & immanes nationes, quæ doctrinam euangelicam primum auersarentur ob ingenij feritatem: futurum tamē, ut hæ quoq; progressu mansuescerent, ac suauæ domini iugum iam cognitum acciperent. Ergo sedata procella principum aduersus Euangelium ferocientium, Iesus cum suis comitibus appulit in diuersum littus. Ea regio dicta est Gerasenorum ab urbe celebri Gerasa: quæ est Arabia, contigua monti Galaad in tribu Manasse, haud procul distita à lacu dicto Tiberiadis. Iam enim dominus Iesus præludit ad efferatam quorundā gentium barbariem, de quibus dubites, an hominis uocabulū mereantur. Et tamen nulla tam efferata feritas est, de qua sit desperandum. In hæc igitur regionē, ubi Iesus naui egressus uenisset, statim occurrit imago, quæ mores & ingenium gentis exprimeret. Prorupit enim ad sensum aduenientis domini homo quidam, obnoxius impurissimo sæuissimoq; dæmoni. Is fugitans hominū frequentiam, uitam agebat in desertis locis, latitans in monumentis defunctorum, quæ iuxta uiam erant. Neq; quisquam tētabat eum amplius alligare, propterea quòd sæpe antea uinctus dirupisset catenas, & cōpedes comminuisset. Nec ulla uis poterat eum domare, quò minus liberè ferretur impotens sui, quocunq; raperet dæmon. Itaq; solutus noctes ac dies uagabatur per sepulchra mortuorū, perq; montes inuios, uociferans & concidens seipsum lapidibus. Hoc spectaculū, si cui uidetur, ut est, miserabile & horrendum, cogitet, quantò miserabilius sit spectaculū sub oculis dei, homo qui præter hominis nomen nihil iam habet hominis: luxu perditus, in scorta furens, in aleam insaniens, temulentia uesanus, rixosus, prædator, pulsator, uiolentus, nullis nec dei, nec hominū legibus coërcendus: nec pudore,

nec

nec reuerentia, nec metu cohibendus: audens quicquid animo collubitum fuerit, qui exiguo stipendio conducitur ad quoduis bellum, ad iugulandos homines ignotos, nihilq; commeritos: ad incendendos uicos et urbes, ad diripienda tēpla, ad subruenda sacra profanaq; omnia. Adde his periuria, blasphemias, & incestus, huic hominum generi familiaria crimina: adde proditiones & ueneficia, ac magicas artes, & uidebis quantò leuius furebat ille dæmoniacus, quàm hic perditus. Sed quid? an de huiusmodi desperandum est? Nequaquam, si modò contingat uidere Iesum. Fide is conspicitur. Quum enim miser ille ad strepitum hospitum processisset è latebris suis impetum facturum in eos, que admodum consueuerat: mox ut eminus uidit Iesum, ut coelesti attractus, subitoq; mutatus, accurrit ad illum, & adorauit eum. Moxq; dæmon per os hominis cœpit ingenti uoce clamare: Quid tibi rei mecum est Iesu, fili dei altissimi? Obtestor te per deum, ne me torqueas. Etenim Iesu uox illi tormentum erat dæmoni, quia dixerat, Impure spiritus exi ab homine. Tanta erat dæmonis malicia, ut grauissimus esset ipsi cruciatus, si iam non liceret cruciare miserum hominem. Sentiebat autem Iesu uocem efficacem & omnipotentem, cui uolens nolens parère cogereetur. Iam mihi conser, an non similis sit affectus in hominibus, qui iam ad extremum maliciæ deuenerunt, quibus uoluptati est, alijs uel suo etiã malo malefacere: & si coërceantur à licentia facinorum, uehementer animo discrucientur. Iesus autem interrogabat spiritum impurum, quod haberet nomen. Is respondit: Legio mihi nomen est, propterea quòd multi sumus. Agnoscis uocabulum militare, spurcam colluuiem multorum in perniciem hominum coniuratorum: uerùm nulla uis multitudinis ualet aduersus potentent

tentiam Iesu. Tam facile profligat legionem, quàm unicum. Tum dux ille, qui pro omnibus loquebatur, magno-
pere deprecabatur Iesum, quem agnoscebat uictorem, ne
se eijceret ex ea regione. O peruersam demonis malici-
am. Non deprecatur ueniam: non aliud beneficium petit,
ut ipsi sit melius: pro beneficio ducit, si liceat illhic uiuere
ubi plurima sit nocendi occasio. Quasi scelerata militum
manus, urgente maiore principis potentia, & à præsidio
iubente discedere, roget: Non petimus salarium, tantum
liceat nobis uagari per agros, ac nostro periculo latroci-
nari. Quum ad hanc petitionem non responderet Iesus, è-
rat in propinquo iuxta montem numerosus grex porcorum
pascens in agris. Agnoscis animal ueris Iudæis abomina-
bile, gentibus idololatriis gratissimum. Orant igitur demo-
nes ut saltem in porcos liceat immigrare: & si non licet,
inquiunt, perdere hominem, quem tu nobis eripis, liceat
maliciam nostram aliquo pacto saturare immundi animan-
tis interitu. Id facile permisit eis Iesus, cui non erat curæ
porcorum salus, sed hominum: docens, uel ob unius homi-
nis salutem, cæterarum rerum quamuis grauem iacturam
esse negligendam. Legio uerò demonum impurorum re-
linquens hominem, Christi spiritu purgandum, immi-
grauit in gregem porcorum, qui mox magno impetu per
præcipitium montis ferebantur in stagnum, ibique suffo-
cati perierunt. Erant autem ferme duo millia. Caueant
homines, ne porcorum similes inueniantur. In tales e-
nim animos gaudent immigrare demones. Porro subul-
ci, conspecto prodigioso factò, nihil opitulati sunt por-
cis, sed metu territi fugerunt in uicinam ciuitatem, atque
in uillas proximas: & quòd uidissent, omnibus renuncia-
runt. Bonus ille pastor ouium succurrit periclitanti gregi.

Ceterum

Cæterum ubi deplorati perditiq; gregis pastores sunt similes, & internicione perit grex, & pastores territi nihil aliud quàm fugiunt. Ad hunc nuntium passim ex urbe atq; agris procurrunt, auidi uidendi oculis, quod auribus acceperant. Nam incredibile uidebatur, quod audierāt à subulcis. Veniunt igitur usq; ad Iesum, & conspiciunt illum, quem omnes nouerāt prius à sæuissimo dæmonio fuisse agitatam, ac præ furoris impotentia solitum omnes catenas & compedes dirumpere, uestes dilacerare, seipsum saxis concidere, prætereuntes impetere, uesanis uociferationibus omnia complere: nunc sedere ad pedes Iesu quietum, uestitum, ac sanæ mentis. Porrò qui spectaculo adfuerāt, rursus ab initio narrabant illis, qui procurrerunt, omnem rei gestæ historiam, de legione eiecta, de porcis demersis in lacum. Itaq; quum iam ex re diligenter peruestigata, fides esset facta, quod narrabatur non esse uanum, metu perculsi cœperunt rogare Iesum, ut ex ipsorum finibus decederet. Gens impia & crassa non nouerat totum Iesum: potentiam uiderat, non animaduertebat in homine restituto bonitatem: ac magis eorum animos commouebat iactura porcorum, quàm salus hominis. Metuebant bubus, asinis, & porcis suis, solliciti de uentre, securi de animo. Est tamen aliquod salutis initium, utcunque timere dei potentiam. Dominus facto docens, non esse rosas euangelici sermonis obijciēdas porcis, reuersus est ad littus, ac nauem cōscendit. Interea qui fuerat à dæmonio liberatus, uidens autorem suæ sanitatis abire, cœperat illum rogare ut sibi liceret in illius esse comitatu. Dominus autem maluit illum habere præconem quàm comitē, quòd id magis expediret multorum saluti: Abi potius, inquit, in domum tuā, & ad cognatos notosq; tuos, & apud illos prædica,

quanta

quanta beneficia Deus in te cōtulerit: & quomodo miser-
tus sit tui, quum esses omnibus miserabilis, sed ab omnibus
deploratus. Ea regio decem ciuitates complectebatur, un-
de & Decapolis dicta. Abijt homo I E S V iussis obtēpe-
rās, ac per omnes eas ciuitates prædicabat, & qualis fuif-
set, & qualis esset beneficio I E S V factus. Porro narra-
tio fidē apud omnes inuenit, quòd plerisque illius regionis
hominibus antea notus fuisset, & nunc palàm præ se fer-
ret, integram mentis sanitatē à I E S V sese consequutum.
Non puduit illum pristinae calamitatis, dum illustrat glo-
riā Dei. Audi hæc idololatra, scortator, aleator, comeffa-
tor, profusor, raptor, prædo, incendiarie, bellator, uenefi-
ce, sicarie, ne spem abijcias, tantum accurre ad Iesum. No-
li aestimare multitudinem ac magnitudinem criminū tuo-
rū, tantum cogita I E S V M esse, qui seruandis hominibus
uenerit, qui nutu potest omnia. Vbi te legio dæmonum re-
liquerit, ubi sanæ mentis factus fueris, prædica apud tuos
potissimum, Dei in te misericordiam. Ne te pudeat uitæ
prioris. Faciet & illud ad illustrandā I E S V misericor-
diam, si quàm plurimis innotuerit, quàm antè fueris abo-
minandus. Agnosce, & confitere qualis fueris: & quòd
nunc alius subito factus es, ne tribuas meritis tuis, sed gra-
tuitæ Dei misericordiæ, qui miseretur, quoruncunq; uult
ipse: nulli debitor neq; obnoxius. Hoc ueluti semine iacto
apud Gerasenos, dominus I E S V S rursus trāsmisit lacū.
Subinde mutatus locus facit ad Euangelij profectum: &
uarietas miraculorum admonet, euangelicum doctorem
per omnem occasionem adniti debere, ut quoscunque po-
test ad salutem pertrahat. Quum igitur redditus esset di-
uerso littori, rursus eodē confluit ingēs hominū multi-
tudo. Etenim quēadmodū Magnes ferrū ad sese trahit, ita

G benefic

beneficentia cunctos allicit. Quum igitur uersaretur iuxta lacum, adiit illum quidam ex primoribus synagoga, cui nomen erat Iairus. Is excitus fama IESU, cum reliqua multitudine eò uenerat. Erat enim quod animū illius uehemēter angeret, & in quo IESU præsentiam desideraret. Cū igitur uidisset eum reuectū in littus, gaudisus est: & ut sunt humiles, qui quid ualde desiderant: quanquā Archisynagogus, hoc est, inter superciliosos primas, accidit ad pedes IESU, ac deprecatus est eum, dicens: Domine, filia mea duodecim annos nata, in qua præcipuū senectutis meæ solatium posui, in summo uitæ periculo est, iam animam agens. Veni, impone illi manum tuam, ut tuo cōtactu salua sit & uiuat. Iesus ex huius oratione satis intelligens, quā nondum esset solida fiducia, qui extremi periculi meminisset, quasi nō potuisset & mortuam excitare: qui præsentiam ac manus etiam cōtactum requirerat, quasi non posset & absens & nutu sanare, quos uellet Iesus: promittit se uenturum, & festinantem sequitur: formam interim exhibēs, quā oporteat pastorem omnibus, & Græcis, & barbaris, claris & obscuris, pauperibus ac diuitibus, doctis & indoctis expositum esse, ad animæ salutem procurandam. Atque inter eundum offertur occasio, per quam Archisynagogi corrigat imperfectam fiduciam: idq; exemplo mulierculæ, quæ quò minus nouerat ex legis cognitione Christum, hoc excusabilior fuisset diffidentia. Etenim Iesum euntem ad aedes archisynagogi densissima hominum turba comitabatur: partim quia non poterat diuelli à IESU, partim quò spectatores fierent rei gerendæ, & rogātis nobilitas acuebat spectandi desiderium. Itaq; dum quisq; uult esse proximus Iesu, afflicta batur à turba premente. In hac erat mulier, quæ scēdum

ac pudendum iuxta & immedicabilem morbum habebat iam annis duodecim, nempe sanguinis profluuium, hoc etiam infelicioꝝ, quòd dum in medicis magnificè pollicentibus spem salutis constituit, & ab uno frustrata ad alium certiora pollicentem cõfugit, rursus ab hoc ad alium, semperq; blanda spe lactatur, omnes facultates suas in eos impenderat, & adeò nihil opis attulerat medicorum ars, ut mulier etiam deterius haberet, quàm si medicis non fuisset usa, qui nihil non pollicentes, & officiosè uexantes miseram, ueteri malo exasperato, nouum addiderãt, profluuium sanguinis paupertatem. Tale nimirum est uulgus profitentium humanam medicinam. Sed plerunque fit, ut salus sit non sperare salutem. Posteaquam cœpit diffidere medicis, & illi tum demum pronuntiassent nullam esse spem, posteaquam intelligerent nihil esse quod daretur, cœpit esse saluti uicinior. Deus enim nulli libentius opitulatur, quàm quem humana destituẽre præsidia. Audierat mulier tantum de IESU, & illico concepta admirabili de illo fiducia, miscet sese conferta multitudini. Sexus pudor ac morbi fœditas obstabat, quo minus faceret, quod fecerat Archisynagogus: sed accessit à tergo, atque tandem eluctata per collidentium sese globos hominum, contigit uestem IESU. Tantam enim spem de illo conceperat, ut diceret apud sese: Si liceat uel fimbriam uestis eius attingere, liberabor à morbo. Destituta à medicis, à quibus fuerat magna mercede uexata, repererat alium medicum, qui gratis & subito conferret plenam salutem. Nec fefellit mulierem sua fiducia, simul ut tetigerat uestem domini, sistebatur sanguinis profluuium, subito correcto liquore, qui uelut è perenni fonte solitus est emanare. Quin & ipsa sensit toto corpore redisse uigorem, quem

G 2 habuerat

habuerat antequam hoc morbo cœpisset laborare. Qui luxui, qui uoluptatibus, qui delitijs huius mundi euirati sunt, non aliò confugiant, quàm ad Iesum. Si fidant philosophis, si legum peritis, si magicis artibus, si cæremonijs pharisaicis, ubi in his & ætatem, & ingenij uires consumpserint, nihil aliud quàm morbum auxerint, & paupertatem lucrifecerint, nisi forte leuior est paupertas, ætatis & ingenij iactura. Gaudebat mulier, hoc beneficium ueluti suffurata à Christo, quem ut hominẽ sperabat falli posse: aut si non falleretur, sperabat pro sua bonitate pudori sexus indulturum. Dominus autem magis consulens gloriæ dei, multorumq; salutis, quàm unius mulieris pudori: non ignarus se fuisse contactum, neque non sentiens sanitatis beneficium ex eo contactu peruenisse ad mulierem, uersus ad multitudinem à tergo prementem, ait: Quis attigit uestimenta mea? Porrò discipuli nihil suspicantes eius quod acciderat, respondent domino: Vides turbam undiq; prementem te, & rogas quis te contigerit? Qui legunt Euangelium, contingunt Christum: qui consecrant, aut sumunt corpus sacrum, contingunt Christum: at non sanantur omnes, qui contingunt. Sola mulier, quæ cum ingenti fiducia contigerat, sanata est. Iesus autem pro suo beneficio nihil aliud præmij flagitat, nisi confessionẽ mali, & agnitionem clementiæ diuinæ. Itaq; quum mulier pudore obticesceret, sperans se posse latere, Iesus circumferbat oculos in turbam, quasi noscitare studens mulierẽ, quæ se contigisset. Hic circumspectus erat ciuilitèr exigẽtis accepti beneficii confessionem. Nolebat eam prodere, ne uideretur exprobrare beneficium. Mulier pudore fœmineo silebat, non ingratitude uicio. Adhibitus est stimulus, qui pudorem inutilem excuteret, salubrẽ eliceret confess

confessionem. Quid enim non potest intuitus Iesu? Sic intuitus est Petrum, & resipuit. Mulier autem sibi conscia, qualis uenisset ad IESVM, & quid ab eo beneficij adeptæ esset, non ausa est dissimulare. Sed excussa muliebri uerecundia, prodijt in conspectum Iesu, timens ac tremens: metuebat enim obiurgationem improbitatis suæ: accidit ad genua, & rem ut habebat omnibus audientibus enarrabat, nihil dissimulans, nihil fucis obnubilans de morbo diuturno, de medicorum arte frustrata, de furtiuo uestis contactu, de concepta fiducia. Huiusmodi confessionem amat dominus Iesus, quæ facit ut & peccator agnoscat seipsum, & sanitatis restitutæ gloriam omnem deo tribuat, & multos ad similem fiduciam excitet: ~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~

~~_____~~ Si palam est, confitere palam, ut quemadmodum exemplo tuo multos ad peccandum pellexeras, ita conuersus multos item excites ad meliorem frugem. Excutiendus est pudor, qui & deo suam inuidet gloriam, & proximo salutem. Gaudebis excussisse, posteaquam senseris ex confessione conscientie maiorem tranquillitatem, uelut audieris à domino Iesu, quod audiit mulier. Quid autem audiit? Filia, tua de me fiducia restituit te sanitati, quam medicorum ars dare non potuit. Abi læto tranquilloq; animo, uolo beneficium hoc tibi perpetuum esse. Vides'ne, audis'ne hæc Archisynagoge? Tibi enim tuiq; similibus agitur hæc fabula. Mulier immedicabili morbo laborabat: profecerat in peius: ob insignem de IESV fiduciam solo uestis contactu sanata est, & tu ceu medicum

domum accersis, iubes imponat manum, & celeritatem exigis. Dum mulieri respondet IESVS, superueniunt nuntij ab Archisynagogi domo, dicentes: Filia tua defuncta est. Quid pergis frustra uexare magistrum? His dictis Archisynagogus, qui prius ancipitem ac multo metu mixtam spem habebat ueluti desperans, non audet amplius rogare dominum. Nuntij iubent desperare. Mortua est. Sic plerique homines solent, de his qui in facinus aliquod ingens prolapsi sunt, uelut in adulterium, incestum aut furtum, aut homicidium. Conclamatum est, nulla salutis spes est. Iesus autem non patitur quemquam in desperationem uenire, nisi qui recusat fidere. Iudaeorum est desperare: Christianus, cui nota est domini bonitas par eius potestati, nunquam desperat. Collabentem itaque spem Archisynagogi blando aliquo subleuat. Noli memere, etiam si mortua est. Tantummodo confide. Non refert quantum sit malum puella, sed quam firma sit tua fiducia. Hec loquutus uenit ad edes Archisynagogi, ingressus est: sed foris relictam promiscua multitudo, ne discipulis quidem admissis, praeter Simonem Petrum, Iacobum & Ioannem fratrem Iacobi. His comitantibus ingressus est domum Archisynagogi. Illic comperit ambitiosum funeris strepitum, multitudinem cognatorum & cognatarum miserabili lamentatione deplorantem mortem praematuram puellae. Solet enim uulgus hominum acerbius ferre mortem iuuenum quam senum, quam nihil sit optabilius, quam tum emori, quum dulcissimum est uiuere, prius quam animus multis huius uitae malis contaminatus est. Non enim refert quam diu uixeris, sed quam bene. Iesus itaque docens, non esse deploranda funera inani- bus uarijs, compefcit tumultum lugentium. Quid, inquit, ita tumultu completis domum, & ploratis? Puella non est

est mortua, sed dormit. Nimirum domino dormiebat, qui uerbo poterat expergefacerere multò facilius, quàm homo hominem excitat à somno. Et omnino somnus imago quædam ac meditatio mortis est. Somnus enim consopit animi uires, ac sensum adimit: qui si perpetuus esset, uera mors esset. Cæterum qui astiterant puellæ morienti, non intelligentes quid sibi uellet hic I E S V sermo, deridebant eum, qui crederet eam adhuc uiuere, quam cõstabat expirasse. Hos omnes abigit Iesus, qui tumultuoso ploratu, sed inani complebant domum: & non solùm nihil adferebant salutis extinctæ, uerum etiam & dolorem parètum exacerbabant, & Iesum salutis autorem irridebant. Nihil opus tali turba, ubi peccato mortuus animus ad innocentia uitam est reuocandus. Fecit hoc tum Iesus in ædibus priuatis & alienis. Quid autem faceret, si uideret quorũdam usq; ad insaniam ambitiosa funera? Conducuntur qui factè plorent, qui cieant eiulatus, qui lanièt capillos, nonnunquam apposititios, qui percutiant pectus, qui uulnerent genas, qui uerba iactent plus quàm insania, ac diffidentia plena. Admouent cadaueri lac, ut proluciant oberrãtem animã. Inclamant nomine iterum atque iterum: Redi Philippe, reuertere Philippe, redde te nobis Philippe. Obiurgant exanime cadauer: Quur tuos deseruisti? quur nos luctu uoluisti occidere? Nihil tibi deerat ad suauius uiuẽdum, non opes, non generis claritas, non honores, non forma, non ætas. O te crudelem, ô nos miseros. Iam adde tubas, surdo canentes: adde cantores, qui lugubres nœnias frustra canant mortuo non sentienti: qui uiuis, dolorem non eximant, sed augeant. Adde longas daduchorum series, ad hæc ordines pullatorum. Quidam etiam equos pullatos in hanc pompam inducunt, qui gestent insignia defuncti,

& ceruice tibijs alligata, prono capite uideantur quasi
 requirere dominum suum, qui descenderit ad inferos. Ne
 commemorem epulas & sacra parentalia, superbas sum-
 ptuosasq; monumentorum structuras, quasi parum fuerit
 ambitionis & luxus in uita, nisi tales se declarēt & mor-
 tui. Hæc quum ethnicis etiã paulò cordatioribus uidean-
 tur insana, quantò longius oportet abesse à Christiano-
 rum moribus, qui omnes obdormiscunt potius quàm mo-
 riuntur, ad tubam angelicam expectaturi in nouissimo
 die? Ergo ut ad narrationis ordinem redeam, eiectis his
 omnibus I E S V S adhibitis utrisq; puellæ parentibus, in-
 gressus est conclaue, ubi corpus iacebat exanime. Hos e-
 nim uoluit esse miraculi testes. Hic dominus arrepta puel-
 læ manu, ait illi, uelut excitaturus à somno: *Thabita cumi:*
 quod Syrorũ lingua sonat: *Heus puella, surge.* Qui pro-
 fundo somno premuntur, nonnunquam expergefieri non
 possunt, etiã si semel atq; iterum inclames ac uellices: nec
 statim uigilant excitati, sed diu semisomnes, oscitantes di-
 stendunt brachia, nutant capite, nonnunquã & mento pul-
 sant pectus, & nisi instes, relabuntur in somnũ. Hæc mor-
 tua cõfestim ad uocẽ uocantis I E S V S surrexit & ambu-
 lauit: nõ solũ rediuiua, sed & alacris. Agnouit enim ani-
 mula, quæ pulsa morbo corpus reliquerat, uocẽ cõditoris
 sui, & nihil cõtata reuersa est in domiciliũ unde demigra-
 rat. Quò mors fuerat siebiliar ob teneram puellæ ætatem,
 neque enim maior erat duodecim annis, hoc uberius erat
 gaudiũ de resuscitata. Huius spectaculi nouitas ingēti stu-
 pore affecit patrem ac matrem puellæ. I E S V S autem
 nec præmium ab illis exigens, nec gratiarum actionem:
 tantum mandat illis, ut quo certior esset reddita mortuæ
 uita, darent illi cibum. Nam edere non solum uitæ, ue-
 rum

rum etiam prosperæ ualetudinis indicium est. Præcipit
 & illud, ne quod paucis testibus ac priuatim gestū esset,
 efferrent in uulgus: siue quòd malebat id quod acciderat,
 per alios quos eiecerat euulgari, quàm per Archisyna-
 gogū, qui maiore inuidia, sed minore fide præco fuisset do-
 minici beneficij: siue quòd præcipiens sileri, quod sciebat
 eos non tacituros, nos docere uoluit in omnibus benefa-
 ctis fugiendam esse gloriam humanam. Quòd si quis pe-
 nitus introspiciat, quid arcanæ doctrinæ lateat in hoc mi-
 raculo, quādoquidem facta quoq; I E S V parabola sunt:
 Puella duodecim annos nata, ac uixdum pubescēs exani-
 mata designat hominē, qui primum ac per imbecillitatem
 prolapsus sit in crimen occultū, & ob hoc, quoniam non-
 dum perfricuit faciem, qui commisit, nondum assuetudine
 collegit habitū, pudore facile sanari possit. In huiusmodi
 decet pastores, I E S V ciuilitatē imitari, qui domi paucis
 adhibitis arbitris non magno negotio puellam erexit. Sic
 enim lapsis sufficit priuata obiurgatio, ne prolato in pu-
 blicum crimine, uel pudorem exuant, uel immodica tristi-
 tia absorbeantur. Primus lapsus si per imbecillitatem ac-
 cidat, facilius corrigitur. Difficilior est eius curatio, cu-
 ius malitia iam in publicum emanauit, difficilima qui lon-
 ga peccandi consuetudine callum duxit. Et ideo puellam
 in priuatis ædibus, paucis admissis, uerbo erigit. Cæterum
 adolescens qui per baiulos efferebatur, maiusculo nego-
 tio reuocatur ad uitam. Plorat mater unā cum turba co-
 mitante. Effertur adolescēs. Primūm audit mater, noli fle-
 re. Deinde contacto loculo sistuntur baiuli, mox in clama-
 tur adolescens: heus tibi dico, surge. Ille primūm erigit se-
 se, ac residet in loculo, post incipit loqui. Tādem exiliens
 redditur matri. Cæterum Lazari monumentum, quasi

G 5 nesciat

nesciat, iubet sibi commonstrari, semel atq; iterum soluitur I E S V S, in lacrymas, ac turbatus infremit spiritu, iubetur tolli lapis, ualida uoce euocatur, mortuus prodit, sed uinctus. Tandē soluitur, & cibum capit. Christo quidem nihilo difficilius erat suscitare quatriduanū cadauer, quàm modò exanimatum, qui in supremo die per angeli uocem mortalium omnium corpora antè tot annorū milia sepulta, reuocaturus est ad uitam. Sed hac imagine nos docere uoluit, quàm agrè resipiscunt, qui diu uitijs assueuerunt: non ut de his desperemus, sed ut maturius studeamus resipiscere, maioriq; studio adnitamur, ut tales quoque redeant ad bonā mētem. Quin & illud annotatu dignum arbitror, quòd quum I E S V S à Geraseno demoniaco predicari uoluerit, Archisynagogo silentium precipit. Siquidem inuida synagoga conata est obruere gloriam domini Iesu, quæ post etiam casis apostolis denunciavit ne nominis Iesu facerēt mētionem. Verū nihil profecit horū inuidia. Quò magis illi contenderunt saluiferum Iesu nomē opprimere, hòc latius prædicatur intergentes. Silent sacerdotes, reclamant pharisæi, conuitantur scribæ, deridet Herodes, sed laudāt idololatræ, raptores, incesti, adulteri, per Euangelij gratiam à pristinis uitijs, uelut à seuisimis demonijs, subito liberati.

C A P V T V I.

QUocunque locorum, quacunque occasione sese confert, aut recipit dominus Iesus, ubiq; sui similis est, salutem adfert, ut interim comites discipulos admoneat, nusquam esse cessandum ab euangelico negotio, sed semper hoc per omnem occasionem agendum, ut ex malis reddamus bonos, ex bonis meliores, siue domi contingat uiuere, siue peregrè, siue in publico, siue in priuato. Quin
& in

& in nauibus, in uehiculis, in familiaribus colloquijs, in
 conuiujs, deniq; & in iocis ac lusibus, qui uerè præditus
 est euangelica bonitate, semper aliquos dimittit meliores.
 Iesus igitur, qui Gerasenos adire tentarat, ne uideretur
 in alienos propensior quàm in suos, relictis locis lacui ui-
 cinis, recipit sese in patriam suam. Nam hunc nominis ho-
 norem promeruit Nazareth, quòd illic dominus fuerit
 enutritus, diuq; uersatus. Comitati sunt illũ discipuli, iam
 affectatores perpetui. Porrò quũ aduenisset dies sabbati,
 quo ex laudatissimo more Iudæi consueuerunt conuenire,
 non ut ineptis spectaculis, aut inanibus fabulis, aut pro-
 fanis lusibus, aut superuacaneis cantiunculis sacrum tem-
 pus fallerent, hoc est, perderent, sed religiosa confabula-
 tione legem domini uel discerent, uel docerent: ingressus
 est et IESVS, exemplũ hoc suis commendaturus, ut omnes
 intelligerent, quàm indecorum nobis esset futurum, quum
 Iudæis tanto studio fuerit, carnalem legem nec absolutam,
 nec perpetuò duraturam, & à Mose proditam perdisce-
 re, si non pari uel attentiore cura philosophiam euan-
 gelicam, ab ipso filio Dei traditam, studeamus cognosce-
 re. Quum igitur doceret in synagoga IESVS, apud mul-
 tos hoc ipsum eleuauit illius auctoritatem, quòd iuxta car-
 nem notus esset. Nouerant tenues parentes, & humilem
 domum unde prodierat: de patre cœlesti, deq; domo eter-
 na, unde nostra causa descenderat, ne per somnium qui-
 dem aliquid suspicabantur. Nouerant artem paternam,
 qua Ioseph familiam alebat, quam primis annis & ipse
 Iesus exercuerat. Erat autẽ faber lignarius, opificio uide-
 licet congruente ei, per quem pater cœlestis mundũ hunc
 uniuersum fuerat olim fabricatus. Per fabrũ cõditũ est ge-
 nus humanũ, per fabrũ decuit & restitui. Proinde quibus
 notus

notus erat Iesus, qui usque ad annum ferme trigésimum uixerat apud suos, nihil præ se ferens pharisaicæ doctrinæ, quum audirent eum magna cum autoritate docentem, quæ nunquã audierant à doctissimis pharisæis, uehementer admirati sunt, dicentes inter sese: Vnde hic subito factus est alius? Vnde huic hæc omnia? Et quod est hoc nouum sapientiæ genus, quæ data est illi? Et unde tam præsens uis in edendis miraculis, quantam nec in ullo prophetarum audiuius fuisse? Quum paucis mensibus abfuerit, quomodo repente mutatus nobis redijt? An non hic est Iesus ille, faber, & fabri Ioseph Mariæq; tenuis & humilis mulierculæ filius? Non'ne & hunc nouimus, & totam illius cognationem? An non hic apud nos uiuunt, illi proxima cognatione iuncti, fratres & sorores? Itaque subinuidebant IESU, nuper humili cognito, nunc repente sublimi. Siquidem scandalo fuit illis, nimirum nota carnis imbecillitas. Id quum intellexisset dominus Iesus, ait: Nusquam propheta contemptior est, quàm in patria sua, & inter affines suos, ac domesticos. Male conuenit spiritali negotio cum carnis affectibus. Nec omnino decet prophetam uerè euangelicum, qui docet huius mundi contemptum, qui promittit gaudia cœlestis patriæ, qui docet renascendum esse per baptismum in Christo Iesu, qui docet mortificanda membra, quæ sunt super terrã, ut spiritu uiuamus in cœlis: hic nosse patriã, domũ, notos, aut cognatos, aut amicos. Nec mirum, si terreni ciues nõ agnoscunt, alterius patriæ iam factum municipem. Itaque Iesus, cum esset omnipotens, & cuperet seruare quàm plurimos, non potuit illic apud suos edere multa miracula, nimirum obstante notorum & cognatorum incredulitate. Quum enim apud alios genus omne

morb

morborum à plurimis facile profligasset, dæmonia eiecisset, leprosos sanasset, hic paucos duntaxat ægrotos restituit, idq; manibus impositis. Iesus igitur uelut admirans suorum tantam incredulitatem, discessit illinc, obambulans per uicos undiq; uicinos, ubique spargens semen euangelicum. Hoc facto submonebantur discipuli, ne in euangelico negotio fiderent affectibus humanis: nam quòd Iesu uenit usu in patria ipsius, hoc illis erat euenturum in Iudæa: sed eò se conferrent, ubicunq; uiderent spem copiosi prouentus. Illic autem est fructus uberrimus euangelicæ prædicationis, ubicunq; prona est credulitas. Ea nec est inter cognatos, nec inter pharisæos, nec apud reges. Contemnunt cognati, pharisæi inuident, reges irrident stultitiam crucis. Iam autem tempus erat, ut Apostoli quos euangelicæ functioni destinarat, iamq; aliquãdiu assidui comites fuerant IESU, præluderent suo muneri, duciq; suo specimẽ aliquod darent industriæ fideiq; suæ. Accersit igitur ad se duodecim illos, quos ad hoc munus ut præstantissimos selegerat, simulq; collectos omnes, eodem instruit sermone, ne quid inter sese discreparent ab eodem præceptore missi, & iisdem mandatis astricti. Quoq; maior esset fructus, emisit illos binos: per iugum admonens nos fraternæ charitatis, sine qua nullius est Euangelij fructus: ac ueluti præfectis quibusdam, suam cuique pari prouinciam designabat. Nam id expediebat propagando regno euangelico. Emisit autem inermes ac nudos, ne quid hic in cœlesti negotio sibi uindicarent mundana præsidia. Porrò ne leuis esset piscatorum & idiotarum autoritas, addidit illis, quod huius mundi monarchæ suis legatis ac perfectis dare non possunt. Tradidit enim illis potestatem tollendi morbos, eijciendi dæmones.

Quid

Quid simile potest *Cæsar*? *Vim auri, copias, secures, machinas dare potest, quibus abundat ipse: cæterum nullus Cæsaris præfectus tantam habet potentiam, ut uel oculis lippis, inuocato Cæsaris nomine, mederi queat. Et hanc ipsam potestatem sic impertijt suis, ut ea gratis opitularentur omnibus, quibus esset opus. Iam quò forent expeditiores ad munus, quod strenuum, minimeq; cessantem administratorem flagitat, præcepit eis, ne quid impedimentorum, commeatus aut armorum secum deferrent in hac profectioe, præter uirgam tantum: non peram reponendo commeatui: ac ne panem quidem, qui uel sine pera circumferri potest: neq; zonas ære onustas: neque tibias munirent ocreis, sed duntaxat sandalijs plantas pedum aduersus saxorum aut ueprium iniuriam defenderent: simpliciq; ueste contenti essent. Hæc instructio *IESU* eò tendebat, ut rudibus adhuc discipulis crassa quadam ratione inculcaret, cum qui suscipit functionem euangelicam, oportere uacuum & expeditum esse ab omni sollicitudine rerum corporalium, ne quid interueniat, quod profectum doctrinæ cœlestis remoretur. Vt negotium erat longè diuersum à negotijs huius mundi, ita legationis est noua species. Accipiunt doctrinæ formam, ne quid audeant docere, quod à præceptore traditum non esset. Habebant hoc cum humanis legationibus commune, in quibus capitale est præterire præscriptum mandatorum. Ab uno mittuntur omnes pari potestate, ne qua nasceretur inter eos æmulatio. Bini mittuntur, ut fraternæ concordie meminissent, & frater fratrem subleuaret. Ad diuersa mittuntur loca, quò latius pateret Euangelij fructus. Additur potestas medendi morbis, sed in nomine *Iesu*, ut quemadmodum alienam doctrinam susceperant bona fide dispensandam*

dam

dam, ita scirēt esse domini uirtutem, non ipsorū, qua morbos propellerent. Vetuit ne peram circumferrent, ne panem, ne pecuniam, ne binas tunicas, ut tota fiducia penderent à promissione præceptoris sui, huius præsidio confiderent se tutos fore aduersus omnem uiolentiam aduersariorum, huius prouidentia scirent sibi nihil defuturum, quod ad temporariam corporis necessitatem attineret. Porro quū uoluptati nihil sit satis, necessitati naturæ minimo satisficit. Nec enim Dominus hoc animo loquutus est ista, quasi fas nō esset unquā futurum eos, qui tractant rem euangelicam, aliquid necessariæ sarcinulae, aut pecuniæ secum ferre, quum id nō uereantur, & hodie facere apostoli. Imò fortassis plus laudis mereatur, si quis suo sumptu doceret Euāgelium. Sed hoc genus hyperbolis uoluit suis crassis adhuc, & rudibus penitus eximere sollicitudinē earum rerum, quæ solēt remorari animum, cœleste quippiā molientem. Alioqui sciebat illis in mētem uenturum: Mittis nos ad regiones ignotas, exponis nos nudos, & inermes uarijs periculis. Sed quis pascet, si fames: quis defendet, si qua uis: quis uestiet, si rigor inciderit? Vis nos docere gratis, & uis sanare gratis. At multis rebus eget qui uiuit peregre. Hanc sollicitudinē anxiam & sordidā, quoniam plerunq; ex diffidētia nascitur, I E S V S studuit ex animis suorū reuellere, ut talis negotij magnitudine indignam. Porro sermonis tropus ad hoc ualet, ut altius insideat animis rudibus quod traditur. Neque enim peccaret, si doctor euāgelicus apud Getas uteretur calceis, aut duabus tunicis: aut si ad Libycas harenas, aut inhospitalē gentem profecturus, commeatus atq; etiam pecuniæ nonnihil secum ferret. Sed quicquid remoratur Euāgelij profectū, reijciendum est. Iam mihi cogita, quanta sarcina grauari proficisc

proficiscantur ad euangelicum negotium, qui regales opes circumferunt, qui dignitates, qui uoluptates huius mundi, qui uindicandi libidinem, si quid occurrat molesti, secum portant. In animo sarcina est potius quam in peris aut uestibus. Has sarcinas omnes qui non abiecerit, non est idoneus legatus IESU Christi. Itidem tropus est in his, quæ permittit: permittit enim uirgam & sandalium. Leuissimum enim calceamenti genus est sandalium, & sic pedes defendit ab iniuria, ut non impediatur celeritatem. Idem itaque monet, qui permittit sandalia, & qui uetat uti calceis: prohibet enim cessationem, & hortatur ad celeritatem. Rursum idem monet, qui permittit uirgam, & qui adimit baculum. Etenim uirga subleuat ambulantes, nec remoratur iter, sed promouet. Baculus autem ut onerat, ita aduersus uim gestari solet. Itaque qui concedit uirgam, ac præterea nihil, & qui interdicit baculum, uult euangelicum præconem non alio præsidio securum esse aduersus malorum insultus, quam præsidio Christi. Virga uiatori conuenit, baculus pugnaci. Porro qui tractat rem Euangelicam, semper progredi debet ad perfectiora: ab ulciscendi studio debet quam longissime abesse. Hac igitur solitudine reuulsa ex animis apostolorum, pergit illis commonstrare rationem, qua futurum esset, ut nihil esset necesse talium rerum cura torqueri. Ne sitis, inquit, solliciti, neque de diuersorio, neque de cibo. Sed ingressi uicum, aut ciuitatem, quæcunque domus uos exceperit, etiamsi sit tenuis, & humilis, illic permanete, donec aliò uocante Euangelij profectu, uisum fuerit inde discedere. Pauci & paruo contenti, non eritis cuiquam graues hospites. Vix fieri poterit, ut usquam sit tam deplorata ciuitas, in qua nullus

repe

reperiatur, qui tales hospites non sit cupidè recepturus, quum sint qui medicum magno conducant, & è longinquo accersant. Quòd si domus aut ciuitas contigerit tam ingrata, ut uos ultro deferentes cœlesti munus, quo sanentur & corpora & animi, non recipiant, nolite ob paucorum duritiem desistere à suscepto negotio, sed ad tempus relicta ea ciuitate, pergite ad alias, uerū exprobrata prius sua dementia ijs, qui uos noluerant recipere. Exeuntes enim in plateas excutite puluerem, pedibus uestris hærentem, ut meminerint & intelligant uenisse, qui gratis salutem obtulissent: nuntiumq; multò omnium lætissimum: nec tantum bonum ullo præmio pensari posse, nec inuito cuiquam fastidioso mercẽ tam pretiosam obtrudendam esse: sibi imputent exitium suum qui perire maluerint, quã licuerit sanari: uos nihil aliud uenatos esse apud illos nisi salutem proximorum, ut ne pulueris quidem iactura uolueritis illos afficere. Hæc superbia decet meos legatos aduersus contumaces ac fastidiosos. Vnum autem illis abeuntes uel nolentibus ingerite, dicentes: Scitote iam adesse regnum dei, siue recipitis, siue non recipitis: si recipitis, uestro bono uenit: si reijcitis, magno uestro malo, tamen uenturum est. Hoc uiatico instructi legati Iesu, reliquerunt dominum suum, ac sicut erant iussi, prouocabant omnes ad pœnitentiam uitæ superioris: iam enim adesse regnum Dei, quod per fidem euangelicam adferret omnibus perfectam iustitiam. Nam id euangelicæ prædicationis, & caput est, & initium, credere quod audis, & fidere promissis. His atque huiusmodi multis sermonibus quum diligenter instruxisset suos dominus Iesus, profecti sunt duodecim regni cœlorum proceres, & successit res: denuntiabant omnibus, ut pœnitentiam agerent antè actorum ma-

H lorum,

lorum, neq; quisquam fideret suis factis, sed tantum promissis euangelicis. Et inuenerunt, qui prædicationem pronis acciperent auribus. Nec defuit miraculorum parata uis, quæ fidem conciliaret dictis hominum quamlibet humilium & ignotorum. Ungebant oleo egrotos, & sanabantur: iuebant in nomine Iesu exire spiritus noxios, & exhibant. Non erat illud oleum pharmacum (quis enim eodẽ pharmaco medetur morbis omnibus?) sed sacramentũ. Oleum uisibile inungebatur cuti, & sanabatur corpus, sed oleum euangelicæ gratiæ per unctum nostrum Iesum erat inungendum animis, mox à morbis uitiorum sanãdis. Ita nec magorum erant preces, quibus exigebant dæmones, sed uerba erant euangelica fide efficacia. Nimirum hæc erat uis regni Cœlestis. Quid humilius, quid contemptius apostolis? Sed quò minus erat illis roboris, hoc magis liquebat uirtutis esse diuinæ quod agebatur. Nec opes habebant, nec literas, nec magistratum, nec satellitium, nec generis claritatem, nec famam nec autoritatem. Nihil habebant, nisi simplicem fiduciam erga nondum satis cognitum Iesum. His rebus in dies magis ac magis inclarescebat fama Iesu, adeò ut nomen eius innotesceret etiam Herodi regi. Iesus enim serius innotescit regibus, quibus oportuit maximè, nec ullis infelicius. Quum autem Iesu miracula tam essent crebra, tamq; euidentia, ut nemo posset causari commentitia: tam salutifera, ut nullus calumniari posset ea per malos dæmones geri: quumq; multi uarias sententias proferrent de domino, tandẽ & suam deprompsit Herodes: Ioannes, inquit, resurrexit à mortuis, & ob hoc nunc pollet edendis miraculis. Rursus alij sumpta coniectura ex uaticinio Malachiæ, dicebant Iesum esse Heliam, cuius reditus promittitur ante diem domini magnum

¶

& horribilem. Erant qui negarent illum esse Heliam, cuius apud Iudæos summa erat autoritas, sed unum quempiam ex mediocribus prophetis, qui reuixisset. Quorum sententijs auditis, Herodes perstitit in sua, dicens: Imò hic est ipse Ioannes, quem ego decollavi. Is reuixit, ac iam diuus factus operatur humanis uiribus superiora. Nullus erat horum, qui non crederet reuiuiscere corpora. Et hodie tamen multi sunt, qui negant reuixisse Christum. Atq; hic ut intelligas quàm sint impiorum præpostera iudicia: Ioannem, qui nullis miraculis inclaruerat, credunt reuixisse: Iesum, cuius tot modis diuina uirtus declarata est, pertinacissimè negant reuixisse. Quin etiam regum impiorum stoliditatem considera: fatetur Herodes Ioannem reuixisse, fatetur illum nunc demum plus ualere quàm ualuerat uiuus, & tamen prope modum iactat, quòd illum occiderit, paratus eum & rursus occidere, si licuisset. Tanti facinoris occasionem audire est operæ pretium. Nam Herodes incestæ mulieris instinctu iussit apprehendi Ioannem, ac detrudi in uincula, non ob ullum crimen, sed propter Herodiadem Aretæ regis filiam, quæ quum prius esset locata Philippo Tetrarchæ Ituræ & Trachonitidis, orta simultate abduxit à genero, cui iam pepererat filiam, & huic Herodi fratri Philippi, sed inimico, matrimonio iunxit. Ioannes autem, quò magis Heliam referret, qui magna libertate reprehendit Achab & Iezabelam, non tulit incestum coniugium, dixitq; regi: Non est fas te domi habere coniugem fratris tui, nec sterilis, & adhuc superstitis. Herodias autem, quæ iam exciderat à priore matrimonio, metuens ne Ioannis opera ab hoc quoq; excluderetur, insidiabatur ei, captans occasionem occidendi illum, nec succedebat. Herodes enim, tametsi non amabat ex animo

Ioannem, tamen uerebatur ac metuebat illum. Ea uis est ueræ uirtutis, ut etiam regibus sit formidabilis. Sciebat enim illum uirum iustum ac sanctum, & obseruabat eum, multisq; in rebus illius consilijs obtemperabat, ac libenter eum audiebat. Hæc obstabant, quò minus impia mulier posset Ioannem extinguere. Ad erat malus animus, sed deerat occasio, quæ tantum deest malis ut lædant. Dies natalitius Herodis ad impium facinus idoneus aduenit. Decuit enim impij regis natalem, sanctissimi uiri morte funestari, mediumq; luxum ad delicias aulicas crudeli morte innocentis inquinari. Quum igitur magno luxu fastuq; instructa cœna natalitia exhiberetur principibus, tribunis & primatibus Galilææ, quò plures haberet suæ crudelitatis testes, ingressa est conuiuium puella Herodiadis ac Philippi filia, ut indecora lasciuiaq; saltatione delectaret conuiuas. Quò turpius saltabat, hoc magis placuit conuiuis ac regi iam bis insano, ut qui præter amorem incestæ mulieris etiam uino incaluerat. Itaq; regali magnificentia dixit puellæ: Posce à me quicquid uoles: nihil enim frustra poposceris. Quoq; maiorem fiduciam adderet puellæ petendi quicquid collibuisset, temulentum promissum iureiurando confirmauit: Quicquid petieris, etiamsi dimidium regni mei petieris, dabo tibi. O uocem stultissimo ac temulento rege dignam. At puella quemadmodum hanc fabulam matris instinctu cœperat agere (nam illa diem, locum, & horam obseruarat, illa saltatriculam instruxerat) non audet ilico pronuntiare quid peteret, sed egressa è conuiuio consuluit matrem, dicens: Iureiurando rex confirmauit se daturum quicquid petiero. Quid igitur petam? Hic meritò locus erat hæsitandi, ne tanta periret oportunitas. At incesta mulier nihil contata, neq; quicquam

char

charius habens morte sanctissimi uiri, respondit: Pete caput Ioannis baptistæ. Et ò docilem ad flagitium ac morigeram filiam. Ilico reuersa est in conclaue. Submonuit & hoc mater ut properaret, prius quàm ille feruor animi regij refrigesceret. Adit itaq; regem, & incestæ saltationis præmium poscit, dicens: Vnicum duntaxat missum peto. Volo ut protinus des mihi in disco caput Ioannis baptistæ. Hic mihi uide præposteram regis impij religionem. Quum nihil sit illis familiarius, quàm omnia fœderum ac religionum uincula dirumpere, hic religiosa religione stultissimi iurisiurandi constrictus est, præsertim quod tot testibus prodidisset. Itaq; ne uideretur parum bonæ fidei, si quod fortè per regium diadema, aut genium suum, aut saltatriculæ caput iurasset, non præstaret: ne ue parum humane, uel puellam tristiore dimisisse uideretur, uel conuiuiarum quibus puella placuerat, hilaritatem aliqua mœroris nubecula offuscaret: ò fidem ac religionem, ò ciuilitatem atq; humanitatem annalibus dignam: nulla mora, mittitur carnifex, adfertur sacrum caput innocentissimi uiri, ueluti missus quidam, in disco. Traditur puella, puella reddidit matri suæ, munus dimidio regni charius. Hoc tam funesto spectaculo stultus & insanus rex gratificatus est incestæ mulierculæ, natalemq; diem honestauit. Rex occidit, carnifex adfert caput, puella impetrat, ad matrem horum malorum artificem ac fontem redit ferale præmium. Et ò conuiuas interim tali conuiuatore dignos. Nullus erat regi tam amicus, qui rem tam nefariam interpellaret. Et postea miramur, si reges aliquando audent nefaria, quum tales habeant animos, incestis amoribus, & crapulæ deditos, conuictores uel timidos uel crudelitatis fautores. Huius facti rumor quum peruenisset ad discipulos

Ioannis, abstulerunt corpus eius, & honorificè dedere sepultura. Quanquam in his rebus latet aliquid reconditoris sensus. Ioannes tametsi legis typum gerebat, tamen ut Euangelij præcursor euangelico præmio donatus est, nimirum gloriosa morte, sed tamen diuersa à morte domini. Siquidem huic clam amputatum est caput, iam aliquandiu uinculis astricto in carcere. Christus palam sublatus est in crucem. Carceris tenebræ congruunt legis umbris ac figuris, eas oportebat cedere luci euangelicæ iam exorienti. Et imminui conueniebat cæremonias carnales, ut augesceret spiritualis libertas: & astringi oportebat quod erat timoris, ut latius sese panderet fiducia, & charitas euangelica. Deniq; decebat amputari caput humanum, ne quod iam caput agnosceret ecclesia, præter unum Iesum. Itaq; lex quodammodo occisa, & cum honore elata, locum dedit domino Iesu, spiritualem philosophiam prædicaturo. Etenim quòd Euangelio fidimus, magna ex parte debemus ueteri testamento, quod nobis tot retro seculis Iesum Christum umbris ac figuris deliniauit, prophetarum uaticinijs promisit ac depinxit. Dum hæc aguntur, redeunt

Et conueniē- à peracta legatione apostoli, & simul sese congregantes apostoli ad Iesum totius negotij caput. Ab eo proficiscuntur omnia, ad eundem omnia referantur oportet. Ab eo mandatis acceptis discesserant concorditer, ut in unius nomine pariter agerent quicquid agerent: ad eundem concorditer redeunt, cupientes approbari quod gestum erat. Exponunt itaq; totius legationis historiam, magna alacritate commemorantes singula, quæ docuerant, quæq; gesserant, & quàm res ex animi sententia successisset. Dominus autem comprobata illorum sincera fide, sed coërcita gloria, abduxit illos in locum solitarium in desertum urbis

bis

bis Bethsaidæ, ut aliquantulum refocillarentur à tantis la-
 boribus ac respirarent. Non datus est secessus ad uolupta-
 tibus laxandum animum, sed ad secreta precatione uege-
 tandum renouandumq; spiritus uigorem mox recursuris
 laboribus. Nam doctore euangelico sanè quàm leuis debet
 esse cura corporis. Porrò qui fungitur apostolico munere
 quoniam cum firmis ac infirmis, cū doctis & indoctis, cū
 bonis ac malis rē habere cogitur, fieri non potest quin in-
 terdum ab illa perfecta tranquillitate mentis nonnihil la-
 befactetur. Id quoties accidit, ad secretas & intentissimas
 preces, ad purissimam rerum cœlestium contemplatio-
 nem animus est traducendus, ut mox uegetior factus ad iu-
 uandum proximum redeat. Siquidem ubi tum temporis of-
 fenderunt dominum Iesum, innumera hominum turba uen-
 titabat ad Iesum, ut æstuariæ quædam uices uiderētur ue-
 nientium & abeuntium: qui adeò nullam quietem permit-
 tebant Apostolis ex itinere lassis, ut ne cibi quidem sumen-
 di daretur spatium. Itaq; dimissis turbis & conscensa na-
 ui, petierunt littus Bethsaidæ uicinum, atq; inde in locum
 desertum sese cum domino receperūt. Verum nec hic con-
 tigit diu latitare. Nec enim potest abscondi lux euangeli-
 cæ ueritatis. Secessus hic nihil aliud quàm irritauit & acu-
 it hominum desideria. Obseruatū est à quibusdam, quò se
 contulissent, nimirum in desertū spectans ciuitatem Beth-
 saidæ: moxq; rumore sparsò quòd illhic ageret, magna uis
 promiscuæ multitudinis ex omnibus uicinis oppidis cò pe-
 destri cōtendit itinere, sic ut prius eò pedites peruenerint
 multi, quàm ipse dominus cum discipulis, etiam nauigatio-
 ne adiutis. Dicis adesje tempus, quo ui pararent irrūpere
 in regnum Dei. Iesus ubi sensit innumeram hominum mul-
 titudinem undiq; difficili ac pedestri itinere confluisse,

adeò non subduxit sese, nec abegit importunos, ut è secessu suo uelut obuiam prodierit: nimirum hoc interim agēs, ut uarijs modis formaret discipulos suos, et institueret ad promptitudinem sine cessatione promouendi negotium euangelicum. Itaq; progressus clementissimus Iesus, ubi conspiciatus est numerosam quidem, sed promiscuā & incompositam turbam puerorum, uirorum ac mulierum tātus est misericordia, ac syncerum animi dolorem ipsis oculis, ipso uultu, atq; ipsa, quod aiunt, fronte præ se tulit, fingens ac formans affectum doctoris euangelici. Sitiebāt salutarem doctrinam. Id arguebat itineris & celeritas & difficultas. Amor pedibus alas addiderat, sed erant uelut oues huc & illhuc palantes ob boni pastoris inopiam. Si quidem sacerdotes, pharisæi & scribæ, neglecto grege, pascebant semetipsos. Iesus itaq; misertus simplicis & inconditæ multitudinis cœpit agere fidum pastorem. Primū multo doctrinæ sacræ pabulo refecit illorum animos, mox sanabat, quos secum adduxerant, ægrotos. His rebus quū iam multum temporis consumptum esset, iamq; res ipsa moneret corporis quoque cibo reficiendam esse multitudinem, discipuli præceptoris clementiam imitantes, submonent illum: Domine uides infinitam multitudinē, absq; comœatu huc usque profectam, & locus hic desertus est, iamq; tempus reficiendi corpora præterijt. Obliuiscuntur sui, tuis sermonibus inhiantes, nec possunt diuelli. Itaque dimitte illos, ut eant in proximas uillas ac uicos, emantq; sibi cibos quos edant. Tum Iesus, instituens suos, quomodo sit pascenda multitudo, respondit: Quin potius uos qui pastores estis futuri, nunc agere pastores consuescite, ac de uestris date illis quod edant. Porrò discipuli nondum intelligentes quò tenderet hic Iesu sermo, pro rudi

captis

e aptu suo responderunt: Rem mandas nobis impossibilem: scis enim, quam tenuiter simus instructi uiatice. An ibimus & ducētis denarijs ememus panes huic multitudini, adeo non suffecturos ad satietatem, ut singuli uix paulum quiddam gustaturi sint? Tum Iesus, paulatim animos illorum miraculo præparans: Quot, inquit, panes habetis? Quum non haberent in promptu quod responderent: Ite, inquit, & inspicite quam sitis instructi commeatu. Inspiciunt, & renuntiant esse quinq; panes ac duos pisces. Non latebat dominum, quantum haberent, sed uoluit apostolis exploratam esse paucitatem, quò magis agnoscerent in miraculo uirtutem diuinam. Quoq; magis etiam animaduernerēt quanta esset hominum multitudo, præcepit ut omnes iuberent in uirenti gramine discumbere, sic distributos in sodalitia, ut in singulis centum aut quinquaginta simul accumberent. Paruerunt apostoli domino, populus paruuit apostolis, tanta erat fiducia in pastore Iesu. Is igitur accepit quinq; panes ac duos pisces, & ex more sublatis in cœlum oculis, gratias egit patri, cuius beneficio sic procederet negotium euangelicum. Deinde fregit panes, tradiditq; discipulis, ut apponerent multitudini. Similiter & pisces partitus in partes tradidit discipulis, omnibus distribuendos. Resecti sunt omnes ad saturitatem usq;, & adeo nihil cuiquam defuit, ut peracto conuiuio apostoli ex reliquijs, iussu domini collectis, impleuerint cophinos duodecim. Porro numerus multitudinis, qui facile poterat deprehendi ex distributis per uiridaria sodalitijs erant quinq; uirorū millia, præter pueros ac mulieres. Hoc miraculo Iesus & apostolis suis formam præscripsit pabulo sermonis euangelici pascendi multitudinem, & anxiam solitudinē exemit parandi commeatus. Quisquis igitur es

H 5 episcop

episcopus ac pastor gregis dominici, noli sic cogitare: sum legis diuinæ professor, sum arcanorum uoluminum peritissimus interpres, est abunde quod doceā, populoq; quāuis esurienti ē diuite confertoq; eruditionis meæ penu depromā. Inspice potius & agnosce quā sit tibi domi com meatus exilis, quem & ipsum, quantus quantus est, domino debes. Verū hoc ipsum facultatis, quod habes, offer manibus Iesu, roga ut ille contrectet ac frangat: deinde quod ille tradidit, sicut tradidit, appone populo, tanquam domini cibum, non tuum, & appone nihil hæsitans, nihil dijudicans, nihil tuis fidens uiribus, ita demum erit euāgelicum conuiuium: & salutari pabulo per idiotam magis reficientur & explebuntur animi credentiū, quā si pharisæus superstitiosus, aut philosophus arrogans, aut orator eloquens meditata accurataq; oratione sese uenditaret multitudini. Porrò quoniam antè iussit illos nulla prouidentia com meatus accedere ad Euangelij negotium, nunc ipsa re declarauit, nihil de futurum ijs, qui dum toto pectore sunt intenti regno dei & iustitiæ eius, negligunt ista temporaria, quorum solitudine uulgus hominum miserè discruciat, modò adsit fiducia simplex erga dominum Iesum. Leue beneficium erat saturasse famelicos, præ his quæ quodie præstabat illis benignissimus dominus. Longè benignius est pauisse mentem, quā uentrem. Et tamē hoc quod est minimum, crassum uulgus, ut est præpostero iudicio, solet plurimi facere. Iesus igitur cognoscens futurum, ut crassa multitudo iam satura de regno ipsi deserendo cogitaret, compulit discipulos suos, nam ægrè uiuebantur a tam amabili domino, ut conscensa nauis transmissioq; lacu præcederent Bethsaidam, dum interim ipse dimitteret multitudinem. Ea demissa, furtim subduxit sese

in mon

Et statim
coëgit.

in montem, ut ibi solus deprecaretur patrem: ut quemadmodum bene coeperat negotium euangelicum, ita progredere-
 deretur. Interim appetebat nox, & discipuli sine præceptore nauigabant in medio lacu. Et oborta est tempesta.
 Quid ni nox sit, ubi non adest illæ sol & lux mundi Iesus? Quid ni
 periclitetur nauis, in qua non est Iesus? Quid ni turbentur apostoli, quum abest ille consolator omnium
 Iesus? Quid ni uenti reflantes successum remorentur humane industriæ, nisi promoueat Iesus? Abest ille quidem
 nonnunquam, sed non destituit suos in finem. Ad tempus uidetur interdum destituere, ut exerceat rebus aduersis, ut
 instituatur ad firmam de se fiduciam. Iam enim è monte descenderat, iam stabat in littore, sed solus. Non uidebatur
 à discipulis, sed ipse tamen uidet eos. Non oportet igitur despondere animum in rebus quantumlibet turbatis atq;
 commotis: hac certa fiducia concepta animo, quamuis nusquam sese ostendat dominus, tamen suis non defuturum,
 quum tempus postularit. Iam enim adstat in littore, & uidet eos laborantes in remigando. Nam uentus erat aduersus.
 Quum itaq; sic aliquandiu luctati fuissent aduersus undas & uentos huius mundi, nec multum abessent à desperatione, circa quartam noctis uigiliam, hoc est, sub
 diluculum, uenit ad eos Iesus, non uectus nauis, sed placidè ambulans super undas (agnouit enim elementum conditorem suum) ac præ se ferebat quasi uellet eos præterire.
 Sic enim patitur aliquando suos hæerere in malis, quasi negligat, quum non æponat unquam curam illorum. Apostoli quum per tenebras uidissent eum ambulantem super aquas, obliti tot miraculorum quæ uiderant, credentesq; non posse fieri, ut solidum & graue corpus hominis liquidum elementum sustineret: suspicati sunt esse

esse spectrum inane, quod oculos uana specie deluderet. Igitur expauesfacti, præ metu exclamarunt. Nam speciem Iesu uidebant omnes, nec tamen Iesum esse credebant. His formidabilis est dominus, qui ultorem esse credunt, seruatorem esse nesciunt. Nec enim agnosci potest in huius mundi tenebris, nisi ipse se nobis insinuet. Non passus est igitur suos diutius exanimari metu, sed protinus uoce iam non ignota compellauit eos, dicens. Estote forti animo: ego sum: nolite timere. Et ingressus nauim iunxit se discipulis suis, atq; ilico consedit tempestas. Iam pauori successit admiratio, quomodo corpus humanum posset ambulare super elementum fluidum. Tanta erat discipulorum tarditas, tanta ruditas, tantaq; obliuio, ut non ueniret illis in mentem uel illud miraculum, quod paulò antè uiderant, quinq; panibus ac duobus piscibus saturata tot hominum millia. Tantaq; erat caligo cordis, ut pro stupenda re ducerent, quòd Iesus ambulasset super undas: quum longè prodigiosius esset, tantulo cibo tantam saturare multitudinem. Hanc tarditatem dominus in suis hærere permisit, ut & ipsi consuescerent imbecillium ferre tarditatem, donec proficerent. Peruentum est ad littus diluculo: appulerunt autem in terram, quæ dicitur Genezareth, ad portum destinatum. Vix ingressus est in terram, aderant ex incolis qui agnoscerent Iesum. Iam enim eruperat sol, & abierat nox, quæ occuparat discipulorum animos. Obseruabatur enim à multis, quocunq; se conferret. Iam enim plurimis innotuerat etiam de facie, sed multò latius sese fama miraculorum doctrinaeq; sparserat. Porrò qui uiderant et agnouerant, perinde quasi uelut exploratores uenissent, continuo relicto eo percurrentes totam illam regionem, renuntiarunt adesse Iesum. Ad eum rumorem plurimi cœperunt

perunt egrotos in grabbatis circumferre. Et quocunq; se conferret Iesus, siue in uillas, siue in uicos, siue in ciuitates, aderat importuna turba, magis sollicita de tollendis morbis corporum quam animorum, ac miseranda spectacula uarijs morbis laborantium exponebant in plateis, ac pretereuntem Iesum deprecabantur, ut liceret uel fimbriam uestis eius cōtingere. Tantus enim erat turbae tumultus, ut uix cuiuis dari posset. Neq; enim hæc erat Iesu difficultas, qui nec leprosum grauatus est tangere: sed fiduciae delectabatur exemplo, quod omnibus uolebat esse commendatum. Quid ni commendatum sit? Quotquot contingebant Iesum, sanabantur, quocunq; genere morbi tenebantur. Illi fidentes contingebant fimbriam uestis, quæ postea cessit his, qui crucifixerant eum, & leuabantur morbis corporum: quanto magis adnitendum est omnibus, ut Iesum ipsum contingant animo, & sanentur à morbis animorum? Nihil ualet contactus sine fide. Nudum Iesu corpus contrectarunt, qui impegerunt alapas, qui uinciebant, qui flagellabant, qui suffigebant in crucem: neq; cuiquam horum profuit contigisse. Legis Euangelium, contingis quidem Iesum: sed legis ut refellas, aut legis oscitanter, frustra contingis Iesum. Lege sincera fiducia, mox sanaberis. Sed deprecandus est Iesus, ut liceat contingere. Frustra contingit, quem ille non contigit prior. Si non potes assequi reconditam illam sapientiam quam Paulus loquitur inter perfectos, uel fimbria contacta restituet sanitati, si fides adsit integra. Nihil tale præstare possunt, quantumlibet latæ phariseorum fimbriæ. Nihil est in domino Iesu tam humile quod per fidem non præstet salutem.

C A P V T V I I.

ATq; hic fuit Euangelij successus apud simplicem, & cred

credulam turbam. Sed non idem est apud scribas & phariseos, qui religionis totius ac doctrinae arcem sibi uidebantur obtinere, ac plebeios idiotas uix ducebant pro hominibus. Nam sacerdotum uix usquam ulla mentio, nisi quum perdendus esset Iesus. Proinde quemadmodum in comœdijs uariantur scœnæ, ut ex personarum ac rerum collata diuersitate, singula magis elucescant: sic in negotio euangelico dominus Iesus ita temperauit uices omnium quæ gererantur, ut ex perspecta simplicium, atq; etiam ethnicorum credulitate, liqueret omnibus, quàm esset insanabilis eorum peruersitas, per quos conueniebat aliorum incredulitatem corrigi. Rudibus ac plebeijs ad salutem sufficit contacta uestis fimbria: phariseos nec intellecta prophetarum oracula, nec audita toties Iesu doctrina cœlestis, nec tot conspecta miracula corrigunt. Commodum igitur, his rebus gestis, conueniunt eòdem aliquot pharisei, & scribæ, uenerabile nimirum ac suspiciendum genus hominum, atq; hoc magis, quòd uenissent ex Hierosolymis, ubi fontem pietatis, ac sacræ doctrinae uolebant esse: quum illhic esse fons & caput omnis ambitionis, hypocrisis, & impietatis. Hi quum sibi iusti doctiq; uiderentur, non ueniunt ut discant, non ut sanentur, sed ut calumniarentur. Et ecce protinus parata calumniandi ansa. Eam porrigit auidis ceremoniarum superstitio, ~~unde ferè uisum est~~ ~~in~~ ~~hominibus~~, Iudæi commune uocant, quicquid profanum est & impurum, nimirum abominantes omnem immunditiam, & hoc agentes, ne quid impurum usquam uideantur habere. Atq; hanc puritatem non animi sinceritate, quæ sola ueraciq; puritas est apud deum, sed corporalibus ceremonijs metiebantur. Quarum aliquot & Mosi lex præscripserat, non ut perpetuò ~~serua-~~ ~~rent~~ serua-

rent.

rentur: sed partim ut ad tēpus populus rudis & intractabilis consuesceret obtemperare præceptis diuinis: partim ut huiusmodi uelut umbris ac rudimentis paulatim instituerentur ad ea, quæ sunt ueræ pietatis in animo sitæ. Porro quidam non his contenti quæ lex præscripserat, innumeras constitutiones de suo adiecerant, quas pharisæi seuerius exigebant à populo, quàm ea quæ deus præceperat, semper & apud omnes obseruanda. Et ex huiusmodi nugis uindicabant sibi laudem sanctimonie, populoq; stultam sanctimonie persuasionem inducebant: quodq; sceleratius est, ex his quæ nihil faciebant ad ueram pietatē, impietatis calumniam struebant proximo. Quum enim uidissent aliquot ex Iesu discipulis sumere cibum manibus illotis, hoc est, quemadmodum illi loquuntur, communibus & impuris, uituperabāt illos, quasi parum religiosos, simulq; præceptorem, qui suos parum sanctē institueret. Nec ideo damnāt, quòd uel per se uitiosum esset, uel à deo uctitum, sed quia dissidebat ab ipsorum consuetudine. Est autem hæc pessima iudicandi regula, ideo damnare qui piam, quod ipse non soleas idem facere. Fit enim sæpenumero, ut quæ stultissima sunt, irrepant in publicam consuetudinem, quam non oportet facere regulam pietatis, quum ex ueris ac præscripto Dei sit æstimanda puritas. Contra scribæ ac pharisæi, atque adeò omnes ferè Iudæi, stultissimè iudicantes animi puritatem in rebus corporalibus esse sitam, adeò supersticiosè seruabāt morem à maioribus, non à Deo traditum, ut etiam si fame periclitarentur, non caperent cibū, nisi prius lotis manibus. Et si sæpius in die capiendus sit cibus, crebrò lauāt manus, atq; ita se puros arbitrantur ad cibū accedere. Quin etiā si domum è foro redeāt, uelint è populi cōtactu cōtraxerint aliqd impuritatis

non

non capiunt cibum, nisi loti corpore toto: quum interim mentem habentes odio, liuore, ambitione, auaritia, simulatione, cæterisque pestibus inquinatissimam, nō cogitent de lauando. Hæc aliaque his consimilia præter legis constitutiones tradita sunt illis à maioribus, quum lex ipsa uetet addi demique quicquã ab his, quæ diuinitus essent præscripta. Nec satis erat subinde lauare corpus, quò puriores uiderentur, frequenter lauabāt & urceos, & uasa ærea, & lectos denique. Nec hanc calumniandi scabiem poterant intra se premere pharisæi: cum discipulis non exostulant, sed uelut in atroci facinore dominum ipsum adoriuntur. Quur, inquiunt, discipuli tui qui te sequuntur, & ex tua pendent institutione, non obseruant morem à maioribus institutum, sed illotis & impuris manibus capiunt cibum? Iesus autem nos docere uolens, nullum esse pestilentius calumniandi genus, quàm ubi quis sub prætextu pietatis incessit benefacta proximo: seuerè rotundit illorū malitiam, ac simulatam iustitiam. Factis, inquit, uestris declaratis, rectè merito que de uobis hypocritis uaticinatum Esaiam, qui foris speciem habetis sanctimonie, quum intus pleni sitis iniquitate. Apud quem hunc in modum queritur deus: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorū procul abest à me. Et quemadmodum ipsi uiuunt, sic alios instituunt. Nihil moror istam corporum & supellectilis munditiam, animi munditiam requiro. Hoc pietatis genere fucato frustra me colunt, ceu magnum quiddam ostentantes, & in quo sita sit absoluta pietas, docentes humanas constitutiunculas, quæ neminem commendant Deo, atque harum superstitione pro nihilo ducentes præcepta Dei. Quantum interest inter hominem & Deum, tantum interesse decet inter hominum cōstitutiones & præcepta Dei.

Dei.

Dei. Deus spiritus est: & quod spirituale est, perpetuum est, nec unquam oportet negligi. Quicquid corporale est, temporarium est. Si fas est negligere caeremonias à Deo præscriptas, quoties id suadet proximi charitas: quanto minus conuenit, ob humanas constitutiones uiolare Dei præcepta? Præpostera pietas est, & irreligiosa religio, superstiosum esse in obseruãdis his, quæ maiores uestri ex suo animo tradiderint, & ea negligere, quæ præcepit Deus. Vos in lotionibus manuum, calicum, urceorũ, alijsq; multis similibus rebus, præcipuam quandam pietatem collocatis, quæ uos populo commendant falsa quadam religionis imagine, & hanc fucatam laudem pluris facitis, quàm autoritatem Dei. Diligitis enim uos ipsos, nec quæritis gloriam Dei, nec salutem populi, cuius uos profitemini duces ac doctores. Proinde non mirum est, si quod à Deo præceptum est, ut semper & ab omnibus seruetur, abrogetis, & antiquetis, quò maneat humanæ constitutionis autoritas, quæ uobis conciliat autoritatem, & quæstum. An non palàm ita facitis? Non'ne per Mosen Deus hanc legem prodidit? Honora patrem tuum & matrem tuam? Et qui male dixerit patri, uel matri, morte morietur. Hoc Deus nõ uno in loco præcipit, sed iterum atq; iterum repetit & inculcat animis omnium, ut parentes ætate defectos, aut egentes, aut alioqui necessitate quapiam oppressos, liberi pro sua uirili subleuent, ac nutritionis officium rependant. Dictat idem lex naturæ, nonnullis etiam animantibus insita, ueluti ciconijs. Vos autem uestris commodis consulentes, commentitia doctrina subuertitis præceptum dei: & postulatis, ut quod Deus tantopere uoluit, cedat uestræ doctrinæ fucatæ. Deus ipse clamat: Honora patrem & matrem: Vos audetis cõtra dicere: Ne honora

I

patrem

patrem & matrem. Non clamatis hæc uerbis, sed re facitis: quo sceleratior est uestra impietas, quam imagine pietatis obnubilatis. Etenim ut gazophylacium expleatur, unde uester alitur luxus ac fastus, technis allicitis quos potestis, ut etiam fraudatis parentibus, quorum egestatem oportebat subleuare iuxta præceptum dei, quam plurimum donariorum adferant in templum: persuadentes, ita satisfactum esse præcepto, quasi deo donetur quod cōsecratur templo, & deus uerus sit pater omnium. Itaq; qui pecuniã misit in gazophylacium, huic dicitis non esse iam opus ut quicquam impartiat egentibus parentibus, quòd præcepto sit factum satis: & interim superstitione deterretis parentes, ne audeant à filijs exigere, quod semel Deo dicatum uidetur, ne sacrilegio sese reddant obnoxios. Atqui nec deus eget uestra pecunia: nec ista pecunia uertitur in gloriam dei, sed in usus uestros: & si uerteretur in structuram templi, tamen Deo nullum templum tam sacrum est, ut eius causa uelit parentes à liberis destitui. An nondum per huiusmodi commentitias doctrinas, & filios seducitis, ne subueniant parentibus, & parentes deterretis, ne ausint cōtingere quod templo dicatum est, dum uestra constabilitis, subuertitis præcepta Dei? Hoc exempli causa uobis produxi, quod non potestis inficiari. Verum non in hoc tantum peccatis, multis alijs in rebus idem facitis, quemadmodum in hoc ipso facto. Præceptum est dei: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et uos ob friuolas lotiones ab hominibus traditas, calumniam struitis & mihi & meis discipulis: nimirum contempto præcepto diuino. Phariseis hoc priuato sermone coërcitis ue-

Et aduocans tur- rius quam sanatis, rursus aduocauit multitudinem, quam uolebat his de rebus admonitam esse, ne posthac pharisais

cis

eis traditionibus auocarentur ab euangelica sinceritate. Audite, inquit, omnes & intelligite. Vidistis intentatum impietatis crimen, propterea quod discipuli quidam mei manibus illotis panem comederint, quasi tali cibo contaminaretur apud Deum qui uescitur. Puritas & impuritas hominis non est in rebus extrarijs, sed internis. Nec animus inquinari potest rebus corporeis. Proinde nihil quod sit extra hominem, & ingrediatur in corpus hominis, potest hominem impurum facere apud Deum: sed quæ intus sunt in homine, & ab homine exeunt, declarant impurum hominem. Hoc anigmate dominus IESVS multitudini dedit occasionem disquirendi, quid sibi uellet quod dictum esset. Quoq; magis acueret studium illorum, adiecit: Quisquis habet aures idoneas ad audiendum, audiat: significans eam cationem frustra cani surdis pharisæis. Cæterum ubi sese dimissa turba recepisset in domum, discipuli rogabant eum priuatim, ut explicaret parabolam de discrimine ingredientium in hominem & egredientium ex homine. Iesus autem ad exemplum fidi diligentisq; præceptoris, prius excitata obiurgatiuncula illorum attentione, docuit parabolaë mysterium: A deo ne, inquit, uos quoq; quos cæteris docendis delegi, caretis intelligentia? Atqui ex tot parabolis, quas uobis sum interpretatus, huius etiam sensum oportebat conijcere. An non intelligitis ex his, quæ foris ingrediuntur in hominem, non posse deprehendi puritatem aut impuritatem hominis? Quod enim ingreditur per os, non transmittitur in cor, sed in stomachum, mox in uentrem: inde si quid impurum est, excernitur in secessum, ut uesceti sit omnis cibus purus, natura repurgante quod impurum est. Verum ea quæ proficiuntur ex intimis hominis partibus, sunt quæ faciunt

ac declarant impurum hominem. In corde sedes est animi: & in animo uera puritas est aut impuritas. Nō igitur statim purus est qui lauit manus, sed qui cor habet lotum ac mundum. Hinc ergo quæ prodeunt, uerè declarant hominem purum aut impurum. Ex intimis enim cordis recessibus proficiscuntur cogitationes malæ, adulteria, stupra, homicidia, furta, auaritiæ, fraudes, dolus, impudicitia, malus & inuidus oculus, conuitia, superbiæ, stultitia. Nihil horum inuehit cibus illotis manibus sumptus, uerum hæc oriuntur ex ipso homine, hoc est, ex corde: quumq; prodeunt, declarant hominem uerè impurum esse, qui cor habeat tot spurcitijs impuratum. Hæc si lateant in corde, tamen impurus est homo apud deum, qui cordis intima perspicit: sin prorumpunt etiam in orationem, aut in facta, non solum testificantur impuros esse unde hæc exeunt, uerum etiam frequenter & alios inquinant, dum per oculos & aures penetrant in animos uidentium aut audiētium.

Et inde surgens abiit.

Sit igitur uobis prima cura mundi cordis, & non referet, utrum lotis an illotis manibus capiatis cibum. His ita gestis, IESVS ipsa loci mutatione significans quàm tæderet Iudaici cultus, qui ferè totus aestimabatur corporalibus obseruatiunculis, & intra Iudææ perquam angustos limites constringebatur, quamq; sitiret gentium latitudinem, apud quas erat adorandus in spiritu & ueritate, submouet sese illhinc, & profectus est in fines Tyri & Sidonis, sed ueluti furtiuus hospes ob inuidiam Iudæorum: qui quoniam Tyrios ac Sidonios habebant pro canibus & abominandis, non tulissent Iesum doctrinam euāgelicam ad illos transferre. Proinde nō ibi uersatus est in publico, quod solet apud Iudæos: sed domum ingressus est, quasi cupiens latere, quāquam latere non potuit: adeo fama di-

etorum

Actorum ac factorum eius sese & ultra Iudææ fines profu-
 derat, ueluti iam tum meditans in uniuersum orbẽ propa-
 gari. Sic optimè spargitur pietatis euāgelicæ gloria, si fu-
 gitantem ultrò sequatur. Et enim mulier quædam Chana-
 næa ad rumorẽ de Iesu sparsum è finibus suis progressa,
 mox ingenti de eo concepta fiducia, properat ad Iesum,
 & agrè admissa procubuit ad pedes illius. Hæc non erat
 Iudaicæ religionis, sed ethnica: nec Iudaicæ gentis, sed
 Syrophœnissa genere. Agnoscis manifestum ecclesiæ ty-
 pum, paulò post è gentibus congregandæ. Iudæi IESVM
 eiecerunt: Syrophœnissa relictis suis sedibus obuiam pro-
 fecta est Iesu. Frustra uenitur ad Iesum, nisi pristina uitia
 iam domestica reliqueris. Emigrandum est è tuis ædibus,
 ut uenias in domum in qua sedet Iesus. Hæc mulier habe-
 bat domi filiam, malo dæmonio obnoxiam. Is est populus
 idololatriæ deditus. Rogat itaq; mater IESVM, ut filiam
 à dæmonio liberet. Quantò perfectior ethnica mulieris
 fiducia, quàm Archisynagogi? Iesus autẽ quò magis red-
 deret omnibus conspicuam mulierculæ fiduciam, uelut ex
 affectu Iudaico respondit: Sine prius saturari filios. Non
 decet ut tollam panẽ filiorum, ac projiciam canibus. Nam
 Iudæi gloriantur se solos esse filios Dei. Cæterum gentes
 à Iudaica religione alienas, pro canibus habet. Panem au-
 tem uocat uirtutem euangelicam, quæ per cœlestem do-
 ctrinam, ac synceram fidem sanat omnes morbos, ac pro-
 fligat ab animis omne dæmoniorum genus. Mulier autem
 nihil offensa conuitio, quod dictum uidebatur ad abigen-
 dam illam, uertit ad argumentum impetrandi. Rectè, in-
 quit, dicis domine. Non inuidemus Iudæis: quòd honorifi-
 cè tanquam filij accumbentes ad mensam ditissimi patris,
 affatim explentur sacris panibus: sed tamen cõceditur ca-

I 3 nibus

nibus, ut comedant micæ, quæ decidunt in terrâ ex mensa filiorû. Iesus autem ueluti uictus tanta mulieris fiducia, tolerantia, modestia, ac perseuerentia, respondit: Isto responso extorques quod nondum erat tempus ut daretur. Abi domû, iam filia tua liberata est à demonio. Credidit mulier, abiit alacris, & comperit esse uerum quod dixerat IESVS, puellam qui escentem in lecto, iam à uexatione demonij liberam. Nimirum matris fiducia à Iesu sanitatem extorserat. Profligato malo demone, cõsequitur animi quies. Nam innocentie comes est tranquillitas. Sic & hodie piorum ecclesia Iesum adit: Iesum interpellat pro his, qui idololatria, qui ambitione, qui iracundia, qui auaricia, qui bellandi uesana libidine, uelut ab impuro quodam demonio agitantur. Ac Iudæi quidem iudicant indignum, ut qui paulò antè demonum arbitrio ad omne flagitiorum genus rapiabantur, repente per Euangelij gratiam recipiantur ad dignitatem & consortium filiorum Dei: non intelligentes, hoc honoris non aestimandum propinquitate sanguinis, sed ardore constantiq; fiducia erga dominum IESVM. Filijs Israël, ac posteris Abrahamæ promissus erat Christus: sed Abrahamæ posterii sunt, quicunq; fidem imitantur Abrahamæ. Filij Israël sunt, quicunque non meritorum suorum commendatione sibi postulant aperiari regnum cœlorum, sed euangelicæ fiduciæ uolentia conantur irrumpere. Hoc enim sonat Hebræis Israël, uirum aduersus Deum fortem. Etenim gentes, quæ prius erant omni genere malorum inquinatæ, neque quicquam habebant bonorum operum, quo sibi ius regni cœlorum uindicarent, quum per Dei iustitiam excluderentur, per misericordiæ fenestram irruperunt, ac fiducia pertinacia, ueluti telo quodam sibi patefecerunt aditum, perfractis
regni

regni cœlorum parietibus. Nondum aduenerat tempus, ut palàm gentes ad regni cœlestis consortium uocarètur: sed tamen huc subinde præludit Dominus, ueluti gestiens anteuertere, quod summopere sitiebat. Hoc igitur semine, ceu furtim iactò apud Tyrios, Sydonios, & Cananæos, Dominus relegit iter, rursus proficiscens ad lacum Galilææ, præterita Sidone, & itinere factò præter regionem Decapoleos, ubi prius sanarat demoniacum. Huc ubi uenisset, adducunt illi miserabile spectaculum, uidelicet hominem, & surdum, & mutum. Mutus enim sit oportet, qui natura surdus est. Sed miserabilius surdus est, cui non sunt aures idoneæ ad audiendum sermonem Dei: peius mutus est, qui non habet linguam ad confessionem suæ turpitudinis, ac diuinæ misericordiæ. Per auditum fidei salutis est initiũ: per confessionem oris, salutis est perfectio. Iudæi tametsi quotidie I E S V M audiebant loquentem, audientes non audiebant: quoniam ad exemplum aspidis obturantis aures aduersus sapientis incantatoris uocem, credere nolebant his quæ audiebant. Et ideo linguam habebant ad obtrectandum, ad salutarem fidei professionem non habebant. Quid faciet miser, qui linguã non habet, qua salutẽ petat à domino: qui aures nõ habet, quibus recipiat uocem I E S V, etiam mortuorum excitatricem? Succurrunt misero, qui linguã & aures habebant. Adducunt illum ad I E S V M. Interpellant illius clementiam, ut illi dignetur imponere manũ. Sic uisum est clementissimo domino, ut aliena etiam fides opituletur peccatoribus. Adducitur ad Iesum catechumenus, desijt malefacere, desijt malè loqui: sed nondũ didicit benefacere, nondum didicit cõfiteri bonitatem euangelicam. Quĩ possit autem, nisi Iesus illi manuum imponat? Frustra laborant homines,

nisi Iesu secreta uis accesserit. Erat in procliui Domino, uel simplici uerbo dare sanitatem surdo, & muto, sed nobis hæc rerum forma proponitur. Siquidem ut plerunque parabola est quod loquitur IESVS: ita nõ raro parabola est quod facit. Apprehensum hominem seducit à turba. Saluus est quæcunq; apprehēderit IESVS quæ ab huius mundi tumultu semouerit. Misit digitos suos in auriculas eius, ac saliuam suam tetigit linguam illius. Iam in proximo est salus, ubi Iesus uirtute sui spiritus, qui digitus est Dei, dignatur aures mentis nostræ contingere: quoties saliuam cælestis sapiētiae, quæ ipse est, ex ore patris altissimi prodiēs, dignatur animi nostri linguam contingere, ut sapiāt nobis ea quæ Dei sunt. Neq; enim absq; hoc humore fit gustus: & humana saliuam uitiata, peruersum habet iudiciū. Hæc saliuam nõ solum linguam soluit, uerum etiam oculos aperit cæci nati, quoties admixta terræ, oculis inungitur: quum saliuam philosophorum & phariseorum magis exculet. Faciunt idem quodammodo, & doctores euāgelici. Apprehēsos abducunt à turba, quum à lata uia, per quam plurimi ambulant in exitium, reuocant ad pusilli gregis consortium. Inserunt digitos in auriculas, quum auocātes à fiducia rerum fluxarum, hortantur ad doctrinam cælestem. Sputum immittunt in linguam, ad euāgelicæ fidei professionem exhortantes: imponunt manum, quum baptizatis impartiant spiritum sanctum, per quem abolentur peccata, & confertur innocentia. Verum hæc omnia frustra doctor facit foris, nisi Christus intus operetur, ac diuinam uirtutem emittat e cælis. Huius rei uelut imaginē quandā exhiberi uolēs IESVS, quū apprehēdisset, quū immisisset digitos in aures, inspūisset in linguam, sustulit oculos in cælum, & ingemuit. Gemitus hic non erat

diffident

diffidentiae, sed humanam calamitatem deplorantis. Quid enim miserabilius illis, quibus aures mentis sic occupatae sunt cupiditatibus terrenis, ut non queant audire uerbum Dei? quibus lingua sic impedita est, & infecta uitiosis affectibus, ut non sapiant coelestia, ut muti sint ad suae maliciae confessionem, muti ad praedicandam Dei misericordiam? Itaque gemitus I E S U nos admonet quales fuerimus, at suspectus in caelum adimit desperationem, indicans unde sit paratum auxilium, & cui debeamus acceptum ferre, quod qui prius habebamus aures patulas ad obtreccionem, ad turpiloquia, ad ineptas fabulas, ad pharisaicam doctrinam, ad philosophorum dogmata, ad satanae suggestiones, nunc habemus patefactas ad accipiendam coelestem doctrinam Euangelij: qui prius habebamus linguam sic infectam salua carnis, ut nobis nauseam saperet philosophiae coelestis ambrosia, sic alligatam uinculis satanae, ut nec sua peccata posset agnoscere, nec Dei gloriam praedicare: nunc confitemur nobis nihil aliud ex meritis nostris deberi quam gehennam: totum autem esse diuinae largitatis, quod adoptamur in nomen & hereditatem filiorum Dei. Proinde ingemiscat & sacerdos potius, quam sauiat in aliena peccata: doleat magis, quam irascatur: ~~et sic~~

~~et sic~~ sed suspiciat in caelum, profitens ac testificans totum hoc, quod sacramentorum ritibus agitur, esse uirtutis diuinae, non humanae potestatis. Ait autem I E S U S: *E ffata, quod Hebraeis sonat, adaperire. Vocem ilico sequuta uis est. Mox enim aperta sunt aures eius, & solutum est uinculum linguae eius, & loquebatur expedite. Aures habebant apertas, quibus quum Dominus dixisset, Venite post me, relictis omnibus sequuti sunt eum. Linguam habebant expeditam, qui accepto spiritu sancto loquuti sunt uarijs

* Ethphetha, chaldaice: hippathéah, hebraice: anphatah, arabice: id est, fias aptus, presta te apertum.

I 3 linguis

linguis magnalia dei: ac magistratui denunciati, ne post-
 hac predicarent nomen Iesu, responderunt: An oporteat
 magis obedire Deo, quam hominibus, uos iudicate. Hæc
 acta sunt seorsum à turba. Non enim oportet profanam
 multitudinem facere testem initiationis euangelicæ, ne ri-
 deat quod nō dum credit. Iesus itaq; præcepit, ne cui dice-
 rent: nō quòd nollet sciri id quod gestū erat, sed quòd uir-
 tutē cœlestē melius ipsa loquitur res, quam hominū præ-
 dicatio. Omnes nouerāt surdum & mutū. Nunc audiebat
 & loquebatur expedite: sic uel tacitus prædicabat bene-
 ficiū Iesu. Præterea I E S U S hic hominis imaginē gere-
 bat, ut homines erudiret. Quicquid homo facit præclari,
 cupiat esse tacitū, ut sileatur hominis gloria, & prædice-
 tur gloria dei. Periculosè laudatur homo, sed meritò præ-
 dicatur potestas ac bonitas Dei. Quanquam nec hominis
 gloria siletur, si qua tamen est hominis gloria: imò sepe-
 numero quò magis uitatur, hoc magis sequitur. Attamen
 hic debet esse affectus Euangelici uiri, ut quod ad ipsum
 attinet, cupiat soli Deo notus esse. Atq; hoc ipso dignior
 est qui prædicetur apud omnes. Quisquis enim affectat
 gloriam apud homines, hoc ipso indignus est gloria. Pro-
 inde quod I E S U S interdixit ijs qui mutū adduxerant,
 necui dicerent quod esset actū, hoc ipsum magis prouoca-
 uit, ut apud omnes prædicarēt: atq; hoc uehementius suspi-
 ciebant magnitudinē I E S U S, qui quū talia posset ac præ-
 staret, non solū nihil exigebat præmiij, uerū ne gloria qui-
 dem tā insignis facti frui cupiebat. Sed, ut est hominis uerè
 benefici, non exigere laudē pro beneficio: ita grati est ho-
 minis, hoc impēsius referre gratiam, quòd qui beneficium
 dedit, nullam expectet gratiam. Itaq; passim isti prædica-
 bant de Iesu, dicentes: Bene omnia fecit. Et surdis reddidit
 auditum

auditum, & mutis linguam. Hæc laus in solum Deum cõ-
petit. Nemo mortalium bene facit omnia. Omnia IESV mi-
racula, nostra erant beneficia. Quæ si iuxta speciem rerũ
corporalium expendas, erant multò splendidiora, quàm
hoc quo ex surdo fecit audiẽtem, ex muto loquentem. Sed
iuxta sensum spiritualem, summa felicitatis in hoc est, ut
homo auribus audiat sermonem euangelicum, & quod
didicit crediditq; loquatur.

C A P V T V I I I.

VARIJS autem exemplis dominus IESVS suos discipu-
los hortatur ad perpetuã beneficentiã, cuius præci-
pua pars est, rudẽ populum pascere doctrina euangelica.
Proinde repetit exemplum pascendi, ne posset excidere
quod sic toties esset infixum. Accidit enim quodam tempo-
re, ut in locum desertum ingens hominum multitudo con-
flueret ad IESVM, deferẽs secum multos uarijs malis ob-
noxios. Clementissimus dominus sanabat omnes corporũ
morbos, animos uerò cœlesti sermone pascebat. Hac be-
nefaciendi promptitudine adeò sibi deuinciebat animos
multitudinis, ut ab eo non posset diuelli. Dumq; totis ani-
mis intenti sunt regno dei, non uenerat in mentem prospici-
cere de cõmeatu, adeò ut sanatis corporibus, pastis animis,
de fame periclitarẽtur. Est autẽ & hoc ingens telum, præ-
sertim apud multitudinem. Iesus autẽ ipsa re docere uo-
lens apostolos, nihil omnino defuturum his, qui sincera fi-
ducia adhererent ipsi, dicit illis: Miseret me huius multi-
tudinis. Nam ecce iam triduũ est, quòd adherẽt mihi, nec
habẽt quod edant. Quòd si dimisero eos, ut sunt, ieiunos,
periculũ est ne deficient in uia prius, quàm domum perue-
niant. Nã quidã uenerũt è longinquo. Hac oratione Iesus
excitauit suorum animos ad futurũ miraculum. Discipuli
uero

uerò rudes ac rursus obliti, quemadmodum antè pauisset
 numerosam multitudinem quinq; panibus ac duobus pi-
 scibus, respondent hunc in modū: Vnde possit aliquis tam
 immensam multitudinem biduano ieiunio famelicam, ex-
 plere panibus hic in solitudine, etiam si nobis suppetat pe-
 cunia? Audis uocem obliuionis ac diffidentiae. Rursum Ie-
 sus: Quot panes habetis? Illi inspecto comneatu, respon-
 derunt: Septem. Nimirum hic erat uerè panis Euangeli-
 cus, triticeus non ordeaceus, quemadmodum superiores il-
 li, quo aluntur filij, nec proijcitur canibus. Habet ordeum
 suam medullam, sed scabro opertam tectorio. Habet &
 Mosi Pētateuchus sensum spiritualem, sed figurarū inuo-
 lucro tectum. Creuit numerus panum, sed detractū est te-
 ctorium, quoniā aucta est gratia, & detractum est cere-
 monijs. Quum uerò comneatus hic non uideretur suffe-
 cturus tantæ multitudini, tamen Iesus iussit omneis discum-
 bere super terrā. Felix conuiuium, ubi famelica turba di-
 scumbit iussu IESU. Id fit, quoties populus auidus sermo-
 nis Euangelici cōuenit in basilicam, auditurus Iesum per
 os boni concionatoris loquentē. Nam multi non alio ani-
 mo ueniunt in sacram concionem, quàm quo uulgus solet
 uenire in theatrum, spectaturum profanam fabulam. Qui
 uult saturari panibus Iesu, discumbat oportet, idq; super
 terram. Compositis affectibus huc ueniendum est: non me-
 rentur hunc cibum qui supini resident in lectis pharisa-
 icæ philosophicæq; doctrinæ. Quid superbis terra & ci-
 nis? Quid intumescis inani philosophia? Quid confidis
 his rebus, in quibus non est salus? Agnosce teipsum, deijce
 te in terram unde prodisti. Conquiescant in te cupiditates
 carnis, & satiaberis cibo Christi. Factum est quod admo-
 neo. Iam discubuit in terra multitudo. Nunc mihi specta,
 quid

quid agat I E S V S. Accepit septem panes, & ut ostenderet à Deo proficisci, quicquid conducit ad salutem hominis, sustulit in cœlum oculos: nam ibi pater habitat, unde iussit quotidie peti panē hunc: & gratias egit, nō sibi vindicās autoritatē eius muneris, ne quid sibi vindicaret homo purus. Nam poterat ille sibi vindicare tanquam æqualis patri: quāquam & iuxta diuinam naturam quicquid est aut habet, patri debet: sed magis conducebat ad nostrā disciplinam exemplum quod exhibuit. Gratijs actis fregit, fractos tradidit discipulis suis: ut sicut acceperant, apponerent turbæ. Nō est efficax hominis sermo, nisi prius cōtrectatus Christi manibus. Habes eloquentiam, habes philosophiam, habes ingenium, habes cognitionem sacrorum uoluminum, legū, ac pontificij iuris: quicquid habes prius trade manibus Christi: consecret ille quod habes, frangat ille: iamq; non uelut tuum, sed ab ipso acceptum ac traditum, appone populo. Sunt enim qui frangant panem scripturæ diuinæ, non ut oportet, detorquentes eam ad cupiditates hominū, non ad uoluntatē I E S V. Iesus enim sic frangit, ut saturetur multitudo famelica, non ut principū ambitioni aut auaritiæ seruiatur. Quisquis ad quæstum, ad humanā gloriā, ad alias humanas cupiditates docet Euāgelium, non accipit panes à Christo fractos. Imitemur igitur in prædicando sermone Christi, Christi discipulos. Ut iussi erant, fractos panes apposuerunt turbæ. Dicet interim aliquis: Quid? Nihil ne obsonij? Tātum panarium est conuiuium? Non oportet multum addi panibus Euangelicis. Nihil illis efficacius, nihil suauius. Et tamen ex benignitate conuiuatoris adduntur pisciculi pauci. Fortassis aliquid epistolarum addent apostoli: sed hoc & pusillum est, & minimi momēti, si ad apparatus euangelicū respi-

cias. Datū est hoc additamentū quorundam fastidio, sed nō oportet ultrā requirere. Sufficere debet hoc opsonij, ne si quis de suo pergat addere quod libet, iam hominum fiat cōuiuū, non Iesu Christi. Nam IESVS & hos pisciculos, licet paucos & pusillos, cōsecrauit, ac iussit apponi: quod ni fecisset, non erant apponendi. Noli queri de frugalitate obsonij: alioqui si patieris inferri rhetorū placentas, si philosophorū magnificos missus, si phariseorum insipida iura: iam periculum est, ne palato tot opsonijs infecto, non sapiat panis euangelicus. Vt autem saturi discedamus ab euangelico conuiuio, faciant doctores, quod fecerunt apostoli: faciatq; populus, quod fecit illa multitudo. Quid fecerunt apostoli? Sicut acceperant à domino, sic apponunt turbæ, nihil hæsitantes, nihil disputantes. Multitudo item quieta, nihil obmurmurans accipit, boniq; consulit quod datur. Itaq; factum est, ut non solum saturati sint omnes, uerumetiam septem sportæ impletæ sint fragmentis reliquiarum, quæ saturis supersuerant. Quoq; magis demeritis, qui comederant usque ad saturitatem, erant ferme quatuor hominum millia. Nimirum hæc est opulentia sermonis euangelici. Quoties accedit superbus doctor, multo disciplinarum, multo literarum, multo legum & constitutionum apparatus instructus, sic ut undiq; exuberet: clamitans non suffecturum dicenti tempus, concionem non esse capacem rerum tam sublimium: sese obrui copia, & ancipitem fieri, unde debeat ordiri: non ne fieri uideamus, ut cōcio discedat famelica? Tantum abest ut quicquam supersit. At è IESV frugali parcoq; cōuiuio supersunt sportæ septem. Copia enim ac dapsilitas euangelici conuiuij, non est sita in multitudine disciplinarum, ueluti ciborum generibus ad fastidium usq; multis, aut in condimentis

dimentis ex omnium humanarum literarum mixtura confectis: sed in uirtute sermonis à deo traditi, bonaq; fide dispēsati. Ita pastos dimisit I E S V S. Est & hoc aliquid, feliciter discedere à conuiuio I E S V S. Sic autē dimittuntur, eos. Et dimisit qui gratias agūt: qui ipsius beneficia recondunt in animo, & concoquunt quod acceperunt: qui domum reuersi, ueluti saginatiore corpore, factis exhibent quod didicerunt. His rebus ita gestis, I E S V S confestim aliò properat. Et statim a- Non est pastori uersandum cum multitudine, nisi quum scendens nauuanda est. Sanarat egrotos, docuerat, pauerat fame periclitantes. Post hæc hære, uidetur expectantis aliquid gratiæ. Omnibus quidē modis subleuanda est egestas multitudinis, siue corporalis urget necessitas, siue spiritualis: sed sic est natura populi, pro minimis beneficijs solet maximas agere gratias. Leuissimū beneficij est, alere corpus: maius est, sanare: maximum, sacra doctrina sanare ac pascere animū. Pro doctrina, proq; sanatis morbis, nemo regnū detulit I E S V S: pro cibo detulerunt. Id ne rursus fieret, Iesus ilico reliquit multitudinem: & conscensa naui cum discipulis: quos perpetuos comites sibi delegerat. uenit in fines Dalmanutha, siue Magedan. Quoq; sæpius patefiat phariseorum incredulitas: & huc egressi sunt, non ut sanarentur, sed ut calumniarentur. Inuidebant enim miraculis Iesu: inuidebant, & populo tot beneficijs adiuto. Cœperunt itaq; disputare cum I E S V S, quasi miracula quæ promebat, non gererentur uirtute cœlesti, quòd essent humilia ac plebeia. Proinde si uellet phariseos, homines longè supra uulgus positos, quasiq; cœlestis sibi credere, exigebant ut signum aliquod ederet è cœlo, quemadmodū Moses impetrauit manna è cœlo: & Helias precibus suis effecit, ut ignis subito delapsus è cœlo consumeret

meret & holocaustum & ligna, & aquã deniq; quæ constiterat in lacunis iuxta altare. Dominus autem sciens illos calumniaturos, quicquid fecisset (probabilius enim poterant tribuere Beelzebub, si quod ostentum è sublimi proditum fuisset, ubi uersantur principes tenebrarum harũ: præsertim quum Magorum familiare sit, subito cicre imbres, excitare tonitruum ac fulmen, mouere grandinem ac tempestatem, quàm ea, quæ oculis uidebant, auribus audiebant, & manibus contrectabant) ingemuit spiritu, declarans se dolere de illorum incredulitate tam pertinaci. Ac uelut indignans apud sese loquutus est: Quæ nam est hæc natio tam peruersa, ut tot uisis miraculis, adhuc signũ requirat, quasi nullum antehac uiderit? Deinde uersus ad phariseos, ait: Illud confirmo uobis, nõ dabitur nunc huic nationi signum, quod tentandi gratia postulat è cœlis: sed dabitur signum, quod non expectat, ex inferis. Id erit signum Ionæ. Ille quum tribus diebus absorptus crederetur extinctus, præter omnium spem redditus est è uentre ceti: sic filius hominis ad triduum abditus in sinu terræ, præter expectationem uestram rediuiuus exiliet. Hunc sermonem quum non intelligenr pharisei, reliquit eos ueluti deploratos: ac reuersus ad nauim, transmisit lacum. Ita dominus IESVS, sitiens humanæ salutis, subinde uertit solum, non uictimas quærens, quarum iam olim satur erat, sed fideri. Eam autem agrè inuenit in terris, sed ubiuis potius, quàm apud sacerdotes, scribas, phariseos, ac populi primores. Adeò male conuenit Euangelicæ fiduciæ cum his, qui pollent huius mundi commodis. Hic inter nauigandũ, non ueniebat in mentem discipulis, quòd per obliuionem sibi non prospexissent de panibus. Nam unũ duntaxat panem secum habebant in naui. IESVS autem sciens illos

obliuione

obliuione securos esse, non fiducia erga ipsum, reuocauit admonendo curam. Quanquam hæc sollicitudo non tam ex diffidentia proficiscebatur, quam ex incogitantia & obliuione humana. Intentis ijs, quæ dicebat ac faciebat Iesus, non succurrebat de panibus: & nobis expediebat illos suequenter obliuisci quinque panibus satiata multitudinis, quò uidelicet nostris animis altius infigeretur, nihil defuturum his, qui sincero corde adherent Christo. Satis prospectum est illi nauis, quæ unicum habet panem, qui est Christus Iesus. Itaq; uoluit illorum elicere sollicitudinem quò mederetur, ac præcepit eis, dicens: Videte diligenter, ut caueatis à fermento pharisæorum, atque à fermento Herodis. Ea uox audita quidem, sed non intellecta, reuocauit discipulis seram sollicitudinem prouidendi de comæatu. Itaque cœperunt inter se musitare: Panes non habemus. Aliud enim ex alio ueniebat in mentem. Audito fermento reminiscuntur panũ omissorũ. Hac de re tacitè musant, quasi peccassent incogitantia, quòd panes nõ emissent. Verum hæc obliuio grata est Iesu, quoties ardore cœlestium, obliuiscimur rerum corporalium. Verebantur obiurgari de negligentia, sed obiurgantur de superuacanea cura. Quid, inquit dominus, disputatis inter uos, solliciti quòd non habetis panes? Tot præceptis instituti, tot exemplis edocti, toties admoniti, nondũ animaduertitis, nec intelligitis? Adhuc cor habetis occæcatum: & oculos habentes, non uidetis: & aures habentes, non auditis? Nõ saltem illud memoria tenetis, quod nuper bis exhibitum est uestris oculis? Vidistis nuper quinque panes à me fractos, à uobis distributos suffecisse quinq; millibus hominũ usq; ad saturitatem. Et quot reliquiarũ sportas tum sustulistis? Aiunt duodecim. Deinde quum simili modo septem

K panes

panes sufficerent quatuor millibus, quot cophinos imple-
 stis reliquijs? Dicunt septem. Tum Iesus: Qui fit igitur, ut
 toties tot modis edocti, nondum intelligatis istam de uictu
 solitudinem esse superuacaneam: quodq; monui de uitan-
 do fermento pharisæorum & Herodis, non pertinere ad
 panes, sed ad doctrinam illorum uitandam, ne & uos sedu-
 camini, quemadmodum illi seducunt multos? Paululū fer-
 menti totam afficit conspersionē: quod si uitiosum est, cor-
 rumpitur tota conspersio. Præ se ferunt speciem pietatis,
 quum plurimū absint à uera pietate: atq; inter se dissident
 opinionibus, quum turpiter errent utriq;. Siquidem Hero-
 diani frequenter errant ob ignoracionem diuinæ scriptu-
 ræ, non credētes futuram corporum resurrectionem, pro-
 pterea quòd nihil esse credant, nisi quod uident: pharisæi
 quum teneāt scripturas, excæcati malis cupiditatibus, re-
 luctantur ueræ pietati. Ab horū doctrina uobis summope-
 re cauendum est, ne & ipsi inficiamini, & alios post infi-
 ciatis uestro contagio: sed amplectamini panem euangeli-
 co fermento affectum, ut hunc syncerū & alijs distribu-

Et ueniunt tis. Interim appellunt & ueniunt Bethsaidā, & ecce nus-
 Bethsaidam. quam non parata est promēda misericordiæ occasio. Hic
 in uico quodam adducunt ad eum cecū, rogantq; ut con-
 tingeret eum. Nihil rogat cæcus, sed alienis precibus com-
 mendatur domino. Nemo petit salutem à domino Iesu, nisi
 contactus ab illo. Primus enim contactus efficit, ut homo
 seipsum agnoscat. Non erat iste lusciosus aut leuiter cæ-
 cutiens, sed profundissima cæcitate obrutus. Qui sic cæci
 sunt, opus habent ut ab alijs adducantur ad Iesum, qui illi
 sacræ manus effecacem contactum precibus exorent. Iesus
 autem, qui nutu poterat sanare quemlibet cæcum, non sta-
 tum restituit hominem, ut discipulis suis formam exhiberet
 quanto

quantopere laborandum sit priusquam ad ueri cognitionem queant adduci, qui in errore iam inueterauerunt: qualis erat gentium cæcitas, quæ tot seculis simulachrorum cultum pro magna pietate fuerant amplexæ: qualis erat Iudeorum, qui superstitionem à maioribus acceptam, cui tot annis assueuerant, non poterant relinquere. Proinde quum talis cæcus occurreret, quid faciendum erit apostolico uiro? Animaduerte quid fecerit Iesus. Primum apprehendit cæci manum. O' felicem ducem! sed quò duxit hominem? Eduxit extra uicum. Pessimum exemplar sibi proponit, qui sequitur multitudinem. Malè sibi blandiuntur qui sic dicunt: Non solus hoc facio, idem faciunt omnes: malo cum populo desipere, quàm cum paucis sapere. Qui capti sunt oculis, multis periculis expositi sunt, uersantes in turba: ridentur, offenduntur, impingunt, protruduntur, subinde concidunt. Primum igitur educendus est ex hominum frequètia. Tutò iam ambulat, qui talem habet ducem. Quid præterea facit dominus? Expuit in oculos, ac mox admouit manus: necdum aperiuntur oculi, tam profunda erat caligo. Tum Iesus interrogat hominè, ecquid uideat. Ad hanc uocem ille, ueluti concepta specula quadam attollit oculos, & ait: Video homines ambulantes arboribus similes. Qui nondum planè receperunt lucem euangelicã, quicquid uident in hoc mundo, maius esse uidetur, quàm est ipsa res. Vident opulentum hominem, platanus esse uidetur: uident magistratum aut principem, credunt se uidere malum aut cupressum: uident barbatum Stoicum, aut pharisæum latis fimbrijs ac phylacterijs insignem, ficum esse credunt. Quòd si purgatis oculis, res illis ut sunt sese ostenderent, tum cernerent, quàm nihil sunt illa, quæ cæcutienti uidentur ingentia. Sed dominus, qui lignum fumi-

gans non extinguit, nec cæcutientem destituit, donec perfectè cernat: rursus admouit manus oculis illius, ac mox cœpit esse perspicacior: eoq; profecit, ut clarè uideret omnia. Beatus qui à Christo illustratus oculis cordis, clarè cernit omnia: huic minima uidentur, quæ mundo uidentur esse maxima: huic fœda uidentur, quæ mundo uidentur esse pulcherrima: huic maxima uidentur, quæ mundo uidentur nihili. Quisquis es doctor euangelicus, noli spernere imbecillitatem eorum, qui primùm instituuntur in euangelica philosophia. Primùm satis est educi è uico, hoc est, à pristinis malis discessisse: mox admouēda est eis euangelica doctrina, quæ lucem det oculis: ac primùm tradenda sunt rudimenta perfectionis euangelicæ, quibus initiati baptizentur. Mox communicanda est secretior solidiorq; doctrina, quæ faciet ut clarè uideant omnia. Hæc facient ministri Iesu Christi, sed Iesus occulta uirtute dignabitur oculos cæci contingere, ut lucem recipiat. A dato beneficio dominus iubet hominem redire in domum suam, interdicens ne cui prædicaret, quod factum erat. Quoties dominus iubet sileri quod factum est, docet sacerdotes, non esse quærendam apud homines gloriam, si quid rectè gesserint in euangelica functione. Porrò si quando iubet prædicari, docet, eum qui sanatus est à peccatis, & suam turpitudinem agnoscere, & dei bonitatem efferre, cui soli debet, quod mutatus est. Porrò redire in domum propriam, est post acceptam cœlestem gratiam non obliuisci, qualis antea fuerit, & quò relapsurus sit, nisi dei beneficio conseruetur. Quòd si domum redeunti contingat incidere in uicum aliquem, hoc est, in profanam multitudinem, quæ citius irrisura sit, quam creditura, non sunt illhic temerè iactanda nostræ initiationis mysteria. Dixerat illi Iesus:

Vade

Vade in domum tuam, & si in uicum introieris, ne cui dixeris. Antè sanauerat Iesus surdum & mutum. Audiuit sermonem euangelicum, et loquutus est expedite. Modò sanauit cæcum, qui quum clarè uideret, iubetur silere inter impuros. Nam ubi domum uenerit, res ipsa loquetur apud eos, qui cæcum nouerant. Est enim tempus, quo decet profiteri mysterium Euangelij. Est quo satius est celare. Nunc est Iesus & quod per ænigmata corporaliter gestum est in alijs, explorat in discipulis suis, quantum ipsi profecerint iuxta spiritum. Ita; relicta Bethsaida, projectus est unà cum discipulis in oppidulum Cæsareæ, cui cognomentum est Philippi. Inter eundem autem interrogabat discipulos suos, quid de ipso uulgus hominum sentiret: iam enim tot editis miraculis oportebat & populum mirificam quandam de Christo concepisse opinionem. Non ignorabat Iesus, quid de ipso sentiret uulgus, sed nobis declarare uoluit, quæ sit euangelica fides, quæ seruat credentes, quantumq; distet ab inconstanti uariâq; uulgi suspicione. Quem, inquit, medicunt esse homines? Discipuli simpliciter quod audierant, responderunt: Alij suspicantur te esse Ioannem Baptistam, qui reuixerit: alij Heliam Thesbiten, cuius aduentus promissus est per Malachiam prophetam: alij rursum non Heliam, sed alium quempiam ex ueteribus prophetis, qui reuixerit. Hæc sentiebant homines, qui tum magnificentissimè de Iesu sentibant: nihil enim supra hominem de eo sentire poterant homines. Magnum hominem suspicabantur: Messiam, filium aei, seruatores orbis, nondum credebant. Erat hoc tamen qualecunq; rudimentum professionis euangelicæ, cuius mysterium nondum erat uulgò prodendum, quo proaito, nemo poterit consequi salutem, nisi qui credat Iesum esse salutis omnium autorem. Fons autem euangelicæ

lice salutis, fiducia est erga Christum dei filium diuinitus inspirata. Hanc professionem ut ex apostolis proliceret, ait: Vacillat, ut uideo, uulgus, nihil constanter de me sentiens: & tamen magnificentius de me sentiunt, quàm hi, qui me nihil aliud prædicabant, quàm fabri filium: quàm qui dicebant me uersum in furorem, et uenabantur ad uincula: quàm qui dicebant mihi esse spiritum Beelzebub. Vos autem qui me domesticè nostis, qui perpetui testes fuistis omnium quæ gessi, quæq; docui, quem me esse pronuntiatis? Tum Petrus euangelicæ professionis princeps, omnium nomine respondens, ait: Tu es ille Messias à prophetis olim promissus, filius dei uiui, per quem unum salus est orbi promissa. Hanc professionem quum dominus uehementer approbasset, ut diuinitus inspiratam, huic beatitudinis elogium tribuisset, hanc pronuntiasset fundamentum congregationis, & ciuitatis euangelicæ, quod nulla uis Satanae possit unquam labefactare: interminatus est illis, ne quod scirent ex afflatu patris, palam facerent ante tempus. Expectari Messiam expediebat, ac breui uenturum credere: cæterum nondum expediebat agnosci Iesum esse Messiam. Sic enim expediebat ad institutionem nostram, ut ex humilitate nasceretur gloria. Discipuli humano affectu abhorrebant ab incommodis domini sui, sitientes illum ab omnibus magnum haberi: sed alius ordo placuit æternæ sapientiæ. Proinde Iesus cœpit illos docere, quæ passurus esset prius, quàm orbi magnitudinem suam uellet innotescere. Oportet, inquit, filium hominis, de quo uos tam magnificè sentitis, multis ignominijs & cruciatibus affici, damnari ut nocentem à scribis, à sacerdotibus ac primoribus populi: deniq; ut maleficum morte probrosa occidi, sic, ut apud mundum nihil esse possit eo deiectius aut de-

sper

speratius. Sed non est quod despondeatis animum: tenete
 professionem uestram constanter in animo; quam apud me
 professi estis. Occisus resurgam ac reuiuiscam tertio die.
 His de rebus quum Iesus aliquoties subobscurè monuisset
 discipulos suos, nunc palàm loquutus est, quum uideretur
 laturo, qui magnificè pronuntiassent de domino suo. Sed
 non tulerūt illorum aures mentionem mortis, tametsi spes
 resurrectionis debebat eos consolari. Magno quodam af-
 fectu diligebant Iesum, sed humano. Nondum enim acce-
 perant spiritum cœlestem, qui perficeret in eis, quod erat
 imperfectum. Itaq; Petrus quum audiret tam crudelem ser-
 monē de damnando, de affligendo, de occidendo, ausus est
 Iesum seducere, quasi priuatim aliqd admoniturus, quod
 esset in rem ipsius. Hæc nimirū est humana sapientia, sæpe
 meditans præire diuinæ. Audet etiam increpare dominum
 suum, quasi non rectè sciret, qui mori uellet, quum lice-
 ret effugere. Etsi credebat illum tertio die reuicturum, ta-
 men præstabilius iudicabat, omnino non mori, quàm à
 morte reuiuiscere. Hæc improbitas Petri tametsi ex ingenti
 quodam erga Iesum amore proficiscebatur, tamen &
 palàm & acriter à domino redarguitur: ut nos discere-
 mus, in omnibus diuinam sequi uoluntatem, neque nostro
 iudicio præire decretis Dei. Non enim est hominis, appre-
 hendere Iesum & increpare ne faciat, quod decreuit fa-
 cere: sed adorandus est, ut nos dignetur apprehendere du-
 cturus quò uelit. Hoc igitur malum ut Iesus penitus re-
 uelleret ex animis omnium, primum auersus à Petro, &
 conuersus ad discipulos suos, eosq; intuitus, quos sciebat
 à Petro non dissentire, tametsi ille cæteris fidentior ausus
 est, quod sentiebat proloqui, Petrum increpito rem suum
 uicissim increpat, aicens: Quid mihi obsistis satana? Ea

uox Syris aduersarium sonat. Quur præire tentas disci-
 pulus præceptori, homo Deo? Sequere potius à tergo. Nō
 est hoc humanum negotium, quod geritur: tuus adhuc hu-
 manus est affectus, nec sapis ea quæ Dei sunt. Si uis esse di-
 scipulus meus, imitari mortem meam decet, non impedire.
 Nec hoc te solūm decebat, quanquam te potissimum, cæ-
 terosq; selectos, uerumetiā omnes qui se meos discipulos
 uolent profiteri. Hæc loquutus Iesus, iussit adesse multitu-
 dinem uniuersam unā cum discipulis, ne quis existimaret
 hunc sermonem ad illos dūtaxat selectos pertinere. Iamq;
 congregatis in unum omnibus, clara uoce loquutus est Ie-
 sus: Multi me sequuntur pedibus magis quā imitatione.
 Nec omnes eadem adducit causa: alios allicit miraculorū
 nouitas, alios amor sanitatis, alios doctrinæ fames. Cæterū
 quisquis uolet esse uerus affectator mei, si uolet esse socius
 felicitatis & gloriæ, paret interim animum suum, ut sit so-
 cius afflictionum & mortis. Abneget semetipsum, nihil
 sibi seruans in hoc mundo, sed omnia pro derelictis habēs
 usque ad uitæ contemptum, tollatq; suam quisque crucem,
 & sequatur me. Non pudeat discipulum sequi præce-
 ptorem: non pudeat seruum sequi dominum. Nec alia uia
 quisquam uelit ad gloriam peruenire, quā qua me uide-
 rit pertendere. Quisquis in se præsidia salutis collocarit,
 peribit: quisquis omnibus suis præsijs diffusus, se totum
 in me coniecerit, is saluus erit. Nec enim satis est, agros,
 domos, parentes, uxorem ac liberos mea causa negligere,
 ipsa etiam uita negligenda est: cuius seruandæ gratia
 mortales deserunt uniuersa. Bono animo este, non perit
 quod mihi impenditur: imò perdendo seruabitis, quod
 malè seruando uerè perderetis. Per fidem euangelicam
 confertur omnibus uita æterna. Proinde qui pluris facit
 hanc

hanc uitam, quàm euangelicã gratiam, etiam si uidetur ad tempus lucrifacere uitam, tamen re uera perdit eam. Nullus enim hic uitam suam ultra præscriptum diem ualet prorogare: tametsi nec interim uerè uiuit, nisi qui uiuit piè. Et post hanc uitam, quæ nulli non breuissima est, additur æternæ morti. Porrò quisquis amore mei, & euangelicæ professionis constantia, uitam suam exposuerit in discrimen mortis, per me seruabit eam, alioqui uerè perituram. Proinde si nihil cuiquam tam charum est, cuius iactura non libens redimat uitam corporis, sic apud se rem expendens: Quid mihi profuerit, seruasse domum, agros, opes, gēmas, uxorem, liberos, si ipse pereo, nec licebit frui quod possideo? Quamuis enim hæc omnia salua sint, tamen mihi pereunt, si moriar: Quid enim potest esse tã charum, quod non contemnendum sit pro lucro uitæ? Si quis offerat opes Midæ Cræsiq; si quis formam Absalonis, si monarchiã totius mūdi, si uoluptatū omne genus, dicatq;: hæc accipe, & morere: non ne statim recuset conditionē delatã, dicatq;: una uita charior est his omnibus? Hæc, inquam, quū apud se quisq; prudenter expendat, quoties periclitatur uita corporis, quur nō attētius subducitur ratio quoties agitur de uita illa inestimabili? Nūc offertur animæ uitæ perennis, & cum hac non commutabis breuem ac miseram uitam corporis: præsertim quum corpus quisque suum, iam feliciori uitæ redditū, sit recepturus? Non erit omnibus ob Euangelij professionē moriendum, sed tamen in hoc omnibus debet esse paratus animus, ut si res postulet, uilis sit etiam uita corporis, dum seruetur animæ uita. Quoties ingruerit persecutionis procella, tollenda crux erit: quanquam nec in tranquillis rebus cuiquam defutura est sua crux, nisi facile est omnibus naturæ affectibus, o-

K 5

mnibus

in omnibus huius mundi uoluptatibus & irritamentis renūtiāre, castrare carnem, refrænare luxum, premere libidinē, domare iracundiam, condonare uindictam. Nam hæc in tranquillitate quoq; cuiq; præstanda sunt, qui uelit esse meus discipulus. Cæterum mundus omnibus machinis consurget aduersus mei nominis professores, intētabit probra, exilia, carceres, tormenta, proscriptiones, mortes. Est enim hæc natio praua, semper plures habitura malos quàm bonos, inter quos summi criminis loco habebitur profiteri nomen meum. Quo in statu, si quem puduerit profiteri se meum esse discipulum in hac natione scelerata & adulterina, ubi breuem afflictionē sequitur æterna felicitas, huic filius hominis par pari referet, ac uicissim erubescet illum profiteri suum discipulum, quum rursus adueniet, non humilis & contemptus ut nunc, sed admirandus in gloria patris, nec comitatus paucis ac tenuibus discipulis, sed cinctus innumeris sanctorum angelorum turmis.

CAPVT

IX.

Ilius gloriæ nō erunt consortes, qui nunc ferre nolunt meæ crucis ignominiam. Expectabat Iudæorum populus admirabile quoddam regnum Israëlitici populi, quod mox exoriturum arbitrabantur, simulatq; uenisset Messias. Et ideo non poterant credere Iesum esse Messiam, quòd tam humilis, tam abiectus aduenisset, magis autem offendebantur mentione crucis ac mortis. Non intelligebant autem duplicem Messiaæ aduentum, priorem iuxta mundum humilem & ignominiosum, alterum maiestatis & gloriæ plenū, qui in fine mundi futurus est, ut uniuersum corpus suum ab omnibus exemptum malis, sibi iungat in gloria patris: Satanam autem cum omnibus suis membris demergat in gehennam. Huius autem aduentus diem omnibus

bus

bus incertum esse uoluit, sed tamen in hunc uoluit omnes
 esse paratos. Itaq; quum essent in turba qui sic cogitarent
 apud sese quando ueniet hoc tempus gloriae, quod promit-
 tit? nonnulli fortasse non credebant unquam futurum: Iesus
 hoc sermone confirmabat illorum uacillationē. Habete pro
 indubitato quod dixi uobis: filium hominis, quem nunc hu-
 milem, mox infra omnes homines abiectum conspicietis, ap-
 pariturum in maiestate paterna cum omnibus angelis &
 electis discipulis. Nec id tempus adeo procul abest. Sunt
 enim in hoc numero, qui priusquam moriantur, uisuri sunt
 regnum dei iam aduenisse cum uirtute. Proinde paret se
 quisq; ut inueniatur dignus regno caelesti. Hunc domini ser-
 monem nec apostoli tum temporis intelligebant, quod sen-
 sum haberet non simplicem. Nam post mortem, resurre-
 ctionem, ascensionem Iesu, postq; missum caelitus spiritum
 sanctum, coeperat exercere se uis illa grani sinapis, hoc est,
 euangelicae doctrinae. Porro ne quid addubitarent discipu-
 li, quin olim praestaturus esset, quod de maiestate secundi
 aduentus promiserat, uoluit illis etiam ante mortem gu-
 stum quendam futurae maiestatis exhibere, quatenus natura
 mortalis capere posset. Itaq; post sex dies Iesus adiungit si-
 bi tres e selectis duodecim uelut eximios, quibus hoc spe-
 ctaculum crederet taciturnis donec tempus esset proferendi.
 Hi erant Petrus, Iacobus & Ioannes: eos solos abducit in
 montē uehemēter excelsum. Procul enim oportet abesse ab
 humiliū rerū solitudine, quos Iesus dignetur tali specta-
 culo. Dignatur enim & hodie quibusdā selectis, subiectis in
 montem purae contemplationis, aliquem aeternae felicitatis
 gustum praebere secretis affatibus. Hoc nec intelligit po-
 pulus in campestribus uersans, & si quis narret, non habet
 fidem. Vbi uentum est in montis cacumen, primum uaca-
 tum

tum est precationi. Hæc potissimum oculos cordis præparat tali spectaculo. Et ecce inter precandum subito mutata est Iesu species. Facies enim, quæ prius uisa est nihil differre à forma uulgari, solis in morem resplendebat. Tum uestes plusquam niueo quodam candore relucebant, qualem nemo fullonum potest arte sua pannis inducere. Nec solus ita uisus est Iesus, sed unà uisus est Helias ac Moses, colloquentes cum Iesu. Erat hoc Mosi, colloqui cum deo: & Helias igneo curru legitur raptus in cælum. Nimirum horum cum Iesu colloquium designabat consensum legis ac prophetarum. Lex enim Christum figuris mysticis delinearat: prophetae suis uaticinijs Christum talem uenturum prædixerant, qualis uenit Iesus: & tamen Iudæi recusarunt credere. Argumentum colloquij erat, gloriosus excessus, quem breui peracturus erat in cruce Iesus Hierosolymis, ut hic quoq; mortis mentio, uoluptatis magnitudinem, cuius nulla mens humana capax erat, temperaret. Petrus autem raptus inenarrabili spectaculo, nec satis sui potens, interrupit coeptum de morte colloquium, aitq;: Præceptor, ualeat Hierosolyma, bonum est nos hic esse. Proinde faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Mosi alterum, tertium Heliae. Hæc Petri uox partim ex horrore mortis, quem penitus imbiberat: partim ex delectatione spectaculi, quæ illum uelut ebrium reddiderat, profecta est. Etenim uelut extra se raptus, nesciebat quid loqueretur. Tantus pauor obstupescerat animos mortalium, nondum capaces diuinæ maiestatis. Itaq; ne absorberentur magnitudine splendoris, oborta est nubes, quæ obumbrans apostolos, lucem intolerabilem illis temperabat. Hic maiestatis gustus datus est oculis corporeis: datū est aliquid & auribus. Siquidem à nube uox patris & ipsa maiestatis plena, profe

profecta est, dicens: Hic est filius meus charissimus, eum
 audite. Qua fronte adhuc reclamant Iudæi Christo, quum
 Moses & Helias, quibus plurimum tribuunt, Christo præ-
 buerint testimonium: quum patris uox, cuius illi religiosi
 cultores uideri uolunt, totam auctoritatem in filium uni-
 cum transtulerit? Placebat gloria, sed ad hanc peruenire
 qui uolet, audiat Iesum ad crucis imitationem uocantem:
 Petre, noli posthac increpare dominum tuum, ac præire
 cœlesti consilio. Audisti patris uocem. Huic auscultate, qui
 mihi filius est unicè charus. Hactenus audistis Moysen &
 prophetas de Christo uaticinantes, defuncti sunt illi suo
 munere. Adest quem promiserant, ne posthac audite pol-
 licentes futura, sed præsentem & ex me loquentem audi-
 te: nemo loquetur certiora. Quicquid ab huius oratione
 dissonat, reijcite. Patris audita uoce, subito scena uersa
 alia rerum facies redijt. Quum enim circunspicerent, ue-
 lut experrecti somno, nihil eorum uiderunt, quæ uiderant
 antea, præter solum Iesum, qui solita specie rursus ade-
 rat discipulis suis. Per nebulam duntaxat ostenderat illis
 magnitudinem suam, & capere non poterant. Quid face-
 rent, si ueram ipsius sublimitatem aperuisset? Iesus igitur
 rursus ad suorum humilitatem sese demisit, ac relicto mon-
 tis fastigio, descendit ad reliquos discipulos, ac multitu-
 dinem. Interim memento doctor euangelice, quantò ma-
 gis te docet ad imbecillium capacitatem temet submitte-
 re, qui & olim talis fueris: & si quid habes sublime Chri-
 sti est, non tuum? In descensu uerò montis, priusquam ue-
 niretur ad cœtum hominum, dominus Iesus interdixit tri-
 bus illis discipulis, ne cui narrarent quod uiderant, nisi po-
 steaquam filius hominis resurrexisset à mortuis. Alij iussi
 tacere, tantò magis prædicabant. At hi tres, quoniam au-
 dier

dierant uocem patris, Ipsum audite, obtemperant, & silentio premunt quod uiderant, adeò, ut nec cæteris apostolis indicarent ante tempus præscriptum. Non intelligebant, sed tamen credebant esse causam seriam, quæ Iesus id nollet ante cognitam resurrectionem efferi in uulgus. Quid enim profecissent hoc narrantes, nisi quòd incredulis ludibrio essent futuri? Quis autem credidisset uerè talem apparuisse Iesum, quem mox uidissent tot ignominijs affectum, ac deniq; morientem in cruce? Sed interim discipuli, qui post auditam patris uocem, non audebant Iesu dictis diffidere, quum non intelligerent, quid sibi uellet hæc uox, Vbi filius hominis resurrexerit à mortuis: disputabant inter sese, suspicantes fore, ut mox à resurrectione ueniret illius regni gloria, cuius iam gustum ceperant. Sed obstabat huic suspicioni scrupulus quidam, propterea quòd Iesu mors immineret, de quo iam sæpe illos admonuerat, & tertio à morte die promiserat se reuicturum. At ex uaticinio Malachia didicerant uenturum Heliam, antequam ueniret dies domini magnus. Hunc scrupulum quum ipsi inter sese parum explicarent, interrogant Iesum: Domine, inquiunt, præstitisti quod pollicitus es, uidimus claritatem regni dei. Itaq; quum resurrexeris, talem te uenturum speramus, qualis nobis es uisus. Sed quid est, quod ex Malachia prophetia dicunt pharisæi, non uenturum illum diem, nisi prius uenerit Helias Tesbites, qui præparet populum in aduentum illius diei, ne dominus feriat omnes anathemate? Atqui nondum uenit Helias, quem uidimus tecum in monte: neq; quicquã adhuc per illum est actum. Aut igitur non statim à resurrectione tua uenturum est regnum dei: aut alius est uaticinij sensus, quàm tradunt pharisæi. Ad hanc discipulorum interrogationem, dominus Iesus ambiguit respondit

respondit, quòd nondum essent capaces totius mysterij. Siquidem abhorrentes ab his, quæ magis ad ipsos pertinebant, tantum somniabant de gloria regni, cuius gustum ceperant: non intelligentes & hoc esse regnum dei, quum propagato Euangelio, spiritus coelestis subigit omnem huius mundi satanæq; potentiam. Id iam apparere ceperat, quum claudi ambularent, cæci uiderent, muti loquerentur, leprosi mundarentur, demones eijcerentur. Porro quando uenturum esset hoc regnum, cuius gustum modò ceperant, dominus noluit suos scire: sed tamen quò moderatius ferrent mortem domini sui, quem supra modum amabant, patiebatur illos ad tempus somniare, breui uenturam regni claritatem, cuius specimen erat exhibitum in monte. Itaq; responsum suum tēperat, ut prophetiã approbet: nec phariseorum interpretationē in totum dānet, sed tantū refellat impiam illorum argumentationē, qua colligebant nondum uenisse regnum dei, quòd Helias ille promissus à Malachia, nondum apparuisset in mundo. Iam enim uenire ceperat spirituale regnū dei, quod superbi pharisei non intelligebant: iam Helias iuxta sensum mysticū uenerat. Ait itaque Iesus: Et quod de Helia dixit Malachias, & quod de filio hominis prædictum est à prophetis, haud dubio futurum est. De Helia legitis, quod præueniens diem domini magnum & horribilem, conuersurus sit corda patrum ad filios, & cor filiorum ad patres: ut minores intelligant exhibitum, quod maioribus fuerat expectatum. Hic igitur Helias anteuertens, restituit omnia, ac deprauata corrigit: ne dominus magno omnium malo ueniat, si offenderit imparatos. Sed quemadmodū uerax est prophetia Malachiae de præcursore Helia, ita uerax est et ceterorū prophetia: quæ prædici futurū, ut filius hominis, prius quam

quàm aperiat maiestatem suam, multa patiatur, contemptuq; & ludibrio habeatur: deniq; & occidatur. Imò qđ de Helia uēturo predictum est, iam per actum est: id quod ignoratum phariseis, ego uobis amicis indico. Nam Helias iam uenit qui nuntiauit adesse regnum Dei, & ad uitae superioris poenitentiam prouocauit. Et tamen qui prophetiae scientiam iactant, hunc non agnouerunt: sed fecerunt in eū, non quod ille promerebatur, sed quicquid ipsis collubitum est, qui magis amabant suum regnum, quàm regnum Dei. Venit enim ille iuxta Esaiae ac malachiae uaticinia, uociferans in deserto, adesse diem domini magnum & horribilem: iam securim ad motam arboris radici, properaret quisq; fugere uenturam Dei uindictam. Sed hunc palam reprebendentem sine delectu personarum omnium uitia, spreuerunt & occiderent. Nec mitius tractaturi sunt Messiam, quàm praecursorem tractarunt. Hoc sermone Iesus indicabat Ioannem fuisse Heliam, non iuxta corpus, sed iuxta spiritus similitudinē: qui dum nec phariseis, nec regibus parcat, coniectus est in carcerem, ac decollatus est. Quod fecerunt ante ambuloni, id facturi sunt domino. Idem facient his qui sequentur apostolis. Quisquis enim syncerè praedicauit regnū dei uēturum, multa passus est ab impijs: & quisquis praedicat syncerè iam uenisse, similia patiatur oportet. Huiusmodi dictis Iesus auocauit suos a somnio gloriae ad futurā tempestatem quae imminabat, hoc est, a iucundis ad necessaria. Interim uētum est in conspectum turbae. Iam enim ingens multitudo collecta erat circa discipulos, quos in planitie reliquerat. Vidit & scribas disputantes nescio quid cū discipulis suis. Populus autem uniuersus, ut praeter spem uidit Iesum, qui se cum paucis subduxerat, obstupuit, & occurrens salutauit eum:

Non

Non ignorabat I E S V S quid disceptarent pharisæi, sed tamen interrogabat, quid esset rei, de quo disceptarent, ut omnibus esset notū quid ageretur. Quum & discipuli pudore obticescerent, quòd frustra tentassent eijcere demonium: obticescerent & scribæ, qui apud discipulos nomen Iesu uelut inefficax calumniabantur: quidam è turba, qui dederat huic disputationi occasione, rem ut erat exposuit I E S V: Magister, inquit, adduxeram huc ad te filium meum, obnoxium muto spiritui, à quo miserè affligitur. Quoties enim corripit eum, elidit illū in terram, ac puer spumat, stridit dentibus ac uociferatur, & interim arefcit & contabescit hac uexatione. Quoniam autem tu non aderas, rogavi discipulos tuos, ut profligato spiritu liberarent filium. Illi tentarunt, nec potuerunt. Hoc audito dominus, ut ostenderet fiducia imbecillitatem in causa fuisse, quò minus liberatus esset iuuenis, uelut indignans, ait apud se: O natio incredula, quæ tot miraculis editis, nondum adduci potes ut confidas! Quandiu uiuēs in terris luctabor cum uestra diffidendi pertinacia? Quandiu feram uos? Quando proficietis ad ea quæ sunt spiritus? Quando credetis ea, quæ non uidetis: quum nec ea credatis, quæ cernitis oculis corporeis? Adferte illum ad me. Et attulerūt eum ad I E S V M. Tenax malū, cui à teneris assuevit peccator. Cæterū ubi perductus est ad Iesum, magis etiam cōturbatur, exorta lucta inter spiritū resipiscere cupientem, & cupiditatem ad solita reuocantem. Mox enim ut spiritus uiderat I E S V M, sensit inimicā uirtutē, & corripit ac diuexat hominem: isq; elisus in terrā uoluebatur spumans. Erat id spectaculum toti populo miserabile: uerū lōgè miserabilius spectaculum est, quū eadem patitur in animo peccator, magnis et inueteratis malis obnoxius.

L

Sed

Sed nullum est malū immedicabile Iesu. Dominus, ut ceteri quoq; cognoscerēt mali magnitudinē, rogavit patrem, quātum tēporis esset, quòd filius ei malo cœpisset esse obnoxius. Respondit pater: Ab infantia. Nec tantum, inquit, hunc in modū uexat eum spiritus, uerumetiam frequenter illum nūc in ignem, nunc in aquam præcipitem agit, ut interficiat eum. Audis malum in naturam uersum, & atrox, & ideo pater timet, ne sit immedicabile. Adiecit enim: Attamen si quid potes, adiuua nos, misertus nostri. Rectè implorat I E S V misericordiā, qui nulla merita poterat allegare: sed audis uacillantem fiduciā, quum ait: Attamen si quid potes. Eam corrigens I E S V S, ait, Noli dubitare quid ego possim. Nam si tu potes confidere, nihil est quod non impetret firma fiducia. Ad hanc uocē ilico pater concepta certiore spe, & clamore & lacrymis testificans uehemens animi desiderium, ait: Confido domine, & si quid deest meæ fiduciæ, tu succurre imbecillitati meæ. Interim ad spectaculū concurrunt undiq; turba. Hanc ubi uidit I E S V S iam adesse (nam eā uolebat esse testē miraculi) deprompsit uocē illam omnipotentem: qua, quum uult, mortuos etiam in uitam reuocat. Interminatus est enim impuro spiritui, ni protinus exiret, dicens: Surde & mute spiritus, ego tibi impero, ut ex eas ab homine, & ne posthac ingrediaris in illū. Indignatur spiritui I E S V S, ut hominis misereatur: nobis exemplū præfigēs, quid agendum sit in sanandis peccatoribus. Sic insectanda sunt uitia, ut hominis salutem amare uidearis. Ut autem intelligas inanem esse hominis operā, ni Christus tacitè uocem suam addat: discipuli iusserāt exire spiritum, sed frustra, quoniam aberrat I E S V S. Abest autē, quoties friget ac uacillat fides, per quā uult impetrare nos omnia. Quid autē factū est ad

uocem

uocem imperiosam Iesu? Protinus exijt spiritus, sed ut intelligeres eum inuitū demigrare, uociferans, multumq; diuexans miserū. Iacebat enim iam mortuo similis, adeo ut multi dicerent eum mortuum esse. Vides imaginem pœnitentis, & à magnis assuetisq; uitijs resipiscentis. Iam odium peccati, liberauit à peccato: sed proximus est desperationi, qui & turpitudinem suam agnoscit, & Dei iustitiam cogitat. Sed tamen feliciter mortuus iacet, qui peccato mortuus est. Superest enim ut incipiat uiuere iustitiæ. Et hoc beneficiū addit benignissimus Iesus, sine quo nulla salus est. Arripit manum iacentis, & attollit exanimatū, ac protinus, qui uidebatur mortuus, uigore recepto, surgit ualidus & alacer beneficio Christi: qui frustra liberatus erat à dæmonio per patris fidem, nisi ad piè uiuendum IESVS nouam addidisset gratiam. Iam audit surdus, qui prius habebat aures terrenis cupiditatibus obturatas aduersus sermonē euangelicū. Iam loquitur mutus, qui prius linguam habebat impeditam carnis affectibus. Iam quietus est ac tranquillus, qui prius nunc libidinis, nunc ambitionis, nūc iræ, nunc inuidiæ, nūc auaritiæ percitus œstro, uelut impuri uiolentiq; dæmonis impulsu ferebatur. Hæc omnia taciti spectabant apostoli, non audentes interpellare dominū. Tacebant & scribæ, uidelicet ipsa re docti, sanationē hominis non fuisse retardatam ob nomē IESV parum efficax, sed ob imbecillitatem credulitatis ac fiduciæ. Nam quod iuueni factū est iuxta corpus, hoc in phariseis agebatur iuxta spiritum. Ideo non sanabantur, quia non credebant sermoni, per quem solū poterant sanari. Cæterū quum IESVS introisset in ædes, discipuli, semotis arbitris, interrogabant eum: quid fuerit in causa, cur ipsi non potuerint hunc dæmonem eijcere, quum antea

L 2 multos

multos eiecissent in nomine IESU. Cœperat enim animos
 illorum sollicitudo quadam humana, ne quid imprudentes
 offendissent dominum, & uirtutem edendi miracula, se-
 mel ab ipso traditam, perdidissent. Iesus autem, qui non so-
 let eripere quod semel dedit, sed augere, non uult tamen
 sua munera securè & oscitanter haberi: iamq; in patre sa-
 nati satis indicarat, si dei imbecillitatem obstetisse, quò mi-
 nus exiret dæmoniū: quæ nondum tanta erat in apostolis,
 quantam oportebat esse: respondit esse peculiare quoddā
 dæmonum genus, quod expelli nequeat, nisi adhibita pre-
 catione & ieiunio. Sunt enim hæ duæ machinæ, quæ plu-
 rimum ualent aduersus impios dæmones. Etenim preca-
 tione renouatur & excitatur uigor fidei, quemadmodum
 accidit patri, qui dixerat: Domine, succurre incredulitati
 meæ. Ieiunio, quod omnium carnalium uoluptatum absti-
 nentiam cōplectitur, domatur carnis rebellio. Debet autē
 ipse spiritum habere purum, qui conatur ab alijs spiritus
 immundos eijcere. Iesus autē cum tribus redibat ab recen-
 ti precatione. Cæteri discipuli cum multitudine uersan-
 tes nec precabantur, nec ieiunabant, & ob id impares
 erant eijciendo dæmonio tam pertinaci, tamq; familiari.

Et inde pro- Quò magis in nobis crescit fiducia nostri, hoc magis de-
 fectioni præter crescit uirtus edendi miracula: quò magis in nobis emor-
 grediebatur tua fuerit potestas carnis, hoc magis roboratur spiritus
 cœlestis, per quem eijciuntur impuri spiritus. Itaq; frequē-
 ter orandum, ut augeat in nobis robur fidei: semperq;
 mortificanda caro, ut in nobis uiuat spiritus Iesu Christi.
 Deniq; iam illos in illam horam præparat, qua iuebun-
 tur uigilare & orare, ne incidant in tentationē. Sed quia
 dormitabant à cœna, uicit carnis infirmitas. His rebus ita
 peractis, Iesus unā cum discipulis suis cœpit proficisci in
Iudeam

Iudeam, præterita Galilæa, idq; ueluti fortuito itinere: non quòd metueret mortem, quam ardentissime sitiebat, sed ne uideretur ante tempus sacerdotum ac pharisæorū animos ad homicidium irritasse. Hanc formidinis speciem in se suscepit, ut à suis omnem eximeret formidinē, & ipse susceptæ naturæ imbecillitatem exprimeret. Inter eundem autem rursus inculcat discipulis suis, quod iam non semel audierant. Dicebat enim: Omnino futurum est, quod toties dixi: Filius hominis tradetur in manus hominū ut capiatur, ut condemnetur, ut illudatur, ut flagelletur, ut occidatur. Ad hæc quæ sine dubio instant præparandus est animus. Non autem poterit esse præparatus, nisi liber ab omnibus humanis affectibus, spiritus uigore confirmetur. Scio perturbat uos mortis mentio. Sed oportet forti esse animo. Non diu uos deseram. Nam tertio die reuiuiscam. Tantus autem torpor obsederat animos discipulorum, ut hunc sermonem, tametsi dilucidum, non intelligerent, suspicantes aliquid ænigmatis subesse, quandoquidem meminuerant sese dictis eiusmodi figuratis aliquoties fuisse falsos, ueluti quum iuberentur cauere à fermento pharisæorum. Necdum animo concipere poterant mysterium crucis, neq; coniectare, quorsum attineret occidi, si mox esset reuicturus, quum qui reuiuiscere potest, ubi uelit, idē possit, si uelit, non mori. Proinde quanquam hoc sermone uehementer offenderentur, tamen nō audebāt interrogare IESVM, exēplo Petri deterriti, cui parū feliciter successerat hac de re dominum interpellasse. Audierāt enim: Vade post me satana. Adhuc sapiebant ea quæ sunt hominum. Nam Dei cōsiliū erat, ut agni immaculati uictima Deus humano generi reconciliaretur, cōdonatis per fidē peccatis omnibus. Discipuli uero regnū quoddā mundanū

somniabant. Itaq; inter uia orta est inter ipsos disputatio, quis esset primas habiturus in regno Dei, quod mox sperabant appariturum. Viderant paulò antè tres discipulos prælatos cæteris in cõscensu montis, uiderant Petrũ omnibus prælatũ in tradẽdis clauibus regni cœlorum: & tamẽ erãt illo natu maiores quidã, etiã sanguinis propinquitate contingentes dominũ. Quum autẽ uentum esset Capernaũ, dominus priuatim interrogabat illos, quid esset illud de quo clanculum inter sese disputassent in itinere. At illis pudore obticescẽtibus quũ facile suspicaretur, fore ut hũc ambitionis affectũ improbaret dominus, omnis modestiæ doctor: Iesus quò penitus hunc affectum longè pestilētissimũ ex animis suorũ reuelleret, consedit, ueluti rem seriã cum autoritate traditurus, iussitq; adesse duodecim apostolos, & ait: Si quis in regno cœlorũ uolet esse primus, is erit omnium postremus, ac minister omniũ: tantũ abest, ut ex regnis huius mundi aestimari oporteat regnũ cœlorũ. Mox, quò magis infingeret hanc doctrinã animis discipulorum, uocat ad se puerũ pusillũ, & hunc statuit in medio discipulorũ. Eum ubi complexus esset, significans quã auersaretur superbos, quãq; diligeret humiles spiritu ac modestos: Videtis, inquit, hũc paruulũ? Quid abiectius aut humilius iuxta mundũ? Atqui tales sunt animi modestia, simplicitate, innocentia, qualis hic est ætate, hi sunt apud me maximi pretij. Nã equũ est mihi charissimos esse, qui mei similibus sunt. Nõ aestimatur hæc dignitas ex opibus, censu, potentia, fastu & uiolẽtia. Nam qui tales sunt, ut sunt regibus ethnicis similibus, ita plurimi sunt apud illos pretij. Quemadmodũ reges in primatibus suis sese uel honorari credũt uel lædi, ita ego in regno euãgelico in huiusmodi paruulis, quos ob innocentiam, simplicitatem ac

modest

modestiam contemnit mundus, me uel honorari credo uel
 contumelia affici. Si quid nouistis me summissius, illum
 pro summate dicite in regno cœlorum. Quòd si neminem
 inuenietis, me primateri habete: & ut quisq; proximè ac-
 cesserit, contemptu rerũ earum, quas in principũ aulis af-
 fectant magnates, ita summatẽ esse iudicate. Quisquis igitur
 unum ex huiusmodi puellis receperit in nomine meo,
 me recipit. In his enim recipi gaudeo, quos ut mei similes
 amo. Porro qui me receperit, qui sum omnium infimus iu-
 xta mundum, nõ me recipit, sed cum qui me misit. Vt enim
 magister honoratur aut læditur in discipulis, ita pater læ-
 ditur, aut honoratur in filio. Atq; hoc sermone **I E S V S**
 non ademit autoritatem his, qui præ sunt gregi dominico,
 sed omnem detraxit ambitionẽ. Neq; enim humilitas hu-
 ius generis paruulorũ æstimatur corporis modo, uel robo-
 re, sed animi modestia, quæ sibi nihil altum in hoc mundo
 uindicat, nec unquam suis fidit uiribus, sed simplici fidu-
 cia pendet ex Christo. Ex huius sermonis occasione sub-
 ortus est alter scrupulus discipulis, quem Ioannes ita pro-
 ponit: Magister quum misisses nos ad prædicandum re-
 gnum dei, uidimus quendã in nomine tuo eijciẽtem demo-
 nia, qui tamen non erat de numero duodecim, nec de nu-
 mero septuaginta, quos postea designatos emisisti, nec o-
 mnino de numero discipulorum, qui sequuntur nos. Hunc
 igitur, uelut alienum à tuo cõsortio, prohibuimus, recte nõ
 an secus, incerti. **I E S V S** autẽ respõdit: Istiusmodi nolite
 prohibere, qui quocunq; modo cõducunt Euangelio pro-
 pagando. Non enim oportet esse fastidiosos in recipiendis
 his, qui studet rem Euãgelicam qualicunq; studio prouehere.
 Nõ est spectandũ an sequatur nos, sed an prædicet no-
 mẽ nostrũ. Quòd si inuocato meo nomine eijcit demonia,

Respondit
 illi Ioannes.

L 4 non

non facile potest de me male loqui. Quod si faciat, res ipsa redarguet eum. Dicitur enim illi: Qua fronte obtretas nomini, quod in edendis miraculis expertus es potens & efficax? Nolite facile suspicari eum malo animo facere, qui rem piam facit. Qui non repugnat Euāgelio, hoc ipso iuuat Euangelium, quod aduersas partes non adiuuat. Quisquis non aduersatur uobis, pro uobis facit. Noua res per omnem occasionem est promouenda, quam synce-
ris animis, uestra nihil refert, modo quocunq; pacto pro-
sit negotio quod agitis. Nec enim solum hi mercedem ob
Euangelij negotium prouectum ferēt, qui in nomine meo
demonia eiecerint, uerum etiam qui pro suis facultatibus
uel minimum aliquod momentū attulerint. Quisquis enim
uobis, uel aquæ frigida potum dederit in nomine meo,
hoc est, quia mei estis discipuli, meumq; negotium agitis,
pro certo habete, non est cariturus mercede sua. Quod si
quis obstiterit his, per quos euangelicum negotium pro-
mouetur, promouetur autem non per istos quos mundus
pro magnis ducit, sed per pusillos, simplices & humiles:
siquis tamen cuiquam ex pusillis his: qui fiduciam suam in
me collocarunt, offendiculo fuerit, adeo non effugiet sup-
plicium, ut leuius puniendus esset, si saxo molari collo ipsi-
us alligato, conijceretur in mare. Principes huius mundi
pœnis atrocibus afficiunt, per quos impediuntur quæ præ-
fectis suis mandarunt, suffigunt in crucem, nonnunquam
& in quatuor dissecant partes, aut e saxo precipitant,
aut alligatos saxo, ne possint emergere, in mare demer-
gunt. Adeo nolunt offendi magnates suos, quibus utuntur
ministris ad suam Tyrannidem, hoc est, ad opprimen-
dum populum. At multo grauius deus puniet eos qui par-
uulis suis, per quos cœlestis regni negotium ad seruandos
omnes

omnes homines tractari uoluit, obstiterint, quò minus exequantur regis sui mandata. Nam quamuis hæc uidebuntur ad tempus id facere impune, tamen gehennæ supplicium non effugient. Nullum autem mortis genus huius mundi tyranni potuerunt excogitare. quod cum illo supplicio possit conferri, quo corpus simul & anima perenni cruciatu moriëtur, nec mori licebit. Proinde ne uos cogi- Si scādaliza
tetis de uindicta, peragite negotium uestrum, deus sumet uerit te ma-
pœnas de his qui uobis obstiterint. Quòd si offendiculum nus.
nascatur non à persecutore, sed ab his qui uidentur esse
amici, nihil tam charum oportet habere, ut huius gratia
deseratur euangelica functio. Finge manum esse dextram,
hoc est, finge patrem aut amicum uehemēter necessarium:
finge oculum esse dextrum, hoc est, uxorem adamatam ac
dulces liberos: finge pedem esse, hoc est, famulum aut pro-
curatorem, cuius opera carere nō possis in huius uitæ ne-
gotijs: amputa manum, erue oculum, abscinde pedem ab
euangelico negotio remorantem. Si potes patrem ac ma-
trem, fratres ac sorores tecum adducere ad salutem euan-
gelicam, facito: sin horum charitas te reuocat ab Euange-
lio, futurumq; est, ut dum illi per te seruari nolūt, tu simul
cum illis pereas, exue naturæ affectum, & humanam pie-
tatem uincat euangelica pietas, & hoc fac in animæ peri-
culo, quod faceres in periculo corporis. Si res urgeret ut
aut occidēdis esses, aut manus iactura seruanda uita, non
dubitares amputare manum, & unius mēbri quamuis ne-
cessarij dispendio uitam redimere. Optabilius erat simul
cum parētibus & amicis seruari per Euangelium, uerū
si id non licet, praestat te desertis parentibus, qui non so-
lūm seruari nolunt, uerū te conātur in exitium pertrahere,
ueluti mutilum ingredi ad uitam, quàm unā cum parē-

L 3 tibus

tibus & amicis conijci in gehennam, hoc est, in ignem inextinguibilem. Ibi uermis arrodens pœnitētia miserorum conscientiam non moritur. Viuunt enim tantum in pœnam. Ibi ignis quo cruciantur, nunquam extinguitur. Utrosq; pœnitebit, sed serò, & frustra, & te male obsequium parentū affectibus ad perniciem, & illos non obtemperasse ad salutem inuitanti. Nec illorum calamitas te subleuabit, nec tuus cruciatus illorum pœnam imminuet. Porro ad Euangelij negotium properanti, non imputabitur parentis exitium, qui seruari noluerit. Sic & pedem amputa, cogitās esse satius, ut claudus, aut mutilus peruenias ad uitam æternam, quàm ut pedibus integris conijciaris in gehennam, ubi nec incendium extingui potest, nec uermis moritur. Nihil est homini clarius oculo, nihil est uxore dulcius, aut liberis suauius. Verum si res urgeat, ut aut horum gratia deserendum sit Euangelium, & unicum illis pereundum: aut illi, quibus nihil habes iuxta affectum humanum charius, deserendi: ne conteris eruere oculum & abijcere, reputans multò satius est, luscum ingredi regnum cœlorum, ubi perpetua uita est, quàm utroque oculo incolumi cōijci in gehennā. Ne quid hic te moueant uxoris lacrymæ, aut liberorum blanditiæ. Stultè plorant se desereri, qui sequi poterāt, si uellent. Omnes affectus humani posthabendi sunt, quoties urget præceptum Dei. Omnia dispendia rerum corporalium pro lucro ducenda sunt, quoties paranda est uita æterna. Non est deigne salietur licata professio mei nominis, coorientur undique quæ uos ab instituto retrahant, persecutio, affectus humani: uerū his omnibus oportet esse superiores, qui suscipiunt negotium euangelicum. Totum se diuinæ uoluntati dedat, & consecret oportet, qui uelit esse idoneus administrator

euang

euangelicæ doctrinæ, ut nec ullis persecutionum terroribus, nec ullis carnalium affectuum illecebris corruptus deflectat à sinceritate ueritatis euangelicæ. Quemadmodum enim nulla uictima iuxta Mosi præceptum legitima est, nisi quæ uel igni salitur, uel sale, uel utroque: ita quisquis euāgelicam philosophiam uolet profiteri, necesse est ut igni purgetur ab omnibus humanis affectibus: & sale condidatur, ne possit corrumpi malorum contagio. Diluta & insipida est huius mundi sapientia, nec seruat hominem ab huius mundi corruptione, nec alios seruare potest. Atqui utrunq; præstare oportet doctorem euangelicum, ut & ipse sit incorruptus, & ab alijs eximat corruptelam. Non præstat hoc philosophorum sapientia, nõ pharisæorum doctrina, sed sola philosophia euangelica, quæ ueritatis acrimonia emordet, & consumit quicquid in homine est obnoxium corruptioni. Idem efficit ignis ille diuini spiritus, consumens ac repurgans ex animis omnes carnales affectus, & quodammodo transformans in Deum quicquid corripuit, ut qui prius affixi fuerant curis rerum terrenarum, nunc his contemptis rapiantur ad cælestia. Hoc sale quisquis conditus est, non poterit ullis illecebris corrumpi à sinceritate spiritus euangelici: hoc igni qui purgatus est, contemnet quicquid intentare potest persecutor. Nihil melius igni, si quis rectè utatur: nihil utilius sale. Cæterum si ignis refrixerit, si sal fiat insulsus & euanidus, quid reliquum est quo condiantur insulsi? Si qui profitentur spiritum euangelicum, territi minis hominum, deserant institutum, ac metu blandiantur stultitiæ principum, quam oportebat fortiter redarguere, quid superest spei? Si, qui salem euangelicum profitentur, non solum acrimonia ueritatis non sanant aliorum corruptos

ptos

**Habete in
vobis sal.**

ptos affectus, sed ipsi in gratiam parentum aut amicorum ob res terrenas excidunt à spe regni cœlestis, ac lucrificiunt gehennam, & , quod est omnium sceleratissimum, ipsam euāgelicā doctrinā interpretatur, ac detorquet ad affectus, & cupiditates humanas, quid superest per quod humana stultitia condatur, simul & corruptis his, per quos id fieri conueniebat, & uitiato eo, quod unum reli-
ctum est mundo, ut aliquando resipiscat? Proinde ut possitis & persecutionum seuitiam uincere, & omnes humanos affectus Euangelij gratia contemnere, ut possitis & uestræ saluti consulere, & quàm plurimos ad salutem adducere, habeat in se quisq; uestrum salem euāgelicum, & habete pacem & amicitiam inter uos mutuam. Sal faciet incorruptos, concordia faciet robustos ac potentes. Vbi dissidia sunt, ibi nō est sal euangelicus. Vbi ambitionis morbus est, ibi nec pax est, nec sal. Ideo philosophi inter sese pugnant, quia non habent hunc salem, ideo pharisæis malè conuenit cum Sadducæis & Herodianis, quia corrupti prauis affectibus, carent euangelico sale. Vestra doctrina condiet stultitiam mundi, si senserint homines, in uestris affectibus nihil esse corruptum aut putre, uel studio gloriæ, uel amore pecuniæ, uel cupiditate uindictæ, uel metu mortis, uel desiderio uitæ, uel ullo deniq; humano affectu, & si, quemadmodum uestra uita respondebit doctrinæ, ita inter uos consentietis. Consentietis autem, si procul abiecto omni ambitionis uitio, quo laborant qui regnum affectant huius mundi, cœlestem doctrinā, quam à me accepistis, synceriter alijs impartiatis.

C A P V T X.

Postquam huiusmodi monitis dominus IESVS satis instruxisset animos discipulorū aduersus tempestatē
immi

imminentem, relicta Galilea, profectus est in eam Iudææ partem, quæ est ultra Iordanem, in qua primum docuit Ioannes. Iam sic undiq; inclaruerat fama IESV, ut nusquã posset latere. Mox igitur & huc confluunt turbae, quemadmodum alijs in locis consueuerant, nec unquam ille fatigabatur benefaciendo omnibus, sanãdis corporibus, docendis animis. Nec hic desunt pharisæi, nusquam non sui similes. Multitudo querit sanitatem, querit doctrinam. Pharisæi malunt insidiari quàm sanari, tentare quàm discere. Atq; interim religionis speciem prætexunt suæ malitiæ, ac discendi studium obtendunt suæ fraudulentia. O indocilem sapientiã, accedunt ad IESVM corpore, à quo longè distabant animis. Obijciunt captiosum problema, dicentes: Quid tu sentis magister noster? num fas est uiro repudiare uxorem? Hanc cornutam questionem inter se commenti fuerant, sperantes fore, ut uel in hoc, uel in illud cornu respondens incurreret. Pronuntiarat beatos, qui se castrarent propter regnum Dei. Itaq; si quum faueret castitati, pronuntiasset licere dimittere uxorem, alterius ducenda gratia, quemadmodum passim faciebant Iudæi, uideretur docere pugnantiã: si respondisset non licere, obiecissent uiolatam legis autoritatẽ, quæ permittit marito ius repudiandi. Dominus autẽ, ut prudẽtes caperet sua ipsorum uersutia, nam ex lege parauerant laqueum, rogauit eos: Quid opus est me percontari, quum legis peritiam profiteamini? Quid Moses his de rebus præcepit uobis? illi responderunt: Moses si quid maritum offenderet in uxore, permisit ut dato libello repudij dimitteret eam, & aliam si uideretur, duceret. Hanc legis permissionem sic interpretabantur pharisæi, quasi rectè facerent, qui ob quamlibet leues causas repudiarent uxores suas, & alias ducerent

ducerent domum, non intelligentes mentem legislatoris,
 quã ex Genesis exordio poterant deprehẽdere. Ait itaq̃:
 Quod Moses uobis permisit ius repudiandi, nequaquam
 fuit diuortio, sed indulfit maritorum libidini, maluitq̃
 concedere leuius malum, quã aperire fenestram atro-
 cioribus. Maluit iniquum diuortium, quã homicidium,
 ueneficium, aut etiam parricidium. Nouit enim duritiam
 cordis uestri, cui remedium hoc datum est, ne ueniretur
 ad sceleratiora. Ceterũ in paradiso, prius quã ad hãc
 maliciã prolapsa esset humana natura, non sic est insti-
 tutum matrimonium, ut ex libidine mariti fieret diuor-
 tium, sed ut perpetuum & indiuisum inter maritum &
 uxorem esset coniugium. Primum enim unum uni coniun-
 xit Deus, marẽ & femina, inter quos tantam uoluit esse cha-
 ritatem, ut nulla posset incidere diuisio. Propter hoc, in-
 quit, relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit
 uxori suæ, & duo redigentur in carnem unam, ita ut iam
 corpore simul & animo conglutinati, non sint duo ho-
 mines, sed unus homo, ut tristium ac lætorum omnium sit
 inter eos communio. Hæc uerba palàm declarant, deo nõ
 placuisse diuortium, alioqui rescinderet, quod primum in-
 stituerat. Sed Moses præter uoluntatem Dei permissio re-
 pudio, consuluit ad tempus uestre duricie, læuius ducens
 adulterium quã parricidiũ. Si placet indulgentia Mosi,
 agnoscite & causam qua coactus indulfit. Proinde quod
 ipse Deus initio sic coniunxit, ut esset indiuisum, ne di-
 strahat homo: deponite cordis duritiã, & nõ erit nec opus
 nec locus diuortio. Huiusmodi temperatura responsionis
 IESVS asseruit præceptũ Dei, nec Mosen tamen damna-
 uit, nec castitatis laudem inminuit, nec se phariseorũ ca-
 ptioni præbuit, quin potius eos cepit, qui captatum uene-
 rant

rant. Cæterùm ubi uentum esset in ædes, ac priuatim hac ipsa de re percontarentur apostoli, I E S V S apertius damnauit repudium. Quicumq; inquit, repudiauerit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit aduersus illã. Rursus si uxor, relicto marito, nupserit alteri, committit adulterium aduersus maritum priorem. Non enim conuenit Euãgelij professores habere cordis duritiam, ut uxoris mores nec ferre possint, nec uelint ciuilitate corrigere, sed concepto quibuslibet ex causis odio, machinentur homicidium, nisi se subducat uxor. Hic animus est Iudaicus, à quo oportet abesse meos discipulos. Iudæus ob oris halitum grauiorem, ob oculi lippitudinem, aut aliud simile uitium repudiat uxorem, quum inter euangelicos una duntaxat causa dirimat coniugium, hoc est, uiolata coniugij fides.

~~Et postquam dixisset hæc, ait illis: Non est scriptum: Qui seipsum perdit, et seipsum et animam suam, et ueniet in uitam eternam? Qui seipsum perdit, et seipsum et animam suam, et ueniet in uitam eternam? Qui seipsum perdit, et seipsum et animam suam, et ueniet in uitam eternam?~~

His dictis, aderant quidam adducentes infantes, ut I E S V S imposita manu benediceret illis. Videbant illi paruum profuturum aduersus incommoda, quibus multis ætas imbecillis esse solet obnoxia. Discipuli uerò suspicantes, dominum maioribus intētum, non esse fatigandum huiusmodi leuioribus negotijs, arcebant pueros, ne uenirent ad Iesum, & increpabant eos, qui adducebant, quasi importunitate sua domino facescerent negotium. Atqui paulò antè dominus cōmendauerat eis paruulos. Itaq; quū uideret illos, oblitos quæ dixerat, obstare quò minus infantes peruenirent

nirēt ad ipsum, coërcuit discipulos suos, dicēs: Sinite pue-
ros uenire ad me, nec arcete eos à contactu meo. Talium
est enim regnum cœlorum. In his est exemplum innocen-
tia ac simplicitatis, ad quam oportet refingi superbam
malitiam hominum, si uelint admitti in regnum cœlorum.
Ne quis putet hos esse contemnendos ob imbecillitatem
uirium, aut simplicitatem. Illud pro certo confirmo uobis:
Nisi quis renascatur, ac deposita omni uersutia, auaritia,
ambitione, odio, ira, uindicta, liuore, talis reddatur animo,
quales hi sunt ætate, non recipietur in regnum cœlorum.
Quoq; magis commendaret omnibus simplicem innocen-
tiam, complexus est singulos, & impositis unicuiq; mani-
bus suis, bene precatus est illis, docens, idiotas & imperi-
tos, aut quamlibet humiles & abiectos iuxta mundū, non
esse fastidiendos episcopis, sed omnibus modis fouendos,
donec proficiant ad meliora. Rogandus autem in primis
dominus I E S V S, ut dignetur illis manus suas imponere
beneq; ominari. Dabit ille paruulis astutiam qua uitent
diaboli laqueos: dabit infantibus linguam, ut ex ore infan-
tium & lactentiam perficiatur laus Dei. His domi gestis,
quum Dominus prodisset in uiam, accessit adolescens qui-
dam, ut post commendatam pueritiam, hæc etiam ætas à
bene cœptis ad perfectiora uocaretur. Is accidit ad pedes
I E S V, dicens: Magister bone, quid faciam, ut uitam asse-
quar eternā? Hæc percōtatio non omnino uacabat aliquo
uitio sibi placentis. Sed hoc uitij si mediocre sit, solet do-
ctorum lenitas spe profectus in illa ætate dissimulare. Nec
enim tam doceri cupit à domino quid facere debeat, quàm
ob ea quæ fecerat laudari. Et bonum appellat quem nihil
aliud credebat esse, quàm hominē, quasi quicquā esset ho-
mini boni ex seipso. I E S V S autē uelut offensus arroganti
cognomi

cognomine: Quid, inquit, me uocas bonum? Hoc cognomen homine maius est. Nemo enim uerè bonus, nisi solus deus. Vt igitur arrogans est homo, qui hoc cognominis sibi uindicat, ita qui tribuit homini, plus tribuit, quàm decet. Hoc proœmio Iesus retudit adolescentis spiritum, qui sibi uidebatur ab huius cognominis elogio non multum abesse. Mox adiecit Iesus: Tenes præcepta? Et interrogãti quæ nam essent illa, respõdit illa uulgaria, quibus obseruatis, Iudæi sibi uendicant bonitatis & iustitiæ laudem. Non committes adulterium, non occides, non furaberis, non dices falsum testimonium, non fraudabis proximum, honorem habe patri & matri tuæ. Hic adolescens, concepta spe magnæ laudis, iam lætus & alacer, respondit Iesu: Magister, hæc omnia seruauì à puero. Iesus autem intuitus adolescentem probæ indolis ac lætæ spei, qui non ista fingeret, nec sibi malitiosè placeret, quemadmodum pharisæi, significabat sese etiam huius ætatis studio delectari. Itaque præ se tulit, quòd eius affectu pio, licet imperfecto, delectaretur, uelut exosculans spem indolis euangelicæ (quemadmodum enim in ea ætate rarũ est, ita plausibile est studium pietatis) nos interim admonens, ut ubicunq; uiderimus aliquam indolem ac spem euangelicæ pietatis, ne sæuis obiurgationibus obruamus et alienemus teneros animos: quemadmodum quidam nimium morosi literatores, qui bene nata ingenia, sua austeritate docent odisse literas: sed comitate prouehamus ad meliora, probantes studium, sed ostendentes interim quo sit proficiendum. Ita Iesus gestientem ante tempus adolescentis lætitiã temperauit, dicens: Quòd ista seruaris, laudo. Cæterum non in istis, ut tu putas, collocata est perfecta iusticia, sed unum adhuc deest tibi. Miranti & roganti quid

M

nam

nam id esset, respondit dominus: Redi domum, ac diuenditis possessionibus omnibus, pecuniam collectam eroga in pauperes. Non perdes quod ita dissiparis, sed pro terrenis possessionibus recondes thesaurum in caelis. Deinde liber & expeditus ueni & sequere me: tum enim agnoscam discipulum euangelicum. Multa deerant adolescenti: sed hoc ulcere contacto, Iesus uoluit ostendere, quantum adhuc ab euangelica perfectione abesset. Hoc audito, iuuenis discessit moerens, nimirum frustratus sperata laude iustitiae. Habebat enim possessiones multas, quas subito relinquere, uidebatur admodum esse durum. Porro discessit non omnino desperandus. Nec enim indignatus est, nec obmurmurauit, sed abiit tacitus ac moerens. Laudatus est de studio pietatis: quod moeret, infirmitatis est humanae. Non intelligebat autem sermonem Iesu. Nec enim ille perinde sentiebat de possessionibus abiiciendis, ac de affectibus. Quisquis paratus est omnia relinquere, si res postulet, is reliquit omnia. Hoc exemplo Iesus deterrebat suos à cupiditate diuitiarum. Itaque digresso iuvene moesto, Iesus circuntulit oculos in discipulos, ad hos enim pertinebat haec scena, dixitq;: Abiit ille. Quam difficile qui pecunias habent, introibunt in regnum dei! Hic sermo uehementer obstupescit discipulos, existimantes uix quenquam posse inueniri, qui amplas possessiones subito profusus esset ob regnum Dei, quanquam ipsi paucula quaedam reliquissent. Proinde Iesus inculcat quod dixerat, blandimento mitigans sermonis asperitatem, & interpretans non intellectam obscuritatem. Filioli, inquit, quam difficile est, istos qui multas habent possessiones, & in his fiduciam suam collocant, ut uulgus mortalium facit, intrare regnum Dei. Et ne uideatur hoc durius dictum

addam

addam quod hoc quoq; magis est durum, sed uerissimum: Facilius est camelum transire per foramen acus, quam diuitem intrare in regnum dei. His auditis, discipuli magis etiam conturbati sunt animis, ita ratiocinantes inter sese: Si nullus potest esse saluus, nisi intret regnum dei: & si nullus potest intrare regnum dei, nisi abiectis diuitijs: quum uideamus omnes homines sic amare diuitias suas, ut non uideantur relicturi, quis diuitum poterit seruari? Hæc discipulorum sollicitudo sapiebat pietatem domini: cupiebant enim quàm plurimos intrare regnum dei, sed nondum intelligebant uigorem euangelicæ professionis, qua iubemur & uxorem, & liberos, & parentes & uitam deniq; contemnere, si res ita poscat. Leuissimum autem est negligere diuitias, si rem expendas: si uulgi mores, multò omnium grauissimum. Dominus igitur uidens suos discipulos sollicitos ac mæstos ob hunc sermonem, & desperationi proximos, addit illis animum, sed primùm coniectis in illos oculis, quod facere solitus est quoties aliquid eximium esset dicturus: Quid desperatis, inquit, de salute diuitum? Ardua sunt quæ requiro, sed magis ardua præstanda sunt. Nihil difficilius quàm uitam negligere Euangelij gratia. Hic me ducem habebitis. Si reperientur quibus Euangelium sit uita charius, desperatis futuros quibus diuitia sint Euangelio uiliores? Hæc affectibus humanis uidentur impossibilia. Sed hæc res agitur diuino præsidio. Deus exigit ardua, & humanis maiora uiribus, sed idem addit opem, ut possis quod iuberis. Ita fit, ut quod homo nō potest ex sese, id possit auxiliante deo, qui nihil non potest. Huic qui toto pectore fidit, per illum nihil non poterit. Itaq; qui negligit possessiones ob regnum dei, non facit dispendium, sed lucrum. Vt autem hoc intelligat, non est

humanae prudentiae, sed fidei coelitus infusa. Quisquis enim credit toto pectore, pro relictis possessionibus quae remorabantur à negotio salutis, & hic centuplum rependi, & in futuro seculo vitam donari aeternam, uolens ac lubens accipiet talem commutationem. Ex hoc sermone, qui desperationem adimebat, accessit plus animi discipulis, quam oportuit. Iam enim Petrus ex collatione iuuenis, qui moerens abierat, coepit sibi nonnihil placere: Ecce, inquit, nos tua causa reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Praestitimus quod ab adolescente requirebas: illi promittebas thesaurum in caelis: nobis igitur quid sperandum est praemij? Sic enim apostolorum aestimans, non multum reliquerant, praesertim Petrus, qui piscator fuerat, & quotidiana opera aegre uictum parabat: sed suum cuique maximum est. Et plurimum relinquit, qui totum quod habet sic deserit, ut nec de sarcinando, nec de augendo cogitet. Qui penitus exiit affectum opulentiae, tantum reliquit, non quantum erat in censu, sed quantum poterat optari. Ad hanc regulam dominus aestimans res ab apostolis derelictas, qui quod charius erat alacriter reliquerant, nimirum parentes, uxores & cognatos, respondet hunc in modum: Illud pro certo dico uobis: Non uos solum non fraudabimini praemio uestro, sed nemo futurus est, qui si reliquerit Euangelij studio, mea quoque causa, domum, fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut liberos, & agros, non pro singulis relictis centuplum sit recepturus in hac etiam uita, quantumuis saeuiant persecutionum procellae. Siquidem longe plus accrescet ex charitate euangelica, quam decessit ex immanitate persecutorum. Pro uno fratre aut sorore iuxta carnem relictis, tot habiturus est fratres ac sorores, quot habebit professionis euangelicae

eæ sodales. Vehementiores autem atq; etiam dulciores
 sunt affectus spiritus, quàm naturæ. Pro uno patre ac
 matre tot habebit patres, quot habebit doctores: pro una
 domo relicta nusquam non habebit domum, ubicunq; ui-
 gebit euangelica charitas; quæ communia facit omnia.
 Pro paucis agris relictis ueniet in consortium omnium
 agrorum, quos possident germani Euangelij profestores.
 Quæ si non contingerent, tamen corporalium rerum di-
 spendium spiritualibus animi dotibus sarcietur, ut centu-
 plò malis accepta, quàm relicta. Nulla enim comparatio
 fluxarum rerum, ac mox, etiam si nullus eripiat, peritura-
 rum, ad opes animi, quas nemo potest largiri, nisi solus
 deus, nemo potest eripere, nisi qui largitur. Et si hoc quo-
 que lucrum parum uidetur, addetur ad cumulum æternæ
 uitæ possessio in seculo futuro. His dictis Iesus confirma-
 uit animos discipulorum suorum adhuc imbecilles, ne uel
 poeniteret reliquisse quod reliquerant, uel olim in admi-
 rationem corporalium diuitiarum relaberentur: itaq; dum
 uilibus rebus studerent ditescere, miserabiliter bonis ani-
 mi pauperescerent. Est autem hæc infelix rerum uicissitu-
 do, quum quis ab animi bonis ad corporalia recidit, à ue-
 ris diuitijs ad inanes ac fallaces relabatur, ab æternis com-
 modis ad caduca fluxaq; reuoluitur. Itaq; ne discipulis se-
 curitatem adderet, quòd à domino ob relictas res & affe-
 ctus neglectos essent collaudati, adiecit huiusmodi clausu-
 lam: Multi tamen qui nunc primi uidentur, erunt olim no-
 uissimi, & qui nunc uidentur postremi, erunt olim primi.
 Nec desperandi sunt, qui nondum possunt hoc præstare,
 quod exigit euangelicus uigor: nec sibi debent fidere, qui
 iam ad gradum aliquem profecerunt. Sunt enim qui idem
 fecerunt quod uos fecistis, & ad sceleratiorem auaritiam

relapsuri sunt. Et sunt qui nunc non possunt opes suas contemnere (quemadmodum iuuenis ille) qui post superabunt illos qui uidebantur reliquisse omnia. Postremo qui nisi sunt iuxta mundi iudicium opulentissimi, comperientur fuisse pauperrimi: & qui in speciem uidebantur omnium rerum mundanarum contemptores, deprehendentur fuisse cupidissimi. Non enim in rebus sita est hæc laus, sed in affectibus. Pauperior est, qui quod casu obtigit, sic habet quasi non habeat, facile donans, quoties subleuandus est proximus, nec gaudio gestiens si quid accrescat, nec dolore contabescens si quid eripiatur: quàm is qui hoc ipsum pusillum, quod habet, magni facit, nec augendi facit ullum finem. His dictis uidebatur Iudam notare, qui quum & ipse relictis omnibus sequutus esset Iesum, tamen post sceleratius auarus compertus est, quàm ij, qui iuxta mun-

Erant au- dum sunt opulentissimi. Huiusmodi sermonibus Iesus pau- tem in uia de latim sorgebat ac formabat animos suorum aduersus tem- scendentes. pestatem omnium grauissimam, quæ instabat, & à cuius commemoratione uehementer abhorrebat illorum animus. Iam enim cœpit ascendere Hierosolymam, cuius uomen oderant discipuli, quòd audissent illhic dominum indigna passurum. Alibi nonnunquam præcedebant discipuli, ueluti quum esurientes uellerent aristas. In hoc itinere non poterant præcedere, Difficile siquidem iter est ascendere Hierosolymam. Fortium & robustiorum hoc est, & in quibus hic mundus iam nihil habet suum. Itaq; præcedit Iesus, sequuntur discipuli, sed tristes & obmurmurantes, quòd se uolens in manifestum uitæ periculum conijceret. Et illius animum admirabantur, & sibi metuebant, ne per illum uenirent & ipsi in commune periculum. Tales discipulos, tam crassos & infirmos tolerauit Iesus, &

nos

nos tædet imbecilles imbecillum ferre tarditatem? Ad re-
 gnum inhiabant omnes, cupiebant esse consortes gloriae,
 ac de primo loco disputabant. Cæterum ab eo, quod erat
 omnium maximè necessarium, totis animis abhorrebant.
 Iesus itaque nobis exemplum ostendens, ut in instituendo
 proximo magis ei tradamus quæ necessaria sunt, quàm
 quæ iucunda, ac salutaria magis, quàm suauia: accersitis
 ad se duodecim, quos huius tempestatis aliqua ex parte
 participes etiam non modò testes esse uoluit, infixit ani-
 mis illorum, quæ prius tectè, mox apertè etiam prædixe-
 rat: Ecce uenit tempus, de quo iam frequenter dixi uobis:
 Ascendimus Hierosolymam, ut intelligatis me uolentem
 ac scientem pati, quæ passurus sum. Non enim oportet fu-
 gere, quum tempus adest à Deo præscriptum. Hierosoly-
 mis peragetur hoc sacrificium, is locus huic uictimæ desti-
 natus est. Et filius hominis tradetur in manus eorum qui
 primas tenent inter sacerdotes, ac scribarum, pharisæo-
 rum & seniorum populi: Hi ueluti nocentem & impium
 damnabunt illum, & obiectis uarijs criminibus, adicient
 illum supplicio capitis: mox ut palàm facinosum tra-
 dent illū gentibus, ut ab illis ludibrijs afficiatur, conspua-
 tur. Denique flagellabitur & occidetur, sed à morte re-
 uiuiscet die tertio. Hæc uos duabus potissimùm de causis
 & scire & meminisse oportet: partim ne putetis hæc for-
 tuitò, aut me inscio, uel inuito geri, quæ geruntur ex Dei
 consilio omnia: partim ne uos oborta procella, uelut in-
 opinantes supra modum perturbet. Nec enim decet uos
 adeò indignè ferre, quod ego uolēs, & uestra causa, & ex
 præscripto patris passurus sum: nec conuenit uos ad rem
 uelut inopinatam exanimari, cuius toties uos præmonui.
 Ad hunc sermonē quum uelut obtorpescerent apostolorū

M 4 animi

animi, nec auderent dehortari, accedunt priuatim ad Ie-
 sum duo ex discipulis, Iacobus & Ioannes filij Zebedæi.
 Hi ad resurrectionis mentionem spem bonam conceperant,
 mox exoriturum regnum illud, quod toties promiserat
 Christus. Nondum penitus exuerant ambitionis affectum.
 Matrem enim subornarant, per quam sibi postularent
 præcipuam aliquam dignitatem in eo regno: sed prius-
 quam proponunt quid optent, obstringere conantur fi-
 dem domini, ne fas esset negare quod peterent. Ille ueluti
 non negaturus, quicquid petissent, iubet ut eloquantur
 quid magnæ rei postulent. Videbantur enim aliquid ma-
 gni petituri. Domine, inquiunt, petimus hoc honoris in re-
 gno tuo, ut simus tibi proximi assessores, alter ad dexte-
 ram, alter ac læuam. Iesus percontatione prodidit illorum
 ruditatem. Adhuc enim somniabant regnum aliquot cor-
 porale: adhuc de primatu cogitant, sed tum quidem tem-
 pus non erat eorum crassitudinem obiurgare: cæterum ad
 mortis commemorationem, unde abhorrebat illorum ani-
 mus, reuocat illos, dicens: Quoniam non intelligitis quale
 sit regnum dei, ideo nescitis quid petatis. Quæritis inanẽ
 gloriam: cogitatis, quibus rebus ad ueram regni mei glo-
 riam perueniatur. Ego uobis uiam aperiam: ea si placet,
 sperate gloriam optatam, sed ueram, non qualem uos so-
 mniatis. Potestis bibere de poculo, de quo ego nunc paro
 bibere? Potestis baptizari bap-tismo, quo ego mox bap-ti-
 zabor? Illi auiditate consequendi quod optabant, sicut stul-
 te postularant, ita temere de se pollicentur, non aum sibi
 satis noti: Possumus. Nec hanc stultitiam discipulorũ con-
 uitijs in se. **St**atus est clementissimus dominus: nondum enim
 uenerat tempus, ut harum rerum essent capaces. Adhuc
 uelut per somnium audiunt, quicquid audiunt: & tamen
 nihilo

nihilò segnius format illos & instituit, sermonem ad illo-
rum imbecillitatem attemperans: ut olim uelut expergesa-
cti, clarè cognita per spiritũ sanctum ueritate, hoc magis
amarent dominũ, qui quum talis esset, tales discipulos tam
leniter pertulisset: & ipsi uicissim iam facti perfectiores
in proximorum, quos instituerent, imbecillitate perferen-
da, domini lenitatem imitarentur: nimirum memores, quàm
rudes, quàm obliuiosi, quàm tardi fuissent & ipsi aliquan-
do. Ambitiosa uox erat, Assideamus in regno tuo proximi:
temeraria uox erat, possumus, eorum qui mox essent domi-
num abnegaturi metu: sed error non ex malitia, uerum ex
simplicitate profectus, aut sanari debet, aut ad tempus to-
lerari. Respondit itaq; Iesus: de poculo quidem meo bi-
betis, & baptismo quo bapuzor, bapuzabimini, sed olim.
Nondum enim potestis, quod uos posse confiditis: huc igitur
parate animos uestros. Ceterum de premio iudicium
omne relinquit Deo patri: uos tantum hoc agite, ut me
imitemini. Sunt apud illum sua cuiq; parata premia, quæ
pro suo arbitrato distribuet, prout ipsi uisum fuerit. Non
enim hæc res agitur in regno cœlorum, quemadmodum in
aulis principum: ubi non semper primus est dignitate, qui
meritè primus est, sed cui rex maxime fauet: fauet autem
aliquando deterrimo. Ceterum apud patrem meum nullus
est respectus personæ. Nec uestrum est, dispicere modum
meritorum uestrorum, quum ex uobis ipsis nihil possitis:
neq; circumspicere, quantò sitis alijs superiores, tantum pro-
uiribus à Deo datis conandum est, ut me sequamini. Non
fraudabimini premio, etiam si de premio non cogitetis.

~~...~~ Nemo sui
iudex sit, sed conatum omnem adhibens, iudicium omne deferat

M 5 Deo.

deo. Et ecce malum ex malo nascitur. Duorum discipulorum simplicitas, prodidit aliorum maiorē etiā ruditatem. Etenim ubi rescuerāt, quid duo ambissent apud dominū, quanquā non impetrarant: cæteri uelut inuidentes, indignantur illis, quòd parum agnoscentes mediocritatem suam, primum locum ausi fuissent postulare, qui potius alijs debebatur. Nullus autem sibi non sperabat, ut suis quisq; dotibus ac meritis blanditur. Hi nimirum sunt affectus eorum, qui uiuunt in aulis principum. Sibi quisq; placet, sibi quisq; pollicetur primos honores, & alijs prælatis inuidet, nisi quòd aulicorū ambitioni mixta est malitia: discipulorum ambitio, mera simplicitas erat. Atq; interim eius sermonis, quem Iesus habuerat de minimo & maximo in regno cœlorū, acq; imitatione paruuli, profunda illis obrepserat obliuio. Quòd si quis roget, quamobrē dominus tantam ruditatē tandiu passus sit residere in discipulis, per quos statuerat euangelicā philosophiā proferrī per orbē uniuersum: ideo potissimū passus est, ut hos affectus paulatim ac penitus ex animis suorum reuelleret, & ideo toties sinit illos in eundem affectum relabi. Veluti si quis statim à febre liberetur, protinus obliuiscitur & morbi & beneficij: si quis subinde recidēs in morbū, tandē ægre liberatur, magis odit morbū suū, magis agnoscit sanitatis restitutæ beneficium, meliusq; nouerit alijs eodem obnoxij morbo mederi. Itaq; Iesus intelligens & duorum stultam petitionem, & aliorum indignationem ex eodem fonte proficisci: omnes simul aduocat, ut omnibus eodem pharmaco medicinam admoueat. Quoties, inquit, auditis de regno cœlorum, quod utiq; spirituale est, nec minus differēs à regno mundi, quā terra differt à cœlo: nolite uobis fingere talem speciem rerum, qualē uidetis in regnis terrenis,

Scitis

Scitis enim, quòd qui uidentur principatum tenere inter gentes huius mundi, dominatum exercent in subditos populos: & qui magnates sunt inter eos, potestatem suam exercent in eos, quibus præsunt: caute ne quid tale sit inter uos. Hic iuuandi studium maiorem reddit, non ambitio. Proinde, quemadmodum & antè uos docui, quicumq; uoluerit inter uos uerè magnus esse, sit uester minister: nec semet erigat ad dominandum, sed seipsum deiciat ut proficit omnibus. Et quicumq; uoluerit inter uos esse primus, fiat omnium seruus: nec sibi uindictet dignitatem, sed obseruiat omnium utilitati, nihil hinc honoris sibi uenans, sed deo, cui seruit in membris ipsius, totam gloriam transcribens. Non pigeat uos hoc imitari, quod in me uidetis expressum. Non enim uenit filius hominis in mundum, ut imperaret, ut alios seruitio premeret, sed ut omnium saluti subministraret: nec inseruiret solùm commodis omnium, uerum etiam seruis in libertatem asserendis semetipsum impenderet, ut unius dispendio plurimi seruariètur. Nimirum hic est principatus euāgelicus, quem qui uolet ambire, meo ambiat exemplo: & expectet præmium, non quod ipse sibi præscribat, sed quod patri uisum erit largiri, quemadmodum ego simpliciter obtempero paternis iussis usq; ad crucem, arbitrium præmij deferens illi. Impudens autem fuerit ad exemplum terrenorum principum ambire dignitatem, & à patre cœlesti quærere præmium. Aut ambire regnum cœleste, & expectate cœleste præmium: aut si ambitis regnum huius mundi, nolite poscere præmium regni cœlorum. Talibus monitis præmonentur, qui proficiscuntur cum Christo Hierosolymam. Etenim quò quisq; est purgator ab omnibus carnis affectibus, hoc instructior est ad certamen crucis. Iam igitur peruenerant in ciuitatem Hiericho, Et ueniunt Hiericho.

richo, quæ non ita multum abest ab Hierosolymis. Hiericho Syris lunam sonat: ea typum habet huius uitæ, quæ nihil aliud est, quàm perpetua nascentium ac morientium, egrotantium ac reualescentium, pubescentium ac senescentium, lætorum ac tristium uicissitudo. Nostra causa ex illa cœlesti tranquillitate descendit Iesus: non tamen hic commoratus est, sed Hierosolymam properat, auidus humanæ salutis. Atq; hætenus sequuntur eum discipuli, simulq; cum his copiosa hominum multitudo. Vide autem ut nusquam Iesus non est hoc, quod dicitur: Aut docet, aut sanat, aut uiuificat. Quod mors illius erat effectura per Euangelij prædicati fidem, hoc exhibet imagine corporali. Cæcum erat genus humanum, ignorantia ueri: mendicum erat, inopia uirtutum omnium. Nisi transisset nos Iesus, non erat spes lucis. Sedebat enim iuxta uiam mendicus quidam non ignotus, oculis captus, nomine Bartimæus, Timæi filius: qui cùm sensisset aduenire Iesum, clamare cœpit, ac dicere: Iesu fili David, miserere mei. Primum rumor euangelicus nuntiat nobis transire Iesum. Porrò mox concepta de illo fiducia, non committit, ut nobis tacitis pertranseat, sed agnoscens suam miseriam, inclamat misericordem. Luci proximus est, qui cæcitatæ suæ magnitudinem agnoscit. Non est ista uox pharisaica, miserere, qui sibi uidentur oculati, sed euangelica: nec ista, fili David. Dicunt enim: Non ne hic est filius fabri? Plus cæcus ille uidebat per tenebras, quàm hodie cernunt Iudæi, qui iactant legis scientiam, seq; profitentur duces cæcorum, sed misero uociferanti obstat turba. Quid enim potest turba, quàm obturbare? Reclamat illi conscientia non una uoce, sed tot uocibus, quot admissorum sibi conscius est animus. Quid tibi cum Iesu, tot peccatis inquinato? Reclamat lex, Frustra

stra clamas, iustus est deus: expecta pœnas tuorum scelerum. Reclamant magistratus synagogæ, ne quis hoc nomen Iesu prædicet, ne quis nominet. Non est salus in Iesu sed in Mose. Obstrepunt & philosophi, & principes ethnici. Sed ut agnoscas in cæco fiduciam uerè euangelicam, non cedit reclamanti turbæ: & adeò non cedit, ut obiurgatus iussusq; tacere, ualidius etiam uociferetur: Fili David, miserere mei. Offenditur turba clamore mendici, Iesus solus non offenditur, sed restitit, iussitq; cæcum accersi ad sese. Audierat Iesus transiens clamorem, sed dissimulabat. Non erat hoc difficultatis, sed elicentis ad exemplum aliorum insignè cæci fiduciam: ac per cæcum omnes docere uoluit, quibus modis lux extorqueri possit à Iesu. Prima spes est, restitire ad nostrum clamorem Iesum. Secunda per doctores euangelicos, aut etiam afflatibus arcanis ad ipsum accersi. Nec enim cæcus illum adire poterat sine ductu sacræ doctrine, quæ nobis aspernanda non est, etiam si per hominem administratur. Feliciter autem uocant Apostolici uiri cæcum, quoties iussu Iesu uocant ad Iesum. Sed hodie sine iussu Iesu uocant, non ad Iesum, sed ad præsidia philosophiæ humanæ, ad obseruationem legis Moisaicæ, ad huius uitæ commoda: hi nimirum ex cæco redunt cæciorem. Sed apostoli iussis domini obtemperantes, uocant eum ad Iesum: & adeò non obstrepunt, quemadmodum turba, ut bene speranti fiduciam addant, dicentes: Benosis animo, surge, uocat te Iesus. Ex his uerbis tantam spem concepit cæcus, ut abiecto etiam pallio, quo defendebatur aduersus frigoris iniuriam, exilierit, & accurreret ad Iesum. Hic ego paulisper te remorabor optime lector, ut spectes cæci huius ac mendici alacritatem. Quoties tu uocaris ad Iesum, nec abijcis pallium, nec exilis, nec accurris ad

uocant

uocantem, sed tergiuersaris, differs, hasitas, causaris, torpescis in sordibus ac tenebris tuis, malens in sordido pallio stipem emendicare ab hoc mundo, quàm ab Iesu lucem accipere, quæ summam totius felicitatis complectitur. Quàm est splendida uestis innocentie. Quàm sordidè palliatus est, qui libidine, qui auaritia, qui luxu, qui ambitione coopertus est. Quàm abiectè mendicus est, qui ob uile commodum corporis, supplex est huic mundo. Quàm miserè cæcus est, qui nec se nouit, nec deum. Quoties autem ab ista miserabili calamitate uocaris ad Iesum, lecta aut audita doctrina euangelica, aut arcano quopiam spiritus afflatu attractus, quur non reiectis omnibus quæ remorari solent à tanta felicitate, exilis ad spem uitæ melioris? quur non accurris summa cum fiducia ad Iesum, qui solus potest dare lucem, & dare uult omnibus? Venit ad te Iesus, accersit, & tu grauaris illi uicissim occurrere? Ad mortem usq; contabescis in tenebris tuis, at non semper habebis transeuntem Iesum. Certè post mortem neminem uocat ad salutem, sed ad iudicium. Hic transiens audit clamantem, Miserere mei, hic restitat: hic uocat, hic illuminat. Tuam ignauiam pudefecit hic mendicus, qui quum uenisset ad Iesum, ait illi dominus: Quid sibi uult tuus clamor? Quid uis ut faciam tibi? Quid? An ignorabat Iesus quur ille clamasset? An ipse nesciebat quid esset facturus? Nequaquam: sed nobis agitur hæc fabula. Multi credebant cæcum expectare stipem à domino, quandoquidem mendicus erat. Sic enim & hodie multi uociferantur ad Iesum: Domine, miserere. Rogati quid petant, quid tandem optant? Alius dicit, fac ut ditescam: alius, liceat assequi magistratum: alius, da uxorem cum dote: alius, da uires corporis: alius, da longæuitatem: alius, da ulcisci

inimi

inimicum. At ista non raro Iesus eripit amicis suis, quoniam sic expedit ad salutem. Nihil horum petijt mendicus euāgelicus, nouerat enim quid esset petendum à Iesu. Audiamus igitur cæcū, & imitemur. Rabboni, hoc est, præceptor mi, fac ut uideam. Cæterarum rerum omnium securus, nihil aliud optat, quàm lucem, qua cernat deum, & Iesum filium eius: quem nosse, est uita æterna. Nam nosse, uidere est. O præcationem uerè euangelicā! Quantulū habet uerborū, sed quantum fiducia! Nimirū hæc est illa breuis oratio, quæ penetrat cælos. Iesus itaq; respondit: Abi: fiducia tua tibi salutem peperit. Non statim perditus est, quisquis corpore nihil cernit: sed saluus esse nō potest, qui nihil cernit oculis animi. Hos oculos recepisse, salus est æterna. Audi uocē hęc, quisquis es uir pharisaice, qui dicis, crebris iciunijs, plixis deprecationibus, eleemosynis meis, sacrificijs meis salutem acceptā fero, & ideo non clamas, miserere: sed, redde præmiū debitum. ~~Et dicitur quod~~
~~hæc salus non perit.~~ Ilico uisum recepit cæcus, non quia meruerat, sed quia credebat. Ac iussus abire, sequutus est Iesum. Gratis data lux est, gratis adempta cæcitas. Post tuo relinqueris arbitrio, utrum dono dei bene an male uelis uti. Non cogeris sequi, tantū datum est, ut cernas Iesum: abi quò uis, sed tuo periculo. Quid autem fecit beatus ille cæcus? Non redijt ad pallium, non redijt ad pristinam mendacitatem, sed oblitus omnium, sequutus est Iesum in uia. Parū est nouisse Iesum, nisi quem uides, studeas æmulari. Iesus rectā ad crucem proficiscitur, huc illum receptis oculis sequaris oportet. Quādiu cæcus es, uocifera ri potes: Iesu miserere: sed nisi recepto lumine, in hac uia Iesum sequi non potes. Quis enim sequeretur animā suam spōte tradentē in mortē, nisi per fidem cerneret, per igno
miniam

miniam temporariam perueniri ad æternam gloriam: per cruciatus corporis perueniri ad æterna gaudia: per mortē perueniri ad uitā æternā? Hæc non perspiciūt huius mundi Lyncei, qui non solūm omnibus oculis inhiāt, imperio, opibus, honoribus, uoluptatibus, longæuitati, uerum etiā consultis astrologis, ariolis, & Magis ad ista contendūt. Hæc soli uident, qui credunt quod docet Euangelium: qui confidunt sese accepturos, quod promisit Euangelium.

CAPVT XI.

Nondum erat peractū in animis discipulorum quod Iesus per imaginem expresserat in cæco. Nondum clarè cernebant quā felix sit mors, Christi mortē imitantium. Adhuc somniant regnū huius mundi. Dominus itaq; quò magis infingeret animis illorum, quā non sit affectandum hoc regnum his, qui Iesum sequi uelint: spectaculum quoddam oculis illorum exhibet, quo derideret huius mundi gloriā, ut rem temporariam, moxq; perituram: sed eadem òpera declarauit sese quicquid libuisset, imperare potuisse quibuslibet, nisi patris uoluntati maluisset obtemperare. Postremò testatū omnibus esse uoluit se esse illum, quē tot seculis Iudæi ex prophetarū oraculis, expectarāt uenturum ad salutem totius mundi. Iam itaq; propior factus Hierosolymis, nimirū in xta Bethphage et Bethaniā, quæ duo oppidula sunt in monte, qui aicitur Oliuarum, unde Hierosolyma erat in prospectu: illhinc emittit duos e discipulis suis, cum huiusmodi mandatis: *Ite, inquit, in uicum illum, quē uidetis è regione: & ingressi statim ad portam, inuenietis asinæ pullum alligatū, rudem adhuc & cui nullus hominū haftenus inseait: soluite eum, & adducite huc ad me. Quòd si quis uos interrogauerit, quare soluitis pullum? Dicite, dominus hoc abet opus, & illico mittet*
huc

huc ad nos. Abiere sicut erant iussi discipuli, uenerunt, repererunt asinae pullum alligatum pro foribus in biuio, soluerunt eum. Interea quidam de his, qui illhic adstabant, ubi uiderunt ab ignotis solui pullum, aiunt illis: Quid facitis? quare soluitis pullum? Discipuli nihil aliud respondet, quam quod iusserat dominus: Dominus hoc opus habet. Illi quum non agnoscerent quem dicerent dominum, nihil ultra percontati dimittunt pullum. Solutum discipuli adduxerunt ad I E S U M. Hic etiam atque etiam te lector admonitum esse uolo, non solum quae loquutus est I E S U S Christus, uerum etiam quaecumque gessit per omnem uitam, non esse fortuito gesta, sed ex consilio diuino ad humani generis eruditionem. Nihil enim est quod non habeat, aut exemplum nobis ad pietatem expressum, aut representationem ueteris prophetiae, aut exhibitionem figurarum, quibus lex uelut aenigmatibus quibusdam Christum signarat, aut significationem rerum post euenturaru. Id quum in omnibus ab illo gestis uestigandum sit, tamen quum propius accessit ad diem mortis, qua nostrae salutis negotium praecipue peragendum erat, hoc sacratoribus mysterijs plena sunt omnia. Nimirum instabat illud tempus, de quo praedixerat ille uehementer sitiens salutem omnium: Quum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Nam angusta erat illius charitati Iudaea: et illhic fructus Euangelij non respondebat operae studioque cultoris. Accersitur itaque pullus asinae rudis, cui nullus hominum insederat. Is est populus gentium, nec legi naturae parens, nec legi Mosaicae seruiens. Nam asina, hoc est, synagogae tergum presserat Moses, presserant prophetae. Ad gentium autem uocationem emittuntur aliquot ex nouis discipulis, qui accersant non ad Mosen, sed ad I E S U M. Hic non erant defuturi qui obstreperet:

N

Quid

Quid facitis? quare soluitis pullum? Nam pullus & multos
 & incertos habebat Dominos, & alligatus erat, & sta-
 bat in biuio. Qui non paret legi Dei, tot habet Dominos,
 quot seruit uitij. Et sic alligatus est, ut domum non habeat,
 sed pateat in biuio cuius occupanti. Verum accersenti Ie-
 su nemo potest resistere. Iudaei clamabant: Hæc salus no-
 bis promissa est, unde gentes idololatæ miscentur nobis?
 His responsum est, qui Dominus est uniuersorum, talibus
 pullis opus habet. Iam frustra laborando apud Iudæos
 lassus est, in rudi pullo cupit conuiescere. Non offendit
 ruditas, modò adsit obediētia fidei. Nouo sessori, nouo iu-
 mento est opus. Adiuuant hanc fabulam apostoli, nondum
 intelligentes quid ageretur. Insternunt pullo sua pallia, ne
 nudum tergum premeret Iesus. Discipulorum sedulitatem
 imitare, quis quis es doctor euangelicus. Vbicunque uide-
 ris rudem asinæ pullum alligatum in biuio, ignarum legis
 euangelicæ, obnoxium multis uitij, sed ob stultitiam po-
 tius quàm maliciam: sed qui pariturus sit, si quis abducatur,
 huc soluto adducito ad Iesum, insternito pallio sanæ do-
 ctrinæ. Et tergum illius dignabitur premere Dominus o-
 mnium I E S V S. Imitare & aliorum studium, qui iam pro-
 cessuro I E S V, uiam consternebant uestibus suis, hoc est,
 exemplis euāgelicæ pietatis. Nonnulli etiam ramis ex ar-
 boribus decisis ornabant uiam, præsertim è palmis, quæ
 uirginum ac martyrum habent typum. Per talē uiam, tali
 iumēto magnificum ac regale putat incedere Dominus o-
 mniū I E S V S. Cū hoc spectaculo mihi paulisper confer,
 o lector, aliquem ex his, qui apud Iudaicos sacerdotes pri-
 mas tenebant: ac primū illud cogita, qualis, & quantus
 sit hic, qui uehitur asinæ pullo. Filius est dei, cui pater tra-
 didit omnem potestatem in cælo, & in terra. Seruator est

ac gubernator totius mūdi. Autor, dominus ac rex omnium
 quæ condita sunt: sacerdos in æternum, secundum ordinem
 Melchisedech, qui nutu poterat, quicquid uolebat: cuius
 maiestatem adorant omnes angelorum ordines, qui dexter
 assidet patri omnipotenti. Cū huius dignitate compone
 unius templi pontificem, qui sacerdotium unius anni ab im-
 pio rege turpi pretio redemerit. Confer nudum IESU ca-
 put, cum huius auro gemmisq; lucente tiara. Confer mo-
 destum illum & mansuetum Iesu uultum, cum huius facie
 fastu turgida, fronte torua, supercilijs adductis, oculis
 elatis, ore procaci. Confer nudas Iesu manus, ad huius di-
 gitos anulis ac gemmis onustos. Confer Iesu simplicem ac
 plebeiam uestem, cum huius ornatu tragico, in quo nihil
 uilius purpura, & auro. Confer discipulorum pallia, cum
 ephippijs aureis, cum stragulis hyacinthinis, cum stapedi-
 bus argenteis, sed inauratis. Confer publicum asinæ pullū
 gestatorē IESU, cum tot mulis, bysso & auro uestitis, tot
 superbis caballis, tot mannis magno emptis, tot uehicu-
 lis, tot lecticis, tot sellis curulibus, uni homini gestando
 paratis. Confer paucos & humiles IESU discipulos,
 cum plus quàm regali pompa anteambulorum, puerorum
 insignium, tubarum, lituorum, stipatorum satellitum,
 equitum, ac peditum turmis, in quibus ut quisque super-
 bissimus est, ita pontifici proximus est & acceptissimus.
 Confer puerorum acclamations, qui præcedentes ac se-
 quentes IESUM, afflati diuino spiritu, canebant illud ex
 prophetia psalmi: Osiana, hoc est, saluifica. Benedictus
 qui uenit in nomine domini. Benedictum quod uenit re-
 gnum patris nostri David. Osiana in excelsis, cum pro-
 phanis acclamationibus, quibus Iaico & scelerato pon-
 tifici acclamat adulatorum chorus: *Viuat sanctissimus*

N 2 pontifex

pontifex: uincat summus sacerdos Dei: regnet beatissimus religionis princeps. Quam huiusmodi pontifices auersetur IESVS, illud argumento est, quòd totũ illud fucatum & superbum sacerdotium, cum suo templo, deleri iusserit. Siquidem hi sunt, per quos etiam hodie perimitur Iesus in mēbris suis: ~~quibus huiusmodi sacerdotij primatibus~~

Tales autem querit ministros, qui adducant asinum, qui insternant sua pallia, qui palmarũ ramis consternant uia, qui acclamationibus pijs agnoscant aduenisse regnũ euangelicum, à prophetis promissum. Nec audit obmurmurantes pharisæos, quibus non placet hæc acclamatio, dicens uel ipsos lapides clamaturos citius, quàm taceretur Dei gloria. Tali pompa Rex IESVS ingressus est regiã ciuitatem Hierosolymam, ingressus est templum cœlestis sacerdos, atque illhic quod rege sacerdoteq; dignum est docuit populum, sanauit egrotos, restituit debiles, ueluti tyrannidem occupans in regno alieno. Discruciantur interim impij sacerdotes & pharisæi cum populi primatibus, sed acclamat simplex ac docilis turba. Iesus autẽ uelut instauraturus collapsam templi religionem, quæ tum pharisæis maximè uidebatur florere, collustrauit totũ templũ, obseruãs si quid ilhic gereretur templo Dei indignũ: non quòd illi magnopere curæ fuerit, quid in eo templo gereretur, quod paulò post nouerat esse demoliendũ: sed imagine quadam rei corporalis declarare uoluit, qualẽ uellet suam ecclesiam, quam ædificabat ex uiuis lapidibus. In his conuenit obambulare Pontificem, & circumspicere, nequid sit, quod templum deo dicatũ profanet. Profanat autem ambitio, quæstus turpis, auaricia, fraudulẽtia. Has abominaciones non fert in templo suo dominus Iesus. Quum autem iam appeteret uespera, reuersus est in Bethaniam, quòd

quòd in tam opulenta, tamq̄; superba ciuitate non reperi-
 ret hospitium IESVS. O' religionis apicē, qui non fert re-
 ligious omnis antistitem! O' falsò dictam Hierusalem, quæ
 cupiditatibus terrenis excæcata, non agnoscit pacificato-
 rem suum! O' felicem Bethaniam, quæ sine legis operibus,
 per simplicem obedientiam fidei, meretur habere hospite
 Iesum! Postero die quum diluculo rediret Hierosolymā,
 relicta Bethania, inter uiam cœpit esurire Iesus, uerè fa-
 melicus humanæ salutis: & illi suauissimus erat panis, ex
 uoluntate patris redimere genus humanum: quanquam
 & iuxta naturam hominis assumptam uerè esuriebat, ac
 famis molestiam sentiebat, quemadmodum cæteri sentiunt
 homines, ex siccitate corporis. Itaq; quum procul uidisset
 ficum arborem uirentibus folijs pollicentem aliquid fru-
 ctus: accurrit ad illam si quid haberet, quo fami succurre-
 ret. Ingens dolor, quum esurias, nō esse quod edas: sed lon-
 gè uehementior, homines perire per incredulitatem suam,
 quum seruare cupias. Quumq; uenisset ad ficum, ac fru-
 stratus lenocinio foliorū, nihil in ea reperiret fructus, exe-
 cratus est eam, dicēs: Posthac nemo fructum edat ex te in
 æternum. Hæc taciti secum admirati sunt discipuli, quòd
 deuouisset arborem, maxime quum nondum esset tempus,
 quo solet hoc genus habere ficus. Habet quidem fames cor-
 poris bilem suam, sed acriorē habet fames euangelica. O-
 mnis mora dilatæ salutis longa erat Christo. Et habent
 arbores stata tempora, quibus ædunt fœtus suos, ut ini-
 quus uideatur, qui sterilitatem perpetuam imprecatur ei,
 quæ non ante tempus produxit. Ad hæc, quid attinebat
 IESVM accurrere ad ficū, excutere si quid esset fructuū,
 quum sciret nihil esse? Verūm hæc absurditas rei iuxta
 speciem corporalem reddebat apostolos attētiores, eosq;

relegabat ad scrutationem sensus mystici. Dominus Iesus
 esurientissimus humanæ salutis, reperit fructum in arbo-
 ribus infrugiferis, quæ nullam spem de se præbebant, in
 meretricibus, in publicanis, in peccatoribus, in ethnicis,
 in Cananæa, in Samaritis: in solis sacerdotibus, scribis, &
 pharisæis, qui dulcissimi fructus euangelici summam de se
 spem præbebant, nihil omnino fructus inuenit. Tenebant
 arcem religionis, obuersabantur in templis, tenebant le-
 gem ac prophetas, pallebant ieiunijs, prolixè orabant,
 dabant eleemosynas, quin & stola lataq; phylacteria
 mirum quoddam pietatis studium præ se ferebant. Hæc ni-
 mirum erant folia, uel ante tempus præcocem fructu pol-
 licentia. Sed dominus hoc docere uoluit, nihil esse depto-
 ratius impietate, falsa religionis specie fucata. Hæc scilicet
 meretur execrationem IESU, ne quis foliorum pompa de-
 ceptus, ex hoc hominum genere posthac speret ullum fru-
 ctum suauissimæ charitatis euangelicæ. Itaq; relicta ficu,
 quæ nihil commeruerat, uentum est Hierosolyman, quæ
 ficum habebat moralem, tandiu frustra altam & stercora-
 tam, nec aliud producentem, quàm folia. Quumq; esset
 ingressus templum, rursus imaginem exhibuit, quæ mo-
 neret, quæ puritas deceat ecclesiam euangelicam, quæ
 pectus Christi spiritui dicatum. Siquidem è funiculis con-
 texto flagello, profligauit è templo turbam ementium
 ac uendentium: quin etiam mensas numulariorum, & ca-
 thedras uendentium columbas euertit. Nec patiebatur,
 ut quisquam uas aliquod profanum deportaret per tem-
 plum. Addidit Esaie testimonium, ne frustra uideretur
 indignatus: Non ne, inquit, scriptum est, Domus mea do-
 mus deprecationis uocabitur cunctis gētibus? Vos autē fe-
 cistis illam speluncam latronum, idē agentes fraudulentia,
 sub

sub prætextu cultus diuini, quod latrones faciunt in itineribus. ~~Non magis~~

~~sed noui~~

templi, cuius ipse futurus erat architecton, insignem puritatem nobis commendabat: subindicans interim, & illud, meritò sacerdotes, scribas, & phariseos submouendos à principatu religionis, qui ueterem etiam illam ac figuratam religionem sua auaritia, fraudulentia, simulatione, omniq; spurcitia genere contaminassent ac profanassent.

Nunquam legitur æquè commotus Iesus, nunquam æquè seuisse.

~~Et sic~~

~~expulsi omnes~~

~~prophetas~~

~~habent~~

qua pretio nec dari possunt, nec emi. Cō-

spicit haud dubie, tametsi dissimulat: nec ideo pœnam effugient tales, quia dei lenitas toleret eos ad pœnitentiam.

Nectetur aliquando, nectetur terribilis ille funiculus, qui templi sacri uiolatores eijciat in gehennam. Vt autem intelligas, quanta pestis sit sacerdotum ac phariseorum auaritia: ubi hæc uiderunt, qui primas tenebant inter sacer-

tes & scribas, ad quos maxima quæstus pars redibat, uia querunt, qua possent Iesum extinguere. O ficu uerè sterile & execrabile!

Venditabant sese ut antistites puræ religionis, & indignantur è tēplo deturbari tēpli cōtaminatores.

Aderat impia mēs ad parricidiū parata, sed quæritur occasio per quā quod optabant, tuto persicerēt. Soli nō poterant amare illum amabile Iesum, nulli nocentem, omnibus subuenientē.

Tantū metuebant illum propterea, quòd populus suspiceret illius doctrinam, & ob cōspecta miracula

~~magnum~~

magnificè de illo sentiret. O' præposteram religionem in religionis professoribus. Tam impio facinore concepto, non metuunt Deum ultorem, cui nihil occultum, & populum formidant. Quur non saltè metuunt ipsum I E S V M? Viderant & audierant ab eo tot edita miracula, quæ planè præsentem illi diuinam uirtutem, quoties uolebat, testificabantur. Qui potest profligare demonia, multò facilius potest immittere. Qui uerbo reuocat ad uitã exanimas, multò facilius potest uitam eripere. Si credunt tam clementem, ut nolit quenquã, quum possit, lædere, quur talem moliuntur occidere? Si credunt, & uelle quod potest, quur non, uel metu uindictæ tẽperant à tam impio consilio? Nimirum hæc erat illa deplorata cecitas eorum, qui sibi soli uidebantur oculati. Iam ergo quum rursus appeteret nox, I E S V S totum diẽ uersatus in templo ieiunus, relinquit Hierosolymã. Toties relinquit urbẽ, offensus illorum pertinaci incredulitate: toties repetit, ut aliquem fructũ inueniat, in tam magnifica foliorum pompa. Sed utinam execranda ficus tantum fuisset sterilis, nec letale uenenũ produxisset. I E S V S, instante iam mortis tempore, nullum tempus sinit elabi sine fructu. Diem consumit in templo, noctem impendit precationi, ac priuatim animandis discipulis. Rursum quum mane redeunt è Bethania Hierosolymam, ac præterirent ficum, aniriaduerterunt discipuliam arefactam arborem, ab ipsis radicibus usque ad summum cacumen. Recordatus est Petrus, quid pridie fecisset I E S V S, & agnouit ficum, quam fuerat execratus, atque admirans, quòd tota tam subito aruisset radicitus, ait Domino: Preceptor, ecce ficus quam execrabaris, iam aruit. Mirabatur hoc Petrus, quum longè maiora uidisset frequenter: uidelicet oblitus, nihil esse tam difficile

cile, quod non possit fides. Ex fide fructus omnis euangelicus nascitur: ea quoniam deest synagoga, uidemus quomodo exaruerit. Floret ac germinat gentium ecclesia, tot martyrum coronis, tot uirginum gemmis, tot uirtutum exemplis: quid autem Iudeorum populo deploratius, abiectius, aut sterilius? Vbinam est legis autoritas? ubi religionis admiranda species? ubi templum? ubi fastus scribarum & pharisaeorum? An non tota ficus exaruit? Vos igitur, inquit, si florere uultis, habete fiduciam, non in uestris uiribus, sed in Deo. Illud pro certo confirmo uobis, si quis certa fiducia de Deo cōcepta, iusserit arefcere ficum, quod uos factum admiramini, non solum hoc ilico fiet, uerum etiam si dixerit huic monti: moue te loco, ac conijce te ipsum in mare: tametsi uidetur admodum impossibile, tamen si dixerit, nihil hæsitans in corde suo, sed concepta in animo certa fiducia futurum quicquid dixerit, fiet quicquid iusserit. Hæc in Deum fiducia præstabit, ne quid ab eo frustra petatis. Ideo me sponsore confidite, quòd quicquid petieritis à patre, nihil addubitantes, quin ille sit quod rogatis largiturus, obtinget uobis, modò mens sit immunis à cupiditate uindictæ, modò rem petatis salutiferam. Nihil impetrat qui diffidit. Etenim qui diffidit, aut credit patrem nō posse præstare, quum ille nutu possit omnia: aut non uelle præstare, quod rectè petitur. Nihil impetrat & ille, & si confidit, impudenter cōfidit, qui rogat patrem, ut sibi remittat quæ deliquit in eum, quum ipse nolit remittere fratri, quod in ipsum admisit. Proinde quum composueritis uos ad orandum, ex animo remittite, si quis aliqua in re uos læsit: hac conditione pater uester qui in cœlis est, remittet uobis peccata uestra. Quod si uos nolitis cōdonare proximo culpam in uos admissam,

N 3

nec

nec pater uester cœlestis uobis gratiam faciet delictorum in se admissorum. His in uia gestis, rursus perueniunt Hierosolymam: ac IESVS ex more templum adit. Iesus in templo, salus est in ecclesia. Nec alibi magis uersari decet eos qui Christi uices gerunt, quàm in templo. Versantur autem in tēplo, qui tractant ea quæ sunt Dei, non quæ sunt huius mundi. Quid agit episcopus in castris? quid in theatris? quid in principum aulis? Iuxta corpus in templo uersabantur pharisæi, scribæ, sacerdotes, ac seniores: iuxta spiritum procul aberant à templo. Ergo qui principatum tenebant inter sacerdotes, adiunctis sibi scribis populiq; primoribus, quò res uideretur legitimo cōsilio geri, quum uiderent IESVM, in templo doctrina sua occupantem aures multitudinis, ac miraculis regnātem uelut in alieno regno (nam & negotiatores eiecerat, ac deferentes uasa per templum excluserat) adeunt illum & interpellāt, refricantes ueterem calumniam, ac dicentes: Qua tandem autoritate facis ista? Et quis tibi dedit istam potestatem? Doctrinam non poterant resellere: miracula nec inficiari poterant tam multa tamq; manifesta, nec calumniari poterant, quum nullum non impenderit seruandis hominibus, idq; gratis. De autoritate uenantur ansam calumniandi: uolebāt enim hanc gloriam Deo tribui, ac suam autoritatem uolebant ubique poliere plurimum. Si Iesus, quem nihil aliud quàm hominem esse credebant, sibi uindicasset autoritatem dei, parata erat blasphemie calumnia: sin minus, in promptu erat calumnia seditionis, quòd autoritate priuata tantum auderet in templo, sine permissu sacerdotum ac seniorum. Quid autem opus erat mouere questionem de autoritate, quum ipsa facta clamitarent, Deo autore geri, quod gerebatur: quum res ipsa loqueretur

hunc

hunc esse, quem Deus olim per prophetas uenturum esse promiserat: quum pater post baptismum sua uoce declarasset hunc esse filium suum unice dilectum, cui deberent obedire? Iam sacerdotum autoritas, qua perperam utebantur, ad nihil aliud ualebat, quam ad impediendam Dei gloriam: sed horum peruersa uoluntas proficiebat etiam ad illustrandam Dei bonitatem ac potentiam. Iesus itaque quum non esset ignarus, quid illi captarent: quicquid enim respondisset, erant calumniaturi: nec adhuc tempus adesset, ut se profiteretur esse qui erat, percontationem insidiosam prudenti percontatione reudit. Hac, inquit, lege respondebo uestrae interrogationi, si mihi prius ad meam questionem responderitis. Ioannis baptismus, utrum erat e caelo, an ex hominibus? Expedite mihi hanc questionem. Quam facile diuina sapientia capit humanam astutiam, omnibus technis molientem aduersus Dei consilium. Habebant cor plenum humana uersutia, conuocant in pectore dolos omnes: & qui captabant, sentiunt sibi paratos laqueos. Sic enim apud se cogitabant: Si dixerimus e caelo, respondebit: quum igitur non credidistis ei de me testificanti? Si dixerimus ex hominibus: periculum est, ne populus in nos faciat impetum. Nam summa erat apud populum Ioannis autoritas, ac sancta etiam memoria, quod nemo dubitaret quin uere propheta fuisset. Itaque quanquam erant superbi, tamen pudefcere malebant, quam uel reuinci, uel lapidari. Proinde IESU responsum exigenti, dicunt: Nescimus. Iesus quoque par pari referens, ait illis: Si uos mihi nescitis quod scitis, nec ego dicam uobis per quam autoritatem faciam, quae facio. Conferte facta mea cum factis illius, & expendite, an, si non dubitatum est de illius autoritate, conueniat de mea dubitare.

CAP

Cum ex hac questione utcumq; fuissent elapsi sacer-
 dotes, scribæ & primores, quoniã senserant insidias,
 dominus IESVS per ænigma proponit eis aliam quæstio-
 nem, ad quam dum imprudentes respondent, & suã ipso-
 rum damnant impietatem, & fatentur autoritatem, quam
 hæctenus iactabant, meritò ad alios transferẽdam. Sic au-
 tem habebat parabola: Quidam plantarat uineam, & cir-
 cundederat sepem, ne pateret incurfibus, ac foderat in ea
 lacum excipiendo musto: deniq; extruxerat in ea turrim
 ad seruandam uineam. Atq; ita rebus omnibus affatim in-
 structam, locauit agricolis, moxq; peregrè profectus est.
 Quum autem adesset uindemæ tempus, misit ad agrico-
 las illos, quibus locarat uineam, seruum suum, ut à colo-
 nis reciperet fructum, quem reddidisset uinea. At illi con-
 spirati seruum apprehensum uerberibus afflictum, remi-
 serunt uacuum. At dominus lenis, misit ad illos alterum è
 seruis suis. Illi uerò lenitate domini facti deteriores, con-
 iectis in seruum saxis, comminuerunt illi caput, multisq;
 contumelijs affectum, remisertunt fructu uacuum, sed in-
 iurijs onustum. At lenissimus dominus, ne sic quidem pro-
 currit ad ultionem, sed tertio seruum misit. Hunc etiam
 occiderunt. Rursum quum alios atq; alios misisset, omnes
 aut pulsarunt, aut interfecerunt. Supererat huic unicus fi-
 lius, quem tenere diligebat. Itaq; ne quid intentatum relin-
 queret admiranda lenitas, & hunc postremum misit ad
 colonos, sic cogitans apud sese: Tametsi contempserint
 seruos meos, tamen hunc filium meum saltem reuerebun-
 tur. Sed uicit omnem domini bonitatem colonorum mali-
 tia. Vbi uident adesse filium, conspirant sceleratiore con-
 silio. Hic, inquiunt, est hæres, uenite occidamus eum, &
nostra

nostra erit hereditas. Et iniectis in illum manibus eiecerunt e uinea, & eiectum occiderunt. Perorata parabola, dominus rogabat sacerdotes & scribas: Quid igitur faciet dominus uineæ talibus colonis? illi primū nō animaduertētēs quò tenderet similitudo, respondent in suū ipsorum caput pronuntiantes sentētiam: Veniet ipse, & pœnas sumet de colonis, ac uineam locabit alijs melioris fidei. Id responsum quum approbasset Iesus, adiecit Psalmi testimonium, ab ipsis, qui legis scientiam profitebantur, exquirens interpretationē. An ne hanc quidē scripturam, inquit, legistis: Lapis quem reprobauerunt hi qui ædificabant, hic factus est caput anguli? A domino factū est hoc, & est admirabile in oculis nostris. Hic expergiscuntur, & intelligunt nō latere Iesum scelerata ipsorū cōsilia, ac inuolucro parabola, malitiam ipsorū insanabilē esse depictam. Cōmiserat illis Deus populum suū, ueluti uineā unicē colendā, omnibus rebus quæ ad pietatis disciplinam attingunt, diligenter instructam. Ipse perinde quasi peregrē agat, passus est illos quæ uellent agere. Sed illi sibi colere uineam, nō domino, ad quē oportebat redire fructum. Cessantes per uarios prophetas admonuit officij sui, sed illi semper in deterius proficiebant: tandem & filium Dei unicū IESVM eiecturi e Hierusalē & occisuri, sibi pollicentes extincto illo uineæ perpetuā proprietatē, ac dominium ad se transiturū. Sed contrā euenturū erat, ut iustissima dei toties spreti uindicta, templū ac religionis dignitas ab eis tolleretur, & traderetur apostolis: deinde Iesus, quē illi ueluti reprobū lapidē reijciebant à structura synagoga, Deo uolēte præter illorū expectationē electus est, ut esset caput anguli in structura ecclesiæ, ex Iudeis pariter ac gētibus ædificandæ, ut medius & immobilis

lis utrunq; populum uelut utrunq; parietem, contineret in una fide euāgelica. Intelligūt parabolam, agnoscunt prophetiam, nec tamen resipiscunt excecata malitia, sed ob metū populi circumstantis relicto I E S U, abierūt: cuniculis ac technis peracturi, quod palam nō poterāt. Sceleratissimum autē homicidij genus est, quod sanctitatis ac iustitiæ fūco prætextitur. Ipsi ueluti iam quieti subornāt aliquod insigniter impios ex phariseis & Herodianis, qui inter se dissentiebāt in dogmatis, sed cōsentiebant in odiū I E S U. O stultam huius mundi sapientiā! Toties uicti, subinde repetūt ut liqueret ipsos omnibus modis esse uictos, & impares abire diuino consilio. Iam enim tēpus erat, ut satanas, qui pridē adortus dominū discesserat inferior, per suos satellites omnes machinas expediret. Adeunt itaque Iesum histriones subornati, qui captiosa quæstione proposita, uenarentur aliquid ex dictis Iesu, quò possent illū apud Cæsaris præfēcūm reum peragere. Exordiuntur à blandissimo proœmio quasi falli possit blandimento, qui toties declararat sese nihil nescire. Magister, inquiunt, nouimus te ueridicum esse, neq; te uereri quēquam, sed citra respectū personarum liberè quod uerum est pronuntiare, Nec enim te mouet dignitas aut sublimitas cuiusquā, quēadmodū faciunt multi, qui potentibus assentantur, sed contemptis hominibus liberè doces, quod Deus præcepit. Dic igitur & nobis, licet ne censum pēdere Cæsari, an non licet? Pharisei defendebant populū Deo dicatū, nō oportere tributariū esse prophanis Cæsaribus, & simulachrorū cultoribus. Contrā Herodiani ius Cæsaris tuebantur. Et huc tendebat insidiosa præfatiuncula: ut pro phariseis pronuntiās, ab Herodianis deferretur, uelut autor rebellionis aduersus Cæsarem. Iesus autē nequaquam ignorans
illorum

illorum uersutias, indignās quòd non discendi, sed tentan-
 di causa uenissent, ait: Quid me tentatis? Proferte mihi
 denarium, ut uideam. Prolatus est ilico denarius. Libenter
 enim subseruiunt captioni qui captatū uenerant. Tum Ie-
 sus inspecto denario, dixit: Cuius est hæc imago, & inscri-
 ptio? Respōdent illi: Cæsaris. Quid est hoc? I E S V S, quē
 nihil fugit, nō nouerat imaginē aut titulum Cæsaris, pha-
 risæi & Herodiani nouerūt? Nouerat & antequā inspi-
 ceret, sed querebatur occasio cōmodē respondēdi captio-
 se quæstioni. Parabatur exēplum, quā nō oporteat cal-
 lere principū negotia, qui se Christi uicarios profitentes,
 docere debent cœlestia. Nunc audi responsum Christo di-
 gnum. Reddite, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ
 sunt dei, deo. Non improbauit, si qui Deo dicati sunt, pen-
 dant Cæsari quamlibet impio, quod ob publicam functio-
 nem debetur: aut quod per uim exigit, quando iactura pe-
 cuniæ non facit nos impios: sed per occasionem admonet
 quod magis ad rem attinebat, ut deo redderentur, quæ il-
 li debentur. Vile nomisma titulum & imaginem habebat
 Cæsaris. Si hunc agnoscis, & pendis Cæsari quod debe-
 tur, quantò magis reddendum est deo, cuius imaginem ge-
 rit omnis homo? In baptismo Dei character impressus est
 animo tuo, quur eū tradis diabolo? Christiani titulo glo-
 riaris? quur nō reddis illi quod debes ex professione? Hu-
 ius responsi prudentiam omnes sunt admirati. Impositum
 est silētium duabus Iudæorum sectis unico dicto. His suc- Et uenerunt
 cessit factio Sadducæorum, quæ negat esse resurrectionem ad eum Sad-
 corporum, sed totum hominem affirmat morte perire: nec ducei.
 ullum spiritum esse credit, in hoc dissentiens à pharisæis.
 Habent & illi crassi captiosam quæstionē, qua tentent di-
 uinā sapientiā.

sed quod in eo erat infimū, sublimius erat eo, quod in hominibus est summum. Sic autem adoriuntur: Magister, Moses in libro Deuteronomij reliquit nobis hanc legem, ut si quis uxore ducta, decesserit absq; liberis, frater defuncti etate proximus ducat uiduam, & ex ea gignat prole, quæ defuncti nomen ferat. Quòd si is quoq; decesserit orbis, frater, qui natu proximus est, succedat in fratris uices. Euenit autem ut e septem fratribus, qui natu maximus erat, duceret uxore. Is decessit absq; liberis. Huic qui natu proximus erat iuxta legis præscriptum successit, & uxore relictam duxit domum. Et hoc absque liberis defuncto, successit tertius frater: & post hunc item ceteri, usq; ad septimum. Omnes alius post alium duxerant eam uxorem, omnes sine liberis defuncti sunt. Tandem & mulier ipsa defuncta est. Itaq; quum uenerit tempus resurrectionis, ac fratres septem reuixerint, unà cū muliere, quis eam sibi uendicabit uxorem? Nam septem ex æquo nupta fuit quum uiueret. Ex huius casus absurditate Sadducci putabant se ridiculam, & absurdam facturos resurrectionem mortuorum, si ob uxorem omnibus communem lis inter fratres oriretur. Iesus autē non grauatus est eorum crassitudinem docere, dicens: An non ista percontatio declarat uos tota errare uia, propterea quòd non intelligitis scripturas, neque uirtutem Dei? Scriptura spiritalis est: & Deus qui cōdidit hominem quum nihil esset, potest eundē quum uolet ex mortuo uiuum reddere. Non solūm autem reuocabit ad uitam mortuos, uerumetiam donabit eos immortalitate. Porrò coniugium ad hoc repertum est inter mortales, ut quòd per se perpetuum non est, aliud ex alio propagādo propagetur. Ceterū ubi nullæ sunt uices nascentium ac morientium, quid opus est matrimonio? Cū enim

enim

enim resurrexerint à mortuis, neq; quisquã ducet uxore, neq; quisquam locabit filiam nuptum: sed quemadmodum angeli Dei in cœlis, quoniam inter eos nulla est mortalitas, nesciunt usum matrimonij, sic erunt qui reuiuiscant in resurrectione, iã corpore spiritali ac immortalis, similes angelis effecti. Porro mortuos resurgere, quo modo uobis absurdum uidetur? Non ne legistis in sacris libris, quorum uobis est sacrosancta autoritas, quibus uerbis usus sit deus è rubo loquens ad Mosen? Ego sum Deus Abraham, deus Isaac, & Deus Iacob. Illi iam mortui erant, & tamen se uocat illorum Deum. Viuunt igitur etiam mortui, propter superstites animas. Quæ si supersunt, quid magni est eas in pristini corporis domicilium reuocare? Quòd si prorsus interierunt, absurdè dicitur deus mortuorum. Quemadmodum nemo se gloriatur esse regem eorum, qui non sunt: ita deus uiuentium Deus est, nõ mortuorum. Vos igitur Sadducei uehementer erratis, nihil aliud imaginantes futurũ in illa uita, quàm in hac cernitis. Verius ac felicius sunt ea, quæ non cernuntur, quàm quæ uidentur oculis corporeis. Nihil enim deo uerius est, & tamẽ hic non cernitur, sed sentitur. Nondum tentandi finis. Sadduceis succedunt pharisæi & scribæ. His animos addiderat, Sadduceis exprobrata legis inscitia. Nã scribæ & pharisæi legis cognitione præ cæteris se iactant, & à Sadduceis dissentientes, credunt esse angelos, & spiritus, credunt animas hominum à morte corporum superstites esse: denique credunt fore resurrectionem. Hi gaudentes refutatos Sadduceos, & Iesum ex ipsorum sententia respondisse, uelut eruditi per scribã quendam ad id subornatum, proponunt eximiam questionem ex intimis legis arcanis. Interrogãt eum quod esset præcipuũ ac maximũ in lege præceptum.

O

Iesus

IESVS autē incontanter illis respōdit ex libro Deuteronomij: Audi Israël, dominus deus tuus, deus unus est. Et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota uirtute tua: hoc est præcipuum ac maximum præceptum. Huic proximum illud est: Diliges proximum tuum non secus ac teipsum. His duobus mandatis non est aliud maius, quoniam totius legis summam complectuntur. Hoc audito scriba dixit: Rectè uereq; respondi, quòd unus sit Deus, nec sit alius præter eum, & quòd hūc diligere ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex totis uiribus, maius est holocaustatis, reliquisq; sacrificijs. Iesus autē uidens quòd cordatè respondisset, dixit illi: Haud procul abes à regno Dei. Siquidem pietas euangelica sita est non in uictimis pecudum, sed in puritate spiritus. Ab hoc intellectu nō multum abest, qui quod est spirituale ac simplex, præfert omnibus alijs præceptis, ~~quod est spirituale ac simplex~~

~~quod est spirituale ac simplex~~ Contrà, Iudæorum uulgus summam pietatem collocabat in his, quæ uidentur oculis, in lotionibus, in obseruatione sabbati, in delectu ciborum, in donarijs, in sacrificijs, in diebus festis, in ieiunijs, in prolixis precibus. Quisquis ex toto corde diligit Deum propter ipsum, qui nunquam potest satis diligi: quiq; proximum diligit propter deum, abunde sacrificauit. Quum

Et nemo iam ubiq; uicisset sapientia IESVS, destiterunt à tentando, ne audebat eum plus etiam dedecoris referrent, teste populo. Habebat Iesus interrogatus pro idiota, ipsi magnificis titulis, tragicoq; cultu tantum non pro dijs se gerebant apud imperitam multitudinem. Verum euangelica sapientia non est sita in multitudine literarū, sed in sinceritate spiritus. Quod Iesus erat inter scribas & pharisæos, sacerdotes, ac primores populi, post

li, post fuerunt apostoli rudes inter philosophos ac principes. Quanquam igitur illi cessabant à tentando, IESVS tamen non cessabat à docendo. Quum enim omnibus collectis questionem proposuisset, cuius filius esset Messias, quem expectabant, & ex prophetijs respondissent, Dauid mouit scrupulum omnibus insolubilem. Qui consistit, inquiens, ut Messias sit filius Dauid, quandoquidem ipse Dauid afflatus spiritu sancto, sic loquitur in Psalmo: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis. Donec ponā inimicos tuos, scabellum pedum tuorū? Quum maior sit autoritas progenitorum, quàm nepotum, quomodo Dauid ex se nasciturum appellat dominum suum, ueluti si pater filium uocet dominum? Hoc mysterium nondum intelligebant scribæ & pharisæi, qui spiritum habebant carnis. Dauid autem afflatus spiritu cœlesti, uidebat in Christo nondum nato, quiddam maius homine, quum ipse nihil aliud esset, quàm homo. Obticescentibus scribis & pharisæis, pleraq; multitudo fauebat IESV, eumq; libèter audiebat differentē. Quam quum uideret sanabilē, sacerdotes autem, scribas & pharisæos, destinata malicia tendere quò cœperant, cœpit eos palàm apud populum traducere: nō ut illis obtrectaret, sed ne posthac populum fallerēt, detraxit illis falsæ pietatis ac sanctimonie personam. Iam enim tempus ita postulabat: itaq; depromens suam illā doctrinam, hoc est, liberam nulliq; palpantem, aiebat: Caute ne uos fallat magnifica species scribarum & pharisæorum: non student uestre salutis, sed sue glorie. Cupiunt enim, ut magni uideantur, ambulare in uestibus ad talos usque demissis, uenaturq; salutationes in foro, captantq; primorū sedilium honorē in cōsediis, & in cōuiujs primū locū in accubitu. Habēt prolixas preces, quo uideantur esse

cæteris religiosiores. His fucis captant uiduas beatas, sed simplices, non uno nomine fraudi idoneas: uel quia sexus est infirmior, uel quia uiduæ sunt, maritorum patrocinio destitutæ, uel quia diuites sunt. His sese ingerunt ueluti patronos ac tutores, fictaq; religione totas illarum domos deuorant. A deo nihil illis proderit ista simulata religionis species, ut grauius etiam sint à Deo condēnandi, quòd maliciam suam obnubilarint fucis sanctimonie. Ab his itaque cauete, ne fallamini. His peractis IESVS cōferebat sese in eam templi partem, in qua erat gazophylaciū, in quo seruabantur donaria sacra: sedensq; è regione gazophylacij, spectabat eos qui donaria conijciebant in gazophylacium. Ac multi diuites conijciebant ingentia munera. Hos sacerdotes ueluti cæteris sanctiores haberi uolebāt, pietatem illorum ex doni modo metientes. Interea accessit & mulier quædā uidua paupercula. Ea misit duos minutulos nūmos, qui conficiunt unum quadrantē. Nullus erat, qui non diuites illos huic mulierculæ tenui præferret. Sed longè discrepat IESVS iudiciū à iudicio scribarū & pharisæorum, id noluit latere discipulos suos. Pro comperto, inquit, dico uobis, quòd hæc uidua quamlibet tenuis, plus dedit in gazophylacium, quàm cæteri omnes qui uidentur liberalissimè dedisse. Nam cæteri dederunt ex eo quod ipsis abundabat. Multū dederunt, sed plus sibi seruarunt. Hæc autem ex inopia sua facultates suas uniuersas largita est, nihil sibi reseruans. Non enim Deus æstimat donarium ex modo rei, sed ex affectu mentis. Tali uidua delectatur Iesus, huius sponsus & consolator esse dignatur. Synagoga ueluti fastuosa matrona iactat opulētiam iustitiæ suæ, ostentat diuitem mundum bonorum operum. Gloriatur de marito Mose, cui nunquam fuit morigera: uenditat se

de pro

de prophetis filijs, quos omnes impio parricidio uel occidit, uel certè affixit. Semper habet in ore templum domini, legem Dei, patriarchas, Abraham, Isaac, Iacob, Israël: Stipata incedit sacerdotibus, scribis, et pharisæis. At ecclesia uelut paupercula uidua nihil habet quod ostētet, agnoscit inopiam bonorum operum, & tamen hoc ipsum quod habet, totum Deo dedicat. Iam quid tali uidua potest esse pauperius, quæ sibi nihil facit reliquum? Mosē nō agnoscit maritum, quia circumcisionem nescit, quia uictimas pecudum abominatur, contenta seipsam totam immolasse. Sponsus autem dominus, quoniam relictis terris redijt in cælum, uidetur destituisse uiduam suam, quæ nunc à Iudæis ac gentibus, uelut omni præsidio destituta, spoliatur, eijcitur in exilium, protruditur in carcerem, affigitur & opprimitur. Audit quotidie, ubi est sponsus tuus? Videtur peritura fame, quæ tam pusillum habuerit & hoc ipsum quod habebat, abiecerit: uidetur propediem intermoritura cum probro sterilitatis, quæ maritū perdiderit. Sed hæc iuxta mundum deploratam uiduam cōsolatur Esaias: Lætare, inquit, sterilis, quæ non paris: erumpe & clama quæ non parturis, quia plures filij desertæ, quàm eius quæ uirum habet. An non uidemus hoc uaticinium impleri? Esurit & emoritur synagoga, propagatur ac dilatatur ecclesia, triumphans in martyribus, florens in uirginibus, exultans in tot millibus confessorum. Non habet quadrantem ex suis opibus, sed ex sponsi sui diuitijs habet aurū probatum ac purum: habet gemmas inestimabiles. Per sinceram enim fiduciam erga diuitem sponsum, habet quicquid habet ille. Synagoga, tamen si uideretur multū largiri Deo, tamen sibi plus satis reseruabat. Vis uidere synagogam largientem? Audi pharisæum precantem. Gratias ago tibi

O

3

Domi

Domine quòd non sum talis, quales homines ceteri. Nunc uide quantum sibi seruet: Ieiuno bis in sabbato, decimas omnium bonorum meorum do pauperibus. Iam contrà contemplare mihi uiduæ speciem. Tundet pectus suum, non audet oculos in coelum tollere, tantum clamat: Deus propitius esto mihi peccatrici. Synagoga dum suã iactat iustitiam, nec suam habet iustitiam, nec Dei. Ecclesia dum abdicat ab sese omnem iustitiæ gloriam, & iniustitiam suam agnoscit, sponsi iustitia ditescit.

C A P V T X I I I.

Nihil illhic placuit Iesu in templo, præter pauperculã uiduam, in quo nihil aliud erat quàm adumbrata religio. Nos quoq; qui IESU discipulos profiteamur, exeamus e templo Iudaico, abijciamus fiduciam operum carnalium, ac iustitiam quæ per fidem euangelicam est, amplectamur. Itaq; discedit illhinc, aliud templũ nobis excitaturus, uerè sanctũ ac spirituale, structurã solidam ac firmã, aduersus quam nec inferorum portæ forent præualiturae. Quum autẽ egressus esset, quidã e discipulis ait illi: Præceptor, uide quàm ingētes sint lapides huius tēpli, quàmq; firma structura: subsignificans opus esse firmitus, q̄ ut ulla uetustate posset collabi. O Iudaicos oculos! Foris lapides admirantur, hominum manu congestos, quasi tali structura delectetur IESUS. Iesus autẽ illi respondit: Vides hanc magnam & operosam substructionem? Veniet tēpus, quo nec lapis lapidi hærens reliquus fiet, qui non destruat: tantum abest ut hæc structura sit futura perennis.

~~Subijciamus fiduciam operum carnalium, ac iustitiam quæ per fidem euangelicam est, amplectamur.~~
 Porro quũ sederet in ea parte montis oliuarũ, in quo tum elegerat nocturnum diuersorium, unde templum erat in prospectu, renoua

renouata est discipulis memoria sermonis, quo prædixerat fore ut templum funditus dirueretur. Suspiciabantur enim diruto templo, iam uenturum regnum dei, de quo nõ desinunt somniare. Adeũt igitur I E S V M ita sedentẽ secreto quatuor e discipulis, Petrus, Iacobus, Ioannes, & Andreas, hoc agentes, ut quemadmodum transfigurationis arcanum paucis seorsum crediderat, ita de tempore uẽturi regni paucis communicaret, quod alijs omnibus crediturus non esset. Dicunt itaq;: Dic nobis quando fient ista, & quo signo poterimus deprehendere iam adesse tempus illud? Dominus autem, qui suis exemerat sollicitudinem uitæ, libidinem uindictæ, prouidentiam uitæ: uoluit & curiositatem cognoscendi, quæ ad salutem non pertinent, eximere. Itaq; sermonem temperat, ut significet excidium urbis Hierosolymorum aliquando futurum, ac post abitũ ipsius graues persecutionum procellas coorituras aduersus Euangelij præcones, ac uenturum aliquando finem huius mũdi. Sed quemadmodum omnibus expedit hoc scire, quòd aliquando finient hanc uitam, ut semper in eum diem sese præparent: ita uolebat esse persuasum discipulis, uẽturum tempus, quo rediret iudex uiuorum & mortuorum, cæterũ quãdo id uenturum esset, quoniã nõ expediebat, sciri nolebat. His itaque de rebus sic exorsus est Iesus: Cauete ne quis uos seducat. Sunt enim multi uenturi, qui sibi nomẽ meum uindicabunt, quorum unusquisque mētietur se esse Christũ, atq; hoc præstigio multis incautis imponent. Magni orbis tumultus arguẽt instare meum aduentũ, ac finem huius mũdi. Cæterũ nõ oportet uos statim ad excitata bella, aut ad seuos rumores excitãdorũ statim ita cõturbari, quasi iam adsit tẽpus illud. Sunt enim & hæc uẽtura, sed nõ cõtinuò sequetur finis mũdi. Hæc præ-

ludia duntaxat erunt mundi finiendi, quemadmodum in senili corpore, crebri morbi, prædicunt brevi collapsurum. Temperatura qualitatum seruatrix est bonæ ualitudinis. Cæterum, ubi his inter se pugnantibus concutitur corpus, argumentum est imminere mundi interitum. Coorietur enim gens aduersus gentem, regnum aduersus regnum, & copijs ingentibus in mutuum ruent exitium. Quin & terra ipsa, uelut indignata tam impios homines sustinere, & alere, motibus concutietur. Itaq; passim erit fames, terra negante alimoniam. Quin & aër, uelut indignans impijs uita, & halitu indignis, postilens erit ac lethalis. Huiusmodi multa quum uideritis exoriri, ne protinus expectetis finem. Erunt enim hæc tantum exordium ac proœmiũ uenturæ calamitatis. Ne uos quidẽ eritis immunes ab his malis: quare caute uobis, ne quid inopinantes obruat. Pertrahent enim uos reos in concilia, & synagogas, & coram regibus ac præsidibus sistemini, causam dicturi de capite, non ob aliquod maleficium, sed duntaxat ob nominis mei professionem, ut patefiat illos meritò reiectos à regno Dei, qui præcones regni sic afflixerint. Verum hæc nihil perturbent animos uestros. Nihil efficiet aduersus Euangelij profectũ, impiorum sæuitia. Neq; quisquam uos extinguere poterit ante diem. Non enim ueniet finis mundi, priusquam Euangelium prædicatum fuerit per uniuersas orbis nationes. Nihil igitur opus, ut ulla mundi huius præsidia paretis aduersus persecutorum uiolētiam: aut solliciti sitis, quomodo possitis ex illorum iudicijs elabi. Vocati in ius, ite, ne uideamini publicam autoritatem aspernari: nam & hoc profuerit ad Euangelij propagationẽ: cæterum ituri, ne sitis solliciti, meditantes quid aut quomodo loquamini, rudes legũ, & forensium actionum imperiti,

quem

In testimo-
nium illis.

quemadmodum solet hominum uulgus, qui rhetores, aduocatos, ac patronos adhibent in causis agendis: sed quicquid tū uobis suggesserit animus, id loquamini. Nec enim uos eritis autores sermonis, sed organa tantū: spiritus autem sanctus loquetur per uos, quæ conducent euangelico negotio. Cæterū huiusmodi persecutiones, nō solum expectanda sunt ab alienis & hostibus, uerū etiā ab amicis et cognatis. Frater enim fratrem pertrahet in ius, & capitis Tradet auaccerset, cōtempo naturali affectu: & pater filiū præter tē frater fratrem naturæ pietatē. Quin & filij uicissim erigēt sese aduersus trem, parentes, & ad mortem adigent. Et quum nemini noceatis, sed offeratis salutis nūtiū omnibus, tamē eritis omnibus inuisi qui nondum hunc diligūt, ob mei nominis quod pradicabitis inuidiā. Cæterū in his malis opus erit perseueranti animo. Quisquis enim perstiterit in bene cœptis usque ad finem, hic saluus erit, eò quòd nulla calamitas perdere ualet constanti pectore fidentem Euangelio. Quòd si signum quæritis imminentis extremæ calamitatis, ubi uideritis abominationem desolatricem, stantem in loco quo non decet, qui legit Danielis prophetiam, intelligat. Iam enim tēpus aderit, ut omīssis omnibus sibi quisque fuga consulat: ac salutem non ex præsijs, sed ex fuge celeritate petat. Tunc qui in Iudæa sunt florentissima parte, celeberrimāq; regionis, fugiant in deserta mōtium. Quòd si quem hæc calamitas deprehenderit in tecto, ne descendat in domum, nec ingrediatur in conclaue, aut cubiculum, ut aliquid inde secum auferat, sed tantum ut repertus est fugiat. Et si quis id tēporis fuerit nudus in agro laborans, ne recurrat domum sublaturus pallium suum, sed rectā profugiat aliquò. Tanta futura est celeritas inūdantis calamitatis. Proinde uæ tum grauidis, & lactantibus,

O s bus,

bus, quoniam illas natura nō sinit onus abijcere, has prohibet pietas. Et unica salutis uia erit, fugisse sine mora. Proinde illud orate Deum, ne calamitas hac incidat hyeme uel sabbato. Neque enim celeriter modò, uerumetiam procul aufugiendum erit. At hyems ob dici breuitatem ad longius fugiendum inutilis est. Et sabbato longius iter facere religio uetat. Quæ hæcenus disseruit dominus, sic dicta sunt, ut partim ad excidium urbis Hierosolymorum: partim ad tēpora persecutionum, quæ lapidato Stephano potissimum in cruduerunt: partim ad extremum mundi finē pertinere uideantur. Neq; tamen non subest tropologia, quæ docet nos ab omnibus humanis impedimentis expeditos, semper oportere expectare diem illum, qui nos Deo sistet et iudicandos. In eum non potest paratus esse, qui uel ob temporalium rerum amorē, uel ob affectus carnis, hoc est, amorem parentum, uxoris aut liberorum, reuocatur in periculū salutis æternæ. Vase onustus est, qui diuitijs impeditus, cessat agere quæ sunt salutis æternæ. Pallio grauatur, qui ob curam corporis negligit uitā animæ. Infantis onere tardior est, qui propter affectus naturæ nō recedit ab his, quæ scit esse modis omnibus fugienda: nec properat ad ea, quæ nouit omnibus remoris abruptis expetenda. Hyems fugientes occupat, qui propter exiguitatem lucis, quam præbet fides, & charitatem quæ refrigit in ipsis, non pertendunt gnauiter quò cœperant. Porro sabbati superstitiosa obseruatio illos pertrahit in periculum, qui dum præpostero iudicio illhic trepidant timore, ubi non erat timor, non metuunt illa, quæ cū primis oportebat formidare: uelut ubi quis ne uiolet hominis constitutionem, Dei præceptum negligit. Nam Iudæorum sabbatum ob salutē hominis recte cōtēni palam docuit ipse dominus.

minis.

minus. Porro quæ subiecit, magis uidetur pertinere ad su-
 premum mundi diem, quem præueniet ingens omniũ re-
 rum tumultus, ob aduentum antichristi. Erunt, inquit, illi
 dies tam undiq; calamitosi, ut similis afflictio non fuerit à
 rebus conditis usq; ad hũc diem, nec post futura sit. Quòd
 si hæc afflictio, quemadmodũ erit sæua, sic etiam esset diu-
 turna, non euaderet saluus quisquam mortalium. Sed Dei
 clementia uoluit eam tempestatẽ esse breuem, propter eos
 quos delegit ad uitam æternam. Ex his enim neminem pe-
 rire patietur, quæcunque insurrexerit malorum procella.
 Quare non est quod sibi quisquam timeat, modò perseue-
 ret in fide euangelica, uelut ad sacram ancoram. Nulla uis
 prosternet mihi constanter fidentes. Tantũ cauete ne pro-
 me alium Christũ amplectamini. Plus erit periculi ab im-
 postoribus, quàm à persecutoribus. Exorientur enim in
 illis diebus pseudochristi, qui sibi meum nomen, meamq;
 personam falsò uindicabunt. Exorientur & pseudopro-
 pheta, qui fucata sanctimoniæ specie, se mentientur esse
 prophetas: magicisq; prodigijs ac demonum arte adum-
 bratis miraculis imitabuntur prophetas ac me, sic ut eius-
 modi præstigijs falli possint, si qua uis ualeret aduersus
 Deum, etiam electi. Itaque si quis uobis dixerit: ecce hic
 est Christus, ne credideritis: aut si quis aliò reuocans, di-
 xerit: ecce hic est, quemcunque locum uobis demonstra-
 uerit, quamcunq; speciem, aut cultũ, nolite credere. Chri-
 stus enim ubi semel terras reliquerit, non poterit ostendi
 digitis, sed in animis latebit, & ex his indicatijs agnosce-
 tur, si cuius uita referat Christi doctrinam. Cæterum in fi-
 ne mundi, Christus non ueniet quemadmodum nũc uenit,
 sed subito præter omniũ expectationem ostendet sese ful-
 guris in morem è sublimi, terribilis impijs: qui conijcien-
 tur

tur in ignem æternum : amabilis pijs , qui uocabuntur ad
 cœlestis regni consortium. Vos igitur si incideritis in hæc
 tempora, caute ne pro me Christum aliquem e mentitum
 amplectamini. Ecce prædixi uobis omnia. Superest ut me-
 mineritis. Verùm posteaquam extiterint illæ calamitates
 bellorum, persecutionũ, famis, pestilentia, terræ motuum:
 succedent & alia portenta è cœlis profecta, uelut omni-
 bus elementis in ultionem impiorum excandescentibus.
 Nam sol luminis fons obtenebrescet, uelut exprobrās im-
 pijs suam cæcitatem, qui solem illum æternum uidere no-
 luerint, nec luna reddet splendorem à sole mutuũ, quæ no-
 ctis tenebras solet discutere. Ad hæc uidebuntur & stellæ
 cœlo decidētes in terram, quæ tot seculis illhic affixæ fue-
 rant, in usum humani generis. Quin cœlorum uirtutes,
 quarum potentia miranda illa corpora seruarunt à Deo
 præscriptos cursus, ac functiones suas ab orbe condito,
 concutientur. Tantus erit terror imminentis iudiciij supre-
 mi. His peractis, subito uidebunt omnes qui uixerint filium
 hominis nunc humilem & contemptum, emicantem in al-
 tissimis nubibus cum potestate multa & gloria patris, &
 innumeris angelorum copijs. Tunc emittet angelos suos,
 qui nullum electum patientur abesse, sed omnes undique
 colligent, seu uiuos seu mortuos, subito in uitam reuocan-
 dos, omnia mystici corporis membra suo capiti aggrega-
 turi, ut qui fuerant consortes afflictionum ob Euangeliũ,
 consortes sint æternæ felicitatis. Nec refert quò de uola-
 rint animæ piorum, quò proiecta fuerint corpora, repe-
 riantur ab angelis, & colligentur à quatuor mundi pla-
 gis, rursus à summo polo cœli usque ad imum. Suo quæq;
 anima corpori iungetur, & suo capiti sociabuntur o-
 mnes pariter electi. Porro ne uos omnino imparatos op-
 primat

primat hoc tempus, ex coniecturis quibusdam diuinare li-
 cebit iam instare, non aliter quàm ex arbore ficu collige-
 re licet uenturam æstatem. Quum enim rami huius arbo-
 ris cœperint tenere scere, ueluti, parturiētes grossos, iamq;
 frondes eruperint, cognoscitis æstatem non procul abes-
 se. Sed multò certius est uenturum illum diem, quàm cer-
 tum est æstatem hyemi succedere. Illud affirmo uobis, hæc
 ætas non præterierit, quin hæc omnia sint euentura. Ni-
 hil est in rebus corporalibus cœlo firmitus, nihil immobi-
 lius terra: uerùm & cœlum & terra citius mutatura sunt
 naturam suam, quàm uerba mea futura sint inania. Ne ue-
 rò uobis curæ sit, ut certò sciatis diem illum supremum,
 quando nec angelis datum est hoc scire, nec ipsi filio: sed
 quoniam pater sic intelligebat expedire saluti uestræ, si-
 bi uni seruauit hoc arcanum. Certissimum habete, uentu-
 rum: ne quærite quando, ne obrepat securitas. Semper ca-
 uete, semper uigilate, semper orate, nescientes quando fu-
 turum est, ut dies ille terribilis ingruat. Cauebitis, si nullis
 huius mundi præsijs, si nulli humanæ creaturæ fidetis,
 sed toti ex me meisq; præceptis pendebitis. Vigilabitis, si
 per abstinentiam luxus & omnium corporis uoluptatum,
 toto pectore studebitis sanctimonix spiritus. Orabitis, si
 flagrantibus animis inhiabitis ad ea, quæ promissa sunt in
 euangelica promissione perseuerantibus. Habet satanas ar-
 teis suas, quibus imponat etiã oculatis. Aduersus has ad-
 hibenda est serpentis prudentia. Habet mundus & caro
 suas illecebras, quibus sic delinit animos incogitantium,
 ut illis ueluti somnus obrepat securitas & obliuio rerum
 æternarum. Ex quibus nascitur regni cœlestis uel contē-
 ptus uel desperatio. Non destituet suos electos Deus, sed
 amat uigiles & attentos: sic tamen ut quum omnia præsti-
 terint

terint, quæ possunt humano studio præstari, orent nihilo secius: intelligentes & initiũ, & progressum, & summam æternæ felicitatis esse diuini muneris. Sic aduigilate, quasi uos deus ad tempus destituerit: sic orate, quasi sine illo frustra sit futurum quicquid conemini. Hanc doctrinam quò dominus IESVS altius infigeret animis discipulorũ, adiecit & similitudinẽ ad rem appositam. Vbi reliquero uos, perinde gerite uos, ut facerent serui fideles ac prudentes, quibus dominus peregre profecturus commisit autoritatẽ administrandæ rei familiaris, & suum cuiq; distribuit opus ad functionem. Porro aduersus nocturnũ furem ianitori mandauit ut uigilaret. Hi quoniam incerti sunt, quãdo sit rediturus dominus, dant operam ut semper in officio sint, ut quocunque tempore contingat redire domum, offendat ipsos uigilantes. Certius autem est uobis me rediturum esse, quàm illis rediturum dominum. Potest enim aliquid incidere, ut peregre moriatur. Sed certo certius est me rediturũ, tametsi uobis incerto die. Proinde facite uos, quod serui faciunt frugi. Vigilate semper expectantes reditum meum. Nescitis enim quando dominus uenturus sit, sero an nocte intempesta, an gallicinio, an diluculo: ne si uenerit repente, sicuti ueniet, offendat uos dormitantes & in officio cessantes. Quod autẽ uobis dico, per uos omnibus dico, quicumque nascituri sunt usq; ad finem mundi, uigilate. Nulli non uigilandum, qui uelit esse saluus. Cuique suum opus præstandum, quod cõmissum est à domino, sed præcipue ianitori uigilandum, qui toti uigilat familie. Etiam si quando dormitet populus, non uacat dormire pastori. Porro tota hæc uita, quæ non habet certum discrimen bonorũ ac malorum, & in qua plurimũ est ignorantia, lucis quàm minimum, nox est, si conferatur ad uitã futur

futuram. Quamquam autem in fine mundi dominus semel ueniet omnibus, tamen singulo cuique uenit, quum adest mortis tempus. In hunc igitur diem, quoniam aequè incertus est, priuatim cuique uigilandum est. Quibusdam enim uenit sero, uelut in adolescentia: quibusdam intempesta nocte, uelut in florentissima ætate: quibusdam in gallicinio, puta in senectute. Nec uiribus nec ætati fidendum. Omnibus ex æquo incertus est mortis dies.

C A P U T X I I I.

IAM uerò propius aberat ille sacratissimus paschæ dies, hoc est, phase, quod Hebræis transitum sonat, quo nos sacrosanctus cruor agni immaculati liberaturus erat ab ultione gladij extinctoris, ac eductos ex Aegypto per mare rubrum, perque desertum huius mundi, perducturus in cœlestem Hierosolymam, in terram lacte ac melle manantem. Nam Iudæorū phase, quod illi summa religione quotannis celebrant, nihil aliud erat, quam huius uictimæ umbra. Quemadmodum & illud, quod his diebus Iudæi temperabant à panibus fermentatis, nos ad euangelicæ puritatis sinceritatem adhortantes. Is dies post biduum erat futurus, quem illi parasceuen appellant. At primores sacerdotum, & scribæ, quam religiosè sese parabant ad celebrandum phase corporale, tam irreligiosè festinabāt imprudentes immolare uerum illum agnum, quem solennis illa uictima tot seculis designarat. Iam enim certum consilium cōceperant occidendi Iesum, sed quoniam id palam non audebāt ob populi metum, uisum est ut per dolum illi manus iniicerent, & occiderent. Huic consilio maxime conueniebat ille dies, quo res noui testamenti, ueteris testamenti figuræ responderet. Non delegerant illi diem hūc, sed æterno patris consilio fuerat huic uictimæ destinatus.

Siqui

Siquidem illi conferentes inter sese consilia de occidendo Iesu, dicebant: Non in die festo, ne tumultus exoriat in populo. Iudaica nimirum religio est, homines uereri, quum Deum non uereantur. I E S V S autem sciens adesse tempus, quo patri uisum erat peragi sacrificium illud æternum, non recedit ab Hierosolyma, ne loco deesset præfinito. Quum igitur Bethaniæ cum amiculis suis conuiuium ageret in ædibus Simonis, cui cognomē erat leproso, unus è conuiuis erat Lazarus. Agnoscis in eadē domo concors & amicum sodalitiū ecclesiæ, quam Christus immūdam suo purgauit sanguine, quam mortuā ob peccata, sua morte uiuificauit. Cum talibus I E S V S amat accumbere potius, quàm cum sacerdotibus ac pharisæis, qui sibi puri ac uiui uidebātur, quum id essent animo, quod Simon ille fuerat, quod fuerat Lazarus. Inter cōuiuium autem ingressa est mulier quædam, habens alabastrū plenū unguenti exquisiti pretiosiq; ex nardo pistica, fractoq; alabaastro effudit in caput accumbentis Domini. Tali unguento iuxta spiritum amat perfundi I E S V S, qui mūdi delicijs nunquā est delectatus. Huius in sponsum suū dilectū prodiga est ecclesia. Quicquid habet pretiosi, non seruat sibi, sed effundit in caput I E S V, cui debetur omnis gloria. Latissimè per orbē patet ecclesiæ domus, uerū huius unguenti fragrantia repleuit uniuersam domum. Hoc odore trahuntur multi, ut ambient in eam domum admitti, ubi cum amicis suis accumbit I E S V S. At nō desunt, qui inuideāt & obstrepāt Iesu delicijs, nimirum Iudæi qui magis querunt quæ sunt ipsorum, quàm quæ Iesu Christi. Sic enim ex discipulis adhuc carnem sapiētibus quidam, sed præcipue Iudas Iscariotes obstrepit, indignās apud sese & obmurmurans: Quorsum attinebat huius unguenti tam exquisiti

quisiti iacturam fieri? Poterat enim uendi trecentis denarijs, eoq; pretio multis pauperibus subueniri. Adeoq; cruciabat illos huius unguenti dispendium, ut infremeret aduersus mulierem pie prodigam. Bene perit, quod impenditur gloriæ Christi: imò nihil minus perit. Synagoga Christo parca est, sibi prodiga. Contrà ecclesia non æstimat, quod habet à Christo, sed hæc totum quod habet, comminuto uasculo temere effundit in caput sponsi sui. Placebat autem uidua paupercula, quæ quadrantem coniecit in gazophylacium. Placet & hæc quæ pretiosi unguenti iacturam fecit. Illa agnosces tenuitatem suam, hoc ipsum, quod habebat, totum effudit: hæc domini ex benignitate iam diues, non solum quod habebat impendit Iesu, sed uasculi quoq; iacturam fecit: illa impendit uictum, hæc etiã corpus & animam, si perire posset, quod impenditur Iesu. Vbi nunc sunt, qui murmurant aduersus profusionem gratam auctori gratiæ? Dat ipse de suo largiter, ut odor benignitatis ipsius latius spargatur. Nihil postulat præmij, hic tantum ambitiosus est. Vult agnosci suã beneficentiã, nõ quòd egeat hac laude, sed per hanc placuit illi largiri nobis suas diuitias. Sed aduersus obmurmurantes discipulos mulieris piam sedulitatem tuetur dominus, cui uni probari satis est. Quur, inquit, negotium facessitis huic mulieri? Sinite illam obsequi animo suo. Bonum opus operata est erga me. Nam quòd auaritiam, pauperum subleuandorum titulo prætextitis, pauperi impensum est, quod mihi impenditur. Vulgares autem istos pauperes semper habebitis uobiscũ, quibus licebit benefacere, quoties uolueritis: me uerò non semper habebitis, ut officijs huiusmodi corporalibus possitis demereri. Semel hoc honoris impensum est mihi, & quod factum est, non factum

P est

est ut exemplū trahatur ad multos iuxta carnem reficien-
 dos, sed ut ab omnibus iuxta spiritum exhibeatur. Hæc
 quid faciat nescit. Tamen pia sedulitate, quod potest, fa-
 cit. Instat mors, cupiet tunc ungerere corpus meum sepeliē-
 dum. Id quoniam tum non licebit, anteuertit: & uiuo im-
 pendit honorem, quem mortuo non poterit. Cæterum hu-
 ius mulieris pietas, cui uos obstrepitis, adeò non carebit
 laude sua, ut quum mors mea per Euangelium celebrata
 fuerit per omnes orbis regiones, simul & huius mulieris
 memoria celebranda sit, quæ mortem meam antequam mo-
 rerer, tali munere honorarit. His dictis dominus discipu-
 lorum suorum murmur compescuit. Cæterum Iudas Isca-
 riones unus è numero duodecim, qui communem pecuniã
 mala fide dispensabat, non tulit huius unguenti iacturam,
 sed abiit ad summos sacerdotes, ut proderet illis Iesum.
 Nec enim fugiebet illum, illos hoc agitare, ut Iesum ar-
 te caperent. Hoc audito gauisi sunt illi, Placuit autor sce-
 leris domesticus Iesu. Conuentum est de pretio. Et inueni-
 tur mutua fides in tam impio consilio, quæ rara est in pa-
 tris honestis. Credidit Iudas simplici promisso sacerdotū
 absq; tabulis ac testibus, absque sponsore aut uade. Cogi-
 tat apud sese quo pacto posset Iesum prodere sacerdoti-
 bus, ac scribis ex ipsorum animi sententia, hoc est, loco ac
 tempore commodo, ne quid oriretur tumultus. Nam hæc
 in pacto intercesserat conditio. Interea dum Iudas & sa-
 cerdotes de perdendo Iesu consultant, ille salutis huma-
 nae negotium agit. Iam uenerat primus dies azymorum,
 quo solitum est immolari pascha. Dicunt igitur Iesu di-
 scipuli: Quò uis eamus, & paremus tibi coenam pascha-
 lem? Iesus autem emittit ad apparandam coenam duos ex-
 discipulis suis, & ait illis: Ite in ciuitatem, & ingressis oc-
 urret

eurret uobis homo, lagœnam aquæ baiulans. Eum sequamini, & quocunq; introierit, dicite domino domus hæc uerba meo nomine: Magister dicit, ubi est cœnaculum, ubi pascha cum discipulis meis edam? Is nihil moratus ostendet uobis cœnaculum ingens stratum, iamq; futuro conuiuio paratum. Illhic instruite nobis paschalem cœnam. Hic uide simplicem apostolorum obedientiam, qualem exhibuerant & antè quum amandarentur ad pullum asinæ. Vide & illud, nihil omnino latere dominum, ut palam sit illum præscium ac uolentem omnia passum, quæ nostra causa passus est. Ad hæc uide autoritatem. Ad domini nomen statim dimittitur asinus, rursus ad domini uocem statim ostenditur cœnaculum: ut perspicuum sit, illi in manu fuisse facere quicquid uellet. Nutu poterat coërcere sacerdotes ac phariseos crudelia molientes. Abiere discipuli, uenerunt in ciuitatem, offenderunt hydriæ baiulum, sequuntur, ingrediuntur domum, exponunt mandata domino ædium. Ille nihil moratus ostendit cœnaculum. Illhic discipuli adornant pascha, hoc est, ultimam ac mysticam cœnam, simul & representaturam legis uetustæ figuram, & euangelicam uictimam arcanis signis exhibituram. Vespere autem sequutus est Iesus cum duodecim discipulis suis, quos solos, ut selectos uoluit sacrosancti conuiuij testes esse. Vbi uerò iam accubuissent omnes ac cibum caperent, ait Iesus: Confirmo uobis, quòd unus è uobis, qui comedit mecum, me proditurus est. Ad hanc uocem mœror ingens corripuit undecim apostolos. Nullus enim præter unum Iudam sibi male conscius erat. Sed tamen non audent fidere imbecillitati humanæ. Ita singuli cupientes domini iudicio à sollicitudine liberari, dicunt domino: Num ego sum is? Nec Iudam sibi male conscium puduit cum cæteris dicere: Præceptor, num

P 2 ego

ego sum is? Iesus autem, ut suis absolutum lenitatis exemplū proferret, maluit suos ad tempus affici mœrore, quàm prodere proditorem, nihil non faciens, ut ab impio consilio resipisceret. Ait itaq; : Unus erit è duodecim, qui mihi sic est familiaris, ut in eundem discum intingat mecum manum. Et huius dignationis tale præmium mihi referet. Sentiebat Judas se non latere domini conscientiam, & perspiciebat inauditam mansuetudinem. Iesus à quo mox perfidissimè prodendus erat in mortem, cum non uult prodere cæteris discipulis, fortassis in eum amore domini sœuituris. Et ô deploratam maliciam! Quod saxum, quem adamantem non emolliret tanta mansuetudo hominis, qui nutu poterat ledere? Sed hæc magis etiam illum animat ad maleficium. Tum ita pergit dominus : Cæterum quod ad me pertinet, nihil præter animi sententiam accidet, sed quemadmodum à prophetis prædictum est de filio hominis, ita futurum est. Expediit plurimis, ut tradatur in mortem filius hominis, sed tamen uæ illi, per cuius maliciam filius hominis tradendus est. Procurat enim rem alijs saluti futuram, sed in suam ipsius perniciem. Præstiterat illi homini natum non fuisse. Nec tanta domini mansuetudine, nec terrore denuntiati supplicij correctus est animus Iudæ. Tanta pestis est amor pecuniæ. Sub hæc Iesus commendauit suis sacrosanctum illud symbolum mortis suæ, perpetuiq; fœderis, cum his qui in fide euangelica perseuerarent. Accepit igitur panem, quumq; gratias egisset deo patri, fregit, ac distribuit singulis, dicens : Sumite, hoc est corpus meum. Item accepto poculo, quum gratias egisset, tradidit illis, & biberunt ex eo omnes. Tum ait illis : Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur. Certum habete, quod dico uobis. Posthac non bibam de fructu uitis usq; ad eundem diem

diem, quum bibam illum nouum in regno dei. Cœna peracta, atq; hymno in laudem dei ex more dicto, eadem nocte, relictis Hierosolymis, abierunt in montem Oliuarum. Semper agenda gratiæ, semper laudes deo canendæ sunt, siue contingunt prospera, siue premunt aduersa. Ibi Iesus non ignorans imbecillitatem discipulorum suorum, parat illos ad tolerantiam imminentis tempestatis. Omnes, inquit, hac nocte mea causa turbabimini. Prædixit & hoc Esaias: Percutiam, inquit, pastorem & dispergetur oves. Verum ne despondeatis animum. Quemadmodum mors mea uos turbatos dissipabit, ita resurrectio mea uos rescillatos colliget in unum. Reuiuiscam enim, ut dixi, tertio die, ac rediuuius præcedam uos in Galilæam. Ibi me conspecto, moerorem animi deponetis. Hoc audito, Petrus nondum sibi notus, fortiter quidem, sed temerè respondit: Et si ceteri omnes offensi fuerint tua morte, certè ego non perturbabor. Iesus autem penitus cupiens reuellere ex animis nostris nostri fiduciam, ait illi: Petre negas futurum, quod & prophetia futurum prædixit, & ego, cui iam oportebat credere, non reclamare? Temerarie pollicitator, imò hoc insignius ceteris perturbabere, quò tibi ceteris uidere fortior. Siquidem illud pro certò confirmo tibi, prius quàm gallus hac ipsa nocte bis cecinerit, ter me negaturus es. Hac oratione adeò non coërcita est Petri confidentia, ut tantò fortius etiam ac magnificentius de se polliceretur, dicens: Imò si me necesse fuerit etiam commori tibi, tamen haud unquam te abnegabo. Hanc Petri uocem sequuti sunt & ceteri discipuli, ut pariter errantes, pariter emédarentur: et agnoscerēt quam ex suis uiribus nihil essent, quanq; non posset esse uanum, quicquid ex ore Christi prodisset. Consenserant in professione pridem, et in Petro collaudata

est omnium opinio. Hic consentiunt in temeraria fiducia sui, & in uno Petro redarguta est omnium temeritas. Solus Petrus abiuravit Iesum, cæteris omnibus idem facturis, si data fuisset occasio. Abiurassent enim, nisi fugissent. Petri fortitudo cæteris constantior, adduxit ipsum in periculum. Nihil autem horum in discipulis accidebat destinata malicia, quemadmodum in Iuda, sed humane naturæ imbecillitate, & ideo Iudæ pernicacim malicia Iesus abusus est ad salutem nostram: apostolorum imbecillitatem ideo uoluit multis euidentem fieri, ut per illos doceret omnes, ne quis sibi quicquã de suis ipsius uiribus polliceretur, sed ingruente malorũ procella, totus pëderet à præsidio cœlesti, quod tantò præsentius adest, quò magis homo de suis uiribus fuerit diffusus. Apostoli nondũ uerbis coargui poterãt, sed futurum erat, ut ex re tandẽ agnoscerent seipsos. Ventum est igitur in prædium, cui nomen Gethsemani. Ea uallis est ad radicem montis Oliueti. Nemo potest ascendere in crucem Iesu, nisi prius descenderit in uallem hanc, nisi sese deiecerit abdicatis omnibus humane superbiae præsidijs. Hic iubet subsistere reliquos octo, ipse adiunctis sibi tribus, Petro, Iacobo et Ioanne, non magno interuallo subducit sese, ut uacaret precibus. Agnosce machinas euangelicas auersus uolentiam persecutorum. Erant in Iesu duo inter se diuersissima: diuina maiestas, qua nihil sublimius: & humana imbecillitas, qua nihil abiectius. Quoniam autem his tribus gustum aliquem præbuerat sublimitatis, uoluit eosdem extreme abiectiõis & humilitatis esse testes, ut in eodem discerent, & quid esset imitandum, & quid sperandum. Nusquam hic facies solis in morem fulgurans, nusquam uestis niue candidior, nusquam confabulator Moses & Helias, nusquam paterna uox: uerum ut

homo

homo prorsus omni destitutus auxilio, cœpit pauore con-
 turbari; & anxietate mentis exanimari. Nimirum homo
 uerus erat, & insigniter in se expressit, quod imminente
 tali tēpestate solet his accidere, qui nihil aliud sunt quàm
 homines. Nec dissimulauit anxietatem animi apud ami-
 cos. *Persentio, inquit, animo mœrorem morti similimum.*
Querebat undiq; solatiū, nec inuenit. Est & hoc aliquod
solatij genus, apud amicos, tãetsi nihil opitulaturos, que-
ri de calamitate. Hic igitur iubet & hos treis subsistere
ac uigilare. Quo factò paululū progressus, ac ueluti pror-
sus ab omni solatio hominum destitutus, planeq; deplora-
tus, quod ad humanas attinebat opes: confugit ad patris
auxilium, nec apud hunc statim inuenturus mali leuamē.
Itaq; procumbens humi demissa in terram facie rogabat
patrem, ut si quā fieri posset, præteriret huius certaminis
tempus. Natura corporis horrebat cruciatum ac mortem
imminentem. Abba pater, inquit, tu nihil non potes: tran-
fer hoc poculum à me ne bibam, ueruntamen id fiat, quod
tua statuit uoluntas, quæ nihil uult, nisi quod est opti-
imum, non quod uult huius corporis imbecillitas. Hæc pre-
catus redijt ad relictos tres apostolos, ac reperit illos iam
dormientes. Ac Petrum modò tam fortia pollicitum ap-
pellat: Simon, inquit, dormis? Non poteras uel unam ho-
ram uigilare mecum? Hoc tempus non admittit oscitan-
tiam. Neque enim dormit, qui nobis molitur perniciem.
Vigilate & orate, ne ueniatis in tentationē, quæ si uos op-
preßerit imparatos, periculum est ne uincamini. Cōmune
periculum est: ego uobis uigilo, uobis oro: uigilate & uos
mecū, & orate mecum, ut mecum uincatis. Spiritus quidē
prōptus est, sed caro infirma. Ne uincat caro, spiritus est
uigilia ac precatione confirmandus. His dictis, Iesus rur-

sum abiit unde uenerat, atq; iisdem uerbis rogauit patrem ne biberet è poculo, quod instabat. Mox reuersus ad suos, offendit illos de nouo dormientes. Dormitabant in uisione maiestatis, nec sciebat Petrus quid loqueretur. Dormiunt & hic in spectaculo infirmitatis, nec satis intelligunt, quid respondeant obiurganti Iesu. Rediit ad suos tertio Iesus à precatione sua, ac tertio reperit illos dormientes. Perierant illi nobiscum, nisi pro nobis omnibus uigilasset ac deprecatus fuisset Iesus. Expergefactus igitur obiurgat illos, ut per eos omnium extimulet oscitantiam: Dormite post-hac & requiescite. Satis dormitatum est. Ipsa res uos uolentes nolentes excitabit. Adest articulus tempestatis. Ecce filius hominis mox prodetur, tradendus in manus scelerosorum. Surgite, eamus illis obuiam. Iam enim dominus Iesus ex precatione robur animi collegerat aduersus instantem procellam afflictionum. Nec post ullum signum dedit pauoris aut tædij, sed exemplum constantissimæ tolerantiae nobis præbuit usq; ad mortem. Nondum hunc finierat sermonem, adest Iudas Iscariotes unus è numero duodecim selectorum, & inter hos habitus præcipuus, adducens secum numerosam cohortem, eamq; gladijs ac fustibus armatam aduersus inermem Iesum. Nec deerat autoritas. Miserant hanc manum summi sacerdotes, scribæ & populi primores. Hic mihi uide lector egregium conflictum euangelicæ pietatis aduersus falsam religionem. Sic quotidie oppugnatur, sic semper uincit euangelica ueritas. Nullus ad eam prodendam magis idoneus, quam qui sub professione ueritatis euangelicæ, docet ea quæ sunt carnis. Longè plus periculi est à falsa doctrina, quam à gladijs & fustibus palam sceleratorum militum. Nec sibi tamen satis fidit Iudas ad prodendum dominum: adhibet ar-

matam

matam manum cum autoritate utriusq; ordinis, prophani
 & sacri. Atq; hæc aguntur noctu, captata loci quoq; oportunitate. Densissimæ tenebræ sint oportet, ubi uincitur
 & capitur Iesus. Hæc erat potestas tenebrarũ, & ad tempus permittitur satanæ, ut Christum uideatur deuicisse. Quid autem cæcius, quàm illi humanis cõsilijs moliri insidias, quem nihil fugit: quàm illũ aggredi gladijs & fustibus, qui nutu potest quicquid uult? Iudas autem non palam ostendit se ducẽ sceleratæ manus, sed prius dedit illis symbolum, dicens: Quemcunq; osculatus fuero, ille est Iesus. Inijcite manus illi, & abducite cautè, ne elabatur. Caue-
 rant hoc sacerdotes, ne numeraretur pecunia, ni Iesus esset in manibus. Deinde cœpit ex interuallo præcedere turbam, quasi aliud agens, sic tamen ut illis esset in conspectu. Mox ut adiit Iesum, salutauit illum dato ex more osculo. Nec hic Iesus remisit lenitatem suam erga proditorẽ. Tãtum illius tangit conscientiam, dicẽs: Amice, ad quid uenisti? Sciebat, non futurum ut ille resipisceret, & tamen nihil non facit, quo corrigeretur: nos erudiens, ut erga peccantes summa lenitate utamur, propterea quòd ignoramus, an aliquando sint ad meliorem mentem redituri. Si resipiscunt, lucrifecimus proximorum salutem: si non resipiscunt, non carebit nostra mansuetudo suo præmio. Osculum charitatis mutuæ signũ est. Caritas autem declarat nos esse discipulos Iesu. Nihil igitur hostilius osculo simulato. Tale nimirum osculum dant & hodie Iesu pseudapostoli, qui sub prætextu pietatis euangelicæ uetri suo seruiunt, gloriam uenantur humanam, & pro libertate spiritus docent Iudaismum. Ad osculi uenenati signum milites manum iniecerunt in Iesum, ac uinxerunt. Ad hunc tumultum incandescit discipulorum animus. Iamq; Petrus obli-

tus eorum, quæ prædixerat dominus, iudicavit adesse tem-
 pus, quo præstaret aliquid dignum fortibus promissis. Is
 educto gladio percussit seruum summi pontificis nomine
 Malchum, quòd is cæteris ferocior, primus festinaret ma-
 nus iniicere in Iesum: ac domino dextra ietum moderan-
 te, tantũ amputavit auriculam illius dextram. Sed obiurga-
 to discipulo, dominus clementissimus ilico sarsit uulneris
 minimè periculosi dispendiũ, & auriculam restituit. Adeò
 nulli non beneficus fuit Iesus, ut nos puderet quenquam
 ulcisci uelle, ne dicam immerentem lædere. Porrò Iesus,
 ut non uult alijs præsijs defendi, quàm gladio sermonis
 euangelici, qui penetrat ad intima cordium: ita uoluit ar-
 matam manum scire, se nulla ui capi posse, nisi uolens ac
 prudens se præberet capiendum. Itaque uersus ad illos di-
 xit: Quid accidit, ut intempesta nocte cum gladijs & fu-
 stibus exiretis huc ad me tanquam ad latronẽ sese simili-
 bus armis defensurum? Quotidie eram Hierosolymis, non
 clam, sed clara luce & in loco omniũ celeberrimo, uideli-
 cet templo, sanans ægrotos, ac docens ueritatem. Semper
 inermis fui, cũ inermi raroq; discipulorũ comitatu. Quur
 ibi me non comprehendistis? Certè minore negotio tum
 poteratis, si decretum hoc erat. Sed istud est tempus ue-
 strum, ut diuino permissu liceat, quod lubet. Et ita futurũ
 iam olim prædixerunt scripturæ, quæ mentiri nõ possunt.
 Hæc ubi dixisset, adoriũtur agminatim, ac manus iniiciũt
 in Iesum: moxq; discipuli sibi quoq; timentes, quotquot
 erant, deserto domino, alius aliò diffugere. Infirmis licet
 fugere, qui nondum idonei sunt perferendis supplicijs:
 quanquam incidit tempus, quo fugisse, negasse est. Ibi non
 oportet fugere, sed ultro ad mortem occurrere. Vbi plus
 est dispendij, quam compendij Euangelio ex morte tua, fu-
 gito

gito, latita: ubi fructus est copiosus, si moriaris, dispendium
 ingens si te subducas, occurre carnifici. Erat autem inter
 duodecim adolescens quidam, qui cæteris uehementius di-
 ligens Iesum, sequebatur illum, quum iam uinctus ducere-
 tur. Is unica duntaxat sindone nudum corporis tectum ha-
 cebat. Hunc agnitum apprehenderant: at ille reiecta sin-
 done elapsus est e manibus illorum, uestis iactura uitam re-
 dimens. Qui iuxta spiritum sic fugit, feliciter fugit. Quid
 enim est aliud hoc corpus, quàm animi uestimentum? Quo-
 ties satanas manum iniecit animæ, neglige sindone m, &
 effuge. Nunc contemplator, quibus modis tractetur euan-
 gelica ueritas, posteaquàm prodita est ab impio discipu-
 lo. Per uiolentam militum manum uincta ducitur ad utri-
 usq; ordinis primores, in illius exitium coniuratos. Primum
 adducitur ad summum sacerdotem. Nullus hostis capita-
 lior Iesu, quàm impius pontifex. Iam ut res maiore cum
 autoritate geri uideretur, conuenerunt eodem omnes sa-
 cerdotes, cum scribis & senioribus. Hæc est autoritas
 huius mundi coniurata aduersus humilem, sed nihilo secius
 inuincibilem ueritatem. Nondum Petrus abiecerat ani-
 mum, sed eminus sequutus Iesum, iam dissimulatus disci-
 pulus, nimirum mox abiuraturus. Ad nihil enim aliud per
 se ualet hominis fortitudo, nisi ut enormius peccet. Itaq;
 perrupit in atrium summi sacerdotis, atq; ibi sedebat ad-
 mixtus scelerato gregi famulorum, & calfaciebat se ad
 prunas, spectator futurus dominicæ tolerantiæ potius, quàm
 imitator. Interim qui inter sacerdotes primum dignitatis
 locum tenebant, quorum ut quisq; primus erat autoritate,
 ita cæteros superabat impietate: cumq; his reliquum con-
 cilium, ne uiderentur homicidæ potius, quàm læsæ pietatis
 ultores, ueniantur aliquod testimonium aduersus Iesum, ut

EUM

eum ad mortē adigerent. Nihil aliud sitiebant, quā mortem illius, qui omnibus gratis uitam offerebant eternam. Nec inuentum est ullum testimonium satis idoneum. Solus enim erat Iesus, in quem nullum testimonium idoneum inuenire pisset humana uersutia. Iam enim multi prodierant, qui testimonia dederant aduersus Iesum, uerū adeò friuola, ut nec iniquissimis illis uiderentur sufficere ad condemnandum eum, quem iam apud sese damnauerāt, priusquā in iudicium adductus esset. Tandem exorti sunt, qui graue testimonium ferrent aduersus Iesum, dicentes: Nos adferimus comperta. His enim auribus audiuius eum dicentem: Ego dissoluam templum hoc manufactum, ac post triduum aliud non manufactum extruam. Hanc uolebant uideri blasphemiam in templum domini. Nec horum testimonium, quanquam adderet aliquid ueris ad exaggerandam criminis atrocitatem, uisum est satis idoneum. Diceres illhic esse iudiciorum religionem, ac faueri reo: uerū hęc sacerdotum diligentia non aliò tendit, quā ne qua possit elabi Iesus. Nihil agitur, ad perdendum Iesum, summo pontifice est opus. Is itaq; uidens rem parum succedere, surgens in medio consilij, cœpit appellare Iesum, ex ipsius ore uenans unde posset conuinci: Audis, inquit, quæ tibi obijciuntur crimina? Nihil habes quod ad ista respōdeas? Iesus autem obticuit, neq; quicquam respondit. Quid enim attinebat ad ea respondere, quæ ipsi iudicarent friuola? Pergit itaq; uenari summus pontifex, & interrogat eum, dicens: Esne tu ille Christus filius dei semper laudandi? Iesus esse se falsus est. nec enim debebat negare, quod expediebat omnes scire. Sciens autem illos non credituros, aut certē contempturos ob corporis imbecillitatem, adiecit quod illis terrorem inijceret. Videbitis, inquit, filium hominis sedentem à dext

dextris diuinæ maiestatis, magnaq; cum gloria & comitatu angelorum uenientem sublimem in nubibus cœli. Sensit autem Iesus de secundo aduentu, quo rediturus est, iam non humilis, sed in maiestate diuina iudex uiuorum ac mortuorum. Sacerdotes impij legem nesciebant, uerum ex pharisæis discere poterant, utrunq; aduentum Messie prædictum à prophetis, alterum aspernabilem & contemptum, alterum magnificum ac formidabilem. Verum non uacat illis conferre, quæ gesserat Iesus, cum his quæ prædixerant prophete. Tantum hoc agunt, ut extinguant Iesum. Hic summus pontifex etiam pietatis imaginem suæ prætexens impietati, lacerat uestimenta sua, quò blasphemiam redderet atrociolem. Quid, inquit, præterea opus est testibus? Ipsi audistis manifestam blasphemiam. Pontifex impius suæq; gloriæ studiosus, non fert prædicari gloriam Christi, sic existimans, suæ maiestati decedere, quicquid illi tribuitur. Furor illum paulò antè submouerat à sede, & tamen interim assurgit filio dei: nunc lacerat uestimenta, uaticinans futurum, ut regnante uero pontifice Iesu, carnale pontificium aboleretur. Scissa est gloria synagogæ, Christi tunica manet integra. Quid longius abest à blasphemia, quàm prædicare gloriam filij dei? quàm testificari futurum, quod prophete futurum prædixerant? Et tamen hæc scelerato pontifici blasphemia est, quæ non egeat testimonijs. Quid, inquit, uobis uidetur? Omnes consentientibus calculis iudicarunt esse facinus morte plendum. Dignum tali sacerdote concilium. Nunc considerandum est, quibus modis in talibus concilijs tractetur ueritas euangelica, ubi sacerdos impius pro deo cupiens haberi, non fert prædicari gloriam filij dei: ubi scribæ tacent, quod didicerunt ex prophetis: ubi primores populi

consp

conspirant cum templi primatibus : ubi adsunt ministri militesq; conducti, & ad omne scelus suapte malitia parati. Iam enim uelut irite damnatum Iesum quidam ex illis coeperunt conspuere, alij uelo obtegere faciem eius, & colaphis impactis dicere illi : Vaticinare, quis te percusserit: huiusmodi ludibrijs exprobrantes illi, quod se passus esset haberi prophetam. Porrò ministri sacerdotum alapis illum cædebant. Hæc erant morte crudeliora, uerum hoc exemplum nobis parabatur. Ferendis ignominijs nemo superauit Iesum, edendis miraculis quidam superarunt. Dum hæc aguntur circa Iesum, Petrus timidus spectator, sedebat in atrio inferiore, admixtus pontificis impij satellitio. Ibi decebat esse, quum esset abnegaturus Iesum. Huc uenit ancilla quædam summi sacerdotis : ea quum uidisset Petrum cum cæteris calfacientem sese ad prunas, intuita illum curiosius, coepit noscitare speciem discipuli, & ait illi : Tu quoq; eras cum Iesu Nazareno. Hac uocce territus Petrus negauit, dicens : Non noui hominem, neq; scio quid dicas. Conueniebat magnificentum pollicitatorem, quò magis agnosceret suam imbecillitatem, à muliercula terreri, ut post intrepidè Iesu nomen profitens apud magistratus & reges, sciret eam fortitudinem non esse uirium humanæ naturæ, sed spiritus diuini. Itaq; territus Petrus, nec satis fidens ei loco, egressus est atrium, nec tamen recessit ab ædibus pontificis. Dum hic hæret, gallus cecinit. Audiuit Petrus, nec tamen uenit in mentem, quæ dixisset Iesus, tantus pauor habebat hominem. Rursus autem quum illum uidisset ancilla quædam, coepit illum deferre apud circumstantes, dicens : Hic ex illorum numero est. Rursum Petrus mendacio elapsus est, negans sese de numero apostolorum esse. Atq; aliquantò post,

minist

ministri qui astiterant, quum ab ancilla noscitur, quum
 & ipsi curiosius hominis uultum & cultum contempla-
 rentur, coeperunt eum noscitur & dicunt: Verè ex illis
 es, nam & Galilæus es. Prima delatrix est mulier. Quan-
 tum autem periculum Christi discipulum notum esse in
 aulis pōtificum ac principum? Nisi totum discipulum ex-
 uat, periclitatur de capite. Et sermonis etiam idiomate pe-
 riclitatur Petrus. Fales aulæ nihil ferunt synceræ uerita-
 tis. Nunc demum fiet germanus aulicis Petrus: coepit enim
 execrationibus additis deicere, se prorsus non nosse Ie-
 sum, de quo loquerentur, ac rursum gallus eecinit. Nec
 prius ad se redijt Petrus, quàm illū est intuitus Iesus. Tan-
 dem itaq; recordatus sermonis quem dixerat Iesus: Prius
 quàm gallus cantet bis, ter me negabis: egressus est domum
 Caiphæ, & erupit in lacrymas. Nec tamen fugit ad la-
 queum, quemadmodum Iudas: quia non per malitiam, sed
 per humanā imbecillitatem ceciderat, idq; permissu domi-
 ni, ut nos illius lapsus erudiret. Sed hic imber erumpens
 extinguit fulmen iræ diuinæ. Non flet autem, nisi prius e-
 gressus ē palatio Caiphæ. Nā illhic quò quisq; peior est,
 hoc sibi magis placet.

CAPVT XV.

TOta ea nox in ædibus Caiphæ consumpta est in per-
 niciem & ludibrium Iesu. Mane uerò statim inito
 rursus consilio, summi sacerdotes, cum senioribus & scri-
 bis, totoq; consessu, uinctum Iesum abduxerunt, ac tra-
 diderunt Pilato iudicandum, quem ipsi suo iam præiudi-
 cio damnarant. Nunc ex iudicibus fiunt accusatores. Pi-
 latus auditis illorum delationibus, appellauit Iesum reū:
 Tu ne es ille rex Iudæorum? Iesus respondit: Tu dicis, ta-
 cite agnosces quod erat. Quāquam ea uox nihil mouebat
 Pilatum

Pilatū, quum in Iesu nihil appareret, quod argueret mundani regni affectatorem. Porro summi sacerdotes, ne quā posset elabi Iesus, uarios criminum articulos in illum congerūt, ut ex multis tandem aliquod saltem esset, quod moneret iudicem non admodum iniquum. Pilatus autem animaduertens, quòd res ageretur odijs priuatis, captabat occasionem liberandi reum à causa. Itaq; quum rursus adisset Iesum, nec ille quicquam responderet, ait: Non respondes quicquam in tanto capitis periculo? Vide quot articulos isti tibi obijciunt. Iesus autem postea nihil respōdit, nec cupiens elabi ex hoc iudicio, ne mortis utilitas impiretur, & sciens sacerdotum malitiam non conquieturam, etiam si hac uia non profecissent. Itaq; sic mori uolebat, ut constaret eum mori uolentem. Præses autē, quāquam ethnicus, tamen abhorrens ab homicidio hominis, quem suspicabatur innocentē, nihil intentatum relinquit, quo liberet eum, quandoquidem uidet ex ipso nihil auxiliij suppeditari, quo posset liberari. Mos erat apud Iudæos, ut in die festo paschæ dimitteretur aliquis ex his, qui ob capitale facinus essent uincti, quemcunq; populus Iudæorum petisset sibi donari. Habebatur autem tum in uinculis quidam ob facinora nobilis Barrabas, qui in ciuitate mouerat seditionem, & in tumultu patrarat homicidium. Hac occasione Pilatus decreuerat uti ad seruandū Iesum. Proinde quum populus ex more confluxisset, ad postulandum remitti fontem aliquem: & hac ratione testificans, quòd ipsi incolumes euasissent ex Aegypto, Pilatus ita respondit: Duos habeo, Barrabam uobis notum, & Iesum, quem dicūt regem Iudæorum. Vultis igitur ut Iesum uobis dimittam? Senserat Pilatus in sacerdotibus nihil esse præsidij, itaq; cōfugit ad populū, sperans ut illorū fauore libe

liberaretur Iesus. Et futurum erat, nisi pontificum infatigata malicia concitasset multitudinem, ut postularent sibi condonari Barabbam potius quam Iesum. Id quum præter expectationem præsidis accidisset, nam audierat eum esse gratiosum apud populum, non desinit tamen opitulari IESU pro uiribus. Quid igitur, inquit, uultis ut faciam de rege Iudæorum? expectans in hunc mitiorem à plebe sententiam. Sed hic strenuè uigilarat pontificum uersutia. Suam impietatem in multitudinis animos transfuderant. Nec alibi ualet talium pontificum autoritas, quàm ad excitandos principes ac populos aduersus ueritatem euangelicam. Rursum igitur clamat populus: Crucifige eum. Persuaserant & hoc pontifices, ut mortis genus omnium probrosissimum deligeretur, quo Iesu nomen apud omnes Iudæos redderetur execrabile, propterea quòd lex pronuntiat execrabilem, quisquis penderet in ligno. A deo non solum student Iesu uitam eripere, sed famam etia honestam abolere, quod est homicidio crudelius. Non ferunt cuiusquam nomen haberi sacrosanctum præterquam suum. Nec hic cedit illorum furori Pilatus, sed reclamationat: Cæsaris præses sum, mihi non est ius occidendi, nisi rite conuictum. Quid autem hic admisit cruce dignum? Nihil hic proficit præses, sed furiosius etiam inclamabant: Crucifige eum. Nec prius tamen labefacta est præsidis constantia, quàm obijceretur Cæsaris læsa maiestas. Non enim conueniebat occidi Iesum, nisi pontificum uesaniæ, Cæsaris subseruisset autoritas. Pilatus autem uidens hinc imminere periculum à Cæsare, hinc à populo tumultuante, quum sciret innocentem Iesum, tamen uolens morem gerere implacabili odio pontificum, scribarum, seniorum & populi, pronuntiauit in Iesum sententiam mortis, sed

Q eadem

eadem sententia liberans innocentem à crimine, sacerdotes & populum condemnans. Innocentem enim pronuntiauit, quem permittebat illis crucifigendum. Tales Pilatos semper habitura est euangelica ueritas: utinam non exoriantur illis etiam pontificibus sceleratiores. Iesus itaque damnatus, primùm flagellis cæsus est. Quum nec ea pœna satiaret animos Iudæorum, traditus est cohorti ut crucifigeretur. Sic uisum est consilio diuino, ut Iesus fons omnis gloriæ, ab omni genere hominũ per omne ludibrii genus exerceretur, ne nos ullo malorum genere frægere-mur. Iudas prodebat, pontifices, scriba & primores populi consultarant, ministri ceperant, Caiphas summus pontifex damnauit, fons omnis huius tragœdiæ: concilium cum ministris uelut damnato illudit, populus obstre-pit insanis clamoribus, Cæsaris nomen terret, Herodes spernit, Cæsaris præses pronũtiat. Et in his omnibus est Caiphas, in Caipha satanas. Superest ut profana militũ cohors suas agat parteis. Et in his erat Caiphas. Omnis ignominia Iesu, omnis pernicies, si qua est, à Caipha est, qui rē sanctissimam imprudens peregit. Peregit enim hoc sacrificium, sine quo nemo saluus esse poterat. Milites itaque Pilati damnatum Iesum duxerunt intrò in atriũ prætorij. Nam Iudæi qui religiosi uideri uolebant, non audebant ingredi prætorium hominis ethnici, quo puri accederent ad celebrandum suum illud phase. Et tamen animus illorũ erat in medio prætorio, erat in manibus militum, quos suapte sponte propensos ad maleficium, huc instigarant. Postea quàm Pilatus semel tradiderat Iesum, nõ existimabat magni referre quomodo occideretur. Sic fuit Herodes uirtuti Ioannis, ut tamen ad puellæ preces amputaret illi caput. Constantius fuit Pilatus, sed tandem denique tradidit.

didit illum crucifigendum, ne quis euangelicæ ueritatis professor ullum præsidium sibi poneret in hoc mundo. Milites igitur, quò magis satiarent animos suos ignominijs in Iesum, conuocant totam cohortem, & per ludibrium induunt illum purpurea ueste, uelut insigni regum: capitique imponunt diadematis uice coronam è spinis contextam. Sic ornatum cœperunt consalutare, dicentes: Aue rex Iudæorum. Quin & arundine, quam illi sceptri uice dederant in manum, percutiebant caput eius, & cõspuebant eum: ac flexis genibus adorabant eum. I E S V S autem tacitus sese præbebat ad omneri contumeliam, nostris malis debitam ignominiam in se transferens, ut nos eucheret ad suam gloriam. His peractis, exuunt illum purpura, & induunt illum uestibus proprijs, quo crucem inter maleficos baiulans, nosci posset ab omnibus. Et hoc curaret sacerdotum malicia, quò magis alienarentur omnium animi. Inter eundum obuium habuerunt Simonem quendam Cyrenensem redeuntem è uilla sua. Is erat pater Alexandri & Ruffi. Hunc, tametsi notum ac diuitem, militari procacia nolentem compulerunt, ut tolleret crucem I E S V, non ut illi parcerent, sed ut citius absolueretur negotium occidendi. Quosdam necessitas adigit ad amplectendam crucem I E S V. Verùm hæc felix est necessitas, quæ propellit ad salutem. Apostoli neminem cogunt ad Christum, sed milites cogunt. Malorum uiolentia multis saluti fuit. Perducunt autem I E S V M in locum fontium supplicij infamem, cui nomen apud Syros Golgotha, quod Latinis sonat, Caluarie locus. Illic dederunt illi bibere uinum myrrhatum. Vinum enim ex more solet offerri morituris. I E S V S autem oblatum non accepit Iudæorum amarulentia uitiatum. Iam enim biberat cū discipulis

Q

2

scipulis

scipulis suis, non bibiturus de fructu uitis, donec biberet
 nouum in regno dei. Oderat uinum acerbū, quod illi pro-
 duxit Iudaica synagogæ uitis, uersa in amaritudinem do-
 mino cultoriq; suo, quæ pro mitibus uuis dæderat labru-
 scas. Oderat uinum impiorum. Aliud uini genus sitiebat.
 Id erat mustum euangelici spiritus, quem post effudit in
 discipulos ipse relatus in cœlum. Sublato autem in crucē
 Iesu, hi qui crucifixerant eum, partiti sunt inter se uestes
 illius, missis sortibus super tunica, quæ sic erat contexta,
 ut scindi non posset, cui tota contingeret. Agnosce pau-
 perem Iesum, cui iam nihil erat reliqui in terris. Pendet
 mediū inter cœlum & terram. Sic nudum, sic expeditum,
 sic sublimē esse oportet, qui uelit cum hoste salutis huma-
 næ congredi. David conficturus cum Goliad abiicit arma
 Saulis: quæ magis onerant quàm iuuant. Erat autem hora
 tertia, quum illum suffigerent in crucem. Additus est sum-
 mo stipiti titulus causæ: Rex Iudæorum: tribus linguis,
 Hebræa, Græca, Romana. Simulq; cum eo crucifigunt
 duos latrones, sic ut alter illi penderet dexter, alter sini-
 ster, mediumq; Iesum hinc & hinc cingerent. Et hoc à sa-
 cerdotibus impijs erat procuratum, ut ignominiosum red-
 derent nomen Iesu. Prædixerat hoc futurum prophetia
 Esaiæ: Cum iniustus deputatus est. Nec his tantis malis sa-
 turari poterat pontificum & scribarum odium. Primum
 enim Iudæi prætereuntes crucem, conuitia iaciebant in
 pendentem, ac uelut exprobrātes iam uictō, ludibrii causa
 motis capitibus dicebant: Vah qui demoliris templum
 dei, & intra triduum rursus extruis: nunc ostende quid
 possis: exere uires istas quas iactitabas: serua te, si potes,
 ac descende de cruce. Nec mitiora iactabant in eum sum-
 mu pontifices, unā cum scribis illudentes inter sese: Alios
 saluos

saluos fecit, seipsum non potest seruare. Iactauit se Christum, iactauit se regem Israël, si uera sunt quæ promisit, descēdat nunc de cruce, uideamusq; & credemus illi. Hæc sacerdotum exprobratio hoc agebat, ut omnes omnino à fiducia Iesu alienarentur. Sic & hodie frequenter insultatur martyri in supplicio corporis: sic insultatur ab incredulis euangelicæ ueritati, quæ sic nonnunquam laborat, ut planè uideatur oppressa. Nondum finis conuitorum in Iesum. Qui simul cum ipso crucifixi fuerant, è cruce conuitia iaculantur in innocentem: sed hic quoq; Iesus respondet suo nomini, è latronibus alterum seruat. Porrò hora sexta oborta caligo texit totam illam terram. Ea durauit usque ad horam nonam. Tum Iesus ingenti uoce clamauit ad patrem, omni mortalium solatio desolatus, referens prophetiam de ipso prædictam ex psal. Heloi, heloi, lāma sabachthani: quod, si quis interpretetur, Latine sonat: deus meus, Deus meus, quare me deseruisti? Eam uocem quum excepissent quidam de circumstantibus, nec satis intelligerent Hebraicè, dicebant: Hic Heliam inuocat. Tales & hodie sunt multi, semperq; futuri sunt pseudoprophetae, nihilo melius interpretantes uerba Iesu, quam irrisores illi sunt interpretati. Post hæc, quum rursus clamasset, Sitio, quidam accurrit, ac spongiam aceto imbutam impositamq; arundini, porrexit illi, dicens: Sinite, uideamus an ueniat Helias, qui deponat eum de cruce. Iesus autem rursus gustato aceto, noluit bibere. Aliud uinum sitiebat, quod illi nolebant porrigere, qui nolebant Euangelio credere. Iesus autem consummatis omnibus, emissa uoce magna, expirauit. Moxq; templi uelum, quod ea quæ Iudæi habebant sacratissima à conspectu multitudinis separabat, scissum est à summo usq; ad imū.

Q 3

Cessant

Cessant umbræ, simulatq; prodit ueritas. Nec erat necesse futurum, ut ullus sacerdos introiret in sancta, semel immolata uictima, quæ sola sufficeret pro expiandis totius mundi peccatis. Porro Centurio, qui astabat ex aduerso, minister ac testis mortis, qui multos supplicio morientes conspexerat, quum uidisset IESVM præter aliorum morem statim à ualido clamore efflasse spiritum, ait: Verè homo hic filius dei erat. Agnosce primitias gentium Christi uirtutem profitentium. Qui hominem profitetur ac dei filium, hominem ac deum profitetur: ~~quum uidisset IESVM præter aliorum morem statim à ualido clamore efflasse spiritum, ait: Verè homo hic filius dei erat. Agnosce primitias gentium Christi uirtutem profitentium. Qui hominem profitetur ac dei filium, hominem ac deum profitetur:~~
~~quum uidisset IESVM præter aliorum morem statim à ualido clamore efflasse spiritum, ait: Verè homo hic filius dei erat. Agnosce primitias gentium Christi uirtutem profitentium. Qui hominem profitetur ac dei filium, hominem ac deum profitetur:~~
 Considera & illud, ut seruator ubique seruator est. In cruce moriturus seruauit alterum è latronibus, mortuus ilico trahit Centurionem ad professionem Christianam. Aderant autem & mulieres è longinquo spectantes, quæ gerebantur. Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, ac Iose mater, & Salome: quæ quum IESVS esset ac doceret in Galilea, sequebantur eum, ac ministrabant de facultatibus suis: cumq; his aliæ complures, quæ tandem & Hierosolymam euntem fuerant consequuta. Quum autem iam appeteret uespera, quoniam erat dies parasceues, ideo sic dictus, quòd præcederet magnum illud sabbatum, uenit Ieseph Aromathiensis, nobilis decurio, qui & ipse expectabat regnum dei. Is quoniam bene sentiebat de Iesu, fretus nobilitate sua ausus est adire Pilatum, ac petijt corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur, si iam mortuus esset Iesus homo iuuenis, quum multi fractis etiam cruribus soleant biduum, aut triduum uiuere. Itaq; accersit Centurionem, qui cruci astiterat, percõtatus est eum, an iam mortuus esset. Et quum ex eo certum cognouisset, quòd iam

mortuus

mortuus esset, donauit corpus Ioseph. Iesus enim quam diu uiuebat, impijs etiam sese pulsandum & conspuendum permisit. Mortuus statim dignitatem suam sibi uendicat, nec tractari uult nisi ab honestis ac pijs: ne conspici quidem nisi à discipulis æternæ uitæ destinatis: nos hac imagine docens, ne quis dignitatem suam in hac uita uendicat: Tantum per honorem & contumeliam, per gloriam & ignominiam peragat negotium euangelicum. A morte dignitas efflorescit. Ioseph itaq; lætus tam pretioso munere mercatus est sindonem, eaq; conuolutum corpus reposuit in monumento nouo, quod erat excisum è uiuo saxo, & aduoluit ingentem lapidem ad ostium monumēti, ne quis facile suffuraretur corpus. Caterum ex mulieribus quæ spectarant dominum morientem, duæ ad monumentum usq; consequte sunt, Maria Magdalene & Maria Ioseph, contemplantes ubi reponeretur corpus: ut cum liceret, ex more gentis illius officium & honorem sepulturæ exhiberent.

CAPUT XVI.

Quoniam autem die parasceues, quo sepultus est sub uesperam dominus, mox à solis occasu sabbati religio uetabat operari, intermisso quod cœperant in parandis aromatibus, expectabant posteri diei finem: statimq; ut occidisset sol & redisset operandi facultas, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome paratis aromatibus, ueniebant ut ungerent Iesum: summoq; diluculo primo die sabbatorum: qui sabbatum exactum sequebatur, à parasceue tertius, piæ mulieres ueniunt ad monumentum, iam ad solis exortum albescente cælo. Dicebant autem inter sese: Quis reuoluet nobis lapidē ab ostio monumenti? Erat enim ingens, nec muliebriū erat uirium

Q 4 eum

eum amoliri. Et circunspiciunt si quem nancisci possent, cuius ad id uterentur opera. Ac dum respiciunt, uiderunt lapidem iam amotum. Mox ingressæ monumenti uestibulum, uiderunt iuuenem ad dexteram monumenti partem, amictum stola cãdida. Ad hoc spectaculum tametsi lætum faustiꝫ; ominis, tamen quia subitum & inexpectatum, obstupere mulieres. Has ilico blando alloquio consolatur angelus, dicens: Non est quod expauescatis. Iesum queritis Nazarenum crucifixum, surrexit, non est hic. Ecce locus uacuus, ubi reposuerant corpus illius. Quare super uacuum est officiũ, quod illi parastis. Quin potius abite, renuntiaturæ discipulis illius, morte domini uehementer exanimatis, sed præcipue Petro, cui ter abnegatus dominus moerorem congeminat: quòd Iesus præcedet eos in Galilæam, eò sequantur: illic eum uidebitis uiuum, quem defletis mortuum. At illæ partim insolito gaudio, partim nouo spectaculo expauesactæ, fugerunt e monumento, neꝫ; quicquam ibi loquutæ sunt: tantus pauor illas corripuerat. Nondum autem Iesus cuiquam apparuerat, sed posteaquàm surrexerat, mane primo à magno sabbato die, primùm omnium apparuit Mariæ Magdalena, unde eiecerat septem demonia. Illa protinus quod uiderat, renunciauit Iesu discipulis lugentibus ac flentibus. Illi narranti quòd uiueret, quodꝫ; sibi uiuus uisus esset & auditus, non habuerunt fidem. Adeò exciderat, quod toties promiserat, se tertio die surrecturum. Eodem die apparuit duobus discipulis effigie peregrini ac uiatoris, dum Hierosolyma proficiscuntur in uillam. At illi tandem agnito domino, reuersi Hierosolymam nunciant quæ uidissent. Nec horum narrationi habita est à plerisque fides. Postremò iam abiturus in cœlum, apparuit undecim apostolis

(nam

(nam Iudas perierat) in conuiuio accumbentibus, quibus exprobrauit incredulitatem ac duritiam cordis, quòd his qui uidissent ipsum resurrexisse, non credidissent. Nec enim omnibus exhiberi debebat mortis ac resurrectionis spectaculum, uerum ad fidem euāgelicam sufficiebat, rem semel per idoneos testes esse comprobatam. Alioqui quomodo credent gentes quæ gesta sunt, si tam essent diffidentes apostolorum narrationi, quàm Thomas & alij quidā ex ipsis initio fuerant? Et ait illi Iesus: Posteaquam tandem uobis hæc omnia multis ac certis argumentis probata compertaq; sunt, ite in mundum uniuersum, & prædicate hoc Euangelium uniuersis orbis nationibus. Omnibus enim mortuus sum, omnibus resurrexi. Nihil iam opus est obseruatione ueterum ceremoniarum: nihil opus uictimis & holocaustis ad expianda commissa. Quicumq; crediderit Euangelio, per quod omnibus in me fidētibus, per mortem meam offertur gratuita remissio peccatorum omnium: & huius gratiæ signum acceperit, aqua tinctus, saluus erit. Qui uerò non crediderit Euangelio, non est quòd fidat obseruationi legis, aut philosophiæ, condēnabitur. Hæc uia patet omnibus ad salutē, sed una. Ne uerò uestra prædicatio fide careat, addetur & miraculorum uis, si modò adsit euangelica fiducia. & res ipsa miraculum poscat. Præcipua uis euangelicæ gratiæ in animis est, sed tamen ob incredulos & infirmos hæc quoque præstò erunt, ubi profectus Euangelij requiret miraculum. Qui in me posuerint fiduciam, eijcient demonia, non in suo nomine, sed in meo: linguis loquentur nouis, serpentes abigunt: & si quid lethale biberint, nõ nocebit illis. Aegrotis imponent manus, & bene habebunt. Hæc quum in animis fiunt, maius præstatur miraculum, sed occultū. Auaricia,

libido

libido, ambitio, odium, ira, liuor, uenena, morbiq; lethales sunt animo. Hæc abigent in nomine meo, idq; facient perpetuo. Propter infirmos autem, & ad credendum difficiles, nonnunquam fient & illa, ut homines crassi uideant in illis esse spiritum humanis uiribus potētiorē. Hæc aliāq; cum dominus I E S V S loquutus esset discipulis suis, recepit sese in cœlum, atq; illic dexter assidet deo patri. Discipuli uerò post acceptum spiritum cœlestem prædicauerunt, sicut erant iussi, non in Iudæa tantum, uerum etiam in omnibus regionibus: & successit res licet aduersante mundo, uidelicet domino

I E S V per spiritum suum uim suam
exerēte per apostolos: & quod
illi uerbis pormittebant,
miraculis ubique pa-
ratis confir-
mante.

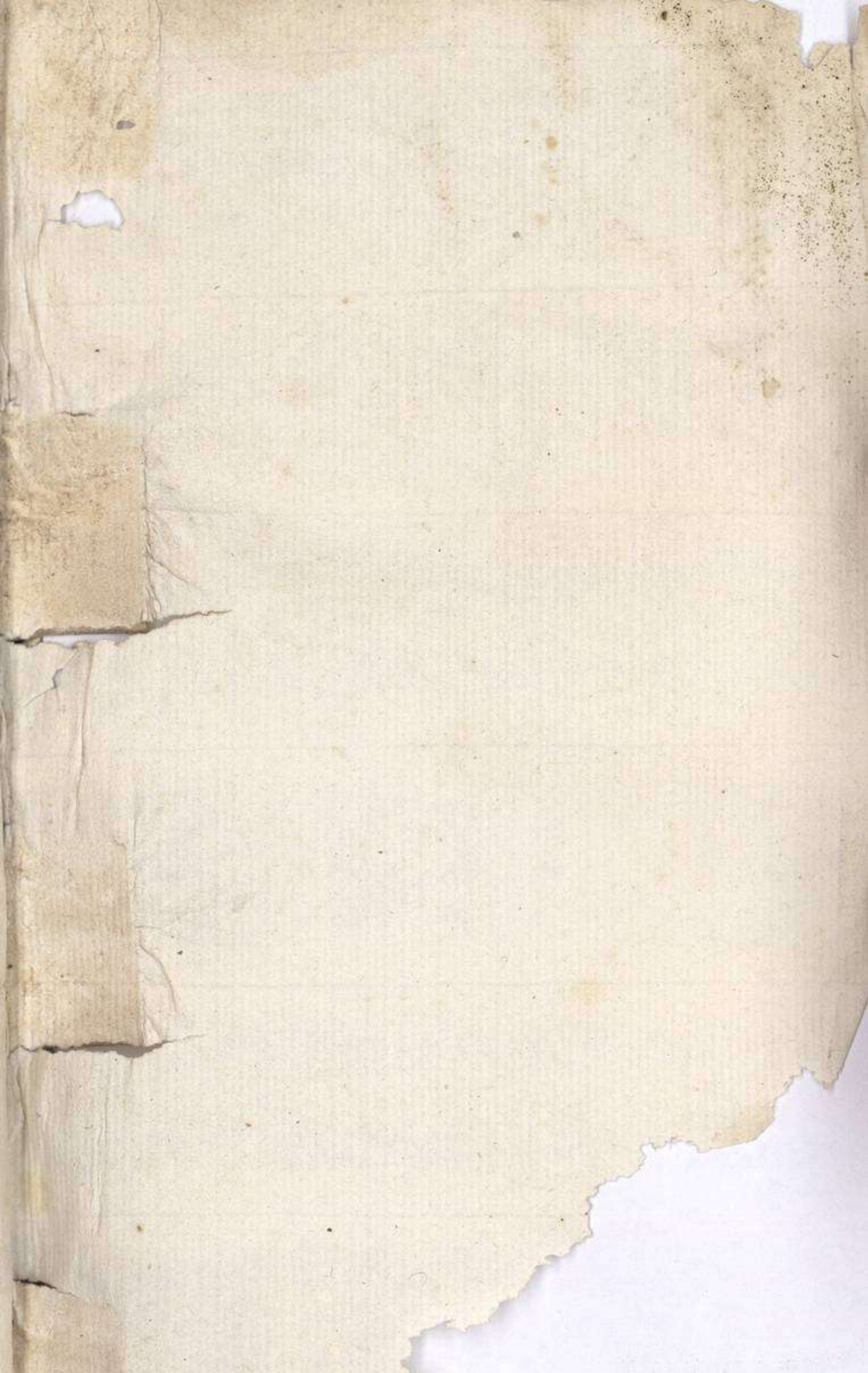
F I N I S.

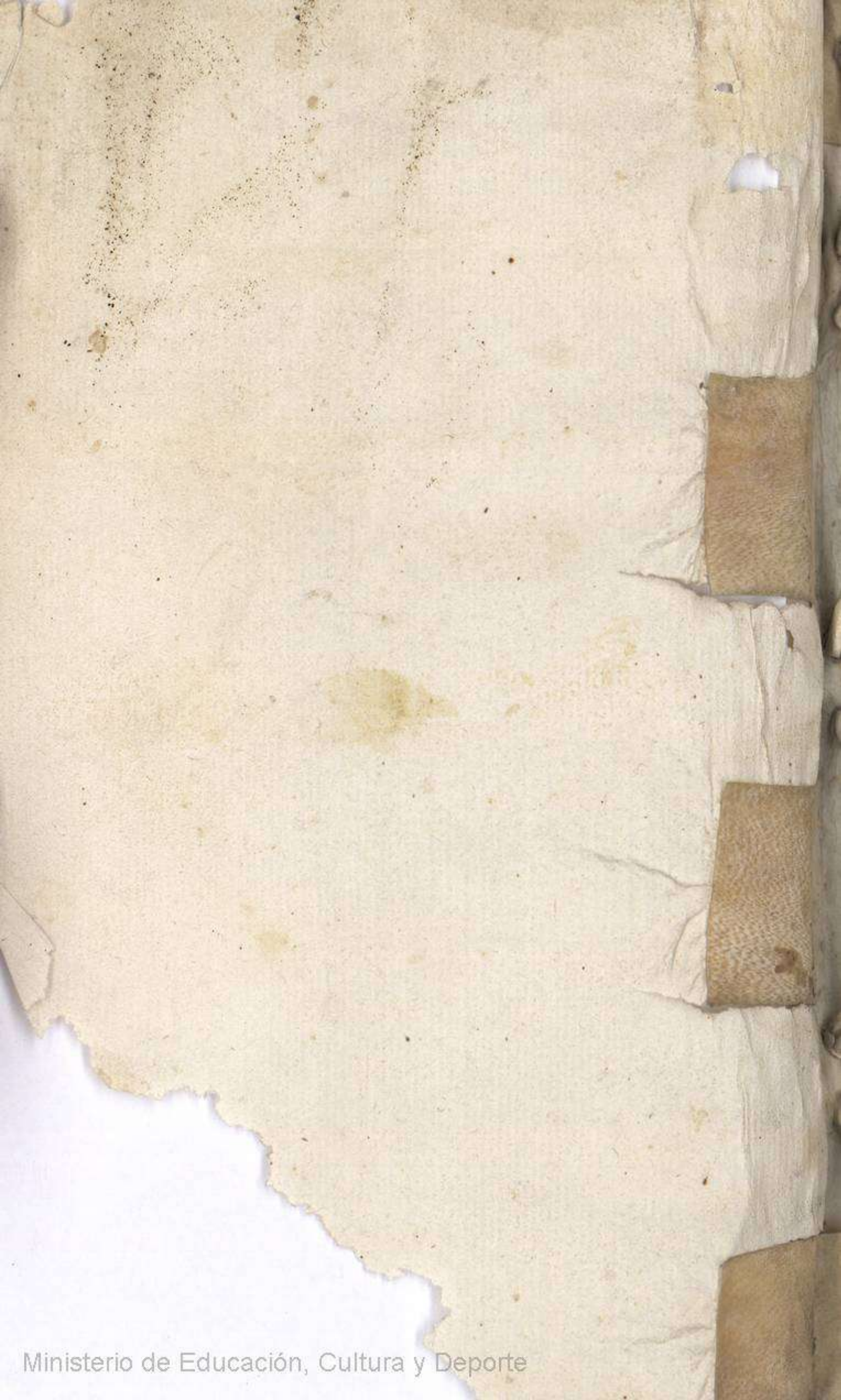
[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, possibly Spanish or Italian, located at the top of the page.]

+
ex purgare este libro con for med
ex purgatorio del catalogo mebo
por comision de los señores in qui
sidores del partido de la zona en
de Julio de 1576 Jp de carbajal

E

R
d
o

44

192

S

M

E

l

4.905